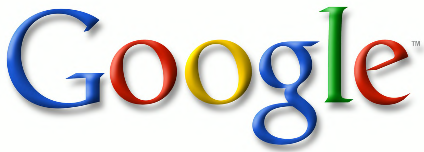
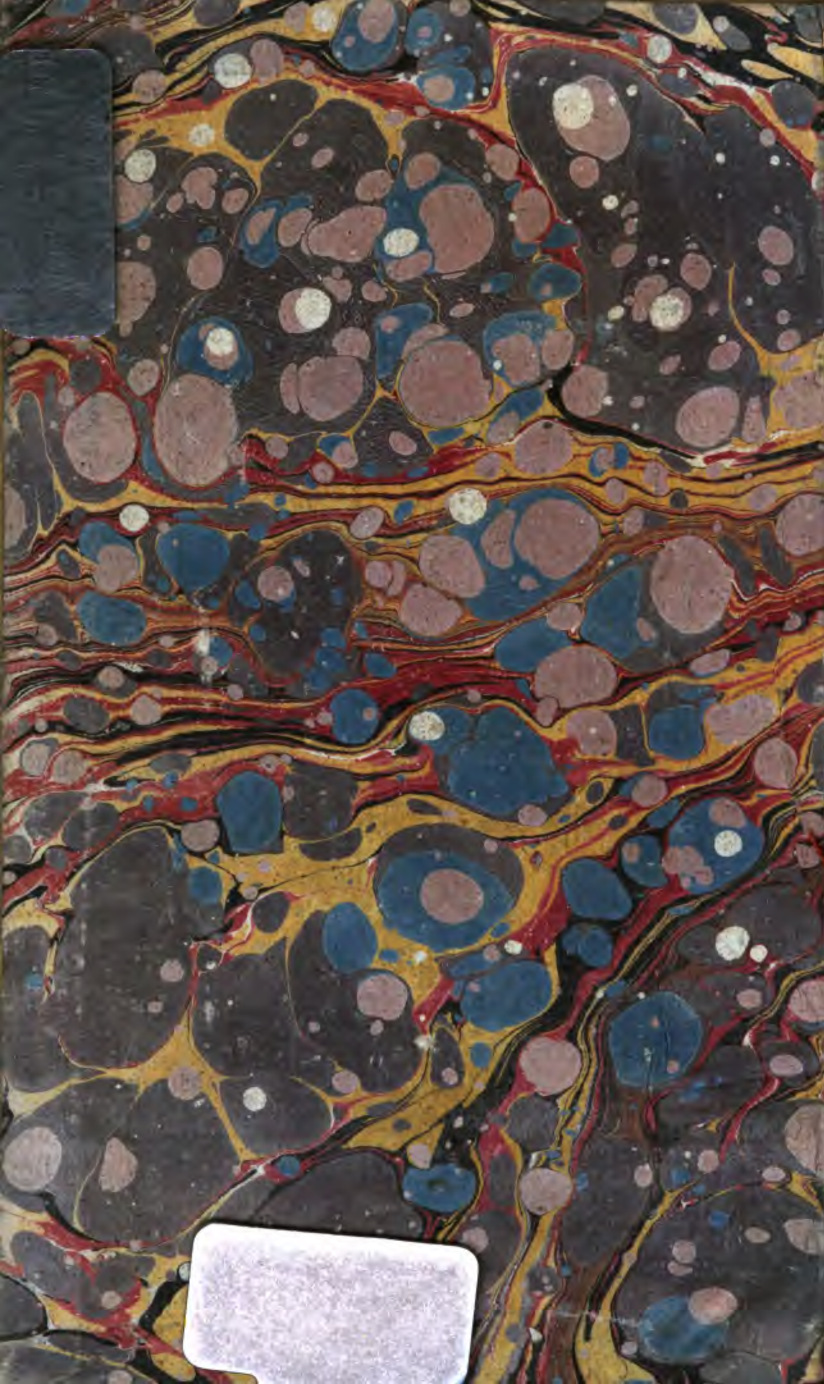

1750

JULII OBSEQUENTIS

QUÆ SUPERSUNT

EX LIBRO DE

PRODIGIIS.

CUM ANIMADVERSIONIBUS

JOANNIS SCHEFFERI,

ET SUPPLEMENTIS

CONRADI LYCOSTHENIS.

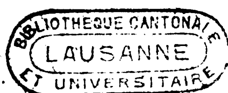
CURANTE

FRANCISCO OUDENDORPIO.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud SAMUELEM LUCHTMANS, 1720.

VIRIS

AMPLISSIMIS, DOCTISSIMIS, PLURIMUMQUE

REVERENDIS

ISBRANDO DE BYE. J. U. D.
VIRO CONSULARI.

CAROLO CRUCIO. J. U. D.
VIRO CONSULARI.

FRANCISCO FABRICIO.
S. S. TH. D. EJUSDEMQUE IN ACADEMIA LUGDUNO-BATAVA PROFESSORI ORDINARIO. ECCLESIÆ, QUÆ IBIDEM COLLIGITUR, PASTORI FIDELISSIMO.

PETRO BURMANNO. J. U. D.
HISTORIARUM, ELOQUENTIÆ, LINGUÆ GRÆCÆ, ET HISTORIÆ FOEDERATI BELGII PROFESSORI ORDINARIO.

GYMNASII LEIDENSIS

CURATORIBUS,

PATRONIS SUIS BENIGNISSIMIS

S. P. D.

FRANCISCUS OUDENDORPIUS.

DEDICATIO.

BSEQUENTEM edituirus nihil prius mihi faciendum esse existimavi, quam ut hoc laboris & studiorum meorum specimen præclaris quibusdam inscriberem Viris, & ut olim agricolæ suorum fructuum primitias Diis offerebant, ita etiam ego primum ingenii mei fœtum Patronis consecrarem. Hac de re cogitanti mihi non diu sane, neque anxie fuit inquirendum. Vestra enim, Illustrissimi Viri, simul ac in mentem incide-

debant nomina, illud officium apud me sibi vindicabant, & plurimæ caussæ id a me merito mihi postulare videbantur. Quas omnes ne commemorem, indignus profecto favore *Vestro* censendus forem, nisi, prima occasione arrepta, debitas Vobis agerem gratias, & certissimum meæ observantiæ pignus publice darem. Cum enim mihi contigerit tam felici esse, ut in hac Urbe, antiquo illo Palladis & Musarum domicilio, cujus Vos summa

cum laude regimen tenetis, non modo natus & educatus, ac Veſtra in Schola Veſtris ſub auſpiciis prima humaniorum litterarum rudimenta edoctus ſim; verum nunc quoque Veſtro beneficio aliqua ejuſdem Scholæ regendæ cura mihi ſit impoſita, ingratiſſimus civis, & iniquiſſimus ſim debitor, ſi hanc felicitatem, Veſtramque benevolentiam adeo mihi acceptam & jucundam non palam prædicarem. Huc accedit, quod tibi, Præſtantiſſime Vir, P.

Burmanne, ipſe OBSEQUENS debeat quam multum. Magna enim ex parte tui muneris eſt, quod nunc magis, quam ante, ornatus in publicum procedat. Nec vereor, immo nullus dubito, quin hanc grati animi ſignificationem, quamvis Veſtro erga me favori imparem, & hos mearum lucubrationum primos fructus favente vultu adſpecturi ſitis. Quippe conſtat inter omnes, Vos non ſolum bonarum artium & ſcientiarum cultores & fautores eſſe maxi-

mos; ſed etiam benigniſſimos eorum hominum promotores, qui, dum elegantiorum litterarum ſtudiis toto pectore incumbunt, aliis quoque earum utilitates, atque delicias commendare ſummo opere laborant.

Itaque, ne veſtram, Ampliſſimi Viri, patientiam fatigem diutius, etiam atque etiam Vos oro, ut hoc meæ erga Vos pietatis ac obſervantiæ teſtimonium benevolo animo accipiatis; utque, ſi hæc ſtudiorum

meorum tirocinia non omnino Vobis diſpliceant, OBSEQUENTEM meum ſub Veſtri patrocinii umbra, qua tutus eſſe poſſit contra malevolentium, ſi qui fortè darentur, hominum obtrectationes, prodire in publicum ſinatis. Hæc ſi impetravero, & meam qualemcumque diligentiam, atque induſtriam Vobis approbavero, votorum ſummam ero adſecutus. Quin ſtimulabitis me quoque, & addetis animum, ut alia deinceps præſtare, fa-

voremque Vestrum amplius demereri enitar. Quod superest, Deum ter Optimum Maximum precor, ut Vos, Illustrissimi & Doctissimi Viri, acerrimi litterarum vindices, ac Mæcenates optimi, Patriæ & Scholæ bono diu servet salvos & incolumes, quo rem publicam ac litterariam fortiter atque feliciter, quod facitis, administrare pergatis. Dabam Lugduni Batavorum a. d. VI. Kalendas Octobres. CIↃIↃCCXIX.

LECTORI
BENEVOLO S.

HAbes hic, Amice Lector, meas qualescumque in Obsequentem observationes. Interpellare te in ipso operis limine non fuerat mihi animus. Verum quia priscus, & adhucdum ab omnibus usurpatus mos, a quo discedere mihi est religio, aliud jubebat, & quædam præmonenda erant, meum mutavi consilium; tibique, antequam ad earum lectionem venias, hujus Editionis caussam, meique instituti ac laboris rationem paucis aperire constitui. Illos, qui laudabili more veteres Græcorum & Romanorum consuetudines, religionisque cognoscere arcana studient, nihil liquido perspicere posse sine accurata prodigiorum, ominum, & ostentorum notitia certum est: neque aliquis id, opinor, negabit. Nullam

Iam enim ab Antiquis Gentibus rem, nisi auspicato, gestam fuisse, aut inceptam, immo negotii vel minimi peragendi consilium prodigiorum adnunciatione disturbatum & prolatum fuisse, norunt Eruditi; & clarissima, ut alios prætermittam, hujus superstitionis exempla duo nobis viri præbent, quorum uterque hominum mores, tanquam in tabella, elegantissime depinxit, & singulas fere hominum actiones sermonesque tam floridis ac liquidis coloribus expressit, ut etiamnum vivere, & coram nobis loqui videantur: Theophrastum dico, & Terentium. Theophrastus quidem in Characterum libello superstitiosum descripturus inter alia hæc dicit. ὁ δὲ δεισιδαίμων τοιοῦτός τις, οἷος, τὴν ὁδὸν ἐὰν παραδράμῃ γαλῆ, μὴ πρότερον πορευθῆναι, ἕως διεξέλθῃ τις, ἢ λίθους τρεῖς ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ διαλάβῃ. Καὶ ἐὰν ἴδῃ ὄφιν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἱερὸν ἐνταῦθα ἱδρύσασθαι. &c. Terentius vero callidissimum

servum Getam loquentem inducens in Phormione hæc ait.

Rogas?
Quot res? post illa monstra evenerunt mihi.
Introiit in ædes ater alienus canis:
Anguis per impluvium decidit de tegulis:
Gallina cecinit: interdixit hariolus:
Aruspex vetuit ante brumam aliquid novi
Negoti incipere, quæ caussa est justissima.

Hinc, quoties iter ingressuri pedem offenderant, vel in terram lapsi erant, vel diram viderant volucrem, procurare ea, aut, ut hostibus suis eveniant, Deos implorare, ac obtestari solebant. Quid? quod nostræ etiam consuetudines ex prodigiorum cognitione illustrari possint. Nonne hodie obtinet, ut sternutantem salvere jubeamus? atqui hic mos ex Græcorum, & Romanorum superstitione originem traxit. Malum enim apud eos portendere sternutatio credebatur. Hinc sternutanti Ζεῦ σῶσον Græci, Romani *salve* dicebant. Immo, quoties aliquis mane cal-

calceos induens sternuisset, ominis procurandi caussa, lectum repetere solebat. Et talis quidem privatorum circa omina cura fuit, & diligentia. Publicas vero, præsertim Romanorum (de quibus hic maxime agendum est. Ad illos enim plurima ab Obsequente memorata prodigia pertinent) res si spectemus, videbimus, nec Romanas Historias, nec Religionem, neque ipsam Reipublicæ conditionem recte cognosci posse sine prædictarum rerum scientia. Ut rem paucis absolvam. Quantam Historiarum partem prodigia faciant, nos vel unus Livius docet. Quantam autem lucem publicorum rituum ac cærimoniarum illustrationi adferant, quantam denique, & quam præsentissimam habuerint vim ad Rempublicam bene atque prudenter gerendam, ac plebem in metu, & officio suo continendam, sæpissime Viri docti, & in Antiquitatum studio versati ostendunt. Hinc, quoties cum populo agi nolebant, de

cœlo se servasse, lapidibus pluisse, androgynum inventum esse, adnunciabant, ceterasque religionis sacrorumve necopinato faciendorum caussas prætexebant divinarum rerum interpretes, nec de media plebe viri, sed summam Rempublicam tenentes Augures, atque Pontifices. Verissime profecto sapientissimus Romani nominis Consul, & Auguralis disciplinæ clarissimus Cicero dixit cum à sibi, tum maxime in Libri de Divinatione secundi Capite tertio & tricesimo. *Errabat multis in rebus antiquitas, quam vel usu jam, vel doctrina vel vetustate immutatam videmus. Retinetur autem & ad opinionem vulgi, & ad magnas utilitates Reipublicæ mos, religio, disciplina, jus augurium, collegii auctoritas.* Et ejusdem Libri Capite quinto & tricesimo. *Fulmen sinistrum auspicium optimum habemus ad omnes res, præterquam ad comitia. Quod quidem institutum Reipublicæ caussa est, ut comitiorum vel in ju-*

judiciis populi, vel in jure legum, vel in creandis magiſtratibus principes civitatis eſſent interpretes. Et quis tandem neſcit, diligentem prodigiorum procurationem ſæpe habitam fuiſſe maximarum victoriarum cauſſam; contra vero illorum neglectioni turpiſſimas clades fuiſſe imputatas? non alia quidem de cauſſa, quam ut ſimplex & religioſa plebs, quæ quo magis credebat prodigia, eo etiam plura nunciabantur, magiſtratibus, ad quos ſacrorum cura pertinebat, eſſet obnoxia, & ad ipſorum nutum cuncta perageret. Quapropter jure merito ludibundi non modo Poëtæ carminibus ſuis hæc intexuerunt: verum etiam graviſſimis Hiſtoriarum conditoribus (quos inepte hoc nomine accuſant nonnulli) viſum fuit, ſe operæ pretium facturos eſſe, ſi prodigiorum ad res geſtas & Rempublicam pertinentium commemorationem operibus ſuis immiſcuiſſent, & quo quæque tempore, quibuſque rerum mo-

momentis acciderint, diligenter adnotavissent. Horum omnium quia Livius, sicut in ceteris rebus, ita quoque in prodigiis recensendis accuratissimus fuit, licet ipse nullam iis fidem habuerit, aut eorum vim agnoverit, illius voluminibus excerpsit, & in unum quasi fasciculum, quæ ad prodigia & publicam illorum procurationem pertinent, eum in finem colligavit J. Obsequens, ut facili negotio cognosci a quovis posset, qualia, & quibus locis, ac temporibus prodigia apparuisse nunciatum & creditum sit. Nobisque hoc facto præter illa quorumdam rituum cognitionem, qui aliter una cum Livii deperditis libris nos latuissent, reservavit. Hæc cum ita sint, non inanem laborem me insumpturum esse existimavi, si laceras, & fœdis passim maculis inquinatas hujus Scriptoris reliquias majore, quam antea fuit præstitum, cura & industria emendare, & pristinæ, quantum possit, inte-

tegritati restituere conarer. Licet enim Vir variæ eruditionis laude celeberrimus Joannes Schefferus, qui primus Obsequentem notis suis explicare adgressus est, multa jam correxerit, plurimis tamen in locis rem male gessit, & sane infeliciter Criticam in hunc Auctorem exercuit: quod præter alios etiam monet Doctissimus Jo. Albertus Fabricius in Bibliotheca Latina pag. DXXXVII. & in ipso opere clarius patebit. Itaque diligenter illum lectitare cœpi, & cum Scriptoribus, qui has historias, & hæc prodigia posteris reliquerunt, conferre. Unde non parum commodi & utilitatis exoriri posse cernebam. Nam, præterquam quod illi omnes harum rerum relationem ex Livio in suas historias transtulerunt, eadem, ejusdemque anni prodigia iisdem fere verbis ab illis narrari, sæpissime deprehendi. Hinc tandem natæ sunt meæ observationes, quas nunc amicorum, ut fit, impulsu, aliisque caussis motus Tuo, Bene-

nevole Lector, judicio ac æquitati committo. Scias tamen, illas non ad eruditionis ostentationem, qua minime me instructum esse, satis mihi sum conscius; sed ad faciliorem Auctoris intellectum, & depravatorum locorum correctionem esse scriptas. Quapropter etiam longam scriptorum seriem, e quibus hæc prodigia frequenter accidisse, demonstrari posset, ad partes vocare nolui: præsertim cum hoc operose peractum sit ab aliis, & inprimis a celeberrimis Viris J. Cæsare Bulengero in libro de Auguriis, Ominibus & Prodigiis, & Joh. Ludovico de la Cerda ad Virgilii Georgic. lib. 1. Ubi curiosus lector exempla ad satietatem usque potest invenire. In emendando librariorum errores, quibus scatet hic Auctor, ingenio, vel ipsius Obsequentis & aliorum Scriptorum testimoniis uti debui: quoniam desunt, saltem adhucdum non reperti sunt Codices MSS. Nam alicubi la-

tere quosdem, suspicari quis posset ex M. Velseri epistola, quæ est inter Gudianas centesima. Ita enim Meursio scribit. *Amicorum meorum quidam nescio quid in Julium Obsequentem molitur, cujus nullum adhuc exemplar manuscriptum paulo antiquius nancisci potuit: tu, si nosti, indica, quæso; res enim loquitur: editiones vulgatæ omnes hujus generis auxilia requirunt.* Manuscriptorum tamen loco adhibui veteres, quotquot mihi potui comparare, editiones; præterque eas, quas satis diligenter contulit editor Anglicanus, consului etiam editionem primam, quam ex manuscripto Jocundi Veronensis codice edidit Aldus Venetiis A. MDVIII. Plures a me visas ut hic recenseam, non necesse est. Editores enim omnes Aldinam, paucis modo mutatis, secuti sunt. Unum tamen, velim, excipias Robertum Stephanum, cujus duas editiones, Parisiis A. MDXXXIX. & MDXLIV. ab ipso procuratas adhibui.

Il-

Illarum auxilio multa corrigi, quædam etiam Clar. Schefferi conjecturæ confirmari possent, si modo ex MSto aliquo, non ex doctissimi editoris ingenio, quod putem, sint profectæ illæ mutationes. Quia autem libellus hic, quamquam mutilus, magnam potest lucem accendere Chronologis, & illis, qui Fastos computare amant, annorum numeros non solum singulis capitibus, quibus jam olim non recte a Lycosthene erant adjecti, & ideo a Scheffero omissi, adponi curavi; verum etiam, ubicumque Obsequens, sive ipsius, seu librariorum vitio, quorumdam annorum prodigia, vel res gestas uno capite recenset, illa, ne quem morentur, diligenter per annorum adnotationem distinxi. Contra vero cum unum & idem prodigium proxime sequentibus capitibus sæpe repetatur, tanquam diversis annis illud acciderit, imprimi hic quoque curavi dissertationem Clarissimi J.

Perizonii, quam de hac re scriptam Animadversionibus suis Historicis inmiscuit; quæque hujus libelli illustrationi maxime conducit. Quamquam, ut verum fatear, in omnibus Viro doctissimo, & de me, meisque studiis optime merito accedere non possum. Nullam enim video caussam, cur idem prodigium duobus vel tribus proxime sequentibus annis in tam superstitioso populo nunciatum fuisse, non credamus. Neque adeo incertum fuisse adnunciationis tempus, & ex eo errores fuisse natos, putem; cum illa, quæ a Livio & Obsequente memorantur, prodigia non inconstanti vulgi rumore spargebantur; sed publica Senatus auctoritate innotescebant, & in publica acta, adjecto non modo anni, verum etiam diei numero, referebantur. Præterea tam crebro, singulis quippe diebus, prodigia accidisse dicebantur, ut singulis annis vix potuerint alia rursus adferri. Ad Reipublicæ tamen, ut

su-

ſupra monui, utilitatem eorum adnunciatio erat neceſſaria. Tribus autem proxime ſequentibus diebus nunciata, & in Senatus acta fuiſſe relata prodigia, patet, ut Livium nunc omittam, ex fragmentis actorum Senatus, quæ ſuis ad Suetonium animadverſionibus inſeruit Vir ſummus J. Georgius Græevius.

IV. K. APRILES.

FASCES. PENES. LICINIUM.
FULGURAVIT. TONUIT. ET. QUERCUS. TACTA. IN. SUMMA. VELIA. PAULUM. A. MERIDIE.
RIXA. AD. JANUM. INFIMUM. IN. CAUPONA. &c.

III. K. APRILEIS.

FASCES. PENES. ÆMILIUM.
LAPIDIBUS. PLUIT. IN. VEIENTI.
POSTUMIUS. TRIB. PL. VIATOREM. MISIT. AD. COS. &c.

PRIDIE. K. APRILEIS.

FASCES. PENES. LICINIUM.
LATINÆ. CELEBRATÆ. ET SACRIFICATUM. IN. MONTE. ALBANO. ET DATA. VISCERATIO.
INCENDIUM. IN. CÆLIOLO. INSULÆ. DUÆ. AESUMPTÆ. SOLO. TENUS. ED. ÆDES. QUINQUE. AMBUSTÆ. QUATUOR. DEMIPHON. &c.

Hæc cum ita ſeſe habeant, non temere Annalium Scriptores, qui hæc acta conſulere debebant, erroris accuſandi mihi videntur. Judicium penes æquum lectorem eſto.

Præterea, ne quis deesse huic editioni aliquid cavillaretur, Lycosthenis Rubeacensis Supplementa, quæ vir ille in communibus locis colligendis diligentissimus Basileæ Artium Professor existens edidit A. MDLII. rursus addidi, & præfixo ejus nomine ab Obsequentis verbis distinxi. Integras quoque Schefferi observationes exhibui; Editoris vero Anglicani notas omisi, quia nihil, nisi quarumdam editionum collationem, & excerpta notarum Schefferi continebant. Indices etiam tam Obsequentis, quam Lycosthenis plurimis in locis auxi, atque correxi. Finem nunc, Amice Lector, præfationi meæ imponerem, nisi eximii Viri, & acerrimi elegantiorum litterarum vindicis Petri Burmanni beneficia me admonerent, ut, quod lubens facio, debitas ipsi gratias publice agam. Humanissimus enim Vir non suas modo, sed etiam Amplissimorum hominum J. Scaligeri, N.

Heinsii, G. Cuperi, quos pro meritis laudare non est adolescentis, conjecturas, nunquam ante hac editas, benigne mecum communicavit. Illas autem omnes notis meis insertas videbis. Hæc de instituto meo. Quod ad Obsequentem ipsum attinet, nihil dicere habeo. Quare te, Lector, remitto ad Virum summum Ger. Joh. Vossium in lib. de Historicis Latinis, & Cl. Schefferum in Præfatione: ubi de eo satis egerunt. Ne tamen nihil adferam. Romanum hominem eum fuisse cum Barthio ad Claudianum pag. MCCLXXIV. vel saltem Italum, opinor. Certe errare mihi videntur Viri docti, qui ex nomine ejus colligi posse censent, illum ex Obsequiis vel satellitibus principum fuisse, & cognomen hoc inter Romana non inveniri adfirmant. Certe aliquoties occurrit apud Gruterum in Inscriptionum corpore. Pag. DCCXXXV. N. 4.

C. OCTAVIUS.
OBSEQUENS.
TI. PRUDEN.
POTITÆ.
MATRI.

Pag. CCXLI. in basi marmorea a Tribu Succussana Imperatori Vespasiano posita inter Tribulium nomina est

M. LIVIUS. OBSEQUENS.

Denique legitur etiam p. DCCXC. N. 5.

DOMUM. ÆTERNAM.
JULIA. AGAPE.
POSUIT.
OBSEQUENTI. MARITO.

Quod doctissimus Vir, Marquardus Gudius esse nomen mariti putavit. Sed, ut dicam, quod censeo, malim hic intelligere maritum, qui uxori suæ fuerat obsequens, & multæ in eam facilitatis. Sic pag. DCCLXXVIII. N. 6.

OBSEQUENTISSIMO. MARITO.

Adde notas Magni Casauboni ad Apuleji Apologiam *Obsequentissimum maritum exheredavit*. His fruere Lector, & vale, meisque, si placent, conatibus fave.

AD

AD INSIGNEM PIETATE AC ERUDITIONE VIRUM, DOMINUM

AUGUSTINUM BACGUT

CONRADI LYCOSTHENIS

RUBEAQUENSIS in JULIUM OBSEQUENTEM

PRÆFATIO.

QUanta veterum Romanorum in rebus gerendis fuerit religio, cum infinitis exemplis, quæ historiarum lectio nobis suppeditat, tum ex eo maxime liquet, quod domi forisve nihil egerint, nisi Augures, quos deorum internuncios interpretesque vocabant, prius consuluissent, quorum tanta erat dignitas, ut non modo in senatum ascriberentur, sed singulis quoque tribubus singuli præficerentur. Illorum munus erat ex avibus vaticinia observare, deorum monita contemplari, de prodigiis, somniis, oraculis, portentis, extisque non tantum divini-

tus

tus revelata responsa dare, sed quibus etiam sacris ac supplicationibus, item ad quæ pulvinaria deorum reipublicæ Romanæ salutem expiarent, enuntiare. Hinc multa statim auspiciorum genera nata sunt, quarum quædam ex cælo, avibus, tripudiis, quadrupedibus, quædam ex diris, ac a natura plane abhorrentibus observata: alia item caduca, cum in templo per augures meтato, aliquid excidisset: pleraque Clivia, quæ videlicet difficulter eveniebant, dicta sunt. Ideoque si lapidibus pluisset, novendiali semper sacro expiatum est, autore Livio. Si vero cælestes minæ, terroresve, aut tetra nuntiarentur prodigia, vel si terribiles species, aut quid novum vel inopinatum oblatum esset, piacularibus sacrificiis factis, ad placandas deorum iras vel feriæ indicebantur, aut lectisternia; nonnunquam etiam ludorum celebritates Pontificum decreto procurabantur. Fiebant autem supplicationes cum solenni precatione, Urbe tota, circa omnia templa, fana-

que & pulvinaria, in quibus bonos diis dabatur, Senatores & Patricii cum uxoribus ac liberis plerumque coronati, nonnunquam omnes tribus & ordines, præeunte Pontifice Maximo, aliquando Duumviris, præcedentibus pueris libertinis, ac virginibus patrimis, & matrimis, prælata pompa frequentes supplicare, & pacem deorum immortalium exposcere solebant. Fuit sane magna hæc conjuncta cæcitate religio. Religio quidem, quod non dubitarint, divinum quoddam numen esse, quo cuncta gubernarentur, & cujus beneficio virtutum amatores remunerarentur aliquo præmio, contemptores vero afficerentur supplicio: ob quam causam iratos sibi deos timuerunt, sacrificiisque placare magno studio conati sunt. Cæcitas vero, quod cum veri & omnipotentis Dei cognitionem nullam habuerint, ejusdem tamen consilia, sathanæ (quem eo tempore sub Apollinis, Ideæ, aliorumque deorum specie colebant) responsis explorare, atque imminentem de-

delictis pœnam religione ab hominibus conficta, mitigare, atque penitus effugere sibi persuaserint: quorum tamen cæcitati facile veniam dabis, si verbo Dei plane eo tempore orbatos fuisse intellexeris, sine cujus illuminatione in perpetuis ignorantiæ nebulis versabimur. Est enim quasi Sydus quoddam lucidum in tenebris, monstrans veræ pietatis viam, & quo mentes hominum vera Dei cognitione illustrantur, novamque lucem fidei concipiunt, ac juxta illud, tanquam Cynosuram, omnem vitæ cursum dirigere discunt, juxta illud Psalmographi: Lucerna pedibus meis verbum tuum. *& alibi:* Dirige me in verbo & veritate tua. *Nec fieri sane ullo modo potest, quin homines hac luce verbi destituti, ruant in gravissimas tenebras, atque a vera pietatis via longe aberrent. Quid igitur credis Romanos, quibus ipsa natura, fœcunda rerum mater, tantos pietatis igniculos insculpsit, facturos fuisse, si divini verbi lucerna illuxisset? Fateberis nimirum, ut virtutibus variis*

& rerum gestarum gloria cæteras, quæ sub terrarum orbe nationes sunt, vicerunt, sic etiam religionis veræ studio posteros suos, qui Christianam religionem nomine potius, quam facto profitentur, multis parasangis præcursuros fuisse. Quod ita maxime deprehendere licet, si vitæ actiones ac pietatis zelum, collatione quadam cum priscis illis Romanis probe examinaveris. Apparuerunt enim hominum memoria infinita & horrenda prodigia, quibus Deus, justus vindex, iram suam mundo minatus est: & quæ Christus, summa sapientia patris, sub finem mundi ventura prædixit, Lucæ XXI. Erunt signa in sole, luna & stellis, in terris erit anxietas gentium per desperationem, resonante mari & fluctibus, extabescentibus hominibus præ timore, atque expectatione eorum, quæ supervenient orbi terrarum, *&c. Hæc si unquam in mundo visa sunt, certe paucis hinc elapsis annis satis superque conspeximus, cum nunc tres, nunc quatuor e-*

eclipses in unum annum inciderint, & stellæ crinitæ, lampades ardentes, faces de cœlo decidentes ac alia cœlestia prodigia non defuerint: quæ etiamsi naturaliter a Philosophis fieri dicantur, habent tamen suas etiam supernaturales causas, quibus agit dux naturæ Deus, refragantibus nostris rationibus. Qualia etiam sunt, quæ anno præterito apud Puteolanos magno omnium horrore acciderunt: quorum regio biennio fere magnis terræ motibus adeo agitata est, ut nulla in eo superesset domus integra; nullum ædificium, quod non certam & proximam ruinam minaretur. At vero quinto & quarto Calend. Octobr. perpetuis diebus terra commota est, mare passibus fere CC. *recessit: quo quidem loco aquæ dulces prosilire visæ sunt. Tertio demum Calend. magnus terræ tractus, qui inter radices montis, quem Barbarum incolæ appellant, & mare juxta Avernum jacet, sese erigere videbatur: & montis subito nascentis figuram imitari. Quo die iste terræ*

tumulus, aperto veluti ore magno cum fremitu, magnos ignes evomuit, pumicesque, lapides, cinerisque fœdi tantam copiam, ut, quæ adhuc extabant, Puteolorum ædificia operuerit, arbores fregerit, pendentemque vindemiam ad sextum usque lapidem in cineres converterit, aves, quadrupedes bestias interemerit, fugientibus per tenebras Puteolanis cum natis & uxoribus, & magno gemitu, ejulatuque Neapolim sese recipientibus. Non dicam hoc loco de inundationibus, quæ ante paucos annos urbem Romanam pene submerserunt. Adriatici maris motus inauditos, quibus aliquot hominum millia perierunt: transeo & Vesuvium montem, qui nova eruptione, quæ Anno a nativitate Christi MDXXXVIII. *facta, in loco plano magnum terræ hiatum aperuit, atque per circuitum ingentem molem in modum montis altissimi coacervavit: quemadmodum & Aetna Anno* MDXXXVII. *qui novis fractis crateribus, non tantum colles omnes, nemora, saxa, rupes, &*

pagos duos in cinerem convertit: sed totam etiam Siciliam, & Calabriæ partem, magno omnium stupore ac pernicie crudeliter infestavit. Omitto alia horrenda prodigia, miracula atque portenta, quæ elapsis jam aliquot annis in diversis regionibus, & in Germania præsertim, visa & audita sunt: quibus flagitiis nostris iratus Deus, ultionem atque vindictam minatus est. Sed frustra, proh dolor! adeo enim in mundi hujus ingluvie ac cœno immersi sumus, tanta impietas mentes hominum invasit, ita luxus, libido, atque alia horrenda inter Christianos creverunt flagitia, ita abundavit omnis iniquitas atque perversitas, ut nullus horum omnium vel pudor, vel metus reliquus sit. Unde fieri nequaquam potest, ut errores perniciosiores, horribiliores cæcitates, blasphemiæque obstinatiores futuræ sint, atque hodie orbi imminere videmus. Necesse est igitur, divinam ultionem in opus prorumpere, seculo tam diro indies, quo non tantum intesti-

stinis odiis, perniciosis conspirationibus, seditionibus cruentis, atque bellis plusquam civilibus (in quibus etiam Christianus in Christianum, pater in filium, filius in patrem, & in fratrem frater crudelis suum gladium vibrat) obruimur, sed variis etiam, atque inauditis morbis, omnem medicinam respuentibus inficimur: quibus accedit earum rerum, quæ ad victum hominis necessariæ sunt, in tanta annorum ubertate tam dira egestas, ut quam plurimi in diversis locis sola victus penuria moriantur misere. Ubivis terrarum veræ religioni, regnis atque imperiis gravissima imminent pericula, omnes Respublicæ minantur ruinam atque interitum: adeoque nulla fides pietasque usquam est, ut homines quasi rabie quadam capti, in propriam perniciem conjurasse videantur. Sed promeruit has pœnas jam dudum impœnitentia nostra, qui sub nominis Christiani prætextu, aspernati omnes divinas admonitiones, non Deo, sed mundo, & pro-

priis voluptatibus servivimus hactenus: nec dubium est, quin graviora multa in hac mundi catastrophe sequutura sint (ut nihil de æternæ damnationis vindicta dicam) nisi in tempore sub potenti manu Dei, benignissimi patris, nos humiliantes confessione delictorum, vera pœnitentia, contritione atque innovatione vitæ sanctæ, numen nobis iratum placaverimus.

JULII *autem* OBSEQUENTIS *prodigiorum librum, cujus fragmentum tantum extabat, eo libentius hoc tempore edere volui, ut gentilium prodigia cum his, quæ nostro tempore divinitus eduntur, conferrentur: & expenderetur deinde ex rerum eventu, horrenda illa signa semper aliquid imminentium malorum hominibus portendisse, quo aliorum tandem exemplo moniti, evitandorum periculorum rationes eo diligentius iniremus. Restitui autem libellum, quantum fieri potuit, Titi Livii, Dionysii Halicarnassei, Orosii, Eutropii, atque aliorum quorundam probatissimorum au-*

to-

torum auxilio, ita ut nihil plane deesse videatur: adjiciens quinquaginta prioribus capitibus ea, quæ ab Urbe condita usque ad L. Scipionis cum C. Lælio consulatum, hactenus desiderata sunt. Unde & ea ipsa capita (quemadmodum omnia, quæ in sequentibus mea industria adjecta sunt) asterisco notare placuit. Annos etiam ab Urbe condita majoribus literis in margine notare volui, ut in promptu esset, quo tempore prodigia uniuscujusque capitis sive audita, sive visa essent. Quod si præterea annos ante Christi salvatoris adventum scire delectat, in eodem margine cifris (ut vocant) minoribus a me adnotatos intelliges. Hoc autem quicquid est studii mei ac laboris, vir, pietate simul atque eruditione clarissime, tibi dicare ideo visum est, quod a prima infantia me literarum tyronem semper unice amaveris, atque multa humanitatis & benevolentiæ officia mihi exhibueris, quibus nunc etiam, cum patriam (quæ mei studii ac diligentiæ aliquam partem de-

bito jure sibi vendicat) frequento, multis nominibus cumulare soles: ut sic meæ etiam in te gratitudinis, ac observantiæ pignus perpetuò extaret. Cui si meam operam quam in resarciendo, atque restituendo hoc libello impendi, gratam fuisse perspexero; animum addes, ut prodigiorum Chronicon, quod a condito mundo usque ad nostra tempora conscripsi, maturius absolvam. Vale: & me, quem a primis unguiculis sancte amasti, porro eodem studio amplectere. Basileæ, pridie Idus Martii: Anno à Christi salvatoris gratioso adventu, MDLXI.

BE-

BENIGNO LECTORI
JOANNES SCHEFFERUS S. D.

QUod nunc denuo Auctorem istum proferam in vulgus, effecere duo; primum, quia vidi, nulla ejus pridem in officinis librariis venalia prostare exemplaria: deinde, quia quæ hucusque edita, ea multis deprehendi atque fœdis inquinata mendis, à quibus Scriptorem minime contemnendum aliquando liberari, arbitrabar æquum. Sumsi ergo, quod unicum ad manus erat, exemplum ejus, Lugduni, Anno MDLIII minima forma a Jo. Tornæsio editum, quæque indigere immutatione explicationeve videbantur, diligenter annotavi, collectis simul, si quæ aliunde poterant huc adferri. Ita natæ mihi OBSERVATIONES breves, quas Auctori subjeci. Licet autem intra has me continuerim angustias, non pauca tamen puto sic exposita, ut mediocriter attento possint esse

ſatis. Cæterum id Tornæſii, quod modo dixi, exemplar ſuſpicor eorum eſſe primum, quæ ab ipſo publicata. Edidit enim poſtea & aliud Anno MDLXXXIX. ſi modo ipſe edidit, quod dicto anno excuſum legitur Lugduni, nam videre ipſum hactenus non licuit. Sive autem ipſe, ſive alius quiſpiam ediderit, id eorum, quæ excuſa ſunt, opinor eſſe ultimum, certe quod poſt eſſet editum, hactenus obſervavi nullum. Proxime ante publicaſſe Johannes Oporinus videtur Baſileæ An. MDLII. quo anno quoque primum a Lycoſtene ſunt adjecta, quæcunque caput quinquageſimum & quintum antecedunt, quædam etiam, quæ ſequuntur. Quæ ne in poſterum, quod hactenus etiam a viris doctis factum eſt, pro genuinis noſtri Obſequentis [1] allegentur, charactere a reliquis diſtinguere volui.

Ge-

[1]. Vide Elmenhorſtium ad Minucium Felicem Cap. 23. Freinshemium ad Curtium Lib. III. Cap. 3. §. 9. & ad Florum. Lib. I. C: 16. L. II. C. 4. Nic. Heinſium ad Ovidii Faſt. Lib. II. v. 499.

Genuinum Obsequentis fragmentum primo publicatum fuit An. MDVIII. Venetiis per Aldum. Sexennio post, id est, An. MDXIV. in Germania denuo una cum Plinio & Auctore de Viris Illustribus, itemque Suetonio de Clar. Grammaticis & Rhetoribus recudi fecit Beatus Rhenanus Argentorati, usus ad hoc opera Matthiæ Schureri, quod exemplum post ex Bibliotheca Illustriss. Excellentissimique Regni hujus Senatoris, atque arcis Regiæ urbisque Holmensis Gubernatoris seu Præfecti summi, Domini *Claudii Rablambii* utendum impetravi, cumque meo studiose contuli. Cum præsertim a Rhenano viderem laudari, tanquam quod per omnia cum Aldino conveniret, cujus copiam habere non potui. Sic enim de eo in præfatione Rhenanus: *Emendatum esse scio, & Aldini exemplaris fœturam non adulteram, sed legitimam.* Rhenanum secutus est Asulanus, atque tertia vice publicavit An. MDXVIII.

itidem in Italia. Asulanum excepit Robertus Stephanus, qui in lucem misit Parisiis. Utrum alii quoque aliis in locis ediderint, hactenus explorare non potui. Cæterum quis fuerit hic Obsequens, quam habuerit patriam, quo scripserit tempore, incertum est, quia nusquam ejus mentio apud veteres reperitur. Nomen eum facit gentis Juliæ, atque sic Romanum. At cognomen arguit quemvis alium, maxime cum inter Romana haud invenias. *Obsequentius* est apud Gruterum in Inscriptione veteri pag. 444. integre Q. OBSEQUENTIUS SEVERINUS; sed is nil ad Obsequentem nostrum. Fuerunt *Obsequentes* potius de genere militum vel satellitum Principalium. *Obsequia* profecto pro *satellitibus* occurrunt apud veteres non semel. Vide Capitolinum in Pertinace, cap. 11. ibique Casaubonum. Imo *obsequia* posita pro *ministeriis* & *servitiis* quibuslibet, ut ostendit Salmasius ad Pollionis Claudium

cap.

cap. 14. Unde quoque forsan factum, ut Marcus Imperator gladiatores, quos per necessitatem armaverat, vocaret *Obsequentes*, sicut legimus apud Capitolinum in ipsius vita cap. 21. quod nimirum servi fuissent, at deinceps militaturi essent in obsequiis Principis. Num ex horum numero fuerit & noster, aut ob causam aliam hoc nomen sit adeptus, dici liquido haud potest. Opusculum hoc scriptum esse minimum ante Orosii ætatem, id est Arcadii & Honorii tempora, Vossius existimat, quo autem argumento, indicare omisit. In eadem est sententia & Bochartus. Ita namque habet libr. IV. Anim. cap. 5. *Quod post Julium Obsequentem & alios vetustiores, referunt Augustinus, Orosius, Freculphus.* Scaliger & Hieronymo vetustiorem facit, quippe quem narrationes Obsequentis dicat esse secutum. Verba ejus sunt ad num. Euseb. MDCCCLXXXVI. *Julius Obseqitens refert, Asiam Attali testamento legatam Appio Claudio,*

dio, *M. Perpenna COS. id eſt numero* MDCCCLXXXVI. *quod videtur ſecutus Hieronymus*. Scripſit iſta Hieronymus Valentis temporibus, qui obiit An. CCCLXXIX. poſt Chriſtum natum, quod eſſet annis minimum triginta ante Oroſii ætatem. Plura certiorave obſervare de ætate noſtri non recordor. Niſi quod Bonifacius imitatum dicat Frontinum. *Julium quoque Obſequentem*, ait in de Romanæ Hiſtoriæ Scriptoribus, *putamus ex Frontini imitatione prodigia, quæcunque ſparſim habebantur in unum collegiſſe*. Floruit Frontinus ætate Titi, qua tamen, aut proxime ſequente vixiſſe Obſequentem quoque non neceſſe eſt. Niſi ex ſtylo ejus aliquid ejuſmodi velimus augurari, qui videtur caſtigatior, quam ut Arcadii temporibus conveniat. Nam quod Joh. Jacobus Friſius in Bibliotheca ſua eum Panætio ac Polybio facit æqualem, & vixiſſe putat anno ante Chriſtum ducenteſimo & quadrageſimo, id qua ab

eo

eo dictum creditumve ratione fuerit, dispicere non possum, cum ipse Obsequens Augusti Cæsaris, sub quo Christus natus est, & Drusi faciat mentionem. Porro in conficiendo hoc opusculo Livium præcipue secutus videtur. Arguit hoc primum, quod iisdem penè utatur verbis, quibus Livius, ut ex iis constat, quæ in Livio reliqua nobis manserunt, & ab Obsequente memorantur. Deinde quod in Drusi temporibus finiat narrationes suas; idem enim Livius quoque facit. Obstare queat, quod a Livio dissentiat in nominibus Consulum, sub quibus prodigia quæque acciderunt, quemadmodum non semel a Scaligero est annotatum. Verum hunc dissensum puto esse non ab ipso, sed librariis, qui debitam diligentiam in eis consignandis non adhibuere, sæpeque sub eosdem retulerunt, quæ contigerant sub diversis. Cui probando suffecerit exemplum istiusmodi erroris etiam in editis commissi,

missi, quem in Notis indicavimus. Sane cum in memoratione istiusmodi prodigiorum Livius peculiarem adhibuerit præ cunctis aliis scriptoribus diligentiam, ac majorem penè, quam historico convenientem, ut nonnulli arbitrantur, ratio est evidens, cur sequendum ipsum sibi proposuerit, & hanc partem ex eo putarit sibi excerpendam. De cætero argumentum paucissimis est tractatum ex veteribus, ac fortasse nemini, præter ipsum nostrum, unumque Johannem Laurentium Philadelphensem Lydium; qui tamen longe post, Justiniani atque Anastasii temporibus, & Græce scripsit, ut ex Photii cod. CLXXX. notum est. Genere orationis utitur Latino proboque, quod jam supra innuebam, ut si id attendas, sat vetustum possis credere. Quia tamen pleraque sumsisse ex Livio videtur, hæc sola manet manebitque conjectura, nulla certitudine subnixa. Quanquam ob hoc ipsum, quod ex Livio hausisse sua

 vi-

videatur, debeat esse commendabilis, quippe qui defectum ejus istac saltem parte possit supplere, locutionibusque, quibus utitur, conciliare hinc auctoritatem. Corrupit eum tamen exscriptorum oscitantia, quod ex Aldina, & quæ eam sequitur, Argentoratensi editione facile colligitur. Mox accessit præposterum emendandi studium, uti constat ex editionibus, Basileensem Lycostenis secutis, unde vitium id forte Lycosteni non parum imputandum. Nos idcirco dedimus operam, ut auctori sua redderentur, isque, quantum licuit per conjecturas nostras, sanitati restitueretur pristinæ. Nam codices Manuscriptos expectare frustra fuerit, quia extare videntur nulli, præter unicum Jocundi Veronensis, quem accepit Aldus, & in sua secutus est editione. Caput quoque centesimum vigesimum & tertium, quod integrum in libro nostro desiderabatur, cum nominibus Consulum, ex editione

Argentoratensi inseruimus, sequenti etiam suos ex eadem adscripsimus Consules, omisso tamen, qui addendus illi erat numero, ne in iis oriretur turba, si numerus noster à recepto abiret. Addidimus & Indicem, sed eorum solummodo, quæ revera Obsequentis sunt: Lycostenianis suum subjecimus in fine. Annos quoque urbis conditæ, quos margini Lycostenes adscripserat, neglеximus adjicere, quia calculo aliorum parum videbantur convenire. Atque ista quidem eo libentius ad scriptorem hunc contulimus, quod Laurentium Pignorium, magnum virum, similia quondam in animo habuisse videremus. Ita namque memorat de eo Balthasar Bonifacius ubi de Frontino agit. Scribit quidem jam [1] fecisse observationes aliquas in eum, sed vero Thomasinus, qui recenset omnia Pignorii edita edendave, nullam earum

1. Vide Jo. Alberti Fabricii Bibliothecam Latinam pag. 537.

rum facit mentionem. Ut propositum hoc ei fuerit potius, quam ipso opere confectum. Quod si felicitate pari atque ipse, copia eruditionis, rerumque aliarum ad labores hosce probe conficiendos longe nobis instructior, expedire non poterimus, tamen facto isto nostro excitabimus, confido, alios, ut majorem, quam quod hactenus fecere, in expoliendo eo curam ac industriam adhibeant. Vale, studiisque nostris fave.

JUDICIA

Quorundam de

JULIO OBSEQUENTE.

Ger. Jo. Vossius de Hist. Lat. Lib. III.

JUlius Obsequens libro de Prodigiis inclaruit. Ex eo solum superest pars illa, quæ est a consulatu L. Scipionis & C. Lælii usque ad P. Fabii & Q. Ælii consulatum; hoc est, annum urbis IↃCCXLIII. *Ex argumento, quod tractavit, gentilem fuisse suspicor; vixisseque minimum ante Honorii tempora, quibus Paulus Orosius vixit. Sebastianus tamen Corradus in Quæstura* [1] *sua videtur in alia fuisse sententia, quia utrumque nominans Orosium præmittit. Primus vero hoc fragmentum, a Jocundo Veronense sibi donatum, edidit Aldus An.* CIↃIↃVIII. *atque iterum socer ejus Asulanus, decennio post. Priorem partem, quæ deperiit, ex Livio, Dionysio, Eutropio, Orosio, atque aliis supplere est conatus Conradus Lycosthenes: atque id in præfatione libelli ipse profitetur. Etiam capitibus a se additis asteriscum præfixit, ut, quæ Obsequentis, quæque assuta forent, melius posset cognosci. Satis hæc certa sunt ex editione Basileensi Jo. Oporini, cui eapse in urbe Lycosthenes præerat An.* CIↃIↃLII. *Postea*

1 Pag. 41.

stea vero Jo. Tornæsius, typographus regius, Lugduni Obsequentis libellum, a Lycosthene ita suppletum edidit, cum præfatione quidem Lycosthenis, verum (quæ res pessimi est exempli) sine asteriscis. Unde nunc fieri videas, ut gravi errore Lycosthenes passim pro Obsequente legatur; atque etiam pro eo ab eruditis viris ad partes advocetur.

Nota, videri Vossium aliam habuisse Tornæsii editionem, quam quæ An. cIↃIↃLIII. est publicata, atque usurpata nobis. Nam in hac nostra quidem asterisci omnes debitis locis sunt appositi. SCHEFF.

Car. Sigonius ad Livii Lib. XL. Cap. 2.

Obsequens de Prodigiis librum ex ipsius Livii verbis contexuit.

C. Barthius in notis ad Statii Lib. VI. Theb. *v.* 87.

Elegans est liber Julii Obsequentis.

Demsterus in Indice scriptorum, Commentario ad Rosinum præfixo.

Obsequens necessarius & diligens Scriptor.

Balthasar Bonifacius in de Scriptoribus Historiæ Romanæ, ubi de Frontino agit.

Julium quoque Obsequentem putamus ex Frontini imitatione prodigia, quæcun-

que sparsim habebantur, in unum collegisse, elocutione vere candida & defæcata, & cuivis antiquorum exæquanda. Librum ejus habemus mutilum; incipit enim anno ab urbe condita quingentesimo quinto, desinit P. Fabio, Q. Ælio Consulibus. Quicquid tamen reliquiarum ex hoc auctore temporis injuria non delevit, carum doctis esse oportet; præsertim si nobis aliquando præbuerit legendas, quas fecit in hunc auctorem observationes, Vir de omni antiquitate optime meritus, ac inter polyhistoras & polygraphos jure numerandus, Laurentius Pignorius.

Olaus Borrichius in Cogitationibus de variis ætatibus Linguæ Latinæ pag. 19.

His (Minutio Felice, Spartiano, Lampridio) &c. adhuc castigatior puriorque censetur Julius Obsequens, a Lycostenis additamentis liber.

Christop. Cellarius in Curis posterioribus Cap. 7. *Voce* Infernus.

Vixit hic Julius, Vossio & Bocharto censentibus, circa Honorii tempora, ut, si omnia concedamus, tamen ipsa ætas ad Latinismum stabiliendum, si antiquiora desint, minus sufficiat.

EXCERPTA

EX

JACOBI PERIZONII

ANIMADVERSIONUM HISTORICARUM.

CAPITE VIII.

POrro autem prodigia, quæ ſingulis annis Romæ nunciata à priſcis Annalium conditoribus memorantur, quum video ſæpe eadem proxime ſequentibus annis repeti, etiam hoc contigiſſe ex eo arbitror, quod quia pleraque erant incerta & haud dubie fabuloſa, a primis ſcriptoribus ab aliis in alium fuerint relata annum, & ita a poſterioribus in utrumque. Talia ſunt apud Obſequentem, qui ea omnia collegit, & in ſingulos annos, ſingulis capitibus diſtinctos digeſſit, quod *in area Vulcani & Concordiæ ſanguinem pluit* cap. 59. & 60. *Bos locutus* 85. & 86. *Vitulus biceps natus* 91. & 92. *Bubo in Capitolio viſus* 90. & 92. *Lacte pluit* 95. & 96. *Fremitus armorum ex inferno auditus* 105. & 106. *Mulus tripes Reate natus* 60. & 74.

Ergo quum toties idem plane prodigium proximis inter se capitibus vel annis expositum occurrat, ex errore id ortum arbitror, & porro emendandum censeam Obsequentem cap. 80. quum ait: *Cauræ sanguinis rivi è terra fluxerunt*, reposito pro *Cauræ*, quod non injuria suspectum fuit Doctiss. Scheffero. non *Coræ*, ut ille suspicabatur, sed *Cære* è cap. 79: ubi itidem *Cære sanguinis rivi terra fluxerunt*. sic cap. 70. pro eo, quod *Lavinii fax ardens in cælo visa* legitur, scribendum erat *Lanuvii*, tum quia Livius XLV. 16. unde omnia istius anni prodigia eadem serie descripsit Obsequens, ita edit, tum quia Obsequens etiam sequenti capite idem prodigium *Lanuvii* accidisse scribit. Sed & prodigium, quod alicubi jam evenerat, si quando etiam alibi postea evenisset, à nonnullis etiam alterum illud, priori loco & anno factum, in posteriorem hunc annum videtur translatum, quasi istic tunc demum, & ita simul duobus locis eodem anno evenerit. Inde factum reor, ut etiam talia Obsequens duobus diversis annis, priore illo & hoc posteriore iterum occasione similis prodigii alio loco facti memoret. Exemplo sit, quod cap. 96. *Priverni terra septem jugerum spatio in cavernam desedisse* dicitur. Quod cum deinde in Lucanis quoque contigisset, à nonnullis etiam Priverni, seu in suburbano ejus

agro

agro tunc demum contigisse, videtur proditum. Certe Obsequens, qui Priverni illud jam accidisse retulerat, secundo capite post itidem *Terram in Lucanis & Privernati late hiasse* scribit. Ubi neutiquam ego fero Schefferum emendantem, *Privernatibus*, quia urbs ipsa dicatur *Privernum*, quasi quisquam sit, qui τὸ *Privernati* pro vero ipsius Urbis nomine habeat, nec videat ab eo esse formatum, & intelligi *agro*: præsertim quum passim ita loquatur Obsequens. Cap. 71. *In Prænestino cruenti ceciderunt imbres. Vejenti lana ex arboribus nata*, cap. 90. *Oleo & lacte in Vejente pluit.* Quod in his intelligitur, exprimitur cap. 86, *In agro Ferentino Androgynus natus*. cap. 101. *In agro Trebulano mulier fulmine icta.* Deinde non æque commode dici potest *in Privernatibus*, atque *in Lucanis*, quum Lucani sint populi vel civitas multorum oppidorum, pagorumque, at Privernates unius oppidi populus.

Ex eo autem, quod unum prodigium uno in loco ita duobus annis aliquando ab Obsequente commemoratur, vel alio etiam anno, quo idem postea alio in loco acciderat, denuo quasi aliud & novum nonnunquam repetitur, emendanda censeo collata inter se capita 73. & 82. ubi si tollas librariorum mendas, idem illud factum apparebit. Cap. 73. ait *in Cephalenia turba in cœlo cantare vi-*

 sa.

sa. Vellem sane non sollicitari hic a Viro Docto τὸ *cantare*, rogarive, quomodo cantus ille potuerit videri, maximè in coelo, &, *quia hoc non intelligat*, ex conjectura præferri, *constare.* Quid enim vulgarius, quam *visus* istis in locutionibus ad omnes sensus referri? Id quod etiam Lexicographi ex Augustino & Donato docent. An Fufetius quoque videri olim poterat audivisse, quæ dicebat Tullo Romanorum Regi de causa belli apud Liv. I. 22. *Eam causam hujusce belli audisse videor?* An etiam ab Aenea sonitus videri poterat apud Virgil. Aen. II. 731. *Cum creber ad aures Visus adesse pedum sonitus.* Immo in ipso Obsequente cap. 106. *Fremitus ab inferno ad cælum ferri visus*: cur non & hîc rogat, quomodo id oculis suis videre homines potuerint? Hoc ergo in verbo integra omnino & incorrupta sunt ista capitis 73: sed alio in vocabulo vereor ne vitium contraxerint. Quæ enim & cujusmodi illa *turba*, quæ in cœlo cantare visa? Hominum an pecorum? (nam in prodigiis nihil potest videri nimis absurdum) puerorum, an virorum, an feminarum? Exprimi profecto aliquid hujus generis debuerat. Sed quid multa? scripsit haud dubie Obsequens *Tuba*, quæ præcipua est inter signa militaria, quibus plerumque *cantus* tribuitur, & ad quorum cantum prælia committi solebant. Liv.

I. I.

I. 1. *Priusquam signa canerent.* Florus IV. 2. 66. *Ante imperium Ducis sua sponte signa cecinerunt:* de quo ipso Auctor B. Afric. cap. 82. *Injussu Cæsaris TUBICEN à militibus coactus, CANERE cœpit:* sed & alius ipsius Obsequentis locus, cum hocce, ut dixi, collatus vehementer nostram confirmat emendationem, & ipse vicissim ex hoc emendatur, in quo, quia idem prodigium Præneste tunc evenisse traditur, Cephaleniæ item fit mentio, tanquam si tunc demum, vel tunc iterum ea in Urbe id evenisset. Nempe cap. 22. *Præneste & in Cephalenia signa de cælo cecinisse visa.* Sic enim lego ex superiore loco, non *cecidisse*, quod alienum est. Nam quæ signa de cœlo in terram ceciderint, aut quis unquam tale quid legit, quæve aut qualia istic signa significaverit Obsequens, intelligat? At si *cecinisse* legas, nemo non videt, signa innui militaria, quorum præcipuum Tuba. Et ita, ut sæpius alias, unum prodigium Cephaleniæ duobus annis, & capitibus sed posteriore, ut equidem auguror, perperam & falso factum refertur, vel ex uno prioris anni rumore, seu vero, seu falso ortum, occasione novæ & similis fabulæ aliunde nunciatæ, in posteriorem annum à quibusdam translatum, ab Obsequente utroque anno, tanquam vere bis contigerit eodem in loco, narratur. Verum ista quidem Aucto-

ribus, licet hoc pacto eadem res sæpius forte, quam revera acciderit, accidisse tradatur; vitio tamen verti nequeunt, quum illi certo scire non potuerint, utrum ea, quod vere pluries evenerint, an vero per & propter inconstantem vulgi rumorem, & ex eo, vel etiam aliunde natum primorum Scriptorum errorem, toties proximis inter se annis iterata in antiquis Annalibus occurrant.

CATALOGUS

EDITIONUM OBSEQUENTIS.

In quo illud admonendus est Lector, hunc Auctorem semper fuisse editum una cum Plinio de viris illustribus, quem nunc Aurelium Victorem esse scimus, & Suetonio de claris Grammaticis & Rhetoribus, usque ad Editionem Lycosthenis, qui, additis Supplementis, primus Obsequentem sine Scriptoribus illis edidit.

A. 1508. Venetiis, cura Aldi. in 8.
1514. Argentorati, cura Beati Rhenani. 8.
1515. Florentiæ, cura Philippi Juntæ. 8.
1518. Venetiis, cura Asulani. 8.
1521. Basileæ. 8.
1529. Parisiis, cura Roberti Stephani. 8.
1530. Basileæ. 8.
1532. Antverpiæ. 8.
1539. Parisiis, cura R. Stephani. 8.
1539. Lugduni, apud Seb. Gryphium. 8.
1542. Antverpiæ. 8.
1544. Parisiis, apud R. Stephanum. 8.
1547. Hujus meminit Fabricius in Biblioth. p. 536.
1552. Basileæ, cura Conradi Lycosthenis, apud Jo. Oporinum. 8.
1553. Lugduni, apud Jo. Tornæsium. 12.
1589. Lugduni. 12.
1679. Amstelædami, cum notis J. Schefferi. 8.
1703. Oxonii, cum notis Tho. Hearne, una cum Eutropio & Messala Corvino. 8.

AD

AD

FRANCISCUM OUDENDORPIUM,

Libellum

JULII OBSEQUENTIS

De prodigiis, notis suis illustrantem.

εὖ πράττειν.

Prodigiis ævi veteris plebs credula rerum
Traxit inassuetas in sua fata vices.
Imposuitque sibi, quoties Natura vacillans
Lusibus erraret, deficeretque suis.
Turpia spectatu, veluti fatalia monstra,
Edita communi credidit esse malo.
Auribus attentis oculisque in quælibet, omnes
Versabat casus in sua damna novos:
Incertos fœtus, dubiæve imitamina vocis,
Quassaque cœlesti sidere tecta Deûm,
Sibilaque, & motus, & quæ male saga futuri
Relligio in majus proderet aucta metu.
Cuncta malis aptans eventibus, aut ubi nullum
Ominis horrorem res male gesta daret;
Finxit in exemplum, traxitque priora, modosque
Exhibuit, per quos sacra pianda forent.
Illa per annales passim dispersa vetustos
Consilio monitos erudiere bonos.

Quæ

Quæ signanda sibi desumsit Julius *olim,*
Cujus ab obsequii nomine fama stetit.
Illa per ætatis tenebrosas turbine sordes
Deformata suis aut variata modis,
Concilias, Francisce, sibi, ne parte laborent
Scriptorum tituli, cum titulisque fides.
Non tua privatas, non nugas spectat aniles
Cura, nec auctorum condicione leves;
Sed quæ Pontificum monitu, exemploque Senatus
Publica communi visa piacla malo.
Quæ licet in majus cumulata notaverit olim
Vana superstitio, prodigiosa minis.
Mixta tamen factis, & procurata colendis
Ritibus, aut sacris sæpe dedere locum.
Unde suis fastos annis, sua tempora rebus
Asserit, ac dubiis eruit acta notis
Posteritas, quæ culta tibi juvenilibus annis
De te promittit munera larga viro.
Omine felici faveant, Francisce, Camænæ,
Spargat & innocuum vertice lumen apex.
Sic te Fama beet; tibi nomen triste minaxque
Prodigii lætum vertat in auspicium.

HENR. SNAKENBURG.

CA-

CARISSIMO AMICO

FRANCISCO OUDENDORPIO.

Cum ejus curâ purior Julii Obſequentis de Prodigiis editio in lucem proferretur.

Eſt aliquid, docti grato modulamine plectri
Carmina præclaris digna ſonare viris.
Et clarum, quod iniqua nequit delere vetuſtas,
Quærere Phœbea nomen ab arte ſibi.
Hoc, Clario dilecte Deo FRANCISCE (Sororum,
Et dulcis patriæ quem mihi junxit Amor,
Junxit & integritas ſinceræ candida vitæ)
Ingenii veſtrum fulget honore caput.
Nec tamen hìc pulchro veſtri contenta decore
Sedulitas animi plena labore ſedet.
Ingreditur doctæ penetralia ſancta Minervæ;
Et ſequitur magnos, ingenioſa, viros.
Hoc probat, arte tua qui purior aſpicit orbem
JULIUS, & nitidos inter habendus erit.

Ju-

Julius ille tuus, fidis qui fata tabellis
  Mandavit populi prodigiosa sui.
Nunc laudis, Francisce, tuæ faustissima reddet
  Omina, prodigiis si sit habenda fides.
His habeo; lauru nam longa per æva virenti
  Circumdat vestras ipsa Minerva comas.

DAVID van ROYEN.
J. U. Cand.

VIRO
ERUDITISSIMO, ATQUE AMICO INTEGERRIMO
FRANCISCO OUDENDORPIO,
Julium Obſequentem edenti.

Julius, *obſequio deducens nomen, in oras*
Luminis officio prodit, Amice, tuo;
Prodit, &, abſterſo per te ſqualore ſituque,
Ire cupit docti cultus in ora chori.
Temporis oblitus jam vulnera dira videtur,
Totus & auxilio convaluiſſe tuo.
Excipit en plauſu venientem quiſque benigno,
Deque ope gratatur, deque decore novo;
Totque cicatrices damnoſi tollere ſaecli
Miratur medica te potuiſſe manu.
Perge bonis avibus primo, Franciſce, ſub aevo
Tam bene Caſtalias demeruiſſe Deas;
Perge ſacris Grajis operari, perge Latinis,
Anioſque adole ture frequente focos.
Serta Deae lauru tibi de Parnaſide ſpondent,
Serta per aeternas non peritura moras,
Pieriique tholo quondam tua nomina templi
Perpetuis ſcribent, tu modo perge, notis.

JAC. PHIL. D'ORVILLE.

JULII

1 JULII OBSEQUENTIS

2 Ab Anno Urbis Conditæ quingentesimo quinto

PRODIGIORUM

LIBER IMPERFECTUS.

(Supplementum Lycosthenis)

I. *Romulo regnante*: Lycost.

ARENS conditorque urbis Romulus; cum jam Fidenas oppidum cepisset; coloniamque Romanorum fecisset; guttæ sanguinis è coelo magna omnium

1 *Julii Obsequentis*] Beatus Rhenanus, qui hunc Obsequentem, una cum Plinio de Viris Illustribus, ut vocat, & Suetonio de Claris Grammaticis & Rhetoribus edidit Argentorati Anno MDXIV, titulum hunc paulo aliter exhibet. Sic enim cum scribit: *Julii Obsequentis ab anno urbis condita quingentesimo quinto Prodigiorum liber imperfectus.* Non, quod ab illo anno demum fecisset initium commentationis suæ Obsequens, sed quod quæ præcedentibus facta notaverat; ea in codice, quem Rhenanus aut Aldus potius, qui Rhenano præivit, fuerat secutus, essent eruta & amissa. Supplere hunc defectum conatus est *Conradus Lycosthenes*, cujus proinde sunt; quæcunque præcedunt. SCHEFFER.

2 *Ab Anno &c.*] Ita libelli hujus titulus scribitur in omnibus Editionibus ante Lycosthenis Ed. Quocirca nihil mutare volui, licet Obsequentis verba incipiant demum ab A. U. C. DLXIII.

nium admiratione ceciderunt. Statim pestis urbem invasit, quæ hominibus absque ulla ægrotatione mortem inferret subitam, sterilitas quoque agrorum & frumentorum omnium, præcipue tamen annonæ summa inopia sequuta est. In quæ mala postea quam Laurentes incidissent, omnino visum est, Tatii & legatorum cæde violato jure gentium, utrique civitati iram numinis expiandam esse. Quare deditis cædis autoribus & ab utrisque supplicio affectis, ab iis malis manifeste se recepērunt. Romulus expiationibus civitates expurgavit, quas longo deinceps tempore ad portam Ferentinam observatas, memoriæ traditum est. Verum editis jam immortalibus operibus, cum ad Capream paludem concionem ad milites haberet, subita coorta tempestas cum magno fragore, tonitribusque, tam denso regem operuit nimbo, ut conspectum ejus concioni abstulerit, nec deinceps unquam in terris apparuerit. Romani autem milites à Julio Proculo edocti, ad Deos regem raptum esse, divinos statim illi honores exhibuerunt.

II. *Numa Pompilio regnante.* Lycost.

ANnum jam octavum regnante Numa, morbus pestifer Italiam occupans, Romam quoque invasit: mærentibus vero cun-

ctis, peltam æneam è cœlo in Numæ manus decidisse, memoriæ proditum est: quæ in urbis salutem à superis missa credebatur. Ad cujus figuram cum Numæ instinctu undecim à Veturio Mamurio insigni artifice fabricatæ essent, Salii Martis sacerdotes ad earum custodiam à rege instituti sunt.

III. *Tullo Hostilio regnante.* Lycost.

IN monte Albano lapidibus pluit, quod cum credi vix posset, missis ad id visendum prodigium, in conspectu haud aliter, quam cum grandinem venti glomeratam in terras agunt, crebri cecidere de cœlo lapides. Vox ex summi cacuminis luco audita est, quæ monebat, ut patrio ritu sacra Albani facerent. Novendiale igitur sacrum publice susceptum est, & solenne mansit, ut quandocunque idem prodigium nunciaretur, feriæ per novem dies agerentur. Haud ita multo post gravi pestilentia laboratum est. Hostilius dum Numam sacrificiis imitatur, Jovi litare non potuit, sed fulmine ictus, cum regia conflagravit.

IV. *Anco Martio regnante.* Lycost.

LUcumo Græci Demarathi filius, ac Aruntis frater, generosus adolescens, cum pa-

rente apud Tarquinios defuncto, divenditis bonis omnibus Romam migraret, Janiculoque jam appropinquaret, in carpento cum uxore ſedenti, aquila è ſublimi dimiſſa, pileum ſuſtulit: atque mox ſuper carpentum cum magno clangore volitans, rurſus velut miniſterio divinitus miſſa, capiti apte repoſuit. Quo viſo, Tanaquil auguriorum perita, eo prodigio regnum ei portendi intellexit. Pecunia igitur & induſtria dignitatem, atque etiam Anci regis familiaritatem conſecutus, atque ab eodem tutor liberis relictus, dum Tarquinii Priſci nomen ſibi vendicaret, poſt Anci mortem regnum intercepit, atque ita adminiſtravit, quaſi jure adeptus fuiſſet.

V. *Tarquinio Priſco regnante.* Lycoſt.

FInito bello Sabino, cum Tarquinius Priſcus in monte Tarpejo ædem Jovis, quam in eodem bello voverat, ædificare vellet, & jam exaugurare fana ſacellaque alia juberet, ut libera à cæteris religionibus area eſſet, jamque omnium ſacellorum exaugurationes admitterent aves, in Termini tantum fano nequaquam addixere. Quod prodigium firma ſtabiliaque cuncta portendere, Romanis viſum eſt. Secutum eſt & aliud prodigium, magnitudinem imperii portendens. Nam poſteaquam fu-

futuri ædificii fundamenta aperiret, caput hominis integra facie, recenti tamen tabo & sanguine aspersum, in imo repertum est. Cujus prodigii gratia aruspices interrogati, responderunt, hunc locum non imperii tantum Romani, sed totius etiam mundi caput fore.

VI. *Servio Tullio regnante.* Lycost.

BOs in Sabinis, Androno Coratio Latino, miranda magnitudine ac specie nata est: cujus gratia cum aruspices interrogarentur, responsum est, eum populum summam imperii habiturum, qui prius bovem illam immolasset. Latinus igitur bovem in Aventinum egit, & causam sacerdoti Romano exposuit. Ille vero astutus, dixit prius eum vivo flumine manus purgare debere. At Latinus dum ad Tyberis profluenta descendit, Romanus illo absente bovem immolavit, & sic imperium civibus, sibi vero gloriam facto consilioque vindicavit.

VII. *Tarquinio Superbo regnante.* Lycost.

TArquinius cum jam Signiam, Cerceiosque colonos misisset, præsidia urbi terra marique futura, prodigium horribile visum est.

Anguis enim ex columna lignea elapsus, non tantum terrorem fugamque in regia fecit, sed ipsius etiam regis animum subito pavore perculit, anxiisque curis universos implevit. Aquilæ etiam, quæ regiæ incumbebant, nidum fecerunt, in quo pulli subito vulturum incursu discerpti sunt: quod mali imminentis prodigium esse putabant. Mox cum Rutulis bellatum, Ardea obsessa: & post nefandum Tarquinii cum Lucretia facinus, reges sunt exacti. Tarquinius autem dum Gabios, tanquam in regnum suum proficisceretur, canis & serpens etiam verbis expressis sunt locutæ.

VIII. *L. Junio Bruto, L. Tarquinio Collatino, Coss.* Lycost.

SIlentio noctis, ex Sylva Arsia, ingens vox audita est, quæ Sylvani credita est fuisse. Proclamavit autem, in acie Romanorum contra Vejentes, uno plus Hetruscorum cecidisse, & vicisse bello Romanum.

IX. *P. Posthumio Tuberto* II. *Agrippa Menenio Lanato, Coss.* Lycost.

HAstæ militares ad multam noctem in coelo ardentes visæ. Sequuta est tertia Sabinorum

norum in Romanorum agros irruptio, qua Posthumius consul magnam accepit ex sua indiligentia cladem: quam ejus collega nisi mox vindicasset, male de Repub. Romana actum esset. Duæ Romanorum coloniæ, Pometia & Cora, ad Auruncos defecerunt, & contra Auruncos bellatum.

X. *T. Ebutio*, *C. Vetusio*, *Coss.* Lycost.

Aulus Posthumius dictator, cum contra Latinos, qui in Romanos conjuraverant, ad lacum Regillum pugnaret, ac victoria jam nutaret, duo juvenes candidis equis insigni virtute apparuerunt, pro Romanorum salute fortissime dimicantes: quos dictator post victoriam quæsitos, ut dignis muneribus honoraret, non invenit, Castorem & Pollucem ratus.

XI. *M. Fabio Vibulano*, *L. Valerio Potito*, *Coss.* Lycost.

Quotidie cœlestia prodigia in urbe & agris visa sunt, minas ostentantia. Mox Oppia Virgo Vestalis, quam tamen alii Popiniam, alii Popiliam, vocant, incesti damnata, pœnas dedit. Anno sequenti, non segnior discordia domi & bellum foris atrocius fuit:

ab Æquis arma sumpta, & Vejentes in agros Romanorum incursiones fecerunt.

XII. *M. Fabio* II. *Cn. Manlio Cincinato*, *Coss.* Lycost.

IN bello contra Vejentes, Manlii prætorium de cœlo tactum, laceratum fulmine tentorium, eversus foculus, arma fœdata, ambusta, ac in totum contrita: occisus eximius equus, quo in præliis uti consueverat. Interrogati igitur interpretes prodigiorum, responderunt, significare castrorum oppugnationem, & clarissimorum virorum interitum. Cum Hetruscis cruento prælio pugnatum. Q. Fabius, Marci frater, bis consul, & tunc legatus, lancea per pectus ictus interiit. Manlius consul in clade occubuit, & vallum Romanorum captum est.

XIII. *Q. Servilio Prisco* II. *Sp. Posthumio Lavinio Regillensi*, *Coss.* Lycost.

COElum ardere visum, & annus tam hominibus quam pecori longe fuit pestilentissimus. Æqui Antiatum suscipientes exules, contra foedera cum Romanis facta, excursiones in Latinorum agros fecerunt. Contra quos

anno

anno ſequenti miſſus Q. Fabius Vibulanus, qui prius pacem cum iis fecerat, ſtrenue pugnavit. Verum cum ſe ad Volſcos attraxiſſent, & fides Antiatium laboraret, cum ingenti exercitu iterum in Romanorum agros populandi gratia ingreſſi, à Poſthumio victi atque fugati ſunt.

XIV. *A. Poſthumio Albino Regillenſi, Sp. Furio Medullino Fuſco, Coſſ.* Lycoſt.

COElum iterum ardere viſum plurimo igni, portentaque alia aut obſervata oculis, aut vanas exterritis oſtentavere ſpecies. Quibus avertendis terroribus, in triduum feriæ indictæ: per quas omnia delubra, pacem Deûm expoſcentium virorum, mulierumque turba implebantur. Bellum geſtum eſt cum Æquis, contra quos Furius primum parum feliciter, Poſthumius vero proſpere pugnavit. Antiates milites propter ſerum auxilium, cum ignominia ſunt dimiſſi. Anno vero ſequenti, peſtis crudeliſſima Romæ graſſata eſt.

XV. *T. Lucretio Tricipitino, T. Veturio Gemino, Coſſ.* Lycoſt.

ITerum cœlum ardere viſum, & bos locuta. Æqui omiſſis Latinis, Hernicisque, propera-

 rato

rato itinere Romam properarunt, ut ob juventutis absentiam urbem caperent, qui tamen à Lucretio mox circumventi, ac magna strage fugati sunt. Volscorum agri à Veturio vastati sunt, quorum etiam nomen fere eo anno deletum est.

XVI. *P. Volumnio Amentino, Servio Sulpitio Camerino, Coss.* Lycost.

TErra ingenti motu concussa, bos locuta, & coelum iterum ardere visum, cui rei priore anno fides non fuerat data. Varia spectrorum facies, horrendæque voces oculis & auribus hominum obversatæ sunt. Carne pluit, quæ nivis instar è coelo, frustis majoribus & minoribus demissa, ab omni genere avium intervolantium direpta, priusquam terram attingeret: reliquum vero quod intercidit, in urbe agrisque sparsum jacuit multo tempore, nec colore mutato, nec odore, contra morem veterascentium carnium. Id vates indigenæ interpetrari non potuerunt. Libri autem Sibyllini monuerunt, cavendum ab externo hoste, & civium seditionibus. Hoc autem anno lex Terentilla maximo conatu, de Decemviris creandis tentata est, maximæque subortæ inter patricios & plebejos dissensiones. Proximo autem anno exules Romani ac servi numero

mero 4000. duce Appio Herdonio Sabino, Capitolium occuparunt, unde non absque magna civium strage sunt expulsi.

XVII. *L. Minutio Carbeto, C. Nautio Rutilio, Coss.* Lycost.

LUpi in Capitolio visi, qui à canibus fugati sunt. Cujus prodigii causa totum Capitolium est lustratum. Æqui, quibus superiore anno pax data erat, fracto fœdere, duce Graccho Chœlio Latinum agrum ac Tusculanum populati, in Algido castra locarunt: contra quos L. Minutius profectus, infœliciter in castris obsessus, ac demum à Quintio Cincinato liberatus est. Æqui victi, ac sub jugum missi sunt.

XVIII. *L. Val. Potito, M. Valerio, M. Furio Camillo, &c. Trib. Mil. Con. Pot.* Lycost.

LAcus in Albano nemore sine ullis cœlestibus aquis, causave alia, quæ rem miraculo eximeret, in altitudinem insolitam crevit. Cum autem ab Oraculo sciscitaretur, quid ea res portenderet? responsum est, ut aquam ejus lacus emissam per agros diffunderent; sic enim

enim Vejos, quos acri ac diutino bello vexabant, in potestatem populi Romani venturos. Quod ubi factum est, hostium urbe potiti sunt. Tarquinienses novi hostes exorti, Romanorum agros, quos multis simul bellis, Volscorum ad Anxur, Æquorum ad Lavicos, & adhoc Vejenti quoque, Falisco, Capenatique bello occupatos videbant, depopulabantur: contra quos tamen Aulus Posthumius, & L. Julius voluntariorum manu profecti, turpiter fugarunt.

XIX. *P. Licinio, L. Ticinio, P. Menenio, Cn. Genutio, Tribb. Mil.* Lycost.

VEjis jam post longam obsidionem expugnatis, cum Romani milites in urbis direptione, Deorum etiam statuas Romam transferre conarentur, ac quidam, seu spiritu divino tactus, seu juvenili joco ad statuam Junonis diceret, Visne Romam ire Juno? posteaquam capite annuisset, se libenter ituram, magna omnium admiratione respondit. Unde Romam in Aventinum æternam sedem suam ducta est, quo vota dictatoris vocaverant, templumque ei à Camillo dedicatum est.

XX.

XX. *Q. Servilio Hala, L. Genutio* II. *Coss.* Lycost.

ROmæ in medio foro, ſive motu terræ, ſive qua vi alia, terra ſpecu vaſtiſſimo collapſa eſt, quam terræ voraginem nemo neque terræ conjectu, neque ulla quavis alia materia explere potuit. Inficiebantur autem ex editis inde vaporibus peſtilentiſſimis, multorum hominum corpora: quæ cum remedia omnia reſpuerent, rebus jam deſperatis, Deorum monitu, Marci Curtii ſtrenui demum equitis animoſo facinore liberati ſunt. Poſteaquam enim ſe pro ſalute patriæ in ſpecum armatus præcipitaſſet, peſtis ſtatim poſt multorum funera ſedata eſt.

XXI. *L. Furio Camillo, Appio Claudio Craſſo, Coſſ.* Lycoſt.

IN eo bello, quod Romani, duce Camillo, contra Gallos geſſerunt, Valerio tribuno militum adverſus Gallum provocatorem pugnanti, corvus galeæ inſedit: qui non tantum ſedem ſemel captam tenuit, ſed quotieſcunque certamen initum eſt, levans ſeſe alis, os oculoſque hoſtis roſtro & unguibus appetiit, donec territum prodigio Gallum, ac oculis ſimul

mul & mente turbatum, Valerius obtruncasset.

XXII. *C. Martio* III. *T. Manlio Torquato* II. *Coss.* Lycost.

CUm Junoni Monetæ in eo urbis loco, ubi Manlii domus fuit, ædes dedicaretur, prodigium extemplo dedicationem secutum, simile vetusto montis Albani prodigio. Lapidibus enim pluit, & nox interdiu visa est intendi. Feriæ proinde sunt indictæ, nec tantum à Romanis tribub. supplicatum, sed à finitimis etiam populis. Judicia eo anno populi in fœneratores facta, quibus est ab ædilibus dicta dies. Proximo vero anno bellum cum Samnitibus ortum est, gente tum opibus & armis validissima: quod bellum mox aliud cum Pyrrho rege, & cum Pœnis gravissimum peperit.

XXIII. *Q. Fabio Maximo Rutiliano* V. *P. Decio Mure* IV. *Coss.* Lycost.

TErra de coelo pluit, & in exercitu Appii Claudii plerique fulminibus icti sunt. Infestis eo anno armis cum Samnitibus pugnatum est. Pestis mirum in modum per totam Ita-

Italiam, & in urbe potissimum, grassata est. Galli à Fabio victi ac in fugam versi sunt. Fulvius in Hetruria feliciter contra Thuscos pugnavit.

XXIV. *M. Curio Dentato* II. *L. Cornelio Lentulo, Coss.* Lycost.

INter alia prodigia, fulmine est etiam dejectum Jovis in Capitolio signum, cujus caput per aruspices inventum est. Pyrrhus contra Romanos bellum suscepit, qui à Curio victus, & Tarentum fugatus est. Mox Tarentini iterum nova adversus Romanos arma moverunt, Carthaginensium auxilia per legatos poscentes: quos tamen iterum vicerunt Romani.

XXV. *Q. Fabio Maximo Pictore, L. Quintio Gulone, Coss.* Lycost.

OBscoena prodigia, & dira Romæ visa sunt. Ædes enim Salutis ictu fulminis dissoluta, pars muri sub eodem loco de coelo tacta. Lupi tres ante lucem ingressi urbem, semesum cadaver intulerunt: sparsumque membratim in foro, ipsi strepitu hominum exterriti, reliquerunt. Apud Formias multis ictibus fulminum mœnia undique ambusta & dissoluta sunt.

sunt. Apud agrum Calenum repente flamma; scisso hiatu terræ eructa, tribus diebus & tribus noctibus exæstuans, quinque agri jugera, exhausto penitus succo hubertatis, in cinerem extorruit, ita ut non fruges solum, sed etiam arbores cum imis stipitibus absumserit. Hoc anno Picentes novi hostes facti, Romana in se arma excivere.

XXVI. *P. Sempronio Sopho, Appio Claudio Rufo, Coss.* Lycost.

SEmpronius Consul cum adversus Picentes exercitum duxisset, & jam directe intra jactum teli utraque acies consisteret, repente cum horrendo fragore terra ita contremuit, ut stupore miraculi utrumque pavefactum agmen hebesceret. Verum mox in certamen progressi, bellum adeo atrox fuit, ut merito dicatur humanum tantorum hominum sanguinem suscepturam, etiam cum gemitu horrisono tunc terram tremuisse: in quo tamen prælio Romani, quorum pauci evaserant, vicerunt.

XXVII. *M. Valerio Maximo, Q. Mamilio Vitulo, Coss.* Lycost.

INter multa alia prodigia, sanguis è terra, & lac de coelo manare visum est: nam & plu-

pluribus locis scaturiens è fontibus cruor fluxit, & de nubibus guttatim in speciem pluviæ lacte demisso; diri terram imbres irrigaverunt. Eo tempore Carthaginenses, dato adversum Romanos auxilio Tarentinis, cum à Senatu per legatos arguerentur, turpissimam rupti fœderis labem præsumptam, accumulavere perjurio. Secutum est quoque libertiniorum Volscienssium adversus dominos conspirantium, nefandum scelus, qui tamen mox duce Fabio Gurgite pœnas dederunt. Pestilentia etiam crudelissima hoc anno urbem invasit.

XXVIII. *L. Valerio Flacco, L. Octacilio Crasso, Coss.* Lycost.

ROmæ columna ante Jovis ædem, vi turbinis est decussa, cum aureo signo. Quo viso, ex aruspicum responso omnes magistratus se primo quoque die autoritate abdicarunt. Eo anno exercitus Romanorum ingens in Siciliam missus, multos ad defectionem compulit. Vastata est interea & Italiæ ora ab altera Carthaginensium classe, cum interim Africa ab omni hostili injuria immunis esset.

XXIX. *M. Attilio Regulo Serano* II. *Cn. Cornelio Bleso, Coss.* Lycost.

Serpens in Africa portentosæ magnitudinis apparuit, quem Attilius Regulus, cum maxima militum clade difficulter catapultis & balistis, veluti molem quandam, expugnavit: qui cum aliquoties jam adversus Carthaginenses pugnasset, eo anno ab hostibus captus est. Hujus autem serpentis exuviæ centum viginti pedum longitudine fuisse feruntur, & ejus maxillæ usque ad Numantinum bellum in publico pependisse dicuntur.

XXX. *C. Quintio Flaminio, P. Furio Philone, Coss.* Lycost.

IN Piceno flumen sanguine effluxit. Apud Thuscos cœlum ardere visum. Arimini nocte multa lux clara effulsit, tres lunæ distantibus cœli regionibus exortæ. Magno terræ motu Caria & Rhodus insula adeo concussæ sunt, ut labentibus vulgo tectis, ingens quoque Colossus corruerit. Eodem anno Flaminius adversus Gallos conflixit, & vicit. Anno vero proximo Claudius Marcellus iterum profligavit, capto Viridomaro rege; & inter multa Insubrium, quos ad deditionem coëgerat,

rat., oppida, Mediolanum quoque urbem florentissimam cepit.

XXXI. *Gn. Servilio Gemino, C. Quintio Flaminio* II. *Coss.* Lycost.

ROmæ in foro Olitorio infans semestris triumphum exclamavit: in foro Boario bos in tertiam contignationem sua sponte ascendit, atque inde habitatorum tumultu territus, sese dejecit. Navium species in cœlo visæ. Spei templum in foro olitorio fulmine ictum. Lanuvii hasta se commovit: corvus in ædem Junonis devolavit, atque in ipso pulvinario consedit. In agro Amiternino multis locis hominum species procul candida veste visæ. In Piceno lapidibus pluit. In Sardinia in muro circumeunti vigilias equiti, scipio, quem manu tenebat, & in Sicilia aliquot militibus spicula arserunt, litora crebris fulserunt ignibus: milites fulminibus icti. Solis circulus minui visus est. Præneste ardentes lampades de cœlo ceciderunt. Arpis parma in cœlo. Luna cum sole certare, & interdiu etiam duæ lunæ visæ. Cærete aquæ sanguine mixtæ fluxerunt; fons Herculis sparsis hinc inde maculis cruentis manavit. Antii metentibus cruentæ in corbem spicæ ceciderunt. Faleriis cœlum findi visum. Sortes sua sponte attenuatæ. Mavors te-

telum ſuum quaſſavit: ſignum Martis in Appia via ad ſimulacra luporum ſudavit. Capuæ cœlum ardere viſum, navium ſpecies in cœlo viſæ. Spei templum de cœlo tactum, terra horrendo motu concuſſa eſt, capræ lanatæ quibuſdam factæ, gallina in marem, gallus vero in gallinam verſus. Eodem anno Hannibal Hetruriam invaſit, Romani ad Thraſimenum lacum cruento prælio victi ſunt.

XXXII. *C. Terentio Varrone, L. Æmilio Paulo* II. *Coſſ.* Lycoſt.

IN Aventino Romæ, & Ariciæ, ſimul lapidibus pluit, & multo cruore, ex frigidiſſimo fonte calidæ aquæ manarunt. In via Fornicata, quæ ad templum erat, homines aliquot de cœlo tacti, atque exanimati. Secuta eſt memorabilis illa clades ad Cannas, Apuliæ vicum, in qua Paulus Æmilius occiſus eſt, & quadraginta millia peditum, cum duobus millibus equitum, & ſeptingentis: & pluſquam tria Romanorum millia capta, & Hannibal Campaniam occupavit.

XXXIII. *L. Poſthumio Albino* III. *P. Sempronio Gracchoo, Coſſ.* Lycoſt.

MAre arſit, ad Sinueſſam bos equuleum peperit. Signa Lanuvii Junonis Soſpitæ cruo-

cruore manavere, lapidibus circa id templum pluit: ob quem imbrem, novendiale ſacrum fuit, cæteraque prodigia cum cura expiata. Eo anno in Galliis Poſthumius cum omni exercitu deletus eſt. Bellum Macedonicum inchoatum, res in Hiſpania feliciter à Romanis geſtæ. In Italia Campani cæſi ad Cumas: Pœni in Lucania fuſi ac fugati: cædes Pœnorum quoque ad Nolam facta eſt. Sardi à Manlio cæſi.

XXXIV. *Q. Fabio Maximo Verrucoſo* IV. *M. Claudio Marcello* III. *Coſſ.* Lycoſt.

LAnuvii in æde Junonis Soſpitæ, corvi nidum fecerunt. In Apulia palma viridis arſit. Mantuæ ſtagnum effuſum Mincio amni, cruentum viſum. Calibus creta, & Romæ in foro Boario ſanguine pluit. In vico Iſtrico fons ſub terra, tanta vi aquarum fluxit, ut ſerias doliaque, quæ in eo loco erant, provoluta, velut impetus torrentis tulerit. Tacta de cælo, atrium publicum in Capitolio, templum in campo Vulcani, nux in Sabinis, publicaque via: murus ac porta Gabiis. Haſta Martis in Præneſte ſua ſponte mota: bos in Sicilia locutus. Infans in utero matris in Marrucinis Io triumphe clamavit: ex muliere Spo-

leti vir factus. Hadriæ ara in cælo, speciesque hominum circa eam candida veste visae. Quin & Romæ quoque in ipsa urbe secundum apum examen in foro visum. Legiones armatæ in Janiculo visæ etiam, quæ tamen mox cum ad arma concursum est, evanuerunt. Eodem anno Hannibal, magna militum copia ad Nolam profectus est; à cujus expugnatione à Marcello prohibitus, magnam suorum stragem vidit, & ex Campania fugatus est. Cassilinum oppidum captum. Fabius Samnium depopulatus est, & multa oppida vi cepit. Syracusæ obsessæ: contra Philippum bellum susceptum, qui ad Apolloniam castris exutus est. Res in Hispania prospere à Scipionibus gestæ, & Saguntum recuperatum.

XXXV. *Q. Fabio Maximo, T. Sempronio Graccho* II. *Coss.* Lycost.

MUrus ac portæ tactæ. Ariciæ Iovis ædes de coelo icta fulmine: navium longarum species in flumine Tarracinæ, quæ tamen nullæ erant, visæ: in Iovis Vicillini templo, quod in Cossano agro est, arma concrepuerunt, & flumen Amiterni cruentum fluxit. Syphax Numidarum Rex contra Masinissam regem pro Carthaginensibus pugnans, victus est. In Brutiis ex duodecim populis, qui anno prio-

priore ad Pœnos desciverant, Consentini & Thurini, in fidem populi Romani redierunt. Sempronius consul, in Lucanis aliquot oppida expugnavit. Is cum in Lucanis sacrificasset, angues duo ex occulto prolapsi, repente hostiæ, quam immolaverat, adeso jocinore, in easdem latebras se retulerunt. Ob id deinde factum instaurato sacrificio, idem prodigii evenit. Tertia quoque cæsa victima, diligentiusque asservatis extis, neque allapsus serpentum arceri, neque fuga impediri potuit. Quod quamvis aruspices ad salutem imperatoris pertinere dixissent, Gracchus tamen vitare non potuit, quin Flavii Lucani hospitis sui insidiis seductus, inermis a Pœnorum militibus occideretur.

XXXVI. *Appio Claudio Pulchro, Q. Fulvio Flacco* III. *Coss.* Lycost.

TEmpestates fœdæ exortæ: in Albano monte biduum continenter lapidibus pluit. Tacta de cœlo multa, duæ in Capitolio ædes, vallum in castris, multisque locis supra Suessulam, & duo vigiles exanimati: murus turresque, & quædam aliæ, Cumis fulminibus icta, & penitus decussa. Reate saxum ingens volitare visum: sol rubere solito magis, sanguineoque colore similis apparuit. Hannibal

proditione Tarentum cepit, excepta arce. Samniorum agri à Romanis depopulati sunt. Romani bis cruentas clades acceperunt ab Hannibale. Capua à Romanis obsessa, & capta. Publius & Gneus Scipiones in Hispania ab hostibus circumventi, & occisi sunt. L. Martius eques Romanus cum in Hispania militaret; orationemque ad milites haberet, felicis eventus flamma concionanti à capite, sine ipsius sensu, cum magno circumastantium pavore, fusa est: cujus aspectu milites pristinam recuperare fortitudinem admoniti, septem & triginta hostium millibus cæsis, magnoque numero in potestatem redacto, bina castra, Punicis opibus referta, ceperunt. Hispania aliquandiu quieta reddita. Marcellus captis Syracusis, magna cum gloria Romam reversus est.

XXXVII. *M. Valerio Levino* II. *M. Claudio Marcello* IV. *Coss.* Lycost.

IN æde Concordiæ Victoria, quæ in culmine erat, fulmine icta, decussaque ad Victorias, quæ in æde fixæ erant, hæsit, neque inde procidit. Anagniæ & Fregellis murus portæque urbis de cœlo tactæ. In foro Sudernato sanguinis rivi per totum diem fluxere. Ereti lapidibus pluit, Reate mula peperit. Eodem anno

anno incendium perniciosum Romæ, Campanorum malitia ortum. Marcellus in Campania Salapiam recuperavit. Romana classis ad Sacriportum infeliciter pugnavit. Scipio in Hispania novam Carthaginem expugnavit. Marcellus Hannibalis exercitum fudit, & magna pars Siciliæ capta est. Tusculi agnus cum ubere lactanti natus: Jovis ædis culmen fulmine ictum, ac prope omni tecto nudatum. Iisdem ferme diebus Anagniæ terra ante portam icta, diem noctemque sine ullo ignis alimento arsit. Aves ad compitum Anagninum in luco Dianæ nidos in arboribus reliquerunt. Tarracinæ in mari haud procul portu, angues miræ magnitudinis, lascivientium piscium more exultarunt. Tarquiniis porcus cum ore humano genitus. In agro Capenate, ad lucum Feroniæ, quatuor signa sanguine multo diem ac noctem sudarunt. Mox Valerius Messala agrum Uticensem depopulatus est, & lex post longas contentiones de reficiendis Consulibus lata est.

XXXVIII. *Q. Fabio Maximo Verrucoso* V. *Q. Fulvio Flacco* IV. *Coss.* Lycost.

IN Albano monte tacta de cœlo sunt, signum Jovis, arborque templo propinqua. Hostiæ lacus, Capuæ murus, Fortunæ ædes, & Sinuessæ murus cum porta. Albana aqua

cruore fluxit. Romæ intra cellam ædis Fortis Fortunæ de capite signum, quod in corona erat, in manus sponte sua prolapsum. Priverni bos locutus, vultur frequenti foro in tabernam devolavit. Sinuessæ natus infans ambiguo inter marem ac feminam sexu. Lacte pluit. Puer cum elephanti capite natus. Marcellus cum Hannibale congressus, primo infeliciter, dehinc secunda pugna dimicavit, hostemque in fugam vertit. Fabius Tarentum recuperavit. Scipio in Hispania res prospere gessit.

XXXIX. *M. Claudio Marcello* V. *T. Quintio Crispino*, *Coss.* Lycost.

CApuæ duæ ædes, Fortunæ scilicet & Martis, sepulcraque aliquot de cœlo tacta. Mures in æde Iovis aurum roserunt. Cassini examen apum ingens in foro consedit. Hostiæ murus, portaque de cœlo icta. Cære vultur in ædem Iovis volavit. Vulsiniis sanguine lacus manavit. Pestilentia gravis incidit urbem, agrosque, quæ tamen magis in longos morbos quam in perniciales evasit. Marcellus cum studio niteretur, ut Pœnorum exercitum aut in Italia prosterneret, aut Italia pelleret, in solenni sacrificio, quo voluntates Deorum explorare cupiebat, in prima hostia,

quæ

quæ ante foculum decidit, jecur sine capite inventum est: proxima, jocinoris duplex caput habuit. Quibus inspectis, aruspex non placere sibi exta respondit: quoniam prima trunca, secunda nimis læta apparuissent. Ita monitus Marcellus, ne quid temere niteretur, insequenti nocte speculandi gratia cum paucis ingressus, ab hostibus in Brutiis circumventus, dum improvide contra Hannibalem pugnaret lancea transfixus occubuit. Crispinus graviter vulneratus, etiam interiit: id quod nunquam antea acciderat, ut duo Consules sine memorando prælio interfecti, velut orbam Rempub. reliquerint.

XL. *C. Claudio Nerone*, *M. Livio Salinatore* II. *Coss.* Lycost.

VEjis de cœlo lapidavit, Minturnis sanguinis rivus in porta fluxit. Jovis templum & lucus Maricæ., item Atellæ murus, & porta de cœlo tacta. Capuæ lupus nocte portam ingressus, vigilem laniavit. In Armilustra lapidibus pluit. Frusinone infans natus quadrimo par. In Aventino Junonis Reginæ ædes de cœlo tacta. Apud Metaurum fluvium Hasdrubal cum omni exercitu à Romanis deletus est: in qua clade quinquaginta sex hostium millia à Romanis cæsa sunt, capta quin-

que

que millia & quadringenti: civium Romanorum, qui capti erant apud hostes, quatuor millia recepta.

XLI. *L. Veturio Philone, Q. Cæcilio Metello, Coss.* Lycost.

TArracinæ Jovis, & Satrici matris Matutæ templum de Cœlo tactum. In æde Iovis ex foribus duo angues prolapsi; spicæ cruentæ à metentibus visæ. Cære porcus biceps, & agnus mas, idemque femina natus. Albæ duo soles visi. Fregellis nocturno tempore lux oborta. Bos in agro Romano locutus. In circo Flaminio ara Neptuni multo sudore manavit. Ædes Cereris, Salutis & Quirini, de cœlo tactæ. Lucani in ditionem populi Romani, sine certamine redierunt. Brutiorum urbes sese Romanis dediderunt. Masinissa Rex à Romanis in amicitiam receptus est. Astapa urbs à Romanis oppugnata. Scipio rebellantes Hispanos in deditionem coëgit.

XLII. *P. Cornelio Scipione, P. Licinio Crasso, Coss.* Lycost.

CRebro de cœlo lapidatum est: lectis igitur Sibyllinis, inventum est, tunc demum ho-

hoſtem alienigenam, qui terræ Italiæ bellum intuliſſet, pelli Italia poſſe, ſi Idæa mater ex Peſſinunte Romam adveheretur. Eodem anno cum Hannibale in Brutiis fruſtra bellatum eſt, peſtilentia utrumque exercitum moleſtante. In Hiſpania novi motus exorti. In Italia Locri à Romanis recipiuntur.

XLIII. *M. Cornelio Cethego, P. Sempronio Tuditano, Coſſ.* Lycoſt.

DUo ſoles viſi, & nocte interluxit. Fax Setiæ ab ortu ſolis in occidentem porrigi viſa. Tarracinæ porta, Anagniæ vero porta & murus multis locis de cœlo tactus. In æde Junonis Soſpitæ Lanuvii, cum horrendo fragore ſtrepitus editus. Scipio ex Sicilia in Africam trajecit: & evaſtatis agris Hannonem juniorem occidit. Sempronius adverſus Hannibalem, primo infeliciter, deinde vero proſpere pugnavit, cæſis quatuor Pœnorum millibus.

XLIV. *Gn. Servilio Cepione, Gn. Servilio Gemino, Coſſ.* Lycoſt.

AUrum in Capitolio corvi non roſtris tantum lacerarunt, ſed comederunt etiam.

Mures Antii coronam auream arroserunt. Circa Capuam locustarum vis ingens omnem agrum complevit. Equuleus Reate quinque pedibus natus. Anagniæ sparsi primum ignes in coelo, deinde fax ardens in coelo visa. Frusinone arcus solem tenui linea amplexus est. Arpini terra campestri agro in ingentem sinum consedit. Consulum alteri primam hostiam immolanti, caput jocinori defuit. In Africa per Scipionem juxta Uticam Pœnorum castra sunt combusta. Romani multas in Brutiis ad se deficientes civitates receperunt, Hannibalemque in agro Crotoniensi ceciderunt. Magonem Hannibalis fratrem cruento prælio vicerunt. Syphacis regis fœdifragi castra incendio ac flammis expugnarunt, ipsumque regem ceperunt. Cirta regia urbs à Masinissa rege capta est.

XLV. *M. Servilio Gemino, T. Claudio Nerone, Coss.* Lycost.

CUmis solis orbis minui visus: lapidibus pluit. In Veliterno agro terra ingentibus cavernis consedit, arboresque in profundum haustæ. Ariciæ forum, & circa tabernæ, Frusinone item murus aliquot locis, & porta urbis de coelo tacta. In Palatio lapidibus pluit: magna Tyberis facta inundatio. Claudius eo anno con-

consul, perniciosa tempestate ingruente naufragium passus est. Insignis fuit hic quoque annus incendio ingenti, annonæ vilitate, & morte Q. Fabii Maximi, qui XXII. annos augur fuit. Hannibal magno exercitu Africam ingressus. Vermina Syphacis regis filius, clade à Romanis profligatus est.

XLVI. *Ser. Sulpitio Galba. C. Aurelio Cotta, Coss.* Lycost.

IN Lucanis cœlum ardere visum. Priverni sereno per diem Sol sanguineus fuit. Lanuvii in templo Junonis Sospitæ, nocte strepitus ingens exortus. Animalium obscœni fœtus pluribus locis nuntiati. In Sabinis incertus infans natus, masculus an femina esset: alter sexdecim annorum jam, item ambiguo sexu inventus. Frusinone agnus cum suillo capite. Sinuessæ porcus cum capite humano. In Lucanis, in agro publico equuleus cum quinque pedibus. Fœda omnia, & deformia, errantisque in alienos fœtus naturæ visa: ante omnia tamen abominati semimares, jussique in mare extemplo deportari. Bellum Macedonicum cum Philippo exortum. Galli, Insubres, Cenomani & Boii, duce Hamilcare Pœno, irruptiones in agros proximos fecerunt, & oppida flammis ac incendio diripuerunt.

XLVII.

XLVII. *L. Cornelio Lentulo, P. Villio Tappulo, Coss.* Lycost.

SUessæ duæ portæ, quodque inter eas muri erat, de cœlo tactum. Formiani Jovis, apud Ostienses Jovis, Veliterni vero Apollinis & Sangi templa fulmine tacta. In Herculis æde capillus enatus, in Brutiis equuleus cum quinque pedibus, pulli gallinacei cum ternis pedibus nati. In Macedonia laurea in puppi navis longæ enata. Orta est hoc anno in Macedonia atrox militum Romanorum seditio. C. Bebius Pamphilus apud Gallos & Insubres infeliciter pugnavit. Carthaginenses argentum in stipendium impositum, primum Romam advexerunt.

XLVIII. *Sex. Ælio Pæto, T. Quintio Flaminio, Coss.* Lycost.

DE cœlo tacta sunt, via publica Veiis, forum & ædes Jovis Lanuvii, Herculis Ardeæ, Capuæ murus, turres, & ædes, quæ Alba dicitur. Cœlum Aretii ardere visum. Terra Velitris trium jugerum spatio caverna ingenti desedit. Suessæ agnus cum duobus capitibus natus; Sinuessæ porcus cum humano capite. Solis orbis diminui visus. Quo-

rum prodigiorum caussa supplicatio unum diem habita, & Consules rebus divinis operam dederunt. Eo autem anno Flaminius feliciter in faucibus Epiri, contra Philippum Macedoniæ regem pugnavit. Thessalia, quæ est vicina Macedoniæ, sociis Ætolis & Athamanibus, à Romanis vexata est. L. Quintius Flaminius consulis frater, navali prælio Euboeam ac maritimam oram omnem cepit. Achæi à Romanis in amicitiam recepti sunt: & conjuratio servorum de solvendis Carthaginensibus obsidibus; detecta atque oppressa est.

XLIX. *Cn. Cornelio Cethægo, Q. Minutio Rufo, Coss.* Lycost.

ÆDes Vulcani Summanique Romæ, & Fregellis murus ac porta de coelo icta; Frusinone inter noctem lux orta. Asculi agnus biceps cum quinque pedibus natus. Formiis duo lupi oppidum ingressi, obvios aliquot laniaverunt. Romæ non in urbem modo, sed in Capitolium penetravit lupus. In Galliis prospere est pugnatum. Insubres, qui in armis contra Romanos erant, à Cornelio sunt debellati. Minutius, Genuam exercitu abducto, ab Liguribus orsus bellum, oppida Clastidium, Litubium, item Celelates, Cerdiceatesque in deditionem accepit, atque omnia cis Padum,

præter Gallorum Boios, Iluates Ligurum, Romano imperio adjecit.

L. *L. Furio Purpureone, M. Claudio Marcello, Coss.* Lycost.

L. Julius equestris in Sabinos proficiscens, fulmine una cum equo exanimatus est. Ædes Feroniæ in Capenate de cœlo tacta. Ad Monetæ templum duarum hastarum spicula arserunt. Lupus Esquilina porta ingressus, frequentissima parte urbis, cum in forum decurrisset, Thusco vico, atque inde Melio per portam Capenam prope intactus evasit. Hæc prodigia majoribus hostiis sunt procurata. *Hannibal* frustra in Africa bellum molitus, ob metum Romanorum profugus, ad Antiochum Syriæ regem, bellum contra Romanos gerentem fugit. Marcellus in Hetruria à Boiis est oppressus. Boii & Insubres à Romanis igni ferroque vastati. Philippus in Thessalia fusus & fugatus est.

LI. *P. Cornelio Scipione Africano* II. *T. Sempronio Longo, Coss.* Lycost.

Romæ in foro, comitio, & Capitolio, sanguinis guttæ visæ sunt. Terra aliquoties pluit. Caput Vulcani arsit. Interamnæ lac

lac fluxit. Pueri ingenui Arimini sine oculis & naso nati. In Piceno infans absque manibus ac pedibus natus. In Adrianorum agro lapidibus pluit. Ea prodigia ex Pontificum decreto procurata, & sacrificium novendiale factum. In Gallia Lucius Valerius Flaccus proconsul, circa Mediolanum, cum Gallis, Insubribus & Boiis, qui Dorulaco duce ad concitandos Insubres Padum transgressi erant, signis collatis depugnavit. Marcus Porcius Cato ex Hispania triumphavit. T. Sempronius Boios primum ancipiti Marte, tandem vero insigni strage cecidit. In Macedonia T. Quintius Romanorum praesidia è Graecia Brundusium deduxit.

LII. *L. Cornelio Merula, Q. Minutio Thermo, Coss.* Lycost.

MAximi & gravissimi terrae motus fuerunt, & aquae ingentes. Unde & Tyberis loca urbis plana inundavit. Circa portam Flumentanam quaedam ruinis sunt collapsa. Porta Coelimontana fulmine icta, murusque circa multis locis de coelo tactus. Ariciae, Lanuvii, & in Aventino lapidibus pluit. Capuae vesparum ingens multitudo in forum advolavit, & in Martis aede consedit: quae cum cura collecta, & igni cremata est. Horum prodigiorum causa no-

novendiale sacrum factum, & urbs lustrata est. Minutius à Liguribus in extremum periculi adductus, vix Numidarum industria liberatus est. Antiochus, Hannibale sollicitante, bellum contra Romanos suscepit, & in Hispania res feliciter gestæ sunt.

LIII. *L. Quintio Flaminio, Gn. Domitio Ænobarbo, Coss.* Lycost.

CApra sex hœdos uno fœtu edidit in Piceno. Aretii puer natus unimanus. Amiterni terra pluit. Formiis porta murusque de cœlo tacta: bos locutus, Roma tibi cave. Cæterorum prodigiorum causa supplicatum est: bovem autem cum cura servari, alique aruspices jusserunt. Tyberis infestiore quam prius impetu illatus urbi, duos pontes, ædificia multa, & maxime circa portam Flumentanam evertit. Saxum ingens sive imbribus, sive terræ motu leviore, quam alioqui sentiretur, labefactatum, in vicum jugarium ex Capitolio procidit, & multos oppressit. In agris passim inundatis pecua ablata; villarum strages facta est. Q. Minutius in agro Pisano cum Liguribus signis collatis pugnavit, & novem hostium millia occidit, cæteros fusos fugatosque in castra compulit. Boiorum regio longe lateque à Romanis vastata est. In utraque Hispa-

nia

nia res feliciter gestæ. Contra Vectones & Toletanos prosperè pugnatum. Antiochus rex in Hellespontum cum magno exercitu irrupit.

LIV. *P. Cornelio Scipione Nasica, M. Attilio Glabrione, Coss.* Lycost.

BOves duo domiti in Carinis per scalas pervenerunt in tegulas ædificii, quos aruspices vivos comburi, cineremque eorum in Tyberim dejici jusserunt. Tarracinæ & Amiterni aliquoties lapidibus pluit. Minturnis Jovis templum & tabernæ circa forum de cœlo tactæ. Vulturni in ostio fluminis, duæ naves fulmine ictæ conflagrarunt. Eorum prodigiorum causa jejunium Cereri est institutum, item novendiale sacrum, & in unum diem supplicatio facta. Eo anno contra Ligures acerrimos hostes, prospere à Q. Minutio est pugnatum, interfectis aliquot hostium millibus. Duobus fere post mensibus, P. Cornelius cum Boiorum exercitu signis collatis, duodetriginta hostium millia occidit, 3040. cepit; signa militaria 124. equos 1230. Attilius Naupactum expugnavit. Navali prælio cum Eumene & Antiochi regis præfectis prospere est pugnatum.

(*Sequentia sunt* Obsequentis, *exceptis iis, quæ nomen Lycosthenis præfixum habent.*)

A.U. 563 [1] LV. *L. Scipione*, [2] *C. Lælio*, *Coss.*

[3] JUnonis Lucinæ templum fulmine ictum, ita ut [4] fastigium, [5] valvæque deformarentur.

1 LV.] Hunc capitis numerum una cum reliquis fecit Lycosthenes. Codex Argentoratensis numeros capitum habet nullos, sed sola Consulum præfigit nomina, qualia & hic in nostra editione leguntur. Utrum & in codice Aldino numeri sint omissi, nescio, dubito tamen, quia video caput nominari primum Barthio, quod hic 55, & 37, quod hic 100. SCHEFFER. Aldina quoque Ed. nullos capitum numeros habet. Primus eos præfixit Lycosthenes.

2 *C. Lælio*] Ed. Ang. *L.* male. Vir summus, J. Scaliger margini libri sui adscripserat *L. Cælio*, quod unde habeat, nescio. *C. Lælium* vocant hujus anni Consulem tam Fasti, quam Livius L. XXXVI, 45. XXXVII, 1, 3. aliique.

3 *Junonis Lucinæ*] Habet hæc omnia pæne ad verbum Livius Lib. XXXVII. cap. 3. unde simul colligas, sua pleraque nostrum ex ipso sumsisse. SCHEFFER.

4 *Fastigium*] Summitatem templi significat. Verum ea differt pro diversitate templorum. Nam cum templa sunt rotunda, fastigium est in medio tecti, quippe quod rotundum & ipsum surgit sic, ut in medio sit altissimum. Cum vero sunt quadrata, fastigium est in fronte, ubi surgit in acumen trigonum. Notat autem non summitatem solam fere, sed & ornamenta illa, quibus apud veteres solebat ornari, & hodieque in templis ac ædibus magnatum ornatur, ut sunt sphæræ, pyramides, metæ, columellæ, statuæ, & id genus. IDEM.

5 *Valvæque*] Quibus claudebantur fenestræ, ita dictæ, quod ex partibus duabus pluribusve, pro spacio & amplitudine fenestrarum, essent junctæ ac compositæ, sic ut complicari & quasi convolvi possent, de cætero ab uno tantum latere in cardinibus suis essent suspensæ. Atque sic diversæ à foribus, quod hæ semper essent binæ, una in suis cardinibus ab uno, altera in suis ab altero latere firmatæ: à januis vero, quod hæ semper essent unicæ. IDEM.

rentur. [6] In finitimis pleraque [7] de coelo icta. Nursiæ [8] sereno nimbi orti, & homines duo exanimati. Tusculi terra pluit. [9] Mula Reate peperit. Supplicatio per decem pueros [10] patrimos matrimos, totidemque Virgines [11] habita. *Lycost.* Æmylius Regillus eo anno se-

6 *In finitimis*] Livius ait, *Puteolis*, quod fortassis excidit. IDEM.

7 *De cœlo icta*] Fulmine nimirum. Locis aliis usurpat *tacta*. Sic cap. 71. *Sub idem tempus ædes Salutis de cœlo tacta*. Cap. 88. *Multa intra & extra urbem de cœlo tacta*. & cap. 48. *Ædicula & signum de cœlo tacta*. Et sic mallem etiam hoc loco, maxime cum præcedat *ictum*, ac idcirco ingrata sit illius repetitio. IDEM. Ut Schefferus, ita etiam Nobiliss. Nic. Heinsius malebat *tacta*, quia præcedit τὸ *ictum*. recte. Eodem modo sermonem hic variat Livius.

8 *Sereno*] Scilicet *die*. Ita enim explet hanc ellipsin Plinius Lib. II. c. 51. *M. Herennius decurio sereno die fulmine ictus est*. Noster sæpe ita. Ut cap. 83. *Sereno intonuit*. c. 87. *Terracinæ sereno navis, velum fulmine tactum*. Adde c. 107. SCHEFFER.

9 *Mula Reate peperit*] Quod semper habitum infaustum. Vide Plin. VIII. c. 44. Varron. II. R. R. c. I. Suet. Galb. 4. IDEM.

10 *Patrimos, matrimos*] Ita vocabantur, qui parentem utrumque adhuc habebant in vivis. Mallem autem juncta voce scribere, *patrimos matrimos*. Sic enim solebant veteres, quoties conjunctionem omittebant. Vide Vossium in Etymol. IDEM. Delevi distinctionem: Has enim voces conjungendas esse recte monuerunt Viri Docti. V. Festum in V. *Rica*: ubi etiam male distinguitur in verbis Paulli *Virgines ingenuæ patrimæ, matrimæ cives* pro *v. i. patrimæ matrimæ, cives*. Plura de iis infra dicentur.

11 *Habita*] Quomodo, ut ipsi immolarentur? Videtur velle Livius supra dicto loco, ubi ait: *decem ingenui, decem virgines, patrimi omnes matrimique ad id sacrificium adhibiti*. Sed de tali sacrificio, & victimis humanis apud Romanos altum est silentium. Et diversissimum de eis Curtius testatur. Itaque in verbis Livii, ad

feliciter contra Antiochum pugnavit, & Antiochus ipse à Scipione captus est.

A.U. 565 LVI. *M. Messala, C. Livio, Coss.*

1 LUce, inter horam tertiam & quartam, tenebræ ortæ. In Aventino lapidum pluviæ [2] novendiali expiatæ. In Hispania prospere militatum. [3] Sacrum novendiale factum, quod in Piceno [4] lapidibus pluit; [5] ignesque coe-

A.U. 567

ad id sacrificium, intelligendum erit *faciendum*. Noster ipse infra cap. 100. *Sacrificatum per triginta ingenuos patrimos & matrimos, totidemque virgines.* Clare ait, *per ipsos*, id est, opera & ministerio eorum. SCHEFFER.

1 *Luce*] Opponitur ei, quod dicitur *nocte*, id est, *de luce*, cum jam diu multaque lux per horas tres fuisset. Cæterum hæc eadem leguntur apud Livium Lib. XXXVIII. cap. 36. SCHEFFER. Illustr. Heinsius in margine sui codicis emendaverat *Luca*, urbe scilicet Etruriæ. Quod si verum est, *Luca* quoque reponendum est in Livii loco, quem citat Cl. Schefferus, L. XXXVIII. C. 36. *Luce inter horam tertiam ferme & quartam tenebræ obortæ.* Noster tamen C. 103. *Interdiu ab hora tertia usque ad horam septimam.* Sed & illic forsan scribi debet *Interamnæ* vel *Amiterni*. Nihil tamen ego mutem.

2 *Novendiali*] Supple, *sacro*. Ita statim in sequentibus: *Sacrum novendiale factum.* Fuit autem sacrum hoc solenne, quoties pluisset lapidibus. Vide Livium Lib. I. cap. 31. Adde infr. c. 104, 111. SCHEFFER.

3 *Sacrum &c.*] Hæc & seqq. acciderunt duobus annis post; Sp. Postumio Albino, Q. Marcio Philippo Coss. A. U. C. DLXVII. V. Liv. L. XXXIX, 8, 22. Male idcirco Lycosthenes post hoc caput posuit aliud sub his Coss.

4 *Lapidibus pluit*] Forte scribendum *pluerit*, cum alterum sit compendiose scriptum. V. cap. 77. SCHEFFER. Lege *pluerat*, ut noster semper. Sic C. 77, 104. & Liv. L. XXXIX, 22. unde

cœlestes multifariam orti, levi [6] afflatu complurium vestimenta adusserunt. [7] Ædes Jovis in Capitolio fulmine icta. In Umbria [8] semimas duodecim ferme annorum [9] natus, aruspicum-

unde eum hæc sumsisse constat. Quare etiam pro *Jovis* cum Cl. Scheffero malim *Opis*. V. Rycquium de Capitol. C. 41.

5 *Ignesque cœlestes*] Fulmina intelligit. SCHEFFER.

6 *Afflatu*] Tactu. Ita solenniter loquuntur de fulminibus. Dixi ad Petronii fragmentum Traguriananum. IDEM.

7 *Ædes Jovis*] Imo vero *ædes Opis*; ita namque habet Livius Lib. XXXIX. C. 22. unde sua noster sine dubio desumpsit. Nam omnia conveniunt ad verbum. IDEM.

8 *Semimas*] Lycosthenes accepit pro androgyno. Sed cum alibi nominet androgynos, mirum videatur, quare non & hic id fecerit. Semimares, aut semiviri aliis Scriptoribus castrati, quales Isidis sacerdotes, qui hoc nomine sæpe veniunt apud veteres. An is talis fuit vitio naturæ, de quo hic sermo? SCHEFFER. Androgynum esse intelligendum patet ex Livii L. XXXI. C. 12. *Semimares jussi in mare deportari*. Hos enim Livius supra descripserat esse homines ambiguo sexu. Ovidius quoque L. IV. Met. v. 380. *Semimarem* vocat Hermaphroditum. Ita *Semivir* pro Hermaphrodito occurrit apud Ausonium Epig. 69. & Cupid. Cruci adf. v. 87.

9 *Natus*] In Umbria, puta. Illuc enim hoc est referendum, non ad proxime præcedentia, si scriptio non est vitiosa. SCHEFFER. An, cum nascebatur, XII. annos habebat? corruptum esse locum etiam opinor. Doctissimus Barthius ad Statium L. II. Theb. v. 231. legebat *aptus* i. e. inventus. Vir Celeberrimus J. Broukhusius ad Propertium L. IV. El. 9. v. 40. conjiciebat *notus*. Verum hæc itidem obscura sunt; nec unquam ita loquitur Obsequens. Quia autem Livius citato loco dicit *Semimarem* XII. *ferme annos natum inventum*, putem pro *natus* scribendum esse *inventus*: ut C. 94. *Androgynus annorum* VIII. *inventus*. C. 96. *Annorum* X. *inventus*. Atque ita ipse Barthius correxerat ad Stat. L. IV. Theb. v. 375. *fœtusque novos &c.* Ingeniosissimus & Doctissi-

cumque jussu necatus. Galli, qui Alpeis transierunt [10] in Italiam sine proelio, [11] ejecti. *Lycost.* Foedus est cum Antiocho conscriptum, & à Thracibus Romani vexati sunt.

LVII. *M. Æmylio Lepido, C. Quintio Flaminio, Coss.* Lycost.

IN Sicilia Vulcani insula saxosa, deserta, quæ externis crateribus flammas eructabat, magna hominum admiratione nata est. Eodem anno Q. Fulvius Flaccus Prætor in citeriore Hispania XXIII. millia hominum fudit. Gracchus in Hispania ulteriore infinita oppida in deditionem accepit. Posthumius in citeriore Hispania feliciter etiam contra hostes pugnavit, ibidemque multa oppida expugnavit etiam Gracchus.

ctissimus Vir, mihique multas ob caussas colendus P. Burmannus malebat eodem modo legere, quo Livius hæc refert. Posset etiam scribi; XII. *ferme annorum natu, aruspicum jussu n.* pro *jussu* Basil. 3. *ussu.*

10 *In Italiam, sine prælio*] Perperam hæc à se invicem commate sunt divulsa, nam distinctio post vocem *prælio* demum erat ponenda. Livius supra dicto loco: *Eodem anno Galli Transalpini transgressi in Venetiam sine populatione aut bello, haud precul inde, ubi nunc Aquileia est, locum oppido condendo ceperunt.* SCHEFFER.

11 *Ejecti*] *Rejecti.* Heinsius.

LVIII.

LVIII. *Sp. Posthumio Albino, Q. Martio Philippo, Coss.* Lycost.

LUdis Romanis, quos P. Cornelius Cethegus & A. Posthumius Albinus faciebant, malus in Circo instabilis in signum Pollentiæ procidit, atque id dejecit: qua religione moti patres, & diem unum adjiciendum ludorum celebritati, & signa duo pro uno reponenda, novumque auratum faciendum censuerunt. Gn. Manlius de Gallogræcis triumphavit, Asiaticásque illecebras invexit. In Hispania Lusitanorum & Celtiberorum cædes sub idem fere tempus facta est.

LIX. *M. Claudio, Q. Fabio Labeone, Coss.* A.U. 570

[1] IN area Vulcani per biduum, in area [2] Concordiæ totidem diebus [3] sanguinem pluit. In

1 *In area Vulcani*] Habet hæc Livius Lib. XXXIX. cap.48. Porro area Vulcani debet intelligi, quæ vicina templo ejus. Habebant enim frequenter areas ejusmodi ante templa deorum apud veteres. Ita mox est *area Concordiæ*. Vulcani aream memorat & Gellius IV. c.5. SCHEFFER.

2 *Concordiæ*] Hæc habet Livius dicti libri cap.56. IDEM. Hoc prodigium Livius non memorat accidisse anno seq. ut putat Editor Anglic.; sed ultima anni parte post designatos novos Coss.

3 *Sanguinem pluit*] Livius habet *sanguine*, quod noto, quia solet verba ejus fere retinere,

In Sicilia insula nova [4] maritima. [5] Hannibal in Bithynia veneno periit. Celtiberi [6] subacti. *Lycost.* Obierunt clarissimi imperatores, Scipio & Philippemenes.

A.U. 571. LX. *L. Æmilio Paullo*, [1] *Gn. Bebio Pamphilo*, *Coss.*

[2] PRocellosa tempestate strages in Urbe [3] facta, signa ænea [4] in Capitolio dejecit:

nere, & similiter c. 86. *sanguine pluit*, item cap. 88. *Cære sanguine pluit.* Altero tamen modo legitur & c. 60. sequenti. Sed & Scaliger ad Num. Euseb. MDCCCXVIII. citans verba Livii, habet *sanguinem*, non *sanguine*. SCHEFFER.

4 *Insula nova maritima*] Quid, quæso, *insula maritima?* num datur & terrestris? Scribe confidenter, *insula nova mari edita.* Ita namque habet & Livius supra indicato loco. Adde Eusebium sup. dicto numero, Plinium II. cap. 87. Orosium IV. cap. 20. quos ibi Scaliger laudat. IDEM. *Maritima.* Corrupte. Scaliger margini adscripserat *mari nata.* Heinsius *mari innata.* Præferam tamen cum Scheffero *mari edita* ex Livio; vel leg. *mari enata.* ut apud Senec. L. VI. N. Q. C. I. & Plin. L. II. C. 87. De re ipsa præter alios etiam consulendus est Samuel Petitus Observ. p. 10.

5 *Hannibal in Bithynia veneno periit*] Vide Auct. de Viris Illustr. Cornel. Nepot. in vita ejus cap. 12. & quos ibi laudat Lambinus. SCHEFFER.

6 *Subacti*] Sic veteres Edd. *subjecti* Schefferiana. male.

1 *Gn. Bebio Pamphilo*] Ald. Arg. Asul. *Cn. Bebio Tamphilo*, Pariss. *Cn. Bæbio P.* Antv. 2. *G. Bæbio P.* lege *Cn. Bæbio Tamphilo* ex Livii L. XXXIX, 56. Sæpissime autem nomen *Tamphili* depravatum fuisse in *Pamphilum* patet ex Doctorum VV. Commentariis ad Fastos A. U. C. DLXXI.

2 *Procellosa tempestate*] Memorantur & hæc Livio Lib. XL. C. 2. SCHEFFER.

3 *Facta, signa*] L. *tempestas, strage in u. facta, &c.* Stra-

jecit: [5] Signa in circo maximo [6] cum columnis evertit: Fastigia templorum aliquot à culmine abrupta dissipavit. Mulus tripes Reate natus. Ædes Apollinis Cajetæ fulmine [7] ictæ. In area Vul- A. U. 572

Strages enim non dejecit signa in Capitolio, sed tempestas. Livius dixit *Atrox cum vento tempestas coorta, multis sacris profanisque locis stragem fecit: signa ænea in Capitolio dejecit &c.* Vel, quod malim, post *facta* ponenda est major distinctio, & vox *tempestas* subaudienda est in *dejecit*. Sic C. III. *Terra sanguine manavit, & concrevit*, scilicet *sanguis*. Apulejus L. I. Metam. p. 104. Ed. Elm. *Dei medici baculo, quod ramulis semiamputatis nodosum gerit*, nempe *Deus*. Sulpitius Severus Hist. Sac. L. I. C. 18. *Si quis servum proprium servamve percusserit, exque eo ictu obierit*, scilicet *servus servave*. Hyginus Fab. 191. *Cujus corpus aquam cum tetigisset, facta est colore aureo*, nempe *aqua*. Quod mutari non debebat. Hoc etiam modo intelligendus est Valer. Maximus L. I. C. 6. §. 9. qui vulgo corrupte legitur. *Deorum spreto monitu, excandescunt*, scilicet *Dii*. Nam in MSStis est *Deorum spreti monitus*, vel *D. præmonitus*, aut *Deorum Spiritus*. Nisi malimus *Deorum monitus* capere pro *Dii monentes*. Plura utriusque locutionis exempla si quis videre cupiat, adeat Grammaticos.

4 *In Capitolio dejecit*] Locus hic non satis integer videtur. Deest certe inter hoc & subsequens, quod memoratur Livio, prodigium. De signis pluribus, quibus ornatum fuit Capitolium, diligenter egit Rycquius, qui videri debet. SCHEFFER.

5 *Signa in Circo Maximo*] Nam & hic signis variis fuit ornatus. Meminerunt veteres. IDEM.

6 *Cum columnis evertit*] Addit Livius, *quibus superstabant*, quod nescio an exciderit apud nostrum. Abesse profecto vix potest, quoniam alias de columnis aliis posset accipi locus. Cæterum columnis signa imponi consuevisse apud veteres, notatum pridem iis, qui de Statuis egere. IDEM. Male Vir Doctus hinc abesse vix posse opinatur verba *quibus superstabant*. Sic enim C. 77. & C. 109. *signa aurata cum capite columnaque*.

7 *Fulmine icta*] Cur *icta*, ac non *ictæ*? Utrum deest *Formiis*?

[8] Vulcani, & Concordiæ [9] sanguinem pluit. [10] Hastæ Martis motæ. Lanuvii simulacrum Junonis Sospitæ lacrymavit. Pestilentiæ [11] Libitina non sufficit. Ex [12] Sibyllinis supplicatum,

miis, quod legitur apud Livium, locusque sic scribendus? *Ædes Apollinis Formiis & Cajetæ fulmine icta.* Ita puto, & vide, quæ Cl. Gronovio notantur dicto Livii loco. Sigonius ibidem laudans ista Obsequentis verba, tali modo edit: *Ædes Apollinis Cajetæ de cœlo tacta*, pro eo, quod in nostro est, *fulmine icta.* Unde hoc acceperit, non possum divinare. SCHEFFER. Sigonius ad Livium L. XL. C. 2. leg. *icta*, Livium ex nostro corrigens. *Icta* hic scribendum esse etiam putarunt Scaliger, & Heinsius.

8 *Vulcani & Concordiæ*] Non una fuit area, sed duplex, id quod constat ex cap. antecedenti. Rem ipsam habet Livius Lib. XL. cap. 19. SCHEFF.

9 *Sanguinem*] Hæc acciderunt, P. Cornelio Cethego, M. Bæbio Tamphilo Coss. A. U. C. DLXXII.

10 *Hastæ Martis*] Apud Livium vox *Martis* non comparet, adjicienda fortassis ex nostro, cum cætera inter se conveniant. Hastas porro istas accipio, quæ simulacri vice prisco more in templis erant collocatæ. Consulendus est Justinus Lib. XLIII. cap. 3. item Alexand. ab Alex. VI. cap. 26. ibique Tiraquellus & Colerus. De motu earum, & Senatusconsulto ob id fieri solito, vide Gellium Lib. IV. cap. 6. SCHEFFER. Videndi omnino sunt Celeb. J. Perizon. Dissert. III. p. 224. & Ampl. Cuper. Apoth. Hom. p. 23.

11 *Libitina non sufficit*] Imo, *suffecit*. Hoc autem vult, tam frequentia fuisse funera, ut justa solemnia eis fieri non potuerint. Simili modo c. 65. *Gravi pestilentia hominum boumque cadavera, non sufficiente Libitina, cum jacerent.* Vides, cadavera hic jacuisse insepulta. Sumsit haud dubie ex Livio, qui utroque loco ita loquitur, ubi commemorat, quæ noster habet, de Libitina. IDEM. L. *Suffecit*, cum Cl. Scheffero, & Ed. Par. 3. Optime autem hic locus potest explicari ex Ovidii L. VII. Metam. v. 613.

Nec locus in tumulos, nec
sufficit arbor in ignes.

Adde Phædr. L. IV. F. 19.

12 *Ex Sibyllinis*] Puta, *libris.*

tum, cum [13] sex mensibus non pluisset. [14] Ligures prælio victi, deletique. *Lycost.* Pestis urbem & villas invasit, quæ adeo urbem exhausit, ut vix in Sardiniam contra defectionem Corsorum exercitus conscribi potuerit. Sex mensibus nunquam pluit.

LXI. *Q. Fulvio,* [1] *Cn. Manlio, Coss.* A. U. 574

NImbis continuis in Capitolio signa aliquot [2] dejecta. Fulmine Romæ & circa plurima decussa. [3] In lectisternio Jovis terræ motu

bris. Res est notissima. Solebant enim eos libros adire solenniter Romani in omni casu graviore, quia persuasum vulgo volebant, fata civitatis continere, atque adeo monstrare contra eos casus remedia certo valitura, ne unquam civibus, quantiscunque etiam in malis spes & animus deesset. Vide Alex. ab Alex. Lib. III. cap. 16. ibique Tiraquellum. SCHEFFER.

13 *Sex mensibus*] Sic plane Livius Lib. XL. c. 29. IDEM.

14 *Ligures ---- deletique*] Hæc sunt Obsequentis, non Lycosthenis verba, cujus nomine male in Ed. Scheff. circumferuntur.

1 *Cn. Manlio*] Ald. Asul. Pariss. Antvv. Tornæs. C. sed legi debere L. patet ex Fastis A. DLXXIV. & Livio L. XL. C. 43. V. Pighii Annal. T. 2. p. 337.

2 *Dejecta fulmine*] Perperam: debent enim à se mutuo disjungi commate, & vocabulum *fulmine* ad sequentia referri. Ita certe habet Livius Lib. XL. c. 45. ubi cætera commemorantur; ipsaque res & consuetudo loquendi abunde demonstrant. SCHEFFER. *Dejecta. Fulmine*] Ita cum Scheffero, & Heinsio distinxi. Antea male edebatur *dejecta fulmine.*

3 *In lectisternio Jovis*] Livius non addit, cujus fuerit lectisternium: sed L. XL, 59. unde hoc caput desumptum est, hæc refert: *Terra movit in foris publicis, ubi lectisternium erat. Deorum capita, quæ in lectis*

motu Deorum capita se converterunt. 4 Lana cum integumentis, 5 quæ Jovi erant apposita,

lectis erant, averterunt se. Unde forsan commode legi posset *Lectisternio in foris &c.* id est, quando lectisternium erat. Sic C. 87. *Dissensione* C. 107. *Ludis*. C. 130. *Latinis*: & *Lustratione*. Plura qui cupit, adeat viri summi J.F. Gronovii notas ad Livium L. II. C. 36. *Ludis mane servum*, & Eruditissimum Virum, ac de me meisque studiis optime meritum, J. Perizonium ad Sanctii Minervam L. IV. C. 4. §. 28.

4 *Lana*] Pari modo legitur & apud Livium Lib. XL. c. 59. Sed hæc lana Jovis mihi quidem est incognita. An scribendum *Læna?* Lænam esse vestimentum, quo utebantur ituri ad cœnam è balneo, pridem docuit Cl. Ferrarius Par. II. Rei Vestiar. c. 9. Id porro mirifice convenit huic loco, cum lectisternium nil fuerit aliud, quam cœna, quam præbebant diis discumbentibus in lectis. Sed & alias non insolens, diis sua quædam dare vestimenta. Vide saltem Val. Max. Lib. I. c. I. ext. 3. Neque multum fuit diversum *Laneum pallium*, cujus ibi facit mentionem ipse, & Cicero III. de Nat. cap. 34. Nam lanea vincula in deorum pedibus, de quibus egimus ad Fr. Petronii Dalmaticum. p. 97. qui huc pertineant, non dispicio. Nannius tamen *lanam* putavit capiendam de stemmate. Verba ejus Lib. VII. Misc. *Omnes dii stemmatis solebant coli. Est autem stemma, teste Sophocle interprete, lana ramo circumvoluta* &c. *Deorum autem simulacra hujusmodi stemmatis integi solere, apud Julium Obsequentem invenias, ubi inter prodigia refertur ea ab statuis decidisse.* Subdit dein verba nostri. SCHEFFER.

5 *Quæ Jovi erant apposita*] Corrigendus ex his Livius, apud quem habent etiam novissimæ editiones, *quæ Jovi opposita fuit*, cum sit legendum, *apposita fuit*. *Apponere* in re vestimentorum, est *operire*, *injicere*, *contegere*, ut sit sententia, Jovem ea læna cæterisque fuisse vestitum, seu amictum. IDEM. *Lana*. Non recte Cl. Schefferus hic, & in Livio reponere conatur *Læna*. Nam *lana* significat *laneam vittam*, qua Dii, & omnia sacra diebus festis velabantur. V. Magnum Grævium ad Hesiodi Theogon. p. 126. & Ampliss. Cuperum in Apotheosi Hom. p. 110. Festum in V. *La-*

ta, decidit. De mensa oleas mures [6] prærofserunt. *Lycost.* De Celtiberis triumphatum. Res in Hispania feliciter gestæ. Et cum Liguribus prospere pugnatum.

Lanea effigies & *Donatica.* Martian. Capellam p. 17. Pro *erant* Nannius in Miscellan. P. 212. *erat.* ut apud Livium *fuit* legitur. Hæc scripseram, cum mihi Humanissimus Vir, P. Burmannus indicat, Cuperum in Epistola ad se data corrigere, *Lanx cum integumentis*, *q. j. erat a.*, & apud Livium *Lanxque c. i.*, *q. j. apposita fuit.* Præterea Amplissimum Virum hæc integumenta sumere pro operculis, quibus lances opertæ in epulis apponebantur. (V. tamen C. 112.) Vel etiam pro veste seu stragulis, quibus mensa, de qua paullo inferius fit mentio, erat strata. Quæ conjectura, si non vera, certe admodum est probabilis. Verbum *Apponi* quam frequenter occurrat in epulis earumque apparatu, notum est. De vestibus tamen ac tegumentis aliquando etiam dici, patet ex N. Heinsio ad Ovidii Epist. IX. v. 60.

Et solidis gemmas apposuisse toris.

Quid si Pro *integumentis* legas *intrimentis* seu ἐμβροχαῖς, ἐνθρυπτοῖς? Qua voce usus est Apulejus L. x. Metam. p. 244. Ed. Elm. *coquus, qui sapidissimis intrimentis succuum pulmenta condita vapore mollibat.* Verum pro hac conjectura, tanquam pro aris & focis, pugnare nolim.

6 *Prærofserunt*] Livius habet, *prægustarunt*, quod convenientius rei magisque prodigium declarat. Mures enim Jovis prægustatores esse, singulariter videbatur observandum. SCHEFFER. Nulla hic mutatione opus est. Sæpissime ita noster, aliique: Nam proprie de muribus dicitur aliquid comedentibus. Sic Cap. 79. *Aurum sacrum mures adroserunt.* Cicero L. I. Divin. C. 44. II. C. 27. Phædrus L. I. F. 22.

A.U. 575 LXII. *M. Junio*, [1] *Gn. Manlio*, *Coss.*

INcendio circa forum cum plurima essent deusta, ædes Veneris [2] sine ullo vestigio cremata. Vestæ penetralis ignis extinctus. Virgo, jussu M. Æmilii Pontificis Maximi flagro cæsa, negavit ulterius [3] interiturum. [4] Supplicationibus habitis in Hispania & Histria bella prospere administrata.

1 *Gn.*] Aful. Pariss. *Cn.* Lege *A.* ex Livio, & Fastis. V. Pigh. Annal. T. 2. p. 341.

2 *Sine ullo vestigio cremata*] Sic cremata, ut ne quidem ullum ejus reliquum maneret vestigium. Opponitur enim præcedenti *deusta*, quod nostro usurpatum de iis, quæ incendio quadamtenus sunt læsa. Cæterum hæc prodigia cum initio Lib. XLI. apud Livium periere. SCHEFFER.

3. *Interitorum supplicationibus*] Prava lectio. Emendo, *ulterius interiturum. Supplicationibus habitis, in Hispania* &c. *Interire*, hic, *extinctum iri.* Sensus. Promisit se daturum operam, ne unquam in posterum extinguatur. IDEM. Pariss. *Interitum* pro *interiturum*, uti recte Pighius & Schefferus emendarunt. Scaliger conjecerat *introiturum.* Pro *cæsa*, *negavit* Heinsius *cæsa necatur*; reliqua asterisco notabat. Bene etiam sequentia distinxit Schefferus, ponendo punctum post *interiturum*; ut exarari curavi. V. Livium L. XXVIII. C. II. *Ignis in æde Vestæ extinctus: cæsaque flagro est Vestalis, cujus custodia noctis ejus fuerat, jussu P. Licinii Pontificis. Id quamquam &c.* Adde H. Ciofan. ad Ovidii Metam. L. XV. p. 299.

4 *Supplicationibus*] Baf. 2. Gryph. Antv. 2. *Supplicatoribus.*

LXIII. *C. Claudio Pulchro, T. Sempronio Gracchho, Coss.* Lycost.

LApis ingens in agro Crustumino in lacum Martis de cœlo cecidit. Puer trucis corporis in agro Romano natus. Anguis quadrupes visus. Capuæ multa in foro ædificia de cœlo tacta. Puteolis duæ naves fulminis ictu concrematæ. Lupus Romæ interdiu cum Collina porta intrasset, per Esquilinam magno consectantium tumultu evasit. Eorum prodigiorum causa, Consules majores hostias immolarunt, & diem unum circa omnia pulvinaria supplicatio fuit. Histrorum agri à Romanis depopulati sunt. Nesatium oppidum à Junio & Manlio oppugnatum. Mutila & Faveria vi captæ, & deletæ. In Sardinia res prospere gestæ. Ilienses & Ligures sunt devicti. In Crustumino avis, quam sanqualem vocant, sacrum lapidem rostro portavit. Bos in Campania locutus. Vacca ænea Syracusis ab agresti tauro inita, ac semine aspersa. In Crustumino diem unum in ipso loco supplicatio fuit, & in Campania bos alenda publice data: Syracusanumque prodigium expiatum, editis ab aruspicibus Diis, quibus supplicaretur. Pontifex eo anno etiam mortuus est.

A. U. 577 LXIV. [1] *C. Claudio, L. Petellio, Coss.*

CUm immolassent victimas [2] Consules, jecur extabuit. Cornelius [3] ex monte Albano rediens, [4] membris captus ad aquas Cumanas mortuus. [5] Petellius contra Ligures dimicans occisus est. *Lycost.* Fax in cœlo visa. Gabiis Apollinis templum & privata ædificia plura, Graviscis murus portaque de cœlo tacta. Ea patres procurari, uti Pontifices censuissent, jusserunt. Ligures victi, & Sempronius Sardos perdomuit.

1 *C. Claudio &c.*] Ex Livio & Fastis sine hæsitatione scribendum est, *Cn. Cornelio, Q. Petilio*, vel *Petillio*. V. Commentar. ad Fastos A. U. C. DLXXVII.

2 *Consules*] Cn. Cornelius & Q. Petilius. Sic enim vocantur Livio Lib. XLI. c. 14. Quod propterea noto, ut ostendam, non convenire nomina Consulum hic appositorum cum Livianis, atque ita fieri multis aliis in locis. Sæpe sub eosdem referri Consules, quæ sub aliis & pluribus acciderunt. Ut credam, Obsequentis male descripta, certe à sciolis interpolata plurimum ad nos venisse. Sane mox in textu ipso vocatur *Cornelius*, qui in lemmate est *Claudius*; quod abunde arguit, quod dixi. SCHEFFER.

3 *Ex monte Albano rediens*] Ubi solenniter sacrificia facere Consules consueverunt. Vide Rosin. IV. Ant. cap. 17. IDEM.

4 *Membris captus*] Usu membrorum privatus, eo morbi genere, quod apoplexiam medici appellant. Ideo Livius scribit, concidisse. Vid. ipsum Lib. XLI. cap. 16. IDEM.

5 *Petellius*] Livio est *Petilius*, ut jam dixi. Et ea scriptio haud dubie rectior, cum sit convenientior origini. Vide caput ejus 14. IDEM.

LXV.

LXV. *M. Lepido*, [1] *Q. Mucio*, *Coss.* A. U. 578.

GRavi pestilentia hominum, [2] boumque cadavera, non sufficiente Libitina, [3] cum jacerent, [4] vulturius non apparuit. Celtiberi deleti. *Lycost.* Et Basternarum gens ferocissima, autore Persa Philippi filio, sine ulla pugna, vel aliquo hoste, eversa est.

LXVI. *Sp. Posthumio Paulo*, *P. Mutio Scævola*, *Coss.* Lycost.

IN Vejenti agro biceps puer natus, & Sinuessæ unimanus. Oxini puella cum dentibus. Arcus interdiu sereno cælo super ædem Saturni in foro Romano intentus. Tres simul soles

1 *Q. Mutio*] In Fastis *P. Mucius* nominatur, uti etiam in Cassiodoro: unde Sigonius in Livio L. XLI. C. 19. pro *Q.* reposuit *P.* V. etiam Pighium Ann. T. 2. p. 352. Hæc tamen valde incerta sunt; & mallem in utroque loco retinere *Q.* Obsequens enim Livium exscripsit.

2 *Boumque*] Possit videri, compendium esse vocabuli *brutorumque*; quia tamen Livius quoque ita jungit, uti ex verbis ejus liquet, quæ mox proferentur, nihil hic mutandum, sed per *boves* omne genus pecoris armentique intelligendum. SCHEFFER.

3 *Cum jacerent*] Insepulta scilicet, terrave obruta. De vocabulo *jacere* aliquid ad Phædrum nostrum diximus. IDEM.

4 *Ulterius non apparuit*] Hæc inepta est scriptura, Repone, *vulturius*, pro *ulterius*. Livius Lib. XLI. c. 21. ubi memorat hæc ipsa: *Satis constabat, nec illo, nec priore anno, in tanta strage boum hominumque, vulturium usquam visum.* IDEM.

ſoles effulſerunt. Faces eadem nocte plures per coelum lapſæ ſunt in Lanuvino. Apud Cærites anguis in oppido jubatus, aureis maculis ſparſus apparuit. In agro Campano bos locutus, & in Sabinis terræ motus ingens factus eſt. Carthaginenſes eodem anno cum Græciæ urbibus adverſus Romanos, Perſeo ſollicitante, conſpiraverunt.

LXVII. *L. Poſthumio Albino, M. Popilio Lenate, Coſſ.* Lycoſt.

LAnuvii claſſis magnæ ſpecies in cœlo viſæ. Priverni lana pulla terra enata. In Vejenti apud Rementem lapidatum. Pomptinum omne velut nubibus locuſtarum coopertum. In Gallico agro, qua induceretur aratrum, ſub exiſtentibus glebis piſces emerſerunt. Ob hæc prodigia libri fatales inſpecti, & ſupplicatio prodigiis expiandis facta. In Ætolia pernicioſæ ſeditiones propter ingentem æris alieni vim ortæ. Perſeus bellum in Romanos paravit. In Liguribus, in agro Stellati pugnatum, ad oppidum Caryſtum: ubi decem millia hominum cæſa ſunt, vincentibus Romanis.

LXVIII. *C. Popilio Lenate, P. Ælio Ligo, Coss.* Lycost.

SAturniæ sanguine per triduum in oppido pluit. Calatiæ asinus tripes natus. Taurus cum quinque vaccis uno ictu fulminis exanimati. Oxini terra pluit. Horum prodigiorum causa supplicatio in unum diem instituta, & habitæ feriæ sunt. Issensium agri hoc anno misere depopulati sunt, ac nihil memoratu dignum apud Romanos eo tempore gestum est.

LXIX. *Q. Martio Philippo* II, *Q. Servilio Cæpione, Coss.* Lycost.

ANagniæ fax in cœlo conspecta; bos fœmina locuta. Minturnis per eos dies cœli ardentis species affulsæ. Reate pluit lapidibus. Cumis in arce Apollo triduum ac tres noctes integras lacrymavit. Romæ in æde Fortunæ anguis jubatus à compluribus visus. Palma in area enata. Sanguine interdiu pluit. Fregillis in domo L. Atrei hasta, quam filio militi emerat, interdiu plus horas duas arsit: ita tamen, ut nihil ejus ambureret ignis. Horum prodigiorum causa post supplicationem victimis majoribus circa omnia pulvinaria fa-

cta sacrificia Perseus Rex in Thracia feliciter pugnavit, victis Dardanis, & subactis Illyriis.

A.U. 586 LXX. [1] *Q. Æmilio Peto, M. Julio, Coss.*

[2] ROmæ aliquot loca sacra, profanaque [3] cœlo tacta. Anagniæ terra pluit. [4] Lavinii fax ardens in cœlo visa. Calatiæ in agro publico per triduum, & duas nocteis [6] sanguis manavit. Rex Illyrici Gentius, & Macedoniæ Perses devicti.

1 *Q. Æmilio Peto &c.*] *Pato* Pariss. Lege cum Livio L. XLV. 16. & Fastis A. DLXXXVI. *Q. Ælio Pato, M. Junio.* V. Pigh. Ann. T. 2. p. 383.

2 *Roma aliquot*] Habet hæc Livius L. XLV. c. 16. SCHEFF.

3 *Cœlo tacta*] Suspicor, scripsisse nostrum, *è cœlo tacta;* præpositionem vero interceptam esse à littera proxime præcedente in vocabulo *que.* Vide, quæ notavi supra c. 55. Sic Virgilius 1. Ecl. v. 17. *De cœlo tactas memini prædicere quercus.* Ubi Servius: *Tacta, id est, afflata leniter fulmine, & Cicero: Tactus est ille, qui hanc urbem condidit, Romulus.* IDEM. F. *de cælo t.* ut Livius, & Obsequens semper loquuntur. Nusquam *cælo* vel *e cælo*, quod placet Cl. Scheffero, inveni. *Ictus e cælo* occurrit apud Ciceronem L. 1. Divin. C. 43.

4 *Lavinii*] Ald. Asul. *Lavini.* Recte Celeberr. Perizonius legit *Lanuvii* ex Livio. V. ejus Animadv. Hist. p. 324. atque ita etiam citat Fromondus ad Senecæ Nat. Quæst. L. 1. c. 1. *Talis fuit forma ejus &c.*

5 *Fax ardens*] Livius simpliciter sic ait: *fax in cœlo visa erat.* Possit itaque illud *ardens* nostri otiosum aut temere adjectum videri. Verum secus est, quod ex eis liquet, quæ jam olim annotavimus ad Phædrum. SCHEFFER.

6 *Sanguis manavit*] E terra scilicet, ut alibi clarius plenisque loquitur. Vide cap. seqq. 71. & 109. IDEM. Immo vero e foco M. Valerii, civis Romani. V. Liv. L. XLV, 16.

LXXI. *M. Marcello*, [1] *P. Sulpitio*, *Coss.* A. U. 587

IN Campania multis locis terra pluit. [2] In Prænestino cruenti ceciderunt imbres. Vejenti lana ex arboribus nata. [3] Tarracinæ in æde Minervæ mulieres tres, quæ [4] operatæ se-

1 *P. Sulpitio*] Scribe *C.* ex Liv. L. XLV, 44. & Commentariis ad Fastos.

2 *In Prænestino*] Scil. *agro.* Vide infra cap. 90. SCHEFFER.

3 *Tarracinæ*] Sic Pariss. non *Terracinæ.* Recte. Semper ita scribi oportet. V. Strabon. L. V. p. 233. Ed. Paris. Stephanum, aliosque.

4 *Operatæ*] Solennis vox de iis, qui sacra faciunt: quod ostendit pluribus Barnabas Brissonius in Formulis Antiquis. Itaque hoc vult, finitis sacris ibi consedisse. SCHEFFER. Ergo intelligit Cl. Schefferus, illas mulieres stantes sacra de more fecisse. Verum hoc non velle Obsequens videtur, sed mulieres esse exanimatas, dum operabantur. Quo sensu hoc participium sæpe sumi notum est. Ovid. L. III. Am. Ar. v. 635.

Cum sedeat Pharia sistris operata juvenca.

Gratius Cyneg. v. 42.

Sic operata suo sacra ad Bubastia lino
Velatur sonipes festivi turba Canopi.

Mela Lib. III. C. 5. & passim. Præterea in supplicationibus, similibusque sacris sedebant: unde C. 72. *Populus circa compita sacellaque operaturus sederit.* Quod etiam male explicat Vir Doctus. Immo hæc est caussa, cur in sacris Isidis id solenne esset. V. J. Broukhusius ad Tibulli L. I. El. 3, 30.

Ante sacras lino tecta fores sedeat.

Et, qui ante eum hoc ostendit, Ingeniosissimus & Nobilissimus Vir N. Heinsius ad Ovidii Amor. L. II. El. 13.

Sæpe tibi sedit certis operata diebus,
Qui cingit lauros Gallica turba tuas.

Gallicam turmam vel turbam, quam *Phariam* appellat Tibullus, videtur vocare Ovidius Isidis sacerdotes a comparatione

sedebant, fulmine exanimatæ. 5 Ad locum Li-

& similitudine, quam habuere cum sacerdotibus Cybeles, juxta quosdam ejusdem, quæ Isis Illi autem sine dubio statis diebus aram & reliqua Isidis sacra lauru ornarunt; ut in aliorum Deorum festis aras ceteraque frondium coronis cingi mos erat. Hoc sensu Apulejus L. XI. Metam. p. 271. Ed. Elm. dicit. *Dum magno Deo* (Osiridi) *coronas exaptat*. Laurus vero Isidi propria fuit. V. in Ara marmorea apud Gruterum p. LXXXII. & in Boissardi Tabula p. MLXXIII. Illam enim Isidi attribuerunt, quia vaticiniis, ut Cybele, præesse credebatur. Hinc apud Ciceron. L. I. Divin. in verbis Ennii occurrunt *Isiaci conjectores*, & Senec. de Vita B. C. 27. *Cum laurumque linteatus senex, & medio lucernam die praeferens, conclamat, &c. concurritis, & divinum eum esse adfirmatis.* Talis Isiacus conjector laurum manu dextra gerens, cernitur in Sponii Miscellan. Erud. Antiquit. Huc forsan pertinet quoque locus Ælii Lampridii in Severo C. 26. *Isium ornavit, additis signis & Deliacis & omnibus mysticis.* ut sint signa Apollinis signis similia. Videndum tamen, an non corruptus sit Ovidii versus, & poeta de ansere loquatur, de quo idem L. I. Fast. v. 453.

Nec defensa juvant Capitolia, quo minus anser
Det jecur in lances, Inachi vacca, tuas.

Sed jam plus satis super hoc loco. Ad Obsequentem revertamur.

5 *Ad locum Libitinæ*] Suspicor scribendum esse, *ad lucum Libitinæ*, seu potius *ad lucum Lubentinæ.* Lubentina inter Veneris erat cognomenta, quæ colebatur in luco, cujus mentionem facit Onuphrius in Regione Urbis XIV. Transtiberina. Ipsum vide p. m. 213. Eadem & *Libentina* dicebatur, quomodo *lubere* & *libere*, *lubido* & *libido* promiscue usurpantur. Gyraldus Syn. 13. de Diis: *Veneri Libentinæ lucus Romæ fuit, ut Festus ait.* Ubi Festus hoc tradat, hactenus invenire non potui. Constare tamen ex collatione loci hujus cum nostro videtur, *Lubentinam, Libentinam Libitinam* non diversas fuisse, sed eandem, de quo dubitabat Gyraldus, ac propterea in nomine quidem ejus apud nostrum nil mutandum. Dionysius Halic. Lib. IV. ubi de nummo ob recens natum dari solito: *illatus in ærarium*

Libitinæ in statua equestri ænea, [6] ex ore & pede aqua manavit diu. Galli Ligures deleti. [7] Comitia cum ambitiosissime fierent, & ob hoc Senatus in Capitolio haberetur, milvus volans, mustelam raptam de cella Jovis, [8] in medio consessu patrum misit. Sub idem tem-

rarium Veneris in luco situm, quam Libitinam (Λιβιτίνην) *appellant*. Ubi habes ejus quoque lucum. SCHEFFER. Lege cum Cl. Scheffero *lucum*, quomodo etiam, vel *lacum* conjecerat Heinsius. Verum, quod Schefferus dicit, Dionysium Halycarn. narrare, nummum ob recens natum dari solitum inferri in ærarium Veneris in luco situm, nescio, quid sibi velit. Contrarium enim refert Dionys. Nempe nummum dari debuisse pro singulo, infante nato in ærarium Ilithyiæ: εἰς δὲ τ. τῆς Ἀφροδίτης ἐν ἄλσει καθιδρυμένον, ἣν προσαγορεύουσι Λιβιτίνην, ὑπὲρ τ. ἀπογινομένων i. e. *pro mortuis*. Huc facit, quod Pythagoras dixerit, duas esse *Veneres*, *unam supernam*, & *alteram Libitinam*, teste Lutatio ad Statii Thebaid. L. IV. v. 527.

Stygiaque feroces
Junonis thalamos, & mœsta cubilia cerno.

Plutarch. Quæst. Rom. C. 23. Διὰ τί τὰ περὶ τὰς ταφὰς πιπράσκουσι ἐν τῷ τεμένει (luco) τῆς Λιβιτίνης, νομίζοντες Ἀφροδίτην εἶναι τὴν Λιβιτίνην.

6 *Ex ore & pede*] Cujus? num insidentis equo, an ipsius equi? Nam equestris statua utrumque junctim notat. Ego crediderim, equum potius, quam hominem intelligendum. Ac fortasse fuit apud nostrum quondam, *ex ore & pede equi*; sed illud *equi* periit, quia sequebatur mox iisdem pæne litteris vox *aqua*. SCHEFFER.

7 *Comitia cum ambitiosissime fierent*] Id est, cum magno ambitu in comitiis peterentur honores. Genus loquendi haud vulgare. *Ambitiose facere* usurpavit pari modo Cicero alicubi. IDEM.

8 *In medio consessu*] Perperam. Scribendum est, *in medio consessu*. Quomodo & in Argentoratensi editione legitur, a Rhenano adornata. (ceterisque Edd. antiquis) Vidit etiam Freinshemius. Ideo in Supplemento Liviano Lib. XLVII. *Eo* (in Capitolium) *se milvus avis intulit, raptamque de cella Jovis mustelam in medium*

sedebant, fulmine exanimatæ. 5 Ad locum Li-

& similitudine, quam habuere cum sacerdotibus Cybeles, juxta quosdam ejusdem, quæ Isis Illi autem sine dubio statis diebus aram & reliqua Isidis sacra lauru ornarunt; ut in aliorum Deorum festis aras ceteraque frondium coronis cingi mos erat. Hoc sensu Apulejus L. xi. Metam. p. 271. Ed. Elm. dicit. *Dum magno Deo* (Osiridi) *coronas exaptat.* Laurus vero Isidi propria fuit. V. in Ara marmorea apud Gruterum p. LXXXII. & in Boissardi Tabula p. MLXXIII. Illam enim Isidi attribuerunt, quia vaticiniis, ut Cybele, præesse credebatur. Hinc apud Ciceron. L. I. Divin. in verbis Ennii occurrunt *Isiaci conjectores*, & Senec. de Vita B. C. 27. *Cum laurumque linteatus senex, & medio lucernam die præferens, conclamat, &c. concurritis, & divinum eum esse adfirmatis.* Talis Isiacus conjector laurum manu dextra gerens, cernitur in Sponii Miscellan. Erud. Antiquit. Huc forsan pertinet quoque locus Ælii Lampridii in Severo C. 26. *Isium ornavit, additis signis & Deliacis & omnibus mysticis.* ut sint signa Apollinis signis similia. Videndum tamen, an non corruptus sit Ovidii versus, & poeta de ansere loquatur, de quo idem L. I. Fast. v. 453.

Nec defensa juvant Capitolia, quo minus anser
Det jecur in lances, Inachi vacca, tuas.

Sed jam plus satis super hoc loco. Ad Obsequentem revertamur.

5 *Ad locum Libitinæ*] Suspicor scribendum esse, *ad lucum Libitinæ*, seu potius *ad lucum Lubentinæ.* Lubentina inter Veneris erat cognomenta, quæ colebatur in luco, cujus mentionem facit Onuphrius in Regione Urbis XIV. Transtiberina. Ipsum vide p. m. 213. Eadem & *Libentina* dicebatur, quomodo *lubere* & *libere*, *lubido* & *libido* promiscue usurpantur. Gyraldus Syn. 13. de Diis: *Veneri Libentinæ lucus Romæ fuit, ut Festus ait.* Ubi Festus hoc tradat, hactenus invenire non potui. Constare tamen ex collatione loci hujus cum nostro videtur, *Lubentinam, Libentinam Libitinam* non diversas fuisse, sed eandem, de quo dubitabat Gyraldus, ac propterea in nomine quidem ejus apud nostrum nil mutandum. Dionysius Halic. Lib. IV. ubi de nummo ob recens natum dari solito: *illatus in ærarium*

Libitinæ in statua equestri ænea, 6 ex ore & pede aqua manavit diu. Galli Ligures deleti. 7 Comitia cum ambitiosissime fierent, & ob hoc Senatus in Capitolio haberetur, milvus volans, mustelam raptam de cella Jovis, 8 in medio consessu patrum misit. Sub idem tem-

rarium Veneris in luco situm, quam Libitinam (Λιβιτίνην) appellant. Ubi habes ejus quoque lucum. SCHEFFER. Lege cum Cl. Scheffero *locum*, quomodo etiam, vel *locum* conjecerat Heinsius. Verum, quod Schefferus dicit, Dionysium Halycarn. narrare, nummum ob recens natum dari solitum inferri in ærarium Veneris in luco situm, nescio, quid sibi velit. Contrarium enim refert Dionys. Nempe nummum dari debuisse pro singulo infante nato in ærarium Ilithyiæ: εἰς δὲ τὸν τῆς Ἀφροδίτης ἐν ἄλσει καθιδρυμένον, ἣν προσαγορεύουσι Λιβιτίνην, ὑπὲρ τῶν ἀπογινομένων i. e. *pro mortuis*. Huc facit, quod Pythagoras dixerit, duas esse *Veneres*, *unam supernam*, & *alteram Libitinam*, teste Lutatio ad Statii Thebaid. L. IV. v. 527.

Stygiaque severos
Junonis thalamos, & mœsta cubilia cerno.

Plutarch. Quæst. Rom. C. 23. Διὰ τί τὰ πρὸς τὰς ταφὰς πιπράσκουσι ἐν τῷ τεμένει (luco) τῆς Λιβιτίνης, νομίζοντες Ἀφροδίτην εἶναι τὴν Λιβιτίνην.

6 *Ex ore & pede*] Cujus? num insidentis equo, an ipsius equi? Nam equestris statua utrumque junctim notat. Ego crediderim, equum potius, quam hominem intelligendum. Ac fortasse fuit apud nostrum quondam, *ex ore & pede equi*; sed illud *equi* periit, quia sequebatur mox iisdem pæne litteris vox *aqua*. SCHEFFER.

7 *Comitia cum ambitiosissime fierent*] Id est, cum magno ambitu in comitiis peterentur honores. Genus loquendi haud vulgare. *Ambitiose facere* usurpavit pari modo Cicero alicubi. IDEM.

8 *In medio consessu*] Perperam. Scribendum est, *in medio consessu*. Quomodo & in Argentoratensi editione legitur, a Rhenano adornata. (cæterisque Edd. antiquis) Vidit etiam Freinshemius. Ideo in Supplemento Liviano Lib. XLVII. *Eo* (in Capitolium) *se milvus avis intulit, raptamque de cella Jovis mustelam in medium*

tempus ædes Salutis de cœlo tacta. In colle Quirinali 9 sanguis terra manavit. Lanuvii fax in cœlo nocte conspecta; fulmine pleraque 10 discussa. 11 Cassini & sol per aliquot horas noctis visus. 12 Theani Sidicini puer cum

dium confessum misit. Ex Obsequente hoc & alia id genus pleraque habere, certum est, mihique privatim cognitum peculiari argumento. Quod autem pro *in medio consessu* maluit, *in medium consessum*, in eo suum secutus est arbitrium, nec eo magis aliquid in lectione nostri immutandum. Consuevisse namque veteres præpositioni *in* hunc quoque casum addere, ubi vulgo casus additur quartus, pridem ad fragmentum Petronii Tragurianum à me annotatum est. IDEM.

9 *Sanguis*] Pariss. *sanguine*, ut *terra* sit casus rectus. C. 109. *Fæsulis sanguine terra manavit.* C. 111. *terra sanguine manavit*: Virgil. in Cul. v. 305.

Teucria cum magno manaret sanguine tellus.

Homerus sæpe ῥεῖ δ' αἵματι γαῖα.

10 *Fulmine pleraque discussa*] Num legendum *decussa?* Ita certe solet locis aliis. Ut supra c. 61. *Fulmine Roma & circa plurima decussa.* & mox cap. 74. *Fulmine pleraque decussa.* Eadem habentur verba c. 83. & 107. & 109. & 112. & 121. Cum ergo semper dicat *decussa*, vix est dubium, quin & fecerit hoc loco. SCHEFFER.

11 *Cassini*] Plinius Lib. III. cap. 5. *Casinum* mavult appellare, quod & Statius fecit. At pro lectione nostri stat & Varro, qui videri potest. IDEM. *Cassini &c.*] An *est?* an vero alius urbis nomen excidit? Malim assentiri Scaligero, distinguenti *Discussa Cassini, & s.* Pariss. *Cassinii.*

12 *Theani Sidicini*] Plinio sine adspiratione scribitur. Idem docet, urbi huic id cognomenti datum, ut distingueretur a Theano Appulo, cum Sidicinum esset in Campania. Meminit & Strabo Lib. V. qui vocat Τέανον Σιδικῖνον, quod Latine foret *Teanum Sidicenum.* SCHEFFER. Sine adspiratione scribi debet. Nam ita apud omnes Geographos est. Idque etiam monuit Pintianus ad Melam L. II. C. 4. quamquam ille pro *Sidicino* apud Plinium male reponere conatur *Sindicenum.*

cum quatuor manibus, & totidem pedibus natus. [13] Urbe lustrata, pax domi forisque fuit.

LXXII. *Cn. Octavio, T.* [1] *Manlio, Coss.* A. U. 588

PEstilentia fameque ita laboratum, ut ex Sibyllinis populus [2] circa compita, sacellaque [3] operaturus sederit. In æde Penatium val-

13 *Urbe strata*] Non est dubium, quin *urbe lustrata* scribi debeat. Ita mox c. 72. *Urbe lustrata, nihil triste accidit.* & c. 109. *Urbe lustrata, Ptolemeus rex Ægypti Cyrenis mortuus.* Fit & alibi apud nostrum mentio lustrationis hujus, ubi & de ritu ipso aliqua dicemus. SCHEFFER. Ald. Asul. Pariss. aliæque *lustrata*, ut bene emendavit Cl. Schefferus, quapropter etiam in textum recepimus.

1 *Manlio*] Bas. 3. Torn. *Manilio.*

2 *Circa compita*] In quibus ipsis quoque sacra solebant haberi, quod ex Compitaliciis sacris est notissimum. SCHEFF.

3 *Operaturus sederit*] Num scribendum, *operatus sederit*? Videtur ita censuisse Freinshemius, nam in Supplemento suo ita scribit: *Pestilentia sic in urbe laboratum, ut ex Sibyllinis libris populus circum compita & sacella operatus sederit.* Atque ita supra quoque habuit, *mulieres tres, quæ operata sedebant.* Nempe fuit hæc sacrificantium consuetudo apud veteres, ut durante sacrificio starent. Hunc eorum habitum ostendunt omnes nummi veteres, omnia monumenta alia. Finito igitur sacro, considebant. Nisi putes hic intelligendum consessum ante sacra expectantium sacrificulos cum victimis rebusque aliis necessariis, nec esse quidquam hic mutandum. Quo magis inclino, quia magis declarat studia multitudinis ad ferendum malo publico remedium per suas supplicationes, de quo potissimum hic agitur, & ex quo magnitudo mali hic debet intelligi. IDEM. Vide ad Caput præcedens.

valvæ nocte sua sponte adapertæ, & lupi Exquiliis, & in colle Quirinali meridie apparuerunt, 4 exagitatique fuerunt. Urbe lustrata, nihil triste accidit.

A.U. 590

LXXIII. *T. Graccho, [1] M. Juventio, Coss.*

CApuæ nocte sol visus. [2] In agro Stellati fulgure vervecum de grege pars exanimata. Tarracinæ [3] pueri trigemini nati. Formiis

4 *Exagitatique fuerunt*] H. e. ejecti per insequentes eos homines. Verbum proprium de feris, quas prosequuntur venatores. Ovid. III. Am. 662. *Et lepus hic aliis exagitandus erit*. SCHEFFER.

1 *M' Juventio*] Par. Antv. 2. *M. Inventio*. Sed scribi debet *M'. Juventio*. V. Pigh. Ann. T. 2. p. 403.

2 *In agro Stellati*] Stellates ager memoratur Ciceroni II. in Rullum. *Campum Stellatem* vocavit Suetonius in Julio, c. 20. Fuit autem duplex, unus in Campania, alter in Etruria. Festus: *Stellatina tribus non à Stellate campo eo, qui in Campania est, sed eo, qui in Etruria, regione Capena, qua Tusci profecti, eum Stellatem campum appellarunt*. Ita supplet, quæ desiderantur apud Festum in Schedis, Onuphrius Lib. II. de Rep. Rom. qui est de Civitate Romana p. m. 513. SCHEFF.

3 *Pueri trigemini nati*] Mirum, quod & hoc inter prodigia numeraverint, præsertim, postquam nobiles trigeminos, Horatios Curiatiosque celebrare Historiis suis cœperunt. Et dubito saltem, an non mendum sit hoc loco, aut fortasse quid desideretur. IDEM. Quis unquam hoc esse prodigium credat? cum sæpius uno partu edi trigeminos doceat experientia; & diserte testetur Plinius L. VII. C. 3. Tergeminos nasci certum esse Horatiorum Curiatiorumque exemplo: *supra inter ostenta ducitur*. Recte itaque judicat Cl. Schefferus mendum aliquod subesse.

For-

mis duo soles interdiu visi. Coelum arsit. [4] Concii homo ex speculo [5] acie orta combustus. Gabiis lacte pluit. Fulmine pleraque decussa in palatio. In templum Victoriæ cygnus [6] inlapsus, [7] per manus capientium effugit. Priverni puella sine manu nata. In Cephalenia [8] turba in coelo cantare visa. Terra pluit.

Forsan fuit *tres gemina natura nati*. V. Cap. 111, 113. *Natura* fuit absorptum a vocibus *gemina nati*.

4 *Concii*] Ubi hæc urbs sita fuerit, ignotum est. Quapropter merito Cl. Burmannus, & Ampl. Cuperus locum suspectum habent. Κοντὶκ quidem meminisse Strabo videtur L. IV. p. 178. Ed. Par. sed ibi consulendus est Casaubonus. Cuperus conjecit *Comi* vel *Cominii*; si modo A. U. C. DXC. superfuit: nam A. U. C. CDLX. hoc oppidum a Romanis captum est, &, ut videtur, dirutum. V. Livium L. X. c. 39. &c. Plin. L. III. C. 12. Livius tamen Lib. XXV. 14. iterum meminit *Cominii Ceriti*, quæ urbs an eadem sit præcedenti Cominio, nescio. Nob. Heinsius *Amii* malebat, quod verum esse opinor.

5 *Ex speculo acie orta*] Hæc aperte vitiosa sunt. Lego, *ex speculo face orta*. Per *facem* autem intelligo collectos radios solares, opera speculi; quia facis instar valent ad rem quamlibet accendendam. Unde & Plinius Lib. 11. cap. 107. *Specula quoque concava adversa solis radiis facilius etiam accendunt, quam ullus alius ignis*. SCHEFFER. *Facie tosta* Heinsius.

6 *Cygnus inlapsus*] Bene, de ave in eum locum ex improviso delata. Nam & alias *labi* aves dicuntur. Ipse Virgilius sic loquitur Æn. I.

Ætherea quos lapsa plaga Jovis ales aperto
Turbabat coelo ---

Notat iter avis subitum ex superiori ad inferiora. SCHEFF.

7 *Per manus*] Vult, persuasum habuisse, quasi manibus jam tenerent. Sic eleganter illud *per* usurpat & Florus Lib. I. c. 13. *Per media hostium tela incolumis rediit*. IDEM.

8 *Turba in coelo cantare visa*] Hoc non intelligo; quomodo enim cantus ille potuit videri, maxime in coelo? Num legendum est, *constare visa*? Plauto

pluit. Procellosa tempestate tecta diruta, stragesque agrorum facta. [9] Crebro fulminavit. Nocte [10] species solis Pisauri adfulsit. Cære porcus humanis manibus & pedibus natus: & pueri quadrupedes, & [11] quadrumanes nati. [12] Ad forum Esii

Plauto sane, quod alias simul & junctim stare, uno verbo est *constare*. Sic enim Curcul. II. sc. 3. v. 11. *Constant, conferunt sermones inter sese drapetæ.* An illud *visa* ideo à nostro adhibitum, quod crederet, non fuisse cantum verum, sed homines persuasisse sibi, quasi cantum audirent, visos sibi esse cantum audire, qui revera fuit nullus, aut saltem admodum incertus. IDEM. *Visa* tentari non debuerat. V. Cicer. L. I. Div. C. 24. & J. Perizon. Animadvers. Histor. C. 8. p. 325, 326. ubi pro *turba* legendum esse *tuba* optime conjicit; atque ita sui libri margini adscripserat Heinsius. Pluribus exemplis confirmatam hanc correctionem videbis a Clar. Burmanno ad Ovid. Metam. L. XV. 784.

Terribilesque tubas, auditaque cornua cœlo.

9 *Crebro*] Cl. Burmannus hic quoque nomen urbis latere censet. F. *Crotone*, vel potius *Cremona*, aut *Cremone*. Malim tamen cum eodem legere *sereno f.* ut C. 83, 107, 122. *Fulmine pleraque decussa sereno.* Virgil. L. I. Georg. v. 486.

Non alias cœlo ceciderunt plura sereno
Fulgura ---

& passim.

10 *Species solis Pisauri adfulsit*] Bene. Alias simpliciter *Solem visum* scribit. Ut initio capitis 73. *Capua nocte Sol visus.* c. 71. *Cassini & Sol per aliquot horas noctis visus.* c. 86. *In Amiterno Sol noctu visus.* & sic aliis locis. *Adfulsit* autem, quia illa Solis species habebat simul aliquem fulgorem, ad modum aliquem veri, non apparentis Solis. SCHEFFER.

11 *Quadrumanes*] A *quadrumanis*, quomodo Virgilius *centumanis* usurpavit. Est autem quadrumanis, qui manus habet quatuor. IDEM.

12 *Ad forum Esii*] Hoc forum Esii nusquam alibi invenio. An scribendum *Æsii?* Strabo Lib. v. Ἐν δεξιᾷ δὲ τῷ ὁδῷ βαδίζοντι ἐκ τῶν Ὀκρίκλων εἰς Ἀρίμινον, Ἰντέραμνά ἐστι, καὶ Σπολίτιον, καὶ Αἴσιον. Sed sic scri-

Esii bovem flamma ex ipsius ore nata non læsit.

LXXIV. *P. Scipione Nasica*, [1] *Gn. Martio*, *Coss.* A. U. 591

ANagniæ cœlum nocte arsit. Fulmine pleraque decussa. [2] Frusinone [3] bos locutus. Reate mulus tripes natus. Gn. Octavius legatus in Syria [4] per Lysiam, tutorem

scribendum forte fuisset *in foro Esii.* Nunc quia scribit, *ad forum*, magis inclino, ut credam, scribendum *Esquilini*. Mentio hujus exstat apud Appianum. IDEM. Conjeceram prius *Alsii*, vel *Æsii*. Nunc lego *ad fluvium Æsin* vel *Æsii*. *Æsis* vel *Æsium* non modo oppidum est; sed etiam flumen, de quo adeundus est Cluverius in Italia Ant. L. II. C. 5. Intelligit Obsequens locum, ubi bos pascebatur.

1 *Gn.*] Asul. Pariss. *Cn.* Scribendum autem est C. ex Fastis, aliisque Auctoribus. V. Onuph. Panvin. L. I. Fast. p. 144. Pro *Gn. Octavius* eædem Edd. *Cn.*

2 *Frusinone*] A Lycosthene est, quod in Bas. 2. & Tornæs. legatur *Frusinona*; uti etiam infra C. 91. in iisdem Edd. & Schefferiana *Crotona* scribitur: in antiquis vero *Crotone*. Utrumque probum est. In talibus enim Latini ex Græcorum Accusativis fecere Nominativos. Sic pro *Crotonem* in Livio Lib. I. C. 18. MSS. habent *Crotonam*, teste J. Fr. Gronovio. Adi quoque Munketi Doctissimam Dissertationem Hygino junctam.

3 *Bos locutus*] Vide, quæ de hac locutione boum notat Bochartus in de Animal. II. C. 14. p. 198. SCHEFFER.

4 *Per Lysiam*] Non ipsum, sed ad hoc utentem ministerio cujusdam Leptinis, qui eum confodit. Appianus de bellis Syriacis p. 117. Sæpe autem ipsi facere dicuntur apud bonos scriptores, qui quid faciunt per alios. Vide Sueton. Tiber. c. 21. & confer Tac. An. I. c. 6. ibique Lipsii notam. IDEM.

rem [5] Antiochi pueri, [6] in gymnasio occisus.

A.U. 597

LXXV. *L. Lentulo*, [1] *Q. Martio*, *Coss.*

PRocellosa tempestate in Capitolio ædes Jovis, [2] & circa quassata. [3] Pontis maximi tectum cum columnis in Tiberim dejectum. In circo [4] Flaminio porticus [5] inter ædem

5 *Antiochi pueri*] Antiochi regis, tunc adhuc pueri. IDEM.

6 *In gymnasio*] Ubi tum ungebatur. Ita docet Appianus supra indicato nobis loco. IDEM.

1 *Q. Martio*] Scribe *C. Martio*, ut omnes habent Edd. & Fasti. Scaliger in ora codicis sui scripsit *Cn. Domitio*. Verum hunc cum Lentulo fuisse Consulem nusquam inveni.

2 *Et circa*] Ea, quæ circa ipsam erant sita, vicina. Ita solet noster. Ut c. 61. *Roma & circa plurima decussa*. Adde cap. 79. Livius Lib. IX. c. 23. *Nam & circa omnia defecerant*. Fragmentum Petronii. *Circa autem minores porcelli*, &c. SCHEFFER.

3 *Pontis Maximi*] Pontis hujus mentio non est obvia ubique. Tiberi impositum fuisse, liquet ex hoc loco. At Publius Victor, qui pontes cæteros ejus fluminis memorat, hujus mentionem facit nullam, nisi forte aliud quoque habuit nomen. Habuisse tectum etiam ex hoc loco cognoscimus, idque tectum sustentasse columnas quasdam. Tales enim, & non alias putem hoc in loco intelligendas columnas. IDEM. Intelligit Obsequens, pontis, qui omnium maximus erat, tabulatum cum palis, quibus substratum erat, esse dejectum, & dispersum. De tali vero ponte, qualem hic describi putat Schefferus, capiendus videtur esse L. Ampelii locus in Cap. 8. de Miraculis Mundi. *Ibi pons magnus columnatus duplex*.

4 *Flamminio*] Scribendum est *Flaminio*. SCHEFFER.

5 *Inter ædem*] Bas. 1, 2. Gryph. Antv. 2. *in ædem*. Scaliger legebat *in æde*.

ædem Junonis Reginæ, & Fortunæ [6] tacta, & circa ædificia pleraque dissipata. Taurus ad immolationem cum duceretur, [7] ob hæc ipsa corruit. [8] Dalmatæ Scordis superati.

LXXVI.

6 *Tacta*] Fulmine, puta. Solet alibi addere, *de cœlo tacta*, quod notavi supra c. 55. Sed sic simpliciter posuit & c. 116. *arma signaque tacta.* SCHEFFER.

7 *Ob hæc ipsa*] In his sensus nullus. Et tamen locum istum sic adduxit etiam Brissonius in de Formulis, nulla mendi alicujus, multo minus emendationis facta mentione. Taurus sane concidisse non potuit *ob hæc ipsa*, id est, ob hanc ipsam causam, quia ducebatur, sed cum duceretur, in eo ipso momento temporis corruit: quæ res mali erat ominis apud Romanos, cum victimæ ad sacrificium ductæ vel reluctarentur, & ire nollent, vel plane prociderent, & ire non possent. Quare suspicor, scribendum apud nostrum: *Taurus, ad immolationem cum duceretur adhuc ipse, corruit.* Sensus, cum duceretur adhuc, & necdum venisset ad locum, ubi fuit mactandus; inter ipsum ducendum. Vide infra cap. 107. IDEM. *Ob hæc ipsa.* i. e. Ob immolationem. Sed verba hæc corrupta sunt. Forsan legi debet *ob hanc ipse.* Id est αὐτὸς, sponte sua procubuit, ut immolaretur. Vel *d. adhuc, ipse c.* Posset quoque *ad templa.* Non longe etiam abit *collapsus.* His tamen omnibus præferam: *Taurus a. i. c. d. victima, c.* ut C. 107. *Cum pararetur, taurus victima exanimis concidit.* Ovid. L. VIII. Metam. v. 763.

Ante aram ingens ubi victima taurus
Concidit.

Tibull. L. IV. 15.

Inaurato taurus cadit hostia cornu.

Alicui ex amicis meis placebat *sub hac ipsa*, scilicet ædificia; ut obrutum ædificiorum ruinis taurum significet. Heinsius *d. Jovi, ipse c.* Cl. Burmannus *ad* vel *ob aram lapsus*: ut *ob* capiamus pro *coram*. V. Sciopp. Susp. Lect. L. I. Ep. 3. Davis. ad Ciceron. Tusc. Disp. Lib. III. C. 13. Ovidius Metam. L. VIII. v. 115.

Patris ob ora?

8 *Dalmatæ Scordis*] Etiam hoc vitiosum. Scribendum est, *Dalmatæ Scordisci.* Scordiscorum crebra mentio apud veteres. Vide Eutrop. IV. fin. Flor. L. III. c. 4. De Dalmatis tum

A.U. 599

LXXVI. *L. Opimio, Q. Postumio, Coss.*

IN provinciam [1] proficiscens Postumius consul, cum immolaret, in plurimis victimis [2] caput in [3] jocinore [4] non invenit: [5] profectusque

tum victis habes in Epit. Liviana Lib. XLVII. SCHEFFER. Recte Cl. Schefferus *Scordisci*. Quod vidit etiam Freinshem. ad Flor. L. IV. C. 12. licet non bene legat *Dalmatæ & Scordisci*. Scordisci Dalmatiæ, seu Delmatiæ est populus. Sic C. 90. *Ligures Sallyes*. C. 123. *Lusitani Callaci*. C. 102, 123. Heinsius oræ libri sui adleverat *a Scordis*.

1 *Proficiscens*] I. e. Jam jam profecturus, ut C. 87. *Dimicanti* pro *dimicaturo*. V. J. Perizon. ad Sanctii Minervam L. 1. C. 13, 15. Bene ergo Cl. Schefferus, præeunte Doct. Freinshemio in Supplement. Livianis. L. XII. C. 29, post *profectusque* poni voluit comma. Statim enim, confectis sacris, & paludamento induto, proficisci solebant. Vide C. 129.

2 *Caput in jocinore*] Hoc summam & altissimam ejus fibram explicat Dalechampius ad Plinium Lib. XI. cap. 37. Alii alio modo definiunt, ut videatur incertum, quid in disciplina augurali sic vocarint. SCHEFFER.

3 *Jocinore*] Ita hic & alibi edidi secutus Ed. Antv. 2. & Lycosthenis, ac Schefferi Edd. quoniam solent scripturam hanc præferre Codd. MSS. Livii. Vide J. F. Gronov. ad L. XXV. C. 16. Quod male damnat Editor Angl. ad C. 95. scribens *jocineris* ex aliis Edd. *Jecinore* & *jecinoris* habent Pariss.

4 *Non invenit*] Quod imprimis dirum habebatur. Consule Brisson. Lib. 1. Formular. p. m. 26. Itaque notatio hujus rei toties recurrit apud nostrum. Vide cap. 95. 107. 112. 115. Adde Plutarch. in Marcello. SCHEFFER.

5 *Profectusque post diem septimum*] Distinctio incommoda: nam post *profectusque* comma ponendum. Sensus quippe non est is, quasi septem diebus post, quam sacrificanti caput jocinoris non repertum, fuerit profectus, sed quod septem

ctusque, post diem septimum æger Romam relatus, expiravit. [6] Consæ [7] arma in cœlo volare visa: fulmine pleraque decussa. A Gallis, & à Lusitanis Romani [8] per arma graviter vexati.

ptem diebus post profectionem factus sit æger, & relatus Romam. IDEM.

6 *Consæ*] Hanc Consam ego nuspiam reperio, suspicorque esse nullam, ac pro ea scribendum *Consentiæ*. Consentia est urbs in Brutiis, sæpe memorata Livio, Straboni, aliis, pro qua facile per compendium scribi poterat *Consa*. Retinet tamen Consæ nomen Freinshemius in Supplementis Lib. XII. cap. 29. IDEM. Immo scribe *Cossæ*, vel *Cosæ*. Quod vidit etiam Doctissimus Ger. Vossius, quem lege ad Vellej. Patercul. L. I. C. 14. & L. II. 68. *Cosæ* etiam Heinsius, & Cl. Burmannus. *Compsæ* Ampl. Cuperus. De qua urbe V. Voss. ibid. & Cluver. in Italia Antiqua. De Cosa adeundus quoque Ortel. in Thes. Geogr.

7 *Arma in cœlo volare*] Arma specialiori notione hic intelligo de clypeis, ut sæpe usurpari solet hoc vocabulum, quod ad Mauricii Strategicon à me notatum est. Ea porro visa volare, cum ferrentur huc & illuc, in dextram, modo in sinistram. SCHEFFER. Amplector conjecturam N. Heinsii, reponentis *sonare*. Ovidius Lib. V. Fast. *v*. 549.

Fallor? an arma sonant? non fallimur: arma sonabant.
Mars venit, & veniens bellica signa dedit.

Sic sæpe *Crepitus armorum in cœlo auditus*. V. ad C. 104, 118. *Ingens signorum sonus, armorumque horrendus clangor auditus.*

8 *Per arma graviter vexati*] Pro *vexati armis*, h. e. bellis, neque puto aliquid mutandum. Propertius Lib. II, Eleg. 28.

Sed tibi vexata per multa pericula vita
Extremo veniat mollior hora die. SCHEFFER.

Ampl. Cuperus *p. arva* legebat, intelligebatque excursiones in agros factas.

A. U. 601 **LXXVII.** *M. Cla. Marcello, L. Valerio Flacco, Coss.*

TUrbinis vi [1] in Campo [2] columna ante ædem Jovis decussa, [3] cum signo aurato. Cumque aruspices respondissent, magistratuum & sacerdotum interitum fore, omnes magistratus [4] se protinus abdicaverunt. Quod Ariciæ lapidibus pluerat, [5] ita supplicatio habita:

1 *In Campo*] Martio, intellige: is enim excellentiori notione *campus* dicebatur. Juvenalis Sat. II. v. 131.

—— & cede severi
Jugeribus campi, quem negligis.

Ubi Scholiastes vetus: *Recede de campo Martio, quem tenes, & qui tibi cœpit ædificari.* SCHEFFER. *Capitolio* Pigh. Annal. T. 2. p. 434. Recte. Intelligitur columna cum signo Jovis. V. ad C. 122.

2 *Columna ante ædem Jovis*] Fuit ergo ædes Jovis in campo Martio, & ante ipsam erectæ steterunt columnæ cum statuis virorum illustrium eisdem impositis. Quod notandum, quia non temere alibi reperias. Notat quidem Marlianus quoque, statuas & columnas in campo Martio, translatas illuc ex Capitolio, sed collocatas ante ædem Jovis in eo, id haud docet. SCHEFFER.

3 *Cum signo aurato*] Imagine aurata. Cujus? hominis an dei? non liquet, licet signa proprie de imaginibus deorum velint accipi. Nempe sequitur, per dejectionem hujus signi præmonstratum interitum magistratuum. Ergo verisimile, fuisse imaginem viri alicujus in magistratu quondam constituti ac illustris. IDEM.

4 *Se protinus abdicaverunt*] Supple, *magistratu suo.* Ac fortasse scripsit noster, *omnes magistratu se protinus abdicaverunt.* IDEM. *Magistratu* Pariss. ut conjecit Schefferus; sed male. V. Celeberr. Burmanni notas ad Vellejum Lib. II. C. 22. *Qui se sub adventum Cinnæ consulis abdicaverat.*

5 *Ita supplicatio habita*] Corruptum est hoc *ita*, & loco alieno

bita: quod Romæ multis locis [6] ſpecies togarum viſæ, adpropinquantium [7] oculos eludebant. In Luſitania varie, in Gallia proſpere pugnatum.

alieno intruſum. Suſpicor, ſcripſiſſe noſtrum: *Quod Aricia lapidibus pluerat, ſupplicatio habita, item, quod Roma.* Ex *item* primo factum *ita*, poſt conjectum ad ſuperiora, tanquam locum convenientiorem, cum præſertim bis hic poſitum propter finem vocis *habita* videretur. SCHEFFER. *Pluerat, ita*] Poſt *pluerat* Aldina Ed. præfert punctum, jungens *abdicaverunt, quod A. l. pluerat. i. ſ. habita, q.* Mihi poſt *ita* deeſſe quædam videntur, vel forſan ſcripſit Auctor. *Q. A. l. pluerat, ſ. habita: iterata*, vel *inde iterum, quod.* Vel *pluerat, novendiale ſacrum fuit. S. habita*, Livius Lib. XXVII. C. 37. *Hac procurata hoſtiis majoribus prodigia, & ſupplicatio diem unum fuit ex decreto pontificum. Inde iterum novendiale inſtauratum, quod in Armiluſtro lapidibus viſum pluere.* Sacrum enim novendiale diverſum fuit a ſupplicatione. Vide ad Cap. 104. Heinſium etiam conjeciſſe deinde comperi. *Iterato ſ. h. quodque R. &c.*

6 *Species togarum*] Imo vero, *ſpecies togatorum*, id eſt, hominum cum togis ambulantium, conſuetudine Romana. Vidit & Freinshemius, ac idcirco in verbis à ſe prolatis in Supplemento Liviano *togatorum* ſcripſit, non *togarum*. Vide ipſum Lib. XIII. c. 1. *Species* optime, de idolis ejusmodi. Feſtus in Lympha: *quicunque ſpeciem quandam e fonte, id eſt effigiem Nymphæ viderint.* Suetonius in Claudio cap. 1. *Non prius deſtitit inſequi, quam ſpecies barbara mulieris humana amplior victorem tendere ultra ſermone Latino prohibuiſſet.* SCHEFFER. *Togatorum* etiam conjecit Heinſ.

7 *Oculos eludebant*] Diſparendo videlicet, cum adire eos vellent alii, atque quales eſſent ſpectare. Freinshemius non ſolum *oculos*, ſed & *manus* appropinquantium ſcribit eluſiſſe, quo auctore, haud profecto dixerim. SCHEFFER.

A. U. 605 LXXVIII. *Spurio Postumio, L. Pisone, Coss.*

VAsto incendio Romæ cum [1] regia quoque ureretur, sacrarium, & ex duabus altera laurus, ex mediis ignibus [2] inviolata extiterunt. Pseudophilippus devictus.

1 *Cum regia quoque*] Quænam? P. Victori nominantur tres, Tullii Hostilii, in regione urbis secunda; Servii Tullii, in regione quarta; Numæ, in regione octava. Suspicari tamen possumus, de Tullii regia hic agi, quoniam in illa sola memorat & templum. *Regia Tullii Hostilii, templumque*, ait. Atque sic & Sextus Rufus: *Regia Tullii cum templo*. Regiæ simpliciter sic dictæ mentionem facit Festus etiam in Voce *opima* & Varro. IDEM. Puto significari ædem illam sacram, in qua erat sacrarium Martis, & cujus noster sæpe meminit. V. Perizon. Dissert. de Morte Judæ C. x. p. 83. & Gell. L. IV. C. 6.

2 *Inviolata est, & erunt*] Mendosissime, pro quo scio virum doctum, qui legebat, *inviolata extiterunt*. Puto, quia illud *est* mutationem nullam videtur postulare, melius, si scribamus, *inviolata est servata*. Verbum *servare* aut *servari* frequens ac pæne proprium est in hoc argumento, SCHEFFER. Ald. cum aliis Edd. *inviolata est & erunt*. A-sul. *inviolata est*. Pariss. *Inviolata est &*, Scaliger legebat *i. est eruta*. Heinsius hunc locum ita concipiebat *cum regia q. u. sacrarium, ex d. a. l. e. m. i. inviolata est erepta*, vel *i. evasit, & virens*, Immo scribe ex vestigiis Aldinæ Ed., quæ ex MSto expressa est. *In m. i. inviolata steterunt*. De qua constructione vid. G. J. Vossius de Const, C. 4. Præterea C. 116. ut hic, in incendio. *Inter ruinas simulacrum antiquissimum inviolatum stetit*. Valer. Maximus L. I. C. 8. Ex. 11. *Statua in sua basi flammis intacta stetit*. Veram ex parte lectionem vidit Cl. Perizonius, citans ad Sanctium p. 616. *inviolata steterunt*.

LXXIX.

LXXIX. *P. Africano*, [1] *& Lælio*, *Coss.* A.U. 606

AMiterni puer tribus pedibus, una manu natus. Romæ & circa [2] fulmine pleraque icta. Cære sanguinis rivi [3] terra fluxerunt, & [4] nocte cœlum ac terra ardere visum. Frusinone [5] aurum sacrum [6] mures adro-

1 *Et Lælio*] *Livio* Pigh. Ann. T. 2. p.434. quomodo etiam ad oram libri sui scripserat Scaliger. Sed præterea pro *&* scribe *C.* Nam vocabatur *C. Livius.* Sic *C.* in *&* abiit apud Sueton, Aug. C. 5. *M. Tullio Cicerone*, *&* *Antonio Coss.* In MSS. Salm. & Copes. optime legitur *C. Antonio*, monente Grævio.

2 *Fulmine pleraque icta*] Alias scribit *tacta.* Hoc tamen modo loquitur & cap. 97. *Virgo, equo insidens, fulmine icta.* Item cap. 101. *mulier nupta civi Romano, fulmine icta.* & c. 104. *Ædes Jovis clusa, fulmine icta.* Atque sic & locis aliis. SCHEFFER.

3 *Terra fluxerunt*] Pro *è terra*, per omissionem præpositionis. Ita cap. 103. *In Tarquiniensi lactis rivi terra scaturienti exorti.* Ut nil videatur mutandum. IDEM. *Terra* retineri potest; sed tamen Edd. Pariss. habent *e terra*: ut Cap. seq. Pro *fluxerunt* Heinsius legit *effluxerunt.*

4 *Nocte cœlum ac terra ardere visum*] Locus, qui non vacat mendi suspicione. Cur enim non scripsit *visa?* Forsan nomen *terra* ex superioribus hic male repetitum; post addita & conjunctio. Sed magis est, ut sub eo latere nomen loci credamus, in quo visum est id prodigium. *Atella* fortassis, quæ urbs est Campaniæ, aut potius *Volaterra*, quæ est in Tuscis. SCHEFFER. Certe aliis in locis noster non habet *ac terra*, ut C. 98. &c. Pro *Visum* Pariss. *visa.* Verum nulla mutatione opus est. V. Voss. de Const. C. 4. & Sanctium in Minerva Lib. IV. C. 8. ibique Perizon.

5 *Aurum sacrum*] Consecratum deo, & repositum in templo, ex consuetudine, de qua post alios & Lactantius Lib. II. c. 4. *His* (diis) *aurum* *&*

roserunt. [7] Lavinii inter horam tertiam & quintam [8] duo discolores circuli solem cinxerunt, rubente alter, alter candida linea. [9] Stella arsit per dies triginta duos. [10] Et cum Carthago obsideretur, in captivos Romanorum [11] per Hasdrubalem barbaro more sævi-
A.U. tum. Mox [12] Carthago per Æmilianum di-
607 ruta.

& argentum consecrant, quæ tam non habent, qui accipiunt, quam qui illa donaverunt. Scheffer.

6 *Mures adroserunt*] Simile quid factum Cumis in æde Jovis, de quo Livius Lib. XXVII. cap. 23. Adde etiam Plutarchum in Sylla. p. 455. Idem.

7 *Lavinii*] Ut supra C. 70. ita etiam hic scribe *Lanuvii*; quomodo habetur in Ald. Asul. Pariss. Bas. 1. Antv. 2.

8 *Discolores*] De junctis, non singulis, accipiendum: singuli enim unum tantum simplicemque habuere colorem, licet alius hunc, alius alium, quod ex sequentibus apparet. In Argentoratensi codice legitur una voce auctius *duo discolores*, quæ vox excidit sine dubio per oscitantiam librarii. Scheffer. *Duo discolores*] Sic edidi, addens vocabulum *duo* ex Ald. Asul. Arg. Pariss. Bas. 1. Antv. 2.

9 *Stella arsit*] Qualis? num crinita? Sic Lycosthenes saltem locum hunc accepit, quod ex indice ipsius colligitur. Et arguere videtur verbum *arsit*, quippe quod majorem denotare solet flammam, quam qualis vulgo est stellarum. At sic *stellam* absolute pro *crinita* poni, annotandum fuerit. Scheffer. Non hic intelligendum esse stellam crinitam, patet ex Cap. 128. *Stella insignis per dies septem arsit.* Ubi clare distinguitur a stella crinita, cujus mentionem eodem Capite fecerat.

10 *Et cum Carthago*] Illud *Et* suspectum mihi est. Nusquam sane alias conjunctione utitur, quoties ad commemorationem eventuum post prodigia noster venit. Scheffer.

11 *Per Hasdrubalem*] Imperio jussuque ejus. Idem.

12 *Carthago*] Anno seq. Coss. Cn. Cornelio Lentulo, L. Mummio. V. Oros. L. IV. C. 23.

LXXX.

LXXX. *Appio Claudio*, [1] *P. Metello*, *Coss.* A.U. 610

AMiterni puer tribus pedibus natus. [2] Cauræ sanguinis rivi è terra fluxerunt. Cum à [3] Salassis illata clades esset Romanis, [4] Decemviri pronunciaverunt, se invenisse in Sibyllinis, quoties bellum Gallis illaturi essent, [5] sacrificari in eorum finibus oportere.

1 *P. Met.*] L. Q. ex Fastis, &c. V. Pigh. Annal. T. 2. p. 470.

2 *Cauræ*] Hoc mihi admodum suspectum est vocabulum. *Cora* una est inter colonias Romanorum, quæ defecit ad Aruncos, P. Posthumio & Agrippa Menenio Coss. Utrum ea huc pertineat, deliberent eruditi. SCHEFFER. *Coræ* Heinsius. Scribe *Care* cum Celeb. Perizonio Animadv. Hist. C. 8. p. 324.

3 *A Salassis*] Belli hujus mentio apud Auct. Epitom. Livii Lib. LIII. SCHEFFER. Pariss. *Sallassis*. Ad sequentia quod attinet, respicere eo videntur, ut monuit H. Valesius, verba Dionis in Excerpt. Peiresc. pag. 617. *ἐπιμνψαν δὲ αὐτῷ* (Claudio Salassos Galatas aggresso) *οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ τῶν δέκα ἱερέων δύω.*

4 *Decemviri*] Sacrorum, quorum peculiaris ea fuit potestas, urgente necessitate, adeundi consulendique libros Sibyllinos. Vide Alex. ab Alex. Lib. III. c. 16. SCHEFFER.

5 *Sacrificari in eorum finibus oportere*] De hac lege non recordor apud alios me quidpiam observare. Ac fortassis ejus notitia nostro soli accepta est ferenda. IDEM.

A. U. 611

LXXXI. *L. Metello, Q. Fabio Maximo, Coss.*

FAmes & pestilentia cum essent, per Decemviros supplicatum. Lunæ [1] androgynus natus, præcepto aruspicum [2] in mare deportatus. Tanta fuit Lunensibus pestilentia, ut [3] jacentibus in publicum passim cadaveribus, qui funerarent, defuerint. [4] In Macedonia

1 *Androgynus*] Plinius Lib. VII. c. 3. *Gignuntur & utriusque sexus, quos Hermaphroditos vocamus, olim Androgynos vocatos, & in prodigiis habitos.* An ex his verbis Plinii colligere quid licet de ætate nostri, qui *androgynos* semper, nunquam *hermaphroditos* vocat. Vide cap. 68. 92. 94. 107. 108. 110. 113. De androgynis inter infausta prodigia numeratis habet quoque Cicero de Divin. I. *Quid ortus androgyni? nonne fatale quoddam monstrum fuit?* SCHEFFER.

2 *In mare deportatus*] Hoc solenne fuit, quoties inveniretur. Sic infra c. 92. *Androgynus natus, in mare delatus est.* c. 94. *Androgynus in agro Romano inventus, & in mare deportatus.* Atque ita legas & in locis cæteris, consentitque Livius Lib. XXVII. c. 37. & alibi, ut pridem notavit Casp. Bauhinus Lib. I. de Hermaphr. cap. 37. Cur autem *in mare?* An, quod gignere monstrosa quævis crederetur? Oceanus certe vulgo à poetis pater monstrorum fingitur. An, quod aqua, præsertim marina, lustrentur & purgentur omnia? Et ostendit noster, aliquando abjectos & in flumina. Ut c. 86. *Androgynus natus, & in flumen dejectus.* Cæterum hanc historiam habet & Eutropius Lib. IV. IDEM.

3 *Jacentibus in publicum*] Pro, *in publico.* Vide, quæ notavi supra cap. 71. IDEM.

4 *In Macerdonia*] Hanc Macerdoniam ego equidem ignoro. Num scribendum *Macedonia*, & accipiendum de clade, quam accepit Juventius ab Andrisco, seu Pseudophilippo? At jam supra cap. 78. Pseu-

nia exercitus Romanus prælio vexatus: 5 adversus Viriatum dubie dimicavit. A.U. 612

LXXXII. 1 *Gn. Cæpione, C. Lælio, Coss.* A.U. 613

PRæneste & in Cephalenia 2 signa de cœlo 3 cecidisse visa. Mons Ætna ignibus

Pseudophilippus dicebatur devictus. Potius sub Pseudoperseo hoc accidit, de quo Eutrop. Lib. IV. *Macedonia* est etiam in editione Argentoratensi. IDEM.

5 *Adversus Viriatum*] In Lusitania, non Macedonia. Nec enim ea vox hic quoque est intelligenda, quod ut fiat rectius, ante vocem *adversus* punctum minus collocandum. Rem ipsam narrat Florus Lib. II. c. 17. Cui addendi, qui à Camerte cæterisque ibi nominantur. Videnda & Epitom. Livii 52. IDEM. Recte vidit Cl. Schefferus distinctionem esse ponendam ante hanc vocem; & ita quoque Scaliger, qui præterea pro *dimicavit* leg. *dimicatum*. Optime. Acciderunt hæ res contra Viriathum (sic scribo, non *Viriatum*. Græcis est Οὐιρίατθος vel Οὐίριαθος) in Lusitania sequenti anno. Nam Q. Fabio Cos. A. U. C. DCXI. res non sunt dubie gestæ; sed prospere. Florus L. II. C. 17. *Tandem eum* (Viriathum) *Fabius Maximus Cos. oppresserat.* Livii Epitome 53. *Q. Cæcilius Metellus Procos. Celtiberos cecidit. A Q. Fabio Proconsule pars maxima Lusitaniæ recepta est.* Lege *Consule*. Quinto enim Metello Proconsule Fabius fuit Cos., ut ex omnibus Fastis patet. Verum seq. A. DCXII. dubie res gestæ sunt, tam a Q. Pompejo Cos., quam a Fabio Procos. V. Livii Epit. 54. Eutrop. L. IV. C. 8. Ampl. Cuperus malebat cum Sigonio ad A. DCXI. *In Lusitania exercitus &c.*

1 *Gn. Cæpione*] Sc. *Q. Cæpione.* V. Fast. & Eutrop. L. IV. 7. Onuph. Panv. L. I. Fast. p. 146.

2 *Signa*] Qualia? nam & sacra, & civilia, & militaria. Credo militaria hic intelligenda, h. e. aquilas, vexilla, & id genus. SCHEFFER.

3 *Cecidisse*] Jac. Perizonius Ani-

bus [4] abundavit. Prodigium [5] majoribus hostiis quadraginta expiatum. Annus pacatus fuit, [6] Viriato victo.

Animadv. Hist. C. 8. p. 326. legit *cecinisse*: quia nunquam legimus signa de cœlo in terram cecidisse. Verum si armis id accidisse potuit, cur etiam de signis, militaribus scilicet, hoc prodigium fieri potuisse non credimus? De armis C. 101. *Pila cœlo cadere visa.*

4 *Ignibus abundavit*] H. e. ignem copiosum evomuit, ut Freinshemius maluit hæc reddere in Supplemento suo. Nempe *abundare aliqua re*, pro, habere eam tanta copia, ut se continere nequeat intra suos terminos, sed effluat, rarum, nec temere alibi invenias. Accedit proxime, quod habet Cicero de Divin. I. *Sive deest naturæ quidpiam, sive abundat atque effluit.* Jungit enim verbo *abundare τὸ effluere*, tanquam per interpretationem. SCHEFFER. Recte explicat Scheff. per *ignem evomuit*. At vero *abundare* pro habere tantam copiam, ut se non contineat; sed effluat, non temere alibi legi, male pronunciat. De aqua Livius L. v, 15. *Ut quando aqua Albana abundasset.* Quod Cic. interpretatur L. I. Divin. C. 44. *Dum lacus is redundaret.* L. xxx. C. 38. *Ita abundavit Tiberis, ut, circo inundato &c.* Tibull. L. I. El. 8.

Fertilis æstiva Nilus abundet aqua.

Seneca L. IV. N. Quæst. C. I. *Nilus æstivis mensibus abundet.* Immo, quid dubitandum? de ipsa Ætna idem Seneca N. Q. L. II. C. 30. *Ætna aliquando multo igne abundavit.* Et Lucretius L. VI. 669.

Ignis abundare Ætnæus.

Quod egregie explicatur verbis Virgil. L. I. Georg. v. 472.

Vidimus undantem ruptis fornacibus Ætnam,
Flammarumque globos, liquefactaque volvere saxa.

V. ibid. Servium.

5 *Majoribus hostiis*] De his dixi aliquid ad Phædrum. SCHEFFER.

6 *Viriato victo*] Consule Epitomen Livianam LIV. IDEM.

LXXXIII. *M. Æmilio, C. Hostilio Mancino, Coss.*

A.U. 616

CUm [1] Lanuvii auspicarentur, pulli è cavea [2] in sylvam Laurentinam evolarunt, ne-

1 *Lanuvii*] Brissonius, qui hæc verba laudat Lib. I. Formular. p. m. 138. pro *Lanuvii*, scribit *Lavinii*. Neque dixerim nunc certo, quid præferri debeat. Vulgatum etiam à Freinshemio servatum est Lib. XX. Suppl. c. 9. SCHEFF. Non solum Brissonius, sed etiam Pighius in Ann. T. 2. p. 495. & ad Valer. Maximum, & Cluverius in Italia Ant. p. 884, 936. hic & in Valerio Maximo scribunt *Lavinii*. Rationem autem addunt, quod sylva Laurentina fuerit prope Lavinium, non prope Lanuvium. Verum hæc incerta sunt. Tibullus quidem Lib. II. El. 5. dicit.

Laurens Castrum, murusque Lavini.

Et Ovidius L. XV. Metam. *v.* 727. *Donec Castrumque, sacrasque*
Lavini sedes, Tiberinaque ad Ostia venit.

Adde Livium L. I. C. 14. Sed idem Ovidius Laurento quoque jungit Lanuvium L. VI. Fast. *v.* 60.

Et populus Laurens, Lanuviumque meum.

Nempe Laurentina sylva fuit media inter Lanuvium & Lavinium. Verisimilis magis ratio datur ex eo, quod Consules, cum adeunt magistratum, rem divinam faciant Lavinii, ut Viri Docti ostenderunt ex Macrobio L. III. S. Serm. C. 4. Servio ad L. III. Æn. *v.* 12. aliisque. Illos autem tunc auspicia cepisse ex pullis etiam notum est. Hinc Prudentius περὶ στεφανῶν H. 10. *v.* 146.

Cum Consulatum initis, ut verna solent,
Pudet fateri, farre pullos pascitis.

Verum, quia omnes alii Auctores, qui hujus historiæ meminerunt, semper solius Mancini mentionem faciunt, non de binis Coss., forsan hoc non satisfaciet. Quare etiam dici posset *Lavinii* hic esse legendum; quia per hanc urbem ipsi iter erat ad mare, ut in Hispaniam navigaret, non autem per Lanuvium, quæ urbs fuit

neque inventi sunt. Præneste fax ardens in coelo visa. Sereno intonuit. Tarracinæ M. Claudius prætor in nave [3] fulmine conflagravit. [4] Lacus Fucinus per millia passuum quinque

fuit a mari remotior in via Appia; Lavinium autem mari propior. Hinc sæpe legimus *Lavina litora*. Præterea Coss. ceterique Magistratus iter ingressuri auspicia capere solebant ex pullis. Sic Liv. L. XXXVI. C. 16. *Fabio auspicanti, priusquam egrederetur ab Tarento, aves semel atque iterum non addixerunt*. Prior tamen ratio magis convenit cum narratione Obsequentis. Nisi foedius eum corruptum esse dicamus, atque excidisse nomen *Mancini*. Ut fuerit, *Cum Mancinus Lavinii auspicaretur*. Tale quid accidit Cap. 122. *Cum &c.* Ubi elapsum esse Antonii nomen videbimus. Quicquid igitur sit, constet hic scribi oportere *Lavinii*. De his autem 2. urbibus utinam nobis aliquis certas præscribere possit leges. Confusissime enim in Auctoribus variatæ scribuntur, ut patet ex Sigonio ad Livium L. VIII. C. 13. & commentariis Cluverii, aliorumque. Nisi ipsos Auctores erroris accusare velimus.

2 *In sylvam Laurentinam*] à Laurento oppido sic dictam, de quo Virgilius & alii. Fuit autem vicinissimum Lanuvio, ut Leander docet p. m. 200. Quæ hic *Sylva Laurentina*, ea Plinio *Lucus Jovis Indigetis* Lib. III. c. 5. id est, Æneæ, qui Jupiter Indiges est dictus, teste Livio Lib. I. c. 2. SCHEFF.

3 *Fulmine conflagravit*] Valde mihi hæc suspecta sunt, deest saltem aliquid. Ecquid enim, *in nave fulmine?* debebat addidisse *ictus* aut *pertussus*, aut quid simile. IDEM. Quod hic dicit *fulmine conflagrare*, alibi effert per *fulmine exanimari*. Similiter loquitur Phædrus L. IV. F. 6. *Pinus bipenni concidisset Thessala*. Ubi etiam vox *icta* deest vel *casa*, quod Ennius addiderat. & sic alii.

4 *Lacus Fucinus*] Qui & Celanus, Albanus, Marsicus, Volscorum. Causas exundationis ejus crebræ adfert Strabo Lib. V. p. m. 240. ubi vide SCHEFFER. De hoc lacu, ejusque inundationibus consulenda est Raph. Fabretti descriptio Emissarii lacus Fucini, & de hoc ipso loco pag. 407.

que [5] quoquoversum inundavit. In [6] Graecostasi, & [7] comitio, [8] sanguine fluxit. Exquiliis [9] equuleus cum quinque pedibus natus. Fulmine pleraque decussa. [10] Hostilius Mancinus consul in portu Herculis cum conscenderet navem, petens Numantiam, vox improviso audita: Mane Mancine. Cumque egressus, postea navem Genuae conscendisset, anguis in navi inventus è manibus effugit: ipse

5. *Quoquoversum inundavit*] Terras ab omnibus lateribus undis suis invasit. Similiter c. 128. *Padus inundavit*. Plinius. *Antequam Nilus inundaret*. SCHEFFER.

6 *Graecostasi*] Loco in foro Romano, qui memoratur & P. Victori, item Tullio Lib. II. ad Q. Fr. Ep. I. Qualis fuerit, ac unde nomen hoc acceperit, declarat Varro Lib. IV. II. istis verbis: *Sub dextra hujus* (Curiae Hostiliae) *à comitio locus substructus, ubi nationum subsisterent legati, qui ad Senatum essent missi. Is Graecostasis appellatur à parte, ut multa*. Quando ait *à parte*, debet intelligi *nationum*, solis nempe Graecis, cum tamen pertineret ad nationes omnes. IDEM.

7 *Et comitio*] Loco vicino, quod ex Varronis verbis antea productis manifestum est. IDEM.

8 *Sanguine fluxit*] Genus singulare loquendi, *fluxit sanguine in comitio*: ponitur enim illud *fluxit* per se quasi; nam revera est ellipsis, cum integre sit: *fluxit flumen de sanguine*; atque *flumen de sanguine*, idem est, atque *flumen sanguinis*. Etiam Valerius Maximus sic est locutus, sicut quidem verba ejus citat Gronovius ad Livii Lib. XXV. c. I. Ita enim habent, *Carites aquas sanguine fluxisse dicebatur*. Nam vulgati una voce auctius legunt, *sanguine mistas*, quomodo & Livius ipse dicto loco. Vide cap. seq. IDEM.

9 *Equuleus*] Ita quoque scribi oportet in Onomast. Graeco-Lat. Col. 45. *Equuleus, equulus, ἱππάριον*. Vulgo *equileus*.

10 *Hostilius Mancinus*] Habet eadem Val. Max. Lib. I. cap. 6. Ex. 7. Epit. Liv. LV. SCHEFFER.

ipse [11] consul devictus, mox Numantinis deditus.

A.U. 617

LXXXIV. [1] *L. Furio, Attilio Sarrano, Coss.*

RHegium penè totum incendio consumptum [2] sine ullo humanæ fraudis, aut negligentiæ vestigio. [3] Puer ex ancilla quatuor pedibus, manibus, oculis, auribus, & duplici obscœno natus. Puteolis [4] in aquis cali-

11 *Consul devictus*] Vide Epitom. Livian. LV. Adde & LVI. SCHEFFER.

1 *L. Furio &c.*] Lege cum Onuph. Panv. L. I. Fast. p. 147. & Pigh. Ann. T. 2. p. 499. *P. Furio, S. Atilio Serrano.* Apud Ciceronem etiam L. III. Off. C. 30. prænomen Furii corruptum est.

2 *Sine ullo humanæ fraudis, aut negligentiæ*] Unde scilicet, ac ex quibus causis duabus alias incendia oriuntur, ut reliquum nil fuerit, quam prodigiose factum colligere. SCHEFFER.

3 *Puer ex ancilla*] Hoc accidisse anno seq. refert Orosius L. V. C. 6. *Romæ puer ex ancilla natus est quadrupes, quadrimanus, oculis quatuor, auribus totidem, natura virili duplex.* f. *duplici*, ut hic *duplici obscœno*. C. 113. *duplici natura*. C. III. *puella gemina fœminea natura*.

4 *In aquis calidis rivi*] Paulo aliter hæc intellexisse Freinshemius videtur, quam verba ipsa volunt; ita namque ista extulit in Supplemento suo Lib. XXI. *Sanguis Puteolis inter rivos aquarum calidarum fluxit.* At noster in aquis illis calidis vult fuisse rivos, id est, tenues fluores. Ita namque Festus *rivos* explicat. Forte illud *manat sanguine* suspectum habuit, cum dicendum esset, vulgoque diceretur, *manant rivi sanguinis*. Sed *rivi sanguine* per ellipsin sunt *rivi de sanguine*. Ita supra *fluxit sanguine*; ubi vide. Adde c. 86. SCHEFFER.

calidis rivi manarunt sanguine. Fulmine pleraque [5] dejecta. Puer aruspicum jussu crematus, cinisque ejus in mare dejectus. [6] Ab Achæis exercitus Romanus cæsus.

5 *Dejecta, puer*] Distinctio vitiosa: post *dejecta* enim punctum collocandum. Porro *puer* iste non est alius, quam is cum pedibus quatuor, cujus supra mentio est facta. SCHEFFER. Deesse hic quædam videntur, ut *feminas*, vel simile quid, aut cum VV. DD. Scheffero & Freinshemio in Supplem. Lib. XXI. C. I. illud est intelligendum de puero ex ancillâ nato; atque adeo illi narrationi adnectendum, deleta voce *puer*. Nisi malis pro *puer* legere *bubo* ex Cap. seq. Hanc autem monstrorum cremationem, & cineris in mare projectionem jam olim Græci adhibuerunt. Quod patet ex Theocriti Idyll. 24. *v.* 89.

Καῦσαι δὲ τώδ' ἀγρίῃσιν ἐπὶ χίζῃσι δράκοντε
Νυκτὶ μέσᾳ, ὅκα παῖδα κανεῖν τεὸν ἤθελον αὐτοί.
Ἦρι δὲ, συλλέξασα κόνιν πυρὸς ἀμφιπόλων τις,
Ῥιψάτω εὖ μάλα πᾶσαν ὑπὲρ ποταμοῖο φέρουσα &c.

6 *Ab Achæis*] Falsum id est. Quare Pigh. Ann. T. 2. p. 500. legit *Vardæis*. *Ardiæi* enim, vel *Ardyæi*, & per pleonasmum τ̃ Σ, *Sardyæi* (quod non mutare ubique debuerunt H. Valesius in Excerpt. Peiresc. p. 85. & L. Holstenius ad Stephan. p. 284.) Illyrici vel Dalmatiæ populus, dicti etiam sunt *Vardæi*. Atque ita scribendum esse opinor apud Strabonem L. 1. p. 315. Ed. Par. ΟΥΑΡΔΑΙΟΥΣ δ' οἱ ὕστερον ἐκάλουν τοὺς Ἀρδιαίους. Non ΟΥΑΡΑΛΙΟΥΣ, quod nusquam se legisse testatur magnus Casaubonus. Verumtamen hi Vardæi anno seq. a Cos. Fulvio Flacco subacti sunt. Epit. Liv. 56. Quare forsan melius scribas *a Vaccæis*, populo Hispaniæ, a quibus hoc anno cladem accepit Procos. M. Æmilius Lepidus. Liv. ibid. Oros. Lib. v. C. 5. Millies *b* pro *v* in MSStis reperiri monent ubique Viri Docti. Ne autem aliquid dissimilem, postea deprehendi locum Strabonis ante me jam correctum esse ab J. F. Gronovio ad Livium Lib. XXVIII. Cap. 30.

A.U. 618 LXXXV. *Servio Flacco, Q. Calpurnio, Coss.*

MOns Ætna majoribus solito arsit ignibus. Romæ puer 1 solidus posteriore naturæ parte genitus. Bononiæ 2 fruges 3 in arboribus natæ. 4 Bubonis vox primum in Capitolio, dein circa urbem audita. Quæ avis, præ-

1 *Solidus posteriore natura parte*] Honesta locutio & elegans. *Natura* generatim, quicquid suo nomine honeste satis nominari non posset. Hinc *Natura pars posterior*, opposita *parti anteriori*, hoc est illi, qua discriminatur sexus, & est ea, per quam alvi fæces egeruntur. Ea pars hic *solida* vocatur, cum est impertusa, sineque foramine, per quod exeant fæces. SCHEFFER.

2 *Fruges*] Id est, frumenta vel legumina. In has duas namque species dividuntur fruges, sic ut significent, quicquid vel frumentum est, vel legumina. Plinius Lib. XVIII. 7. *Natura nunc indicabitur frugum. Sunt autem duo prima earum genera, frumenta, ut triticum, hordeum; & legumina, ut faba, cicer.* IDEM.

3 *In arboribus*] Non convenit, quod habet Plinius L. XVIII. cap. 18. *Frugibus ostentum semel, quod quidem invenerim, accidit, P. Ælio, Cn. Cornelio Coss. quo anno superatus est Annibal. In arboribus enim tum nata produntur frumenta.* Dicit, semel tantum nata frumenta in arboribus, idque cum victus esset Annibal. At hoc, quod noster memorat, longe post accidit. Atqui Plinius saltem vidit Livium, quippe cujus ipse passim testimonium adducit: ex ipso vero tantum non omnia transscripsit Obsequens. Quid dicemus? an oblivio hæc fuit Plinii, an oscitantia? IDEM.

4 *Bubonis vox*] Plinius Lib. X. c. 12. *Bubo funebris, & maxime abominatus, publicis præcipue auspiciis; deserta incolit, nec tantum desolata, sed dira etiam & inaccessa. Noctis monstrum, nec cantu aliquo vocalis, sed gemitu. Itaque in urbibus aut omnino in luce visus, dirum ostentum est.* IDEM.

[5] præmio posito, ab aucupe capta, combustaque; cinis ejus in Tiberim [6] dispersus. Bos locutus. [7] In Numantia res male gestæ; exercitus Romanus oppressus.

LXXXVI. *P. Africano, C. Fulvio, Coss.* A.U. 619

IN Amiterno sol noctu visus, [1] ejusque lux aliquandiu fuit visa. Bos locutus, & nutritus

5 *Præmio posito ab aucupe*] Perperam: nec enim auceps præmium posuit, sed Consul vel Senatus. Distingue igitur, *præmio posito, ab aucupe capta.* Illud *præmio posito* est elegans, pro *præmio proposito, constituto, promisso.* Phædrus Lib. I. c. 15. *Hoc bibere jussit ipsi posito præmio.* Ubi vide, quæ notavi. Distinctionem post *aucupe* etiam Argentoratensis codex non agnoscit. SCHEFFER.

6 *Dispersus*] Id est, *sparsus, conjectus.* Compositum pro simplici. IDEM.

7 *In Numantia*] Hoc non intelligo. Numantia urbs fuit; qui ergo rem male gerere debuit in ipsa, eum oportuit in ipsa quoque esse constitutum. At Romani non erant constituti in ipsa, verum ipsam tenuerunt obsessam. Res ex Flori Lib. II. c. 18. est certissima. Scribendum ergo potius erat, *ad Numantiam.* Quoniam tamen nimium à se diversa sunt *in* & *ad*, nec in his error commissus videri potest, suspicor, fuisse quondam *in Numantiam*, quod quia non intelligebant, mutatum esse in eum modum, qui nunc habetur in vulgatis. Est autem *in Numantiam* idem, ac *in Numantinos*, sive *contra Numantinos* sensu convenientissimo & verissimo. Historiam alias tangit & Epit. Liv. LVI. IDEM. *In Numantia* significat circa Numantiam: quomodo sæpissime loquuntur auctores Græci & Latini. V. de hoc loco J. Perizon. ad Ælian. Var. Hist. Lib. II. 25. & Lib. XII. 57. Heins. *Numantia.*

1 *Ejusque lux*] Seorsum, etiam cum Sol ipse amplius non conspiceretur. Ita puto, lo-

tritus publice. Sanguine pluit. Anagniæ servo tunica arsit: & [2] intermortuo igne, nullum flammæ apparuit vestigium. In Capitolio [3] nocte avis gemitus simileis [4] hominis [5] dedit. In æde [6] Junonis Reginæ [7] scutum Li-

locum hunc accipiendum. Sunt enim duo distincta, Solem videre, & videre lucem. Ideo sæpe lucis visæ noctu fit mentio, ubi nulla Solis. Noster infra c. 104. *In Gallia in castris lux nocte fulsit.* Plinius Lib. II. c. 33. *Lumen de cœlo noctu visum est, C. Cælio, Cn. Papyrio Coss. & sæpe alias, ut diei species noctu luceret.* SCHEFFER.

2 *Intermortuo igne*] Extincto, cessante; eleganter. Sic est apud Plinium, *ignis interiisse creditus* Lib. XXXVI. c. 27. & apud Ciceronem III. de Nat. Deor. *Ignem interiturum esse, nisi alatur.* IDEM.

3 *Nocte avis*] Quænam? non solet noster sic indefinite loqui. Puto scribendum *nocte noctua avis.* Illud *noctua*, quod esset pæne idem cum præcedenti *nocte*, tanquam supervacuum, scribi omissum est. IDEM. Posset simpliciter legi *noctua avis:* vel, si conjecturis licet indulgere, *otis avis*: quæ avis bubone minor est, noctuâ major. V. omnino G. J. Vossium in Etymol. & Munkerum ad Anton. Liber. C. 24. Forsan etiam nihil mutandum est, & per avem intelligenda aliqua avis ignota (ut scribit infra,) quæ per noctem non potuerit dignosci. *Noctuam* fuisse, scribit quoque Freinshemius in Supplem. Lib. XXI. C. 41.

4 *Hominis*] Basil. 2. Antv. 2. *hominibus.* Quod non est spernendum. Neque, de hac locutione exempla ut adferam, necesse est. Invenire illa diligens lector potest in J. F. Gronovii Observ. L. IV. C. 8. & ad Livii Epitom. 47. aliisque in locis. Adde Cl. Perizon. ad Sanctii Minerv. p. 700. &c. Heinsius hic legendum conjecerat *humanis*, quod voluisse etiam videtur Freinshemius loco citato.

5 *Dedit*] Simplex pro composito *edidit.* Virg. Lib. I. Æn. *Tunc vero ingentem gemitum dat pectore ab imo.* SCHEFF.

6 *Junonis Reginæ*] Quæ fuit in Regione decima tertia urbis, uti constat ex Victore. Hanc enim puto intelligere, non aliam, etsi essent ædes plures extra urbem, in quibus hoc

Ligusticum fulmine tactum. [8] Fugitivorum bellum in Sicilia exortum. Conjuratione servorum Italia [9] oppressa. [10] Tiberius Gracchus [11] legibus ferendis occisus. [12] Proditum est memoria, Tiberium Gracchum, quo die periit, tristia [13] neglexisse omina, cum domi, & A.U. 62C

hoc cognomento colebatur. SCHEFFER.

7 *Scutum Ligusticum*] Captum à Liguribus in bello, quod cum eis fuit, & suspensum in templo, ex more. Solebant enim spoliis hostium ornare templa suorum deorum. Meminit Val. Max. L. VII. c. 6. *Cannensis clades adeo urbem nostram vehementer confudit, ut M. Junii opera, dictatura Rempublicam administrantis, spolia hostium affixa templis, deorum numini consecrata, instrumento militiæ futuræ, convellerentur.* IDEM.

8 *Fugitivorum bellum*] De quo Epit. Liviana Lib. LVI. Diodorus in Excerptis Peiresc. p. 363. & alii. IDEM.

9 *Oppressa*] Heinf. *pene oppressa.*

10 *Tiberius Gracchus*] Quorumdam annorum acta in hoc Capite recensentur. Quod facile quis historias persequens videbit. Nam Gracchus occisus est A. U. C. DCXX. & servi sunt comprehensi A. U. C. DCXXII.

11 *Legibus ferendis*] Id est, in ferendis legibus, in ferendo leges, cum ferret leges. Ita Cicero de Senect. *His enim ipsis legendis in memoriam redeo mortuorum.* Adde Sanctium Lib. I. c. 15. p. m. 57. Leges autem, quas intelligit, agrariæ sunt, de quibus, ut & cæde Gracchi Florus Lib. III. c. 14. & qui ad eum citantur. Adde Livii Ep. LVIII. SCHEFFER.

12 *Proditum est memoriæ*] In codice Argentoratensi est *memoria*, quod non debuit mutari. Cæsar Bel. Gal. v. *Quos natos in insula ipsi memoria proditum dicunt.* IDEM. *Memoria*] Ita scribo cum Cl. Scheffero, & Ed. Ald. ceterisque Antiquis. Sic etiam apud Plinium L. II. c. 87. *Memoriæ produntur enatæ.* MSS. quidam habent *memoria*. Utrumque autem suos auctores invenit.

13 *Neglexisse*] Tanquam nullum habitura eventum, aut ad se non pertinentem. Est autem *negligere* oppositum τῷ *procurare*, cum omittuntur sacri-

& in Capitolio sacrificanti dira portenderentur, domoque exiens, sinistro ad limen offenso pede, [14] decusserit pollicem; & corvi fragmentum tegulæ ante pedes ejus [15] projecerint ex stillicidio. In [16] lacu Romano [17] lacte rivi manarunt. Lunæ terra quatuor jugerum spatio [18] in profundum abiit, & mox [19] de caverna lacum reddidit. Ardeæ terra pluit. Minturnis lupus vigilem laniavit, & inter tumultum effugit. Romæ bubo & alia avis ignota visa. In æde Junonis Reginæ clau-

crificia, per quæ ira mitigari posset divina, & eventus ominis malus averti. Contra enim cum fit, *procurari omina* dicuntur, genere locutionis proprio & solenni. SCHEFFER.

14 *Decusserit pollicem*] Sede sua naturali emoverit, luxaverit. Hoc enim hic intelligendum puto. Hyginus *ejicere* usurpat, nisi fallor, sensu simili. Vide, quæ in ejus Indice à nobis notantur. IDEM.

15 *Projecerunt*] Mallem *projecerint*, ut respondeat præcedentibus. Quamquam non ignorem, hujus generis non pauca etiam apud optimos scriptores reperiri. Cæterum historia legitur & apud Valerium Max. Lib. I. c. 4. Ex. 2. IDEM. Pariss. *projecerint*, ut recte hoc loco puto emendasse Cl. Schefferum.

16 *Lacu Romano*] Hunc lacum alibi non invenio. Suspicor esse eundem, & qui Sexto Rufo in Regione urbis prima est *lacus publicus*. SCHEFF. Aliquo scilicet sine nomine, quales multi apud Victorem occurrunt.

17 *Lacte rivi*] Nihil hic mutandum. Ita supra *rivi manarunt sanguine*, c. 84. Ubi vide. SCHEFFER.

18 *In profundum abiit*] Subsedit ita, ut relinqueret foveam profundam. Infra cap. 110. *hiatu terra alte subsedit*. IDEM.

19 *De caverna lacum reddidit*] Cavernam intelligit, quam terra subsidens reliquerat; ex ea, inquit, provenit aqua, & in terræ successit locum. Ita terra, quæ abierat, velut in vicem suam reddidit lacum; eleganter. IDEM.

claufis per biduum valvis, infantis vox audita. [20] Scuta novo fanguine maculata. Puella quadrupes nata. In agro Ferentino androgynus natus, & in flumen dejectus. [21] Virgines ter novenæ canentes urbem lustraverunt. In Italia [22] multa millia fervorum, quæ A.U. conjuraverant, ægre comprehenfa, & fup- 622 plicio confumpta. [23] In Sicilia fugitivi Romanos exercitus necaverunt. Numantia diruta.

20 *Novo fanguine*] Nam & ante maculata erant in prælio, cum eriperentur hofti, quo fic fanguinolenta fufpenfa in illo templo. *Novo* itaque eft *recenti*, non illo veteri hoftili. Obferva autem, fufpendi confueviffe arma hoftibus erepta fic fanguine hoftili refperfa. SCHEFF. *Scuta novo*] Heinfius legit *f. ignoto*. Cuperus *f. nova*. Cl. Burmannus amplectitur Schefferi explicationem, quibus & ego affentior. Nam pernovum hunc fanguinem, quo nunc iterum fcuta, quæ olim fanguine hoftili adfperfa in templo erant fufpenfa, maculabantur, moles ingentis belli portendebatur. Vide C. 121. Huic fimilia prodigia funt, fi haftæ & arma fua fponte movebantur, aut Dii fanguinem fudabant, ut unicuique fatis eft cognitum.

21 *Virgines ter novenæ canentes*] Carmen peculiare, quod feorfum hoc fine docebantur. Ibant autem per urbem, longas indutæ veftes, præcedentibus hoftiis & fignis deorum, fequentibus decemviris coronatis: cantus incitabatur pulfu pedum, hoftiæ immolabantur certo loco. Vide Livium Lib. XXVII. cap. 37. SCHEFFER.

22 *Multa millia*] De hoc & fequenti bello confulendus Florus. IDEM.

23 *In Sicilia*] Vide Livii Epit. LVIII. IDEM.

A.U. 623 LXXXVII. [1] *Appio Claudio, M. Perpenna, Coss.*

REate mulus cum quinque pedibus natus. Romæ in [2] agro Cortasi lacte pluit. Lupus & canis Hostiæ pugnantes, fulmine exanimati. Grex ovium in Apulia, [3] Prætor po-

1 *A. Claudio, M. Perpenna*] Lege *C. Claudio, M. Perperna*. Vide Onuphr. Panv. L. I. Fast. p. 148. & Pigh. Ann. T. 3. p. 18.

2 *Cortasi*] Hoc fœdissime depravatum nomen illius, ad quem ager spectabat, quod in defectu historiæ nobis emendare, ac integritati suæ reddere difficile. *C. Orthii*, vel *C. Ortali* accederet proxime; sed tales nulli illis temporibus leguntur. SCHEFFER. Scribebam *Gracostasi*. Cap. 83. *In Gracostasi & comitio sanguine fluxit*. C. 91. *In Græcostasi lacte pluit*. Atque ita Munkerum quoque emendasse ad Lactant. Argum. Metam. Ovidii L. VI. F. 3. postea deprehendi. Ne tamen hoc in textum recipiam, in caussa est N. Heinsii auctoritas, qui margini sui libri etiam adscripserat *C. Ortali*. Probare tamen id nequeo. Fateor quidem, *agrum C. Ortali* dici posse, ut *ager L. Petillii*, *ager Aurelii* &c. Verum nusquam hujus nominis fit mentio, quod sciam, ante M. Ortalum, Hortensii nepotem, de quo agunt Torrent. ad Sueton. Tiber. C. 47. & Is. Vossius ad Catull. C. 66. qui *Hortalum* legit ex MSStis.

3 *Prætor populi Ro.*] Quid Prætori cum grege ovium? Conjeceram *Pastor P. R.* Apulia enim frequens ovibus & pastoribus erat. Unde apud Ciceron. Catil. III. C. 6. *In M. Ceparium, cui ad sollicitandos pastores Apuliam esse attributam erat indicatum*. V. inf. C. 91. Sed, quia probandum erat, populum Romanum hic publicos habuisse pastores, nihil muto. Potuit exanimari Prætor una cum grege ovium, dum forte locum, ubi grex ille pascebatur, præteriret. Videndum tamen, an in vocibus *Pop. Rom.* non lateat nomen urbis, & *prætor* mutari debeat in *propter*. Certe *Hyrium* & *Arpi* sunt Apuliæ urbes. *Arporum* meminit noster C. 90.

populi Romani uno ictu [4] fulmine exanimatus. Tarracinæ sereno navis velum [5] fulmine tactum, [6] in aquas dejectum, [7] & impensas omneis,

4 *Fulmine*] Mallem *fulminis*; nam *ictu fulmine* vix convenit. Quanquam forte statuamus rectius, illud *fulmine* intrusum esse ex glossa vocabulo repetito ex superioribus. SCHEFFER. Scribe i. *fulminis* cum Sceffero. Cicero Lib. III. de Offic. Cap. 25. *Ictu fulminis deflagravit*. Oros. Lib. v. C. 12. *Ictu fulminis exanimata*. Infra C. 103.

5 *Fulmine tactum*] In Argentoratensi est *fulmine exanimatum*. Quod cum manifeste ineptum esset, fecerunt *fulmine tactum*. Mihi non est dubium, quin *fulmine exanimatum* sit intrusum ex superioribus, & idcirco neque hoc, neque illud locum hic inveniat, sed utrumque delendum scribendumque, *navis velum in aquas dejectum*. SCHEFFER. Ald. & omnes Edd. antiquæ *f. exanimatum*, quæ male delet Clariss. Schefferus. Melius meo judicio Pigh. L. 3. Ann. p. 18. legit *f. inflammatum*; & Scaliger, conjiciens *exarmatum*. Forsan fuit *navalem fulmine exanimatum* &c. Cl. Munkerus ad Lactantii Argum. Ovid. Metam. L. VI. F. 3. reponit *navalem fulmen exanimavit, in a. d.*

6 *In aquas*] Ald. Asul. Pariss. aliæque *in aqua*. Sic C. 71. *in consessu misit*: & in hoc Cap. *in cella allapsi*. De hoc autem loquendi genere egerunt multi Viri Docti; sed inprimis stupendæ doctrinæ Vir Claud. Salmasius in Plin. Exercit. pluribus locis.

7 *Et impensas omneis*] Has vero impensas ego non intelligo, nec à quo, aut quos in usus sint factæ. Num legendum: *res impositas omnes?* quod sit sermo de prædictæ navis onere. Verum abeunt hæc longius, nec mihi ipsi satisfaciunt. Divinent, quibus ingenii vis est major, major animi sagacitas. SCHEFFER. Pigh. ibid. *Et in ea pisces omnes, q. inibi e.* Minori mutatione legi posset *& una p. o. q. i. e.* Ut intelligantur pisces in mari, non in navi. V. C. 89. Sed de piscibus hic agi, non credo. Scaliger interpretabatur *impensas* per ἐνθήκην. Hinc mihi conjectura nata est, an non ipsum hoc vocabulum usurparit noster. Nam invenitur etiam apud Latinos auctores, quod notatur a Doctiss. Kuhnio

duo nigri [16] in cella Minervæ [17] allapsi, [18] civilem cædem portenderunt.

[1] LXXXVIII. *Cn. Octavio, T. Annio Rufo, Coss.* Lycost.

MUlta intra & extra urbem de cœlo tacta. Reate mula peperit. Frusinone ex ancilla puer biceps natus. Fax ardens in cœlo visa, & bubonis vox in urbe audita. Cære sanguine pluit, ac gallus gallinaceus quinque pedibus inventus. Bella inter Antiochum Syriæ regem & Phraartem Parthorum regem gesta sunt. Et res turbidæ Ægyptiorum: Ptolemæus enim Euergetes, ob nimiam crudelitatem suis invisus, incensa a Pop. Rom. regia, clam in Cyprum profugit. Et cum sorori ejus Cleopatræ, quam ejus filia virgine per vim compressa, & in matrimonium ducta,

16 *In cella Minervæ*] Quæ fuit in Capitolio. Vide Rycquium c. 13. SCHEFFER.

17 *Allapsi*] Proprie de serpentibus adrepentibus. Livius Lib. xxv. c. 16. *Ad exta, sacrificio perpetrato, angues duo ex occulto allapsi.* Valer. Max. Lib. I. c. 6. Ex. 8. *Diligentius asservatis extis, neque allapsus serpentum arceri, neque fuga impediri poterat.* IDEM. Male Ed. Scheff. & Angl. *elapsi*, typographorum, credo, vitio. Horat. I. 20.

Serpentum adlapsus.

18 *Civilem cædem*] Bello Gracchano factam. IDEM.

1 Hoc caput abest editione Argentoratensi, & sic Aldina prima, quod notare Lycosthenes omisit, & perperam asterisco notavit caput antecedens, saltem in editione mea. IDEM.

ſta, repudiaverat, regnum a populo datum eſſet, infenſus, filium, quem ex ea habebat, in Cypro occidit, caputque ejus, manus item & pedes, matri miſit.

LXXXIX. *M. Æmilio,* [1] *Lucio Aurelio, Coſſ.* A. U. 627

NOcturna tempeſtate [2] in Capitolio aliquot templa concuſſa ſunt. Romæ & circa fulmine pleraque dejecta ſunt. Ætna mons terræ motu ignes ſuper verticem late diffudit, & [3] ad inſulam Liparas [4] mare efferbuit, & quibuſdam aduſtis navibus vapore [5] pleroſque navaleis exanimavit: [6] piſcium vim

1 *Lucio*] *Lucilio* Baſ. 1.

2 *In Capitolio aliquot templa*] Plures enim dii ſimul cum Jove colebantur in Capitolio, ibique templa & ædes ſuas habebant. Vide, qui hæc omnia diligenter tradit, Rycquium in de Capitolio. SCHEFFER.

3 *Ad inſulam Liparas*] Mallem *Liparam*. Sic enim eam vocant Pompon. Mela II. c. 7. Plinius III. c. 9. Strabo VI. atque alii. IDEM. Male Cl. Schefferus *Liparam* præfert. Nam λέγεται καὶ πληθυντικῶς, teſte Stephano de Urbibus. Ubi vide L. Holſtenium, & Sam. Bochartum in Chan. L. I. c. 27. Oroſ. L. VI. c. 18. *Inter Mylas & Liparas*. Adde L. Ampel. pag. 329.

4 *Mare efferbuit*] Elatum eſt in altum. Vide Sen. II. Quæſt. Nat. 26. Strabonem VI. p. 237. Factum id autem vi latentis ignis. Unde Plin. II. c. 106. *In medio mari Hiera, inſula Æolia juxta Italiam cum ipſo mari arſit per aliquot dies ſociali bello*. Ubi narrat ea, quæ habet Strabo dicto loco. Itaque Livius Lib. XXIII. c. 31. *Mare arſit eo anno*. Et propterea ſequitur quoque apud noſtrum, *aduſtis navibus*. SCHEFFER.

5 *Pleroſque navaleis*] Puta, *ſocios*,

frica, quæ à vento in mare [6] dejectæ, [7] fluctibusque ejectæ, [8] odore intolerabili Cyrenis [9] mortifero vapore gravem pestilentiam [10] fecerunt pecori; hominumque DCCC. millia consumpta tabe, proditum est. [11] Fregellæ, quæ adversus Romanos [12] conjuraverunt, dirutæ. [13] Ligures Sallyes trucidati.

XCI.

6 *Dejecta*] *Devecta* vel *delata* Heinsius. Non male. Augustinus tamen L. III. C. 31. Civ. D. *Locustarum in Africa multitudinem* &c. *ingenti atque inæstimabili nube in mare dicunt esse dejectam* &c.

7 *Fluctibusque ejecta &c.*] Lege & distingue. *Fluctibusque ejecta, odore intolerabili Cyrenis, & mortifero vapore gravem pestilentiam fecerunt pecori. Hominumque* &c. Non autem *fecerunt. Pecoris hominumque.* Primum in genere de pecore agit, dein specialius de hominibus. Nec aliter Orosius L. V. C. 11. hujus prodigii meminit. Postquam enim multa de locustis præmiserat, ait. *Tanta pestilentia consecuta est, ut avium, pecudum ac bestiarum, corruptione aëris dissolutarum, putrefacta passim cadavera vitium corruptionis augerent. At vero, quanta fuerit hominum lues* &c. Consule etiam Augustin.

8 *Odore intolerabili*] Consule August. C. D. Lib. III. c. 32. Orosium Lib. V. cap. 11. Freculph. Lib. VI. c. 6. Adde quoque, quæ de hac re Sam. Bocharto in de Animal. Lib. IV. c. 5. observantur. SCHEFF.

9 *Mortifero vapore*] Hoc suspectum habeo. Debebat saltem cum superioribus conjunctione *&* conjungi. Jam quis ille vapor mortiferus, aut quomodo ex mortuis locustis? & nonne idem præcedens *odore intolerabili?* Alterutrum ergo glossa videtur. IDEM.

10 *Fecerunt pecori*] Ne hæc quidem non corrupta. Scribendum enim distinguendumque, *gravem pestilentiam fecerunt. Pecoris hominumque* &c. Nihil certius. IDEM.

11 *Fregellæ*] Vide Livii Epit. L. LX. Velleji L. II. c. 6. 4. IDEM.

12 *Conjuraverunt*] *Conjuraverant* Heinsius.

13 *Ligures Sallyes*] In Epitoma Liviana nominantur *Ligures Salvii.* Sed per *Salvios* Sa

XCI. C. Cassio Longino, [1] C. Sextilio, Coss. A. U. 629

IN [2] Græcostasi lacte pluit. Fulmine [3] Crotone grex ovium [4] cum cane, & tribus pastoribus exanimatus. [5] Saturæ vitulus biceps natus. Tumultus in urbe fuit, [6] Graccho leges ferente. A. U. 630

XCII.

Salues vel Salyes intelligendi, y litteræ mutatione in *u*, quod frequenter fit apud Latinos. Sane & Straboni Lib. IV. sunt *Salyes*, nec fortassis aliter apud nostrum hoc loco scribendum. Quanquam altero modo scribantur & cap. 92. SCHEFFER. An *Salyes*, an *Sallyes* sit scribendum, incertum est. Neque multum interest. Varie hic populus vocatus fuit, apud Græcos quidem, Σάλυες, & Σάλλυες, Σάλυοι; apud Latinos vero, *Salyes*, *Sallyes*, *Salyi*, *Salvii*, *Saluvei*.

1 *C. Sextilio*] Scribe *C. Sextio Calvino*. V. Onuph. Panv. Lib. I. Fast. p. 149. & Pigh. Ann. T. III. p. 43.

2 *Græcostasi*] Dixi supra c. 83. SCHEFFER.

3 *Crotona*] Ald. Asul. Bas. I. Pariss. aliæque *Crotone*. V. supra ad C. 74.

4 *Cum cane*] Pastoritio videlicet, ac custode pecoris. Dicam ex professo in opusculo peculiari de Opilione. SCHEFFER.

5 *Saturæ*] Latii oppidulo, cujus mentio apud Virgilium Lib. VII. & Servium eo loco, Silium Italicum, & alios. IDEM. Errat Cl. Schefferus, cum docere vult, *Saturam* esse Latii oppidulum ex Virgilio, & Silio Ital. Nam est palus. Vide Ab. Ortelium in Thes. Geogr. & Cluver. Ital. Ant. L. III. C. 7. p. 992. qui hoc loco legunt *Astura*. Posset etiam *Saturnia*; cujus urbis fit mentio Cap. 96. Atque ita libri sui margini adscripserat Scaliger, qui conjecit etiam *Satrii*.

6 *Graccho leges ferente*] Agrarias videlicet. Intelligit autem Cajum Gracchum, Tiberii fratrem, de quo supra quoque. Vide Livii Epit. LXI. SCHEFFER. Pighius Ann. T. III. pag. 43. legit *fabricante*, quia non tulit leges hoc an-

A.U. 631 XCII. *Gn. Domitio, C. Fannio, Coss.*

IN foro [1] Vessano androgynus natus, in mare delatus est. In Gallia tres soles, [2] & tres lunæ visæ. Vitulus biceps natus. Bubo in Capitolio visus, [3] & ex incendio ca-

no; sed anno seq. Verum *ferente* usurpatur pro *in animo habente ferre, laturo*; ut C. 76. *proficiscens*. Ubi vide. Vel, quod malim, duos annos suo more in uno capite Obsequens recenset. Quod jam alibi monui, & sæpe usu veniet.

1 *Vessano*] *Suessano* Ortel. in Thes. Geogr. Forte *Vesciano* vel *Vescino* a Vescia Ausonum oppido. Vide Ciceron. L. xv. ad Attic. Ep. 2. *Quinto decimo Kalend. e Sinuessano proficiscens, cum dedissem ad te litteras, divertissemque a Cumis in Vesciano.* Cum Ortelio facit Ill. Heinsius. *Vestino* Scaliger.

2 *Et tres lunæ*] Meminit prodigii hujus etiam Plinius Lib. II. c. 32. SCHEFFER.

3 *Et ex incendio catena consumpta*] Mira locutio, *consumpta ex incendio*, nam alias *consumpta ab incendio* diceretur, ut contra *ex incendio conservata*. Sed nec, quæ ista fuerit catena, satis intelligitur. Num ferrea? quoniam ferrum alias in ignibus durare solet. Quanquam ne sic quidem omnia sint clara, ut suspicer, locum esse mutilum. IDEM. *Consumi ex incendio* dici posset, ut *mori ex vulnere* apud Livium Lib. XXX. C. 12. Quomodo a Græcis etiam adhibetur præpositio ἐκ. Verum locus corruptus est; & primo pro *catena* legendum *Catina*, urbs scilicet Siciliæ. Illam enim urbem hoc anno incendio consumptam esse tradunt Augustinus de Civit. Dei L. III. C. 31. *Eodem rursus æstu ignium tanta vi favillæ scripserunt oppletam esse Siciliam, ut Catinensis urbis tecta obruta & oppressa fuerint.* Et Orosius Lib. V. C. 13. *Eodem tempore Ætna mons ultra solitum exarsit, & torrentibus igneis superfusis lateque circumfluentibus Catanam* (scr. *Catinam* hic, & apud Front. L. III. C. 6. §. 6. ex MSS. Vide Salmas. Plin. Exerc. p. 78. Ed. Ult. & Voss. ad Pomp. Mel. L. II. C. 6.) *urbem, finesque ejus oppressit, ita ut tecta ædium calidis cineribus prausta & prægravata corruerent.*

Ex

catena consumpta. 4 Sallyes & Allobroges devicti.

XCII. *L. Opimio, Q. Fabio Maximo, Coss.* A. U. 632

1 GRex luporum limites, qui in agrorum divisione per C. Gracchum 2 depositi erant,

Ex quibus locis præterea patet, pro *&* *ex* legi debere *Ætna*. Ut fuerit. *Bubo in Capitolio visus. Ætna incendio Catina consumpta.* C. 84. *Rhegium penè totum incendio consumptum.* Frequentius vero hoc Catinæ accidisse, patet ex Martiano Capella L. VI. p. 208. *Ætna crater favilla Taurominium, Catinamque respergit, magno strepitu mugiens, & immensos fragores intonans obluctatione* (l. *obructatione*) *flammarum*. Hinc Silio Lib. XIV. Catina dicitur *nimium ardenti vicina Typhœo*. *I* autem in *e* facillime depravari posse, certum est, licet per talem mutationem sæpe verus loci sensus, vel elegantia pereat. Ut in Lucano L. I. *v.* 228.

Rapit agmina ductor
Impiger, & torto Balearis verbere funda
Ocior, & missâ Parthi post terga sagittâ.

Scribendum est ex MSS. *impiger: it* &c. Languet vulgatum. Ovidius Lib. x. Metam. *v.* 588.

Quæ quamquam Scythicâ non secius ire sagittâ
Aönio visa est juveni.

Ire de sagitta invenias quoque apud Lucret. L. I. *v.* 971.

Telum
Invalidis utrum contortum viribus ire.

& apud Ovidium L. VII. Metam. *v.* 349. & 695.

Quantum semel ire sagitta
Missa potest.

& de funda Balearica L. II. *v.* 728.

Quam cum Balearica plumbum
Funda jacit. volat illud, & incandescit eundo.

4 *Sallyes & Allobroges*] Vide Livii Epit. LXI. SCHEFFER.

1 *Grex luporum*] Memorat Plutarchus in Gracchis. IDEM.

2 *Depositi*] Hoc est, positi, locati, constituti. *Ponendi* verbum velut proprium ac solenne

erant, dissipavit. Ipse Gracchus in Aventino occisus.

A. U. 634 XCIV. *L. Aurelio, & L. Cæcilio, Coss.*

ANdrogynus in agro Romano annorum octo inventus, & in mare deportatus. Virgines ter novenæ [1] in urbe cantarunt.

A. U. 635 XCV. *M. Catone,* [1] *Q. Martio, Coss.*

[2] CAtone consule immolante [3] exta tabuerunt. Caput [4] jocinoris inventum non est.

lenne in hac re. Siculus Flaccus: *In quibusdam regionibus alii terminos silices ponunt.* Julius Frontinus: *Nam ideo limes agro positus est, ut litem discerneret arvis.* Aggenus Urbicus: *Cum possessor invenerit terminum in possessione sua aliter formatum, aut aliter positum.* Quod ergo communiter *ponere*, id nostro est *deponere*, quomodo fuerunt, qui dicerent *disponere*. SCHEFFER.

1 *In urbe cantarunt*] Urbis lustrandæ causa. Dixi de hoc ritu supra ad cap. 36. IDEM.

1 *Q. Martio.*] Ald. Asul. Pariss. aliæque *Quintio Martio.*

2 *Catone*] Porcio. Is enim tum fuit Consul, maleque pugnavit adversus Scordiscos, quod forte hoc prodigio significatum. Vide Epit. Liv. LXIII. SCHEFFER.

3 *Exta tabuerunt*] In liquorem soluta, & pæne consumpta fuerunt, id quod imprimis habitum est dirum. IDEM.

4 *Jocinoris*] In editione veteri Argentoratensi scribitur *jocineris*, quod fortasse non est contemnendum. Videtur enim venire ab antiquo *jocinus*, sicut a *jocinor* est *jocinoris*. De antiquis hisce *jocinor* & *jocinus* vi-

eſt. Lacte pluit. Terra [5] cum mugitu tremuit. [6] Examen apum in foro conſedit. Sacrificium [7] ex Sibyllinis.

videndus Voſſius in Grammaticis & Etymolog. SCHEFFER.

5 *Cum mugitu*] Plinius L. II. cap. 80. *Præcedit vero comitaturque terribilis ſonus, alias murmuri ſimilis, alias mugitibus, aut clamori humano.* Patet, cur hic nominatim agat de mugitu. Cicero de Divin. I. *Terra ſæpe fremitus, ſæpe mugitus, ſæpe motus multa noſtræ Reipublicæ, multa cæteris civitatibus gravia & vera prædixit.* Sueton. in Galba, c. 18. *Urbem quoque & deinde palatium ingreſſum excepit terra tremore, & aſſimili quidem mugitui ſono.* IDEM.

6 *Examen apum*] Quod infauſtum ſemper creditum. Vide infra c. 109. & 104. item 132. Adde Livium XXIV. c. 18. & XXVII. c. 23. IDEM. *Apium* ſcribitur in Ed. Angl. hic & infra aliquot in locis. Plurimæ quoque Ed. in Cap. 130. *apium* habent. Incertum eſt, quid præferas. Variant enim ubique Edd. Quod obſervare etiam licet in aliis auctoribus. Sic apud Quinctilianum in Declam. XIII. p. 233. Ed. Obr. *Niſi fallor, eſſet & æſtimatio apum.* legitur in MS. Voſſ. *apium.* Plura vide ad Silium Italic. Lib. VIII. v. 637.

Nec denſæ trepidis apium ſe involvere nubes
Ceſſarunt aquilis.

Malim tamen ego ſemper in Obſequente legere *apum* cum Edd. Pariſſ. quia Livius, quem noſter compilavit, *apum* ſcribere ſolet.

7 *Ex Sibylinis*] Scribendum eſt *Sibyllinis*, nempe *libris*, ut ſupra c. 60. Deeſt tamen aliquid, puta *decretum*, *oblatum*, aut quid ſimile. Imo potius, locus eſt corruptus, & pro *ſacrificium* ſcribendum *ſacrificatum*. IDEM. Pro *ſacrificium* Pariſſ. *ſacrificatum*. Quomodo legiſſe etiam videtur Cl. Freinshemius in Supplem. L. XXVII. C. I.

A. U. 636

XCVI. [1] *L. Cæcilio, L. Aurelio, Coss.*

Fulmine Romæ & circa pleraque tacta, Præneste lacte pluit. [2] Hastæ Martis in regia motæ. Priverni terra septem jugerum spatio [3] in caverna desedit. Saturniæ andro-

1 *L. Cæcilio, L. Aurelio*] Male C. Ed. Scheff. Scribendum est *L.* ut in omnibus, quas vidi, legitur Edd. Sed præterea illud *L. Aurelio* corruptum est. Nam A. U. C. DCXXXVI. fuere Consules, L. Cæcilius Metellus *Q. Mucius Scævola.* A. autem U. C. DCXXXVIII. Coss. fuerunt M. Cæcilius Metellus, *M. Æmilius Scaurus*; quorum alteruter hic restituendus est. *Q. Mucio* malim cum Pighio Ann. T. III. p. 89. Ad A. U. C. DCXXXVI. hæc prodigia etiam refert Freinshemius. Vitium ortum est a Capite 94. ex quo sumptum est a Librario Consulis nomen, dum hoc loco nomen Consulis legere non potuit.

2 *Hasta Martis in regia*] De hastis Martis dixi supra c. 60. De regia quoque c. 78. Id seorsum hic notaverim, quod hastæ illæ fuerint in regia. Firmant cap. 104. 107. & 110. in sequentibus. Quanquam & hastæ Martis extiterint aliquæ extra Romam aliis in locis. SCHEFFER. Videtur Cebert. Perizonius hic & Cap. 104. auctius legisse *in regia, in sacrario.* Nam verba ejus sunt in Differt. de morte Judæ C. 10. p. 83. *Hinc passim apud Obsequentem, qui ex Livio potissimum sua hausit prodigia, C. 96. & 104. Hasta Martis in regia, in sacrario mota; & brevius C. 107, 110. Hasta Martis in regia mota.* Verum nec hic, nec C. 104. hoc additamentum *in sacrario* apparet in Edd. quas ego inspexi. Sed C. 78. dicit *Roma, cum regia quoque ureretur, sacrarium* &c. & Gell. L. IV. C. 6. refert *in sacrario, in regia hastas Martias movisse:* Hoc enim sacrarium Martis in regia fuit.

3 *In caverna desedit*] Non repudio. Et vide, quæ notavi supra c. 81. & 71. Mallem tamen hic *in cavernam*, nam & supra cap. 86. *terra quatuor jugerum spatio in profundum abiit.* Porro *desedit* dixit proprie. Cicero de Divin. I. *Ut multa oppida corruerint, multis*

drogynus annorum decem inventus, & mari demersus. Virgines [4] viginti septem urbem carmine lustraverunt. Reliquum anni in pace fuit.

XCVII. [1] *M. Acilio, C. Portio, Coss.* A. U. 639

[2] POmpejus Elvius eques Romanus, à ludis Romanis, cum [3] in Apulia reverteretur,

tis locis labes facta sint, terraque desederint. Et de hoc ipso prodigio: *Delata etiam ad Senatum labes agri Privernatis, cum ad infinitam altitudinem terra desedisset*, SCHEFFER. Pro *caverna* Heinsius cum Scheffero mavult quoque *cavernam*. Atque ita hunc locum alibi citant Viri Docti. Sed omnes Edd. *caverna*. Vide, quæ notavi Cap. 87. & Livium L. XXX. Cap. 38. *In Veliterno agro terra ingentibus cavernis consedit.* Quapropter nihil muto.

4 *Viginti septem urbem carmine*] Sunt hæ illæ ipsæ, quas alias appellat *ter novenas*, sacri numeri exprimendi gratia. Nam hæc causa, cur essent ter novenæ. Vide sup. cap. 94. SCHEFFER.

1 *M. Acilio*] Scr. *M'.* Vide Onuph. Panv. L. I. F. p. 157. Pigh. Ann. T. III. p. 104. qui hic omnino inspici meretur.

2 *Pompejus Elnius*] Vix est integrum hoc cognomentum. Puto *Elvius* aut *Helvius* scribendum. Sic conjectaveram, cum ex codice Argentoratensi didici, *Elvius* esse rectum. SCHEFFER. Non modo Arg. sed etiam Ald. Asul. Bas. I. Pariss. Antvv. scribunt *Elvius*: quare sine ulla hæsitatione hoc reponendum est, vel, quod malim, *Helvius* cum aliis. Apud Orosium] *L. Helvius* Lib. V. 15. vocatur. *L. Helvius eques Romanus cum uxore & filia, Roma in Apuliam rediens tempestate correptus cum filiam* &c.

3 *In Apulia*] Non potest esse dubium, quin legendum sit *in Apuliam*. SCHEFFER. Pariss. quoque *Apuliam*; quomodo Pighius etiam, aliique legi volebant. Sed Cap. 104. dicit *ne unquam Roma reverteretur*; quamquam illud quoque Schefferus mutare conatur. Est Latinitas

retur, 4 in agro Stellati filia ejus virgo, equo insidens, fulmine icta, 5 exanimataque, vestimento deducto, 6 in inguinibus exerta lingua 7 per inferiores locos, 8 ut ignis ad os emi-

tibitas illius seculi. Consule Doctiss. Munkerum ad Hygin. F. 19. *Lemno accesserunt.* & ad F. 92. & 108. *Castraque transtulerunt Tenedo.* Mallem tamen ego ipsius Hygini verba capere in Dativo, ut vocant, casu: & sic apud Valer. Maximum ex MSS. legendum puto L. I. C. I. §. 20. *Tegulas Locris reportandas curavit.*

4 *In agro Stellati*] De hoc agro dixi supra c. 73. SCHEFF.

5 *Exanimataque, vestimento deducto*] Distinctio non satis apta, nam post *exanimataque* punctum collocandum. Sequitur post de novo, *Vestimento deducto*, ubi *vestimentum deductum* significat, *sublatum exutum*, significatione minime protrita. IDEM.

6 *In inguinibus exerta lingua per inferiores*] Post vocem *lingua* perperam omissa est distinctio; debebat enim collocatum esse colon, nam verba *per inferiores*, & sequentia sunt non de facto aut historia, sed judicio scriptoris. *Lingua exerta in inguinibus*, est portensa, extans in parte genitali. IDEM.

7 *Per inferiores locos, ut*] Hic comma post vocem *locos* delendum. Est enim trajectio quædam vocum, cum communi ratione scribi debuisset, *ut per inferiores locos* &c. *Loci inferiores* honeste dicuntur, quæ supra vocavit *inguina.* Varro simili ratione dixit *locos muliebres*, Lib. IV. de L. L. *Loci muliebres, ubi nascendi initia consistunt.* Vocabulum *locorum* esse inter ea, quibus partes genitales occultius significantur, docti pridem ad Petronium notarunt. IDEM.

8 *Ut ignis ad os emicuerit*] Hoc sensum habet nullum. Nam si ignis emicuit *ad os*, quomodo lingua exerta in inguinibus? Lingua est in ore, quæ, ut exeratur in inguinibus, ab ore extrahi, illucque deferri debet. Hoc autem fieri non potest, igne per inferiora emicante ad os, quia sic ignis primum intrat inguina, post per corpus evadit ad os, ubi linguam auferre secum non ad inguina, sed extra hominem necesse est. Quod cum totum sententiæ scriptoris nostri repugnet, suspicor, scripsisse,

ut

emicuerit. Reſponſum, infamiam virginibus & equeſtri ordini portendi; quia [9] equi ornamenta

ut ignis ab ore emicuerit. Vitium videtur ortum ex eo, quod in vocabulo *ore* littera ultima ob ſimilitudinem ſequentis primum eſſet neglecta. Sic remanſit *or*, quod correctores mutarunt in *os*, Jam cum viderent *ab os* pravum eſſe, ſecunda emendarunt vice, ac ſcripſerunt *ad os*. SCHEFF. *Fulmine &c.*] Totum hunc locum ita legi & diſtingui debere opinor. *f. i.*, *exanimataque*: *veſtimento reducto in* (vel *ab*) *inguinibus*, *exerta lingua*, *per inferiores locos quod* (vel *ut* i. e. *poſtquam*) *ignis ad os emicuerat*. Pro *exanimataque* Pariſſ. *exanimata eſt*. Forſan fuerat *fulminis ictu ex. eſt*: ut ſcribit Oroſius. V. Supra ad Cap. 87. *Veſtimento reducto in inguinibus* eſt, quod Plutarchus Q. R. p. 284. dicit ἀνασυρμένυ τοῦ χιτῶνος ἀπὸ τῶν ἀπορρήτων. *In inguinibus* enim capiendum eſt pro *eo loco*, *ubi ſunt inguina*. Exerta autem eſt lingua, quia ignis per nudata pudenda intrans, & emicans ad os vi ſua linguam ex ore protrudebat. Plutarchus τοῦ δὲ στόματος ἔξω προβεβλημένος τὴν γλῶσσαν. His adde Oroſium. Eruditiſſimus Car. Neapolis ad Faſtos Ovidii L. IV. *v.* 157. ubi agit Ovidius de Venere Verticordia, legit *Fulmine icta*, *exanimata cecidit veſtimento deducto ab inguinibus*, *exerta lingua*, *adeo ut ignis ad os emicuerit*. Verba illa *per inferiores locos*, ut gloſſam delens. Pro *ad os*, *ob os* libri ſui margini adſcripſerat Heinſ.

9 *Equi ornamenta*] Quænam hæc ornamenta equi? nam illa vulgo ita dicta nuſquam memorantur in ſuperioribus. Puellam quoque intellexiſſe non potuit, quia, quomodo ea dici poſſit *ornamenta equi*, haud apparet. Forte ſcribendum, *quia equitanti ornamenta*, & *ornamenta* explicanda de lingua, & virginali membro, cum, ſi illæſa ſit pudicitia, ſi lingua facilis, polita, amabilis, id inter decora ſingularia puellarum referatur. SCHEFFER. Fortaſſe. *quia equi quoque o.* Ornamenta illa expreſſit Oroſius L. V. C. 15. *ſtraturis*, *frenis*, *&* *cingulis diſſolutis paſſim*, *ac diſperſis*. Plutarchus dicit, γυμνὸν μὲν διερρῖφθαι κείμενον τὸν ἵππον. Nihili itaque ſunt, quæ hic habet Schefferus. Ceterum auctores, qui hujus hiſtoriæ meminerunt, enumerat Doctiſſimus H. Valeſius in Excerpt. Peireſc. p. 88.

menta [10] dispersa erant. [11] Tres uno tempore virgines Vestales nobilissimæ cum aliquot equitibus Romanis [12] incesti pœnas subierunt. Ædes [13] Veneri Verticordiæ facta.

A.U. 640 XCVIII. *C. Cæcilio, Gneo Papyrio, Coss.*

ALbanus mons nocte ardere visus. [1] Ædicula & signum de cœlo tacta. [2] Ara Salutis

10 *Dispersa*] Nam lingua suo emota loco, & in alium translata. *Dissipata* hoc sensu dixit Plinius Lib. II. c. 51. *quæ sicca veniunt, non adurunt, sed dissipant.* SCHEFFER.

11 *Tres uno tempore Vestales*] Æmilia, Licinia, & Marcia. Epitome Liviana Lib. LXIII. & Dio in Excerptis Peirescianis, p. 627. Ubi fusius historia omnis memoratur. Meminit & Asconius in Ciceronis Milonianam. IDEM.

12 *Incesti pœnas*] Vivæ defossæ. Hoc enim solenne fuit supplicium Vestalis, si se passa fuisset corrumpi. Vide Lipsium peculiari libello de Vesta. IDEM.

13 *Veneri Verticordiæ*] Ita dictæ, cultæque, ut à libidine corda virginum mentesque ad pudicitiæ cultum converteret. Ædes ista facta ex monitu librorum Sibyllinorum, simulacrumque deæ consecratum per Sulpitiam, Q. Fulvii Flacci uxorem. Vide Valerium Maxim. Lib. VIII. c. 15. Ex. 12. Fuit autem extra portam Collinam, via Salaria, ut Onuphrius testatur. IDEM.

1 *Ædicula & signum*] Deesse nomen signi & ædiculæ videtur. Ædiculas tamen sic sine certo nomine reperio memoratas à P. Victore quoque, quibusdam in Regionibus urbis, nunc octo, nunc decem, nunc duodecim, nunc triginta. Quanquam apud eundem quoque sit *ædicula Capraria* in Regione septima, *Concordiæ*, itemque *Juventæ* in Regione octava, & longe plurium deorum apud Sex. Rufum, quæ legi apud ipsum possunt, itemque Onuphrium Lib. I. de Republica Romana. IDEM.

2 Ara

lutis [3] interrupta. Terra in Lucanis & [4] Privernati [5] late hiavit. In Gallia cœlum ardere visum. [6] Cimbri, Teutonique Alpes transgressi, fœdam stragem Romanorum sociorumque fecerunt.

XCIX. *P. Scipione, L. Calpurnio, Coss.* A. U. 642

[1] MAxima pars urbis exusta, [2] cum æde Matris Magnæ. Lacte per triduum pluit,

2 *Ara Salutis*] Quæ, ut opinor, in ipsius fuit templo, in Regione sexta urbis; ut ex P. Victore novimus. SCHEFFER.

3 *Interrupta*] Soluta commissura lapidum, lapidibusque ideo à se mutuo discedentibus. Habes non multum dissimilem historiam in Sacris III. Regum cap. 13. IDEM.

4 *Privernati*] Scribo, *Privernatibus*. Urbis enim nomen, *Privernum*. Servius ad Virg. XI. Æn. *v.* 540. ubi Poëta ipse *Priverno antiqua urbe*. Ab hoc *Privernates*. Plinius III. c. 5. *Privernates*, *Setini*. Item Livius & alii. Vitium ex eo, quod primo compendiose scriptum fuit *Privernatib.* deinde *b* omissum, propter similitudinem literæ, quæ sequebatur. IDEM. Male Cl. Schefferus *Privernatibus*. Vindicant egregie vulgatam scripturam J. Perizon. Animadv. Hist. C. 8. p. 325. & J. F. Gronovius ad Liv. L. XXII. I. *In Antiati metentibus cruentas in corbem spicas cecidisse*.

5 *Late hiavit*] Supra c. 96. *tot jugerum spatio in caverna desedit*. Ubi vide, quæ à me notata sunt. SCHEFFER.

6 *Cimbri Teutonique*] Hanc historiam memorat Florus L. III. c. I. cui addendi, qui ad eum à Camerte aliisque nominantur. Item, quæ habentur in Epitoma Livii LXV. quanquam ibi L. Junium Silanum nominat Consulem, sub quo acciderit ea clades. IDEM.

1 *Maxima pars urbis exusta*] Observandum, quod inter prodigia numeraverint & incendia

pluit, hostiisque expiatum majoribus. [3] Jugurthinum bellum exortum.

A.U. 645

C. Sergio Galba, M. Scauro, Coss.

[1] AVis incendiaria, & bubo, [2] in urbe visæ. [3] In Laotomiis homo ab homine ad-

cendia magna. Noster ipse infra cap. 125. *Incendium, quo maxima pars urbis deleta est, prodigii loco habitum.* SCHEFFER.

2 *Cum æde Matris Magnæ*] In Palatio. Ibi namque sitam scribit Livius Lib. XXXI. cap. 39. conditam, M. Livio & C. Claudio Censoribus. Cæterum Mater Magna, quæ & Mater Deûm, & Isis, de quâ Gyraldus in Syntagm. de Diis. IDEM.

3 *Jugurthinum Bellum*] De quo Salustius peculiari libro. Florus Lib. III. c. 1. & plerique veterum. IDEM.

1 *Avis incendiaria*] Memorat hoc ipsum Plinius Lib. X. cap. 13. Verum alios nominat Consules, sub quibus se præbuerit conspiciendam. Nempe in Consulibus citandis non conveniunt veteres, præterea nec apud nostrum omnia eorum vocabula justo sese habent modo. Vide, quæ notavi supra cap. 74. Cæterum, quæ avis illa sit, *incendiaria* vocata, ipso fatente Plinio, incertum est, cum alii aliter intellexerint. Vide Scaligerum ad Festum voce *Bustum*. IDEM.

2 *In urbe visa*] Argentoratensis habet *in urbem*. Vide, quæ notavi supra c. 71. verb. *in medio consessu*. Adde quoque Barthium Lib. XXV. Adv. c. 14. ubi itidem hanc lectionem probat. IDEM. Cum Arg. consentiunt Ald. & Asul. scribentes *urbem*. C. 81. *in publicum jacere*. Sueton. Cæs. C. 7. *ad captandas quamprimum majorum rerum occasiones in urbem*. Propert. Lib. II. El. 7. v. 50.

Et dominum lavit mærens captiva cruentum
Appositum flavis in Simoënta vadis.

Hygin. F. 82. *In aquam media sine corporis stare*. Et sic alii passim.

3 *In Laotomiis*] Imo vero *in Latomiis*, aut *Latumiis* scriben-

4 adesus. Ex Sibyllinis 5 in insula Cimolia

sa-bendum. Sic enim appellabantur, teste Cicerone. Festus: *Latumias ex Graco, & maximè à Syracusanis, qui Latomias & appellant, & habent ad instar carceris, ex quibus locis excisi sunt lapides ad extruendam urbem.* Hoc vult. Istas speluncas, factas per exemptionem lapidum, Syracusanis fuisse pro carcere, in quem sontes conjicerent. Ad eundem deinde modum talibus speluncis alios quoque usos, quæ dein exemplo Syracusanarum dictæ sunt Latomiæ. An & Romani habuere? Imo: fueruntque in urbe ipsa. Meminit Livius Lib. XXXVII. c. 3. *Romam deducti, & in Lautumias conjecti sunt.* Quibus verbis verisimilius fit, Obsequentem *Lautumiis* scripsisse. Locum habuere vicinum foro piscatorio. Idem Lib. XXVI. c. 27. *Comprehensa postea privata ædificia, neque enim tum Basilica erant, comprehensa Lautumia, forumque piscatorium, & atrium regium.* Habes & hic Lautumias, easque foro piscatorio vicinas, ut in quod ex illis incendium se dilatarit. Cæterum si quis *laötomias* apud nostrum propugnare vellet, quoniam & *laos* apud Græcos lapis, nollem quidem adversari, desiderarem tamen loca scriptorum aliorum, ubi sic vocatæ legerentur. SCHEFFER. Pariss. *Latomiis*. Scribe cum Viris Doctis *Lautumiis*. V. Pintianum apud Dausq. Orthog. p. 181. & J. F. Gronov. ad Liv. L. XXXVII. C. 3.

4 *Adesus*] I. e. ex parte esus, fame, credo, impellente. Sicut *lapides adesos* dixit Horatius III. Car. 29. & *adesa corpora* Lucret. Lib. V. Possit tamen & de penitus & omnimode comesto intelligere. Quomodo *adesum frumentum*, pro *consumpto* positum apud Sisennam, teste Nonio. Vide infra c. 112. SCHEFFER.

5 *In insula Cimolia*] Non longe sita a Creta. Vide Strabonem Lib. X. IDEM. Observandum est, hanc insulam ab Ovidio Lib. VII. Met. v. 464. Scylace p. 42. aliisque, quos ibi laudat Is. Vossius, vocari *Cimolon*, non *Cimoliam*. *Cimolia* enim est terra, seu cretæ genus ex Cimolo. Quare non male forsan apud nostrum quoque *Cimolo* legas. Remoratur tamen nos paullulum Scoliastes Aristophanis, ad Ranas v. 725. Καὶ Κιμωλίας γῆς, hæc notans. Μία τῶν Κυκλάδων νήσων αὕτη, ἡ Κιμωλία. Excidit hujus insulæ nomen apud L. Ampelium Cap. 6. *Cycladas* XII. *Delos*, *Gyaros*, *Myconos*, *Andros*,

sacrificatum per triginta [6] ingenuos patrimos & matrimos, totidemque virgines. Multa millia hominum, [7] intumescente Pado, & [8] stagno Arretino obruta. Bis lacte pluit. Nur-

Aros, Paros, Pharos, Tenedos, Cythnos, Melos, Naxos, Donusa. Vides, Lector, hic modo recenseri XI. Lege *Myconos, Cimolos, Andros, Paros, Olearos, Tenos* &c. Vide Strabonem Lib. X. p. 485. Ed. Pariss. Ex quo loco simul patet *Olearos* & *Tenos*, ut correxi, scribendum esse pro vulgatis *Pharos* & *Tenedos*. Quamquam *Tenedos* a quibusdam inter Cycladas ponatur. Pro *Pharos* legi etiam posset *Syros* ex Mela L. II. C. 7. *Paros, Syros, Tenos, Myconos.* Ab Eustathio ad Dion. Periegess. v. 530. *Cimolos* recensetur inter Sporadas. Sed frequens in multis Sporadum & Cycladum insulis apud auctores confusio ac perturbatio est.

6 *Ingenuos patrimos*] Suspicor, abesse vocem *pueros*, & scribendum *ingenuos pueros patrimos*, quia sequitur, *totidemque virgines*, quod alias non habet, quo aperte referatur. Nam *ingenuorum* vox ad utrumque sexum pertinet. Atque ita supra cap. 55. *Supplicatio per decem pueros patrimos matrimos, totidemque virgines habita.* Ubi vide. Quod autem Barthius Lib. XLVI. Adv. c. 20. locum hunc adducit, & ex eo probat, cantasse hos in ludis sæcularibus, ab eo gratis fit, cum hic nulla mentio fiat eorum ludorum. SCHEFF. Intelligit *camillos*. Festus in V. *Flaminius. Flaminius camillus puer dicebatur ingenuus patrimes & matrimes.* f. *patrimus & matrimus.* Ceterum non interponerem in Obsequente vocabulum *pueros*. Hoc enim modo Livius quoque illud omittit, dicens Lib. XXXVII. 3. *Decem ingenui, decem virgines, patrimi omnes, matrimique.* De his autem pueris & puellis consule Fabrettum ad Column. Trajan. p. 160. &c.

7 *Intumescente Pado*] Excurrente super ripas terminosque solitos in agros, per copiam aquarum. Supra dixit *inundante* c. 83. SCHEFFER.

8 *Stagno Arretino*] Mallem *Aretino*. Quanquam nec stagni hujus, nec quam intulit, cladis apud alios factam mentionem adhuc observaverim. IDEM. Cave, ne legas, *Aretino*. Ex Lapidibus constat *Arreti-*

Nursiæ gemini ex muliere ingenua nati: puella integris omnibus membris: puer [9] à parte priore, [10] alvo aperto, ita [11] ut nudum intestinum conspiceretur, [12] idem [13] posteriore natura solidus natus, qui voce missa expiravit. Contra Jugurtham prospere dimicatum.

CI. *Q. Servilio Cæpione, Atilio Serrano, Coss.* A. U. 647

AMiterni cum ex ancilla puer [1] nasceretur, [2] Ave dixit. In agro Perusino, & Romæ

Arretino esse scribendum. Quod semel dictum sufficiat. Infra aliquoties occurret.

9 *A parte priore*] Circa ventrem imum, ut suspicor. Pars *prior* enim hic anterior, quæ opponitur *posteriori* in sequentibus. SCHEFFER.

10 *Alvo aperto*] Scribendum est, *aperta*. Hoc autem vult, alvum habuisse foramen, per quod fæces ejus egeruntur, non à posteriori parte, sicut natura constituit, sed à priori. IDEM. Nihil hic mutandum est, licet Pariss. etiam præferant *aperta*. *Alvus* tam masculino, quam fœminino genere invenitur. Adi J. G. Vossium in Grammaticis, & Luc. Fruterium Verisim. Lib. II. C. 19. ac Lexica.

11 *Ut nudum intestinum conspiceretur*] Vocat *intestinum* specialiori notione intestinorum partem ultimam, in ano desinentem, per quem & alias in nonnullis solet exire. Id vero in hoc ait fuisse perpetuum. SCHEFFER.

12 *Idem*] Pigh. Ann. T. 3. p. 130. scribit *inde*. Lege *item*.

13 *Posteriore natura*] Supra c. 85. de simili; *solidus posteriore parte natura genitus*. Itaque *posterior natura*, pro *posteriore parte natura*, si non plane ita scripsit. SCHEFFER.

1 *Nasceretur*] I. e. in ipso actu nascendi, ipso tempore; ac inter nascendum. Simile quid de alio puero, qui dixit

mæ locis aliquot, lacte pluit. Inter multa fulmine icta, Atellis digiti hominis quatuor [3] tanquam ferro præcisi. Argentum signatum afflatu fulminis [4] diffluxit. In agro Trebulano mulier nupta civi Romano, fulmine icta, [5] nec exanimata. [6] Fremitus coelestis auditus, & [7] pila cœlo cadere visa. [8] Sanguine

Io triumphe, habes apud Livium L. XXIV. c. 10. SCHEFF.

2 *Ave dixit*] Post hæc verba in Edit. Argentoratensi novi scribuntur Consules: *P. Sarranus* & *C. Attilius*. Quod argumento esse potest, vere à me dictum supra, vocabula Consulum valde oscitanter esse in nostro consignata. IDEM. Post hæc verba non modo in Arg.; sed in omnibus ante Lycosthenem Edd. iterum leguntur Coss. *P. Sarranus*, *C. Attilius*: ex quo patet, pro *Attilio* scribendum esse *C. Attilio*, sive potius *Atilio*. Auctor noster semper addit prænomen, licet male e tribus vel quatuor locis exulet.

3 *Tanquam ferro*] Cultro, puta, nulla parte contusa fractave. Hoc enim vult ista comparatio hocloco. SCHEFF.

4 *Diffluxit*] Liquefactum scilicet. Meminerunt similium Plinius Lib. II. c. 51. & Seneca. Plinius sic ait: *Aurum, & æs, & argentum liquatur intus, sacculis ipsis nullo modo ambustis.* Seneca Lib. II. Quæst. Nat. c. 31. *Loculis integris ac illæsis conflatur argentum.* IDEM.

5 *Nec exanimata*] Quod peculiare est in hominibus, nam animantia cætera moriuntur. Testis Plinius Lib. II. c. 54. *Unum animal, hominem non semper extinguit, cætera illico. Hunc videlicet natura tribuente honorem, cum tot belluæ viribus præstent.* Habet alias exemplum simillimum in Marcia, ejusdem Libri c. 51. quod huic conjungendum. IDEM.

6 *Fremitus cælestis*] Ita dicitur in oppositione *ad fremitum infernum*, cujus mentio c. 130, qui auditur de cœlo. Fit autem per tonitrua, quorum non est idem semper sonus. IDEM.

7 *Pila*] Num globus, qualis memoratur & sequenti cap. 114. An tela peculiaria sic dicta, & militibus Romanis in fre-

ne pluit. Romæ interdiu [9] fax sublime volans conspecta. In [10] æde Larum flamma à

frequenti usu? in posteriorem explicationem magis inclino. SCHEFFER.

8 *Sanguine pluit*] Ante hæc verba non comma, sed punctum locandum. IDEM.

9 *Fax sublime*] Num volans in sublimi, an ex inferiori tendens ad sublime, ut desit præpositio *in*? Pro priori explicatione pugnant ista Ciceronis Tusc. I. *Nihil mea interest, humine, an sublime putrescam*. Pro posteriori illa Virgilii Lib. I. Georg.

--- *gravidam late segetem ab radicibus imis*
Sublime expulsam eruerent.

Et Lib. III. de vehiculis Circensibus, seu curribus

--- *jamque elati sublime videntur*
Aëra per vacuum ferri, atque assurgere in auras.

Puto, posteriorem præferendam; nam faces alias vix, nisi in sublimi conspiciuntur, ut de ista, tanquam singulare quid notari, haud necesse fuerit. IDEM. *Sublime* hoc loco significat *in cœlo, in alto*. Sic in Catalectis Scaligeri Epig. 4. de Aurora & Sole

Tithoni conjunx roseo sublime rubore
Inficit cœlum lutea sidereum.

Ita lege ex MSS. Lucret. L. II. *v.* 206.

Nocturnasque faces cœli sublime volantes.

L. VI. *v.* 96.

--- *concurrunt sublime volantes*
Aetheriæ nubes &c.

Si vero notat *ad sublime*, quo sensu capit Cl. Schefferus, solent addere vocem *ferri*, vel simile verbum, quo dignosci possit. Livius L. XXI. 30. *Legatos pennis sublime elatos*. Pedo Albin. in obitum Drusi *v.* 331. *Hac ipsum sublime ferent*. Nemesianus Ecl. I. *v.* 18.

---- *laudesque tuas sublime ferebat.*

Plura possunt legi in notis N. Heinsii ad Val. Flacc. L. I. *v.* 284. & Ovid. Epist. IX. *v.* 129.

Dat vultum populo sublime sub Hercule victo.

& Doctiss. J. Davisii ad Ciceron. L. II. N. Deor. C. 39. 50. *sublime fertur.*

10 *Æde Larum*] Quæ fuit in Campo Martio, si Onuphrium audimus. Meminit & Cicero Lib. III. de Nat. Deor. cujus tamen quidam codices habent *Larium*, secundum vulgatam regulam Grammaticorum. Sed *Larum* est in melioribus, ut apud no-

 strum.

[11] à fastigio ad summum columen penetravit innoxia. [12] Per Cæpionem Consulem senatorum & equitum judicia communicata. [13] Cetera in pace fuerunt.

strum. Sic Insc. Tomasino laudata de Donar. p. 88. VICO. LARUM. RURALIUM. & alia p. 90. DECURIO. LARUM. VOLUSIANORUM. Adde Golii Grammat. per Berneggerum emendatam editamque Argent. An. 1658. pag. 75. SCHEFFER. *Larum* non modo scribendum est apud Ciceronem Lib. III. de N. D. C. 25. sed etiam apud Plinium L. II. C. 7. quem eo loco laudat Davisius. Macrobius Lib. I. Sat. S. C. 7. *Ut pueri mactarentur Maniæ Deæ matri Larum.* Sic in monumento Ancyrano est ÆDEM. LARUM. IN. SUMMA. SACRA. VIA. Inscript. Gruteri p. CCCCVI. N. 4.

M. FABIO.
ASIATICO.
SEVIRO. MAG.
LARUM. AUG.

& passim. Vide Doctissim. Reinesium Inscript. Cl. I. N. CI. Et sane pleraque desinentia in *r* faciunt *um*, non *ium*. Consule J. G. Vossium de Analog. Lib. II. C. 14.

11 *A fastigio ad summum*] *Fastigium* in ædibus communibus id proprie, quod ab imo patens coit in acumen superne, in modum Græcæ litteræ Λ. Ab hoc differt summum columen, quia est in fastigii supremo. Vitruvius Lib. IV. cap. 2. *Columen in summo fastigio culminis.* Suecc åsen vocant, & est trabs, sustinens cantherios. Vult itaque, à parietum extremo cœpisse, perque fastigium surrexisse ad summum columen, sive trabem summam, in quam tectum desinit. SCHEFFER.

12 *Per Cæpionem*] Integre, *Q. Servilium Cæpionem* dictum, unde lex de hac re ab eo lata, *Servilia* nomen accepit. Tacit. XII. An. c. 60. *Claudius omne jus tradidit, de quo toties seditione ac armis certatum, cum Semproniis rogationibus equester ordo in possessione judiciorum locaretur, aut rursum Serviliæ leges Senatui judicia redderent.* Adde, quæ de eo habet Rupertus in epist. ad Reines. 28. p. 724. IDEM.

13 *Cetera in pace fuerunt*] Simili fere modo supra c. 96. *Reliquum anni in pace fuit.* Usurpavit & Cicero, sed de hominibus, non rebus. Ut in fine Catilin. III. *Atque ut in perpetua pace esse possitis, pro-*

vi

CII. [1] *P. Attilio, & Corn. Manilio, Coss.* A.U. 648

[2] TRebulæ Mutuscæ ante quam [3] ludi committerentur, canente tibicine, angues ni-

videbo. SCHEFF. Apud Livium Lib. XXIII. C. 27. legitur. *Nec diu in pacato mansit.* Verum ea locutio displicet Glareano. Forsan dixerat quoque Livius *in pace commansit.* Sed nil temere mutem.

1 *P. Attilio & Corn. Manilio*] Lege *P. Rutilio, Cn. Manlio* vel *Manilio.* De iis, & præcipue de *Manlio*, quod nomen variis modis corruptum scribitur apud Auctores, consulendi sunt Onuph. Fast. L. I. p. 153. Pigh. Ann. T. III. p. 145, & notæ ad Livii Epit. 67. Voculam *&* etiam delevi; quia nec in Edd. Pariff. habetur, nec usquam in his titulis eam usurpat Obsequens. Nam C. 79. vidimus legendum esse C. pro *&*. Semel tamen adhuc apparet C. 94. Verum illic quoque inducendam esse, nemo, ut opinor, negabit.

2 *Trebulæ, Mutuscæ*] Comma, quod hæc duo distinguit, delendum. Nam hoc cognomentum Trebulæ usurpari solitum ad differentiam alterius, quæ *Balinii* appellabatur, idque ideo, quia hoc illius vetus fuit nomen. Mutusca enim Virgilio Lib. VIII. Æn. Quæ deinde Trebula vocata, Servius ad verf. 311. in quo Poëta, *obliviscere Mutusca. Hæc,* inquit, *Trebia postea dicta est, quam modo Trebulam dicunt.* Hinc Trebulani Mutuscæi apud Plinium Lib. III. c. 11. *Reatini, Trebulani, qui cognominantur Mutuscæi.* SCHEFFER. Recte distinctionem tollit Cl. Schefferus hic & Cap. seq. Neque eam agnoscunt Ald. Asul. Pariff. Vide magnum Casaubonum ad Strabon. L. V p. 228. Ed. Par.

3 *Ludi committerentur*] Ita proprie solenniterque loquitur. Cicero ad Q. Fratrem Lib. III. Ep. 4. *Hæc scripsi ad 8. Kal. Non. quo die ludi committebantur.* Suet. Claud. c. 22. *Ludos dedicationis Pompejani theatri, quod ambustum restituerat, è tribunali, posito in orchestra, commisit,* SCHEFF.

nigri aram circumdederunt: [4] desinente cantare, [5] dilapsi. Postero die [6] exorti, à populo lapidibus [7] enecati. Foribus templi adapertis, simulacrum Martis ligneum [8] capite stans inventum. A Lusitanis exercitus Romanus cæsus.

A.U. 649

CIII. C. Mario, [1] C. Flacco, Coss.

BUbo extra urbem visus: bos locuta. Trebulæ [2] Mutuscæ [3] simulacrum in templo, quod

4 *Desinente*] Argentor. una voce auctius: *desinente cantare*. SCHEFF. Addidi *cantare*, quia hoc in omnibus Edd. ante Tornæsianam invenitur.

5 *Dilapsi*] Edd. quædam *delapsi*. Male. C. 119. *duo angues conspecti, in diversumque lapsi*.

6 *Exorti*] Denuo progressi ex abdito in lucem. Terent. Hecyr. II. sc. I.

Tu sola exorere, quæ perturbas hæc tua impudentia.

Donatus hoc loco: *Exorere*, *existis*. *Exoriri dicitur, qui non expectatus invadit in aliquem*. Pro *existis*, paulo ante dixit *emergis*, quod proprie pertinet ad abditos. SCHEFF. *Exorto* Heinsius.

7 *Enecati*.] Rarius hoc reperias pro *enecti*. Legitur tamen & apud Plinium Lib. XVIII. Cap. 13. *flaccidorum quoque & in horreis enecatorum*: Ut monet Celeberr. J. G. Vossius Anal. Lib. III. C. 20. *Enecare angues* dixit quoque Plautus in Amphitruone.

8 *Capite stans*] Omissa præpositione, pro *in capite stans*, nisi malumus per antecedentem litteram *m*, totidem lineolis constantem, præpositionem *in* esse absumptam. Est autem *stare in capite*, stare inverse, pedibus sursum versis. SCHEFFER.

1 *C. Flacco*] Scribe *C. Flavio*. Inspice Comment. ad Fast. A. DCXLIX.

2 *Mutuscæ simulacrum*] Quasi Dea fuerit Mutusca, cujus simulacrum exstiterit Trebulæ. Hoc vero est falsissimum. Mutusca cognomentum Trebu-

quod capite [4] adoperto fuit, opertum inventum. Nuceriæ ulmus vento eversa, sua sponte [5] erecta in radicem, coaluit. In Lucanis la-

bulæ, ut jam ostendi capite præcedenti proximo. Itaque comma ante *Mutusca* delendum. Atque sic habetur etiam in Edit. Argentoratensi. SCHEFFER.

3 *Simulacrum*] Quale cujusve Dei? Martis credo; idque ipsum, cujus mentio est facta capite præcedenti. Ac fortassis nomen *Martis* intercidit propter similitudinem vocis *Mutusca*. IDEM.

4 *Adoperto fuit, opertum inventum*] Vix possum dubitare, quin *apertum* lectio sit vera, cum alias nulla sit oppositio inter *adopertum* & *opertum*. Dicat aliquis, scribendum potius *adapertum* in prioribus. Sed ita necesse non fuisset, tanquam singulare notare ista, cum Deorum plerorumque capita fuerint talia. Certe si, quod dixi, Martis simulacrum hic intelligendum, res est clara, cum ipsius simulacrum caput habuerit tectum galea. Ita docent nummi veteres, quos exhibet du Choul in de Religione Veterum Romanorum p. m. 204. Et Albericus in libello de Imaginibus Deorum, describens Martem: *Galeam habebat in capite, & flagellum in manu portans.* Ac hoc quidem primum. Amplius est cogitandum, annon pro *opertum* legendum sit, non *apertum*, sed *aperto*; præcedit enim *capite*, ut, sicut *adoperto*, ita & *aperto* legendum videatur. Certe *simulacrum apertum* pro eo, cujus caput tectum non est, nescio, an usquam alibi legatur. IDEM. Clariss. Schefferus non male legit *aperto*. *Apertum* dicitur, quod nullo velamine tectum est. Ovidius L. 1. Am. El. 6. Rem. Am. 429. Metam. XII. v. 100. Ubi *Cygnum apertum* vocat, postquam galeam & tegmina deposuerat. Contra Illust. Heinsius legebat *q. c. adaperto fuit, operto inv.* Suspicor majus hærere ulcus, & idem esse prodigium, de quo egit Cap. præced. Nam sæpe bis idem prodigium noster refert, ut observat Cl. Perizonius Anim. Hist. C. 8. Fortasse fuit. *S. i. t.:, q. ut apertum fuit, c. inverso i.* Meliora si quis adferat, gratam mihi rem præstabit.

5 *Erecta in radicem coaluit*] Post *radicem* comma scribendum. Cohærent enim, non

lacte, Lunæ sanguine pluit. [6] Arimini [7] canis lo-

coaluit in radicem, sed *erecta est in radicem*. Quomodo apud Fabium Lib. II. c. 3. *in digitos erecti* dicuntur, qui, ut se longiores faciant videri, quam revera sunt, innituntur digitis pedum, nec insistunt totis plantis. In Argentoratensi pro *coaluit*, legitur *convaluit*, quod forte non repudiandum. Suet. in August. c. 92. *veterrima ilicis demissos jam ad terram languentesque ramos convaluisse adventu suo lætatus est.* Quia tamen hic non de languente arbore, sed evulsa sermo est, præfero τὸ *coaluit*. Idem paulo ante: *Palmam in compluvium deorum Penatium transtulit, utque coalesceret, magno opere curavit.* SCHEFFER. Pro *coaluit* Edd. Ald. Asul. Arg. Bas. I. Pariss. Antvv. & omnes, opinor, ante Lycosthenem, *convaluit*; quod tamen videtur damnare Cl. Schefferus: quia hic non de languente, sed evulsa arbore agitur. Atqui evulsa arbor an non languescit? Quapropter, cum vox *coaluit* demum legatur in Ed. Basil. A. 1552. atque adeo a Lycosthene videatur profecta, Auctori restituendum puto *convaluit*: licet aliter valde incertum sit, quid præferas. Utrumque enim hic locum habere potest. Nam *convalescere* est ex languore pristinum vigorem recipere, & augeri, ut apud Senecam Ep. 2. *Planta non convalescit, quæ sæpe transfertur.* Et sæpissime apud Justinum, aliosque. Donat. in vita Virgilii. *Virga populea, more regionis in puerperiis, eodem statim loco depacta ita brevi convaluit, ut multo ante satas populos adæquavisset.* Sed etiam *coalescere* posset probari. Notat enim concrescere, & cum terra cohærere ita, ut radices terræ &c. sint implicitæ. Ut apud Salust. B. Jug. C. 89. *Et forte in eo loco grandis ilex coaluerat inter saxa.* Ovid. L. II. Art. Am. 649.

Dum novus in viridi coalescit cortice ramus.

Plura vide apud magnum Gronovium Observ. Eccl. C. 13. Cum Scheffero facit Nob. Heinsius, qui margini codicis sui adscripsit *in radice coaluit*.

6 *Arimini*] Nota quidem urbs in Italia est *Ariminum*. Melius tamen meo judicio hic Pighius in Annal. T. III. p. 156. legit *Ameriæ* ex Plinio. Forsan fuit *canis locutus. Amerii* (V. Stephan. de Urb.) vel *Amerinis arma* &c. Accidit autem anno sequenti. Plin. L. II. C. 57. *Tertio vero consulatu Marii ab Amerinis, &* Tu-

locutus: [8] Arma cœleſtia, [9] tempore utroque ab ortu & occaſu viſa pugnare, & ab occaſu vinci. Aruſpicum reſponſo, populus [10] ſtipem Cereri & Proſerpinæ tulit. Virgines

A.U. 650

Tudertibus ſpectata arma cœleſtia &c. Plutarchus in Mario pag. 415. hoc prodigium illi quarto ejus conſulatu nunciatum eſſe refert. ἐκ δὲ Ἀμερίας καὶ Τυδέρτου πόλεων Ἰταλικῶν ἀπηγγέλθη νυκτὸς ὦφθαι κατὰ τὸν οὐρανὸν αἰχμάς τε φλογοειδεῖς, καὶ θυρεοὺς διαφερομένους τοπρῶτον &c. Ubi obſervandum eſt, ab eo νυκτὸς dici, quod hic *tempore utroque*, & θυρεοὺς ſeu ſcuta & clypeos, quos hoc loco per arma ab Obſequente indicari Schefferus negat. *Arma* autem κατ' ἐξοχὴν poni pro clypeis ſatis ſuperque a Viris Doctis demonſtratum eſt.

7 *Canis locutus*] Vide Bochartum de Animal. II. c. 14. pag. 198. SCHEFFER.

8 *Arma cœleſtia*] Ut ſupra *fremitus cœleſtis* dixit, c. 101. Ubi vide, quæ notavi. Puto autem, licet armorum vocabulum ſpecialiori notione pertineat ad ſcuta clypeoſve, hic tamen tela, pila, haſtas, & id genus denotare. Horum enim ſpeciem chaſmata communius referunt. IDEM.

9 *Tempore utroque*] Diurno & nocturno, an matutino & veſpertino? Res eſt obſcura, magis tamen in poſteriorem ſententiam propendeo. Interdiu ſane talia in cœlis cerni, haud eſt vero conſentaneum, repugnatque ſolis atque lucis ratio. IDEM.

10 *Stipem Cereri & Proſerpinæ tulit*] H. e. *contulit*, (ſimplici pro compoſito, quo eſt uſus Livius Lib. XXV. c. 12.) *dedit*, *præbuit*. Pari modo c. 106. *Virgines dona Cereri & Proſerpinæ tulerunt*, & c. 113. *Populus Cereri & Proſerpinæ ſtipem tulit*. Unde ſimul colligitur, fuiſſe hanc ſtipem offerendi conſuetudinem, præſertim. Cereri & Proſerpinæ, haud infrequentem. Meminit Varro IV. de LL. *Inſtitutum etiam nunc, diis cum theſauros aſſes dant, ſtipem dicunt*. Seneca apud Lact. Lib. II. c. 2. ubi de ſimulacris deorum loquitur: *Illis ſtipem jaciunt, victimas cædunt* &c. Ipſe VII. de Benef. c. 4. *Tamen diis poſuimus donum, & ſtipem jecimus*. Adde Lipſium ad Tac. XIV. Annal. c. 15. IDEM.

nes viginti ſeptem [11] dona canentes tulerunt. Luna interdiu cum ſtella ab hora tertia uſque ad horam ſeptimam apparuit. A fugitivis & deſertoribus [12] in Thurinis regiones vaſtatæ. [13] Cimbri Alpes tranſgreſſi [14] per Hi-

11 *Dona canentes tulerunt*] H. e. cecinerunt per urbem, collegerunt ſtipem, collectamque intulerunt templis prædictarum dearum. De numero & cantu earum ſupra dictum. De hac ſtipis etiam per ipſas colligendi conſuetudine hoc ex loco peculiariter obſervandum fuerit. IDEM. *Dona* a *ſtipe* non recte hoc loco diſtinguit Cl. Schefferus. Melius idem ad C. 106. *Populus ſtipem, matrona theſaurum, & virgines dona Cereri & Proſerpina tulerunt.* Ritus hujus originem tradit Jul. Firmicus de errore profanæ Relig. p. 420. *Templum ſane & raptori & virgini collatis ſumptibus* (L. *ſtipibus*) *faciunt, & annua in templo vota decernunt.*

12 *In Thurinis*] Sub duce Spartaco, de quo Florus Lib. III. c. 20. & qui ad eum ab aliis notantur. SCHEFFER. Atqui deſertio ſub duce Spartaco facta accidit 30. annis poſt, A. U. C. DCLXXX. & ſeqq. Quid autem hic lateat, neſcio. Tigurini quidem memorantur inter Cimbros & Teutonos, cum ab aliis, tum a Floro L. III. C. 3. *Tertia Tigurinorum manus, in diverſa lapſi, fuga ignobili & latrociniis evanuit.* Unde forſan pro *in Thurinis* legi debet *Tigurinis.* Nihil tamen audeo definire. Poteſt enim eſſe error Obſequentis.

13 *Cimbri Alpes*] Memorat hæc Epitome Livii LXVII. Sed ibi legitur hoc modo: *Reverſique in Galliam bellicoſis ſe Teutonis conjunxerunt.* Ubi viri doctiſſimi non ſine cauſa ſuſpectum habent illud *bellicoſis.* Quod vero putant, *Ambronibus* pro eo legendum, id vel ex auctore noſtro intelligitur eſſe haud conveniens. Alii habent *imbellicoſi*, vel *imbellicoſis*, unde ſuſpicor, lectionem veram fuiſſe, *reverſique in Galliam, belli cauſa ſe Teutonis conjunxerunt.* Syllaba *im* vel *in*, quæ præcedit vocem *belli*, facta eſt ex præcedenti littera *m*. Litteræ vero *au* ſæpe permutantur cum *o*: ſic habemus *coda* pro *cauda*, *copo* pro *caupo*, & id genus plurima. Sic

Hispaniam vastatam, junxerunt se Teutonis. [15] Lupus urbem intravit. Fulminis ictu vultures [16] super turrem exanimati. Hora diei tertia, solis defectus lucem obscuravit. Examen [17] apum ante [18] ædem Salutis consedit. In

Sic ex *belli cosa*, quomodo antique scriptum fuit, pro *belli causa*, factum secundum *bellicosa*, & per emendationem *bellicosis*, ut *Teutonis* responderet. SCHEFFER. Obsequens hic *Alpes* pro Pyrenæis montibus posuit, ut Varro, aliique: unde apud Poëtas *geminæ Alpes*; aut scribi debet *saltus*: quomodo non raro vocantur montes Pyrenæi: vel denique male eos se tunc junxisse Teutonis scribit. Nam veros Alpes non transierunt, nisi tunc, quando jam in Gallia Narbonensi ad Aquas Sextias occisione deleti essent Teutoni. Id autem voluit noster, quod est in Livii loco, per Cl. Schefferum citato. *Cimbri vastatis omnibus, quæ inter Rhodanum & Pyrenæum sunt, per saltum in Hispaniam transgressi, ibique multa loca populati, a Celtiberis fugati sunt: reversique in Galliam, in belli casus se Teutonis conjunxerunt.* Sic omnino legendum puto, non *bellicosis* vel *belli caussa*. In MSS. est *imbellicosi* vel *inbellicosis*. Optime autem dicitur *in belli casus*. i. e. si forte bellandum esset. Veniebant enim, non ad bellum gerendum? sed novas modo sedes quærendas, vel latrocinia agenda.

14 *Per Hispaniam* &c.] Scaliger *per Histriam*. Clar. Burmannus conjiciebat *post H. tentatam*.

15 *Lupus urbem intravit.*] Quod vix inter prodigia memorandum putat Bochart. de Animal. III. c. 20. pag. 826. SCHEFFER.

16 *Super turrem*] Quam turrem? An deest nomen ejus, cui insederunt, num potius locus est corruptus? Et quid, si legatur, *super curiam?* Sed in hoc defectu historiæ divinatio omnis manebit dubia & incerta. IDEM. Conjectaveram *terram*, quod deinde in Edd. Pariss. plane scriptum inveni.

17 *Apum*] In Argentoratensi est *apium*, quod habet & in locis aliis. v. infr. c. 130. SCHEFFER. *Apium* etiam in Ald. Asul. aliisque. Sed vide ad Cap. 95.

18 *Ædem Salutis*] In Regione

In Comitio lacte pluit. In Piceno tres soles visi. In agro Vulsiniensi flamma è terra orta, [19] cœlumque visa contingere. In Lucanis duo agni equinis pedibus nati, alter [20] siminino capite. In Tarquiniensi lactis rivi [21] terra scaturienti exorti. Aruspicum responso signa [22] oleaginea duo armata statuta, supplicatumque. [23] In Macedonia Thraces subacti.

ne quinta urbis. Vide P. Victorem. SCHEFFER.

19 *Cœlumque visa contingere*] Num evolans in altum, an flammam suam perpetuo igne attollens in tantum spatium? posteriorem sententiam loco huic existimo convenientiorem. IDEM.

20 *Siminino capite*] Nihil puto hic mutandum. *Caput Sim mininum*, quod est Simiæ capiti simile. Nempe ut a *lupus*, *lupinus*, ut ab *equus*, *equinus*, mutata ultima syllaba *us* in *inus*, ita plane à *Simius* est *Simiinus*, & per interpositionem litteræ *n* inter duas similes vocales euphoniæ gratia, *Siminus*. Vocabulum de cætero rarum, & quod nescio, an alibi legatur. IDEM. Simile prodigium refert Phlegon Trallianus C. 22.

221 *Terra scaturienti exorta*] Hoc corruptum est, nam & *exorta terra* sensum hic habet nullum, & *rivi* vocabulum nusquam potest referri. Scribendum citra ambiguitatem, *terra scaturiente exorti*. Vult, ex ipsa terra rivos hosce promanasse. IDEM. Pro *exorta* reposui *exorti*, ut cum Cl. Scheffero scribit Par. 3. Heinsius *scaturientes exorti*. f. *scaturientis*, scilicet lactis. Oros. L. IV. C. 5. *Plurimis locis scaturiens e fontibus cruor fluxit*.

22 *Oleaginea duo*] Nam & hoc ad religionem pertinebat, ponere Deo signum novum, & ponere ex certa materia. Sic infra c. 106. *Junoni Reginæ signa cupressea duo* ponuntur. Adde quoque c. 108. Ubi similia reperies. SCHEFFER.

23 *In Macedonia Thraces*] Per Pisonem. Vide Florum IV. c. 12. & III. c. 4. & qui vulgo ibi nominantur. Adde Eusebium Chronic. numer. MDCCCCXVIII. & quæ ibi Scaligero sunt notata. IDEM.

CIV *C. Mario, Q. Luctatio, Coss.* A.U. 651

[1] NOvendiale ſacrum fuit, quod in Thuſcis lapidibus pluerat. Urbs aruſpicum juſſu [2] luſtrata. [3] Hoſtiarum cinis per Decemviros [4] in mare diſperſus: & [5] per dies novem circa omnia templa per magiſtratus, & [6] municipia, pompâ ductâ [7] ſupplicatum. Ha-

1 *Novendiale ſacrum*] De hoc vide ſupra c. 58. SCHEFFER.

2 *Luſtrata*] Crebra luſtrationis hujus mentio apud ſcriptorem noſtrum. Vide ſupra c. 71, 72. & infra c. 109. & alibi. Fiebat fere per ter novem virgines canentes. Ita ſup. c. 86. *Virgines ter novena canentes urbem luſtrarunt*. Ubi vide, quæ notavi. Sacrificiorum tamen ratio non ſemper eadem, de quo in ſequentibus. IDEM.

3 *Hoſtiarum cinis*] Hoc peculiare luſtrationis hujus, non commune omnium, itaque ſeorſum memoratur. Quod de mari ſubditur, intelligi quodammodo ex iis poteſt, quæ ad cap. 81. ſunt notata. IDEM.

4 *In mare diſperſus*] Hoc eſt, ſparſus, conjectus eſt. Neque puto, quicquam hoc in loco mutandum. IDEM.

5 *Per dies novem*] Unde novendialium vocabulum huic ſacro inditum. Ad cujus explicationem pertinent & reliqua. Hi enim ritus ſolennes & perpetui in novendialibus, quod notandum. IDEM.

6 *Municipia* Corruptum hoc. Quamquam dici poſſit, conjungenda eſſe *circa omnia templa & municipia*, &, ut id fieri poſſet, novem dies eſſe indictos. Supplicatio enim diverſa fuit a Novendiali ſacro, cum quo perperam confundit illam Cl. Schefferus. V. Liv. L. XX. 62. XXVI. 23. XXVII. 37. Poſſentne *municipia* capi pro *municipes*, ut *civitas* pro cives, *ſervitia* pro ſervi &c? Forſan: *cuncta compita*. C. 72. *Populus circa compita, ſacellaque operaturus* &c.

7 *Supplicatum*] In Argentorat. codice legebatur *ſupplicantum*, pro *ſupplicatum*, quod puto eſſe melius. Eſt autem *ſupplicantum*, pro *ſupplicantium*,

Hastæ Martis in regia sua sponte motæ. Sanguine circa amnem Anienem pluit. Examen apum in foro Boario, in sacello consedit. In Gallia, in castris lux nocte fulsit. Puer ingenuus Ariciæ [8] flamma comprehensus, nec ambustus. Ædes Jovis [9] clausa fulmine icta; cujus expiationem, [10] quia prius monstraverat [11] Æmilius Potensis aruspex, præmium tu-

um, ut *cadentum*, pro *cadentium*, & id genus alia, de quibus Voss. in de Anal. II. p. 323. SCHEFFER. *Supplicantum* omnes Edd. quas vidi, ante Lycosthenis Edd. Male. Post *ductâ* comma est ponendum.

8 *Flamma comprehensus*] Non ex foco aut incendio, sed alia, qualis ultro è corpore toto quibusdam solet erumpere. Vide Bartholinum in de Luce animalium cap. 9. Ubi hoc exemplum reliquis debet apponi. SCHEFFER.

9 *Clusa*] Num scribendum *clausa*? Ut infra c. 114. *Ædes pietatis in circo Flaminio clausa fulmine icta.* Potest tamen dubitari, annon cognomentum Jovis quoddam lateat in hoc vocabulo. IDEM. *Clausa* etiam Pariss. 3. Recte, nisi malis *Clusii*, oppidi in Etruria, cujus meminit C. 117. Id Heinsium quoque prætulisse nunc video.

10 *Quia prius*] Hoc corruptum est. Post vocabulum *prius* enim sequitur necessario *posterius* ex vi relationis. At hic nihil tale; cæteri namque celasse dicuntur, non monstrasse postea. Ergo mihi non est dubium, quin scribendum sit *primus*. SCHEFFER.

11 *Æmilius Potensis aruspex*] Hunc aruspicem alibi necdum reperire potui. Dubito, an recte nomen ejus sit scriptum. IDEM. Neque ego ullum *Potensis* nomine insignem invenire potui. Vide, Lector, num legi possit *potens artis aruspex*, id est, peritus artis; aruspex, qui optime aruspicinam callebat. Vox *potens* sæpe construi cum Genitivo multis locis ostenderunt Viri Docti. Immo hoc sensu Valerio Flacco Lib. III. in init. Pan vocatur *belli potens*: & Ennio apud Ciceronem Æacidæ dicuntur magis *bellipotentes*, quam *sapientipotentes*. Justinus *humanam potentiam* pro captu, & intel-

tulit, ceteris celantibus, quod [12] ipsis, liberisque exitium portenderetur. [13] Piratæ in Sicilia à Romanis deleti. [14] Teutoni à Mario trucidati. [15] Ancylia cum crepitu sua sponte mo- A. U. 652

tellectu humano posuit L. XII. C.16. *Decessit, Alexander, mensem unum,*(l. *mense minus*) *annos* 33. *natus*; *vir supra humanam* &c. Atque ita δυνατὸς non raro in Sacris Litteris usurpatur. Ut in Luca Actor. Apost. Cap. XVIII. Comm. 24. *Ἀνὴρ λόγιος, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς.*

12 *Ipsis*] Pariss. *ipsi.*

13 *Piratæ in Sicilia*] Factum hoc Pompejo duce. Vide Flor. III. c. 6. SCHEFFER. *Sicilia*] *Cilicia* legendum est cum Viris Doctis. Vide Clar. J. Perizonii Animadv. Hist. pag. 406.

14 *Teutoni à Mario*] Habet & hoc Florus III. c. 3. & qui ad ipsum laudari solent. Adde Eutropium Lib. V. Epitomen Livii LXVIII. SCHEFFER.

15 *Ancylia cum crepitu sua sponte*] De scutis sacris, *Ancylia* dictis, res est nota. Et vide, quæ de iis speciatim observavimus in Regno Romano, seu Dissertationibus Politicis nostris in Livium. Pependisse ordinarie in templo Martis videntur, ubi quoque, quoties suscipiendum erat bellum, is, qui suscipiebat, ominis velut gratia ea solebat movere. Servius ad VIII. Æn. Virgil. *Is, qui belli susceperat curam, sacrarium Martis ingressus, prius ancilia movebat.* Adde Alex. ab Alexand. Lib. I. c. 26. in fine, ibique Tiraquel. Quia igitur hic sua sponte mota; bellum præmonstrare videbantur. Meminit alias hujus rei & Epit. Lib. LXVIII. ubi tamen legitur, *cum strepitu*, quod mihi quidem rectius videtur. IDEM. *Ancylia &c.* Hæc & sequentia acciderunt A. U. C. DCLII. Vide Pighii Ann. T. III. p. 166. Pro *crepitu* male Cl. Schefferus *strepitu* præfert. Immo in contrariam plane partem abit Vir Doctissimus J. Broukhusius, in iis locis, ubi de armis legitur *strepitus*, *crepitus* reponens ad Tibull. L. II. El. 5. *v.* 73.

Atque tubas, atque arma ferunt strepitantia cœlo.

Eique adsentitur Vir ingenii ac judicii copia abundans, P. Burmannus ad Petron. C. 122.

Armorum strepitu cœlum furit, & tuba Martem
Sideribus tribus acta ciet.

Adde Doctissimum Arn. Drakenborch. ad Silium Italicum Lib. XVI. *v.* 30.

--- agens

mota, servusque Servilii Cæpionis [16] Matri Idææ

--- *agens crepitantibus agmina cetris*;

Et Livium Lib. I. C. 25. *Ut primo statim concursu increpuere arma*: aliosque. Quibus exemplis pene moveor, ut etiam in Livii Epitome 68. & apud Orosium, ac Val. Maximum Lib. I. C. 6. §. 12. pro *strepitumque armorum* legam *crepitum*. Præsertim, quia noster hoc prodigium iisdem fere verbis in Cap. 125. narrans *crepitum* dicit. Nisi malis *strepitum* interpretari per cæcum quoddam murmur, ut apud Salust. B. Jug. Cap. 99. *Super terga gladii & scuta: verum ea Numidica ex coriis, ponderis gratia; simul & offensa quo levius streperent*. Justin. L. XXIV. C. 8. *Audisse stridorem arcus, strepitumque armorum*. Silius Ital. L. IX. *v*. 280. *strepitantibus armis*. Ubi V. Interpretes. Tali sensu Plin. L. VII. Epist. 27. dixit *strepitum vinculorum*. Quid? quod etiam de majori sono usurparit Curtius L. IV. Cap. I. §. 20. *Strepitum armorum, qui totam Asiam concusserat, non exaudiebat*.

16 *Matris Idææ*] Quomodo Matris Idææ, si & Servilii Cæpionis? Equidem & deos habuisse servos suos, non ignoro; at illi nil huc faciunt. Legendum *Matri Idææ*, quod & Freinshemius vidit in Supplem. Lib. XXXIII. c. 43. Est autem *præcidere se Matri Idææ*, in honorem ac servitium ejus virilia sibi amputare. Id enim faciebant sacerdotes ejus, *Galli* vulgo vocati. Vide Luciani Deam Syriam, Plutarchum in Iside & Osiride, & alios. *Mater Idæa* hic, quæ supra c. 99. *Mater Magna*, cui *se præcidere* dicitur, quemadmodum *Syria dea comas jactare*, quod à Floro Lib. III. cap. 19. usurpatur. SCHEFFER. *Matri Idææ* recte Pighius Ann. T. III. pag. 166. & Schefferus legunt. Idque margini adnotaverant Scaliger, & Heinsius. Hæc autem Dea, ut hoc obiter addam, simpliciter etiam dicta est *Mater*, & *Mater Dea*, ut puto: licet huc usque illud negarint Viri Docti. Euripides in Bacchis *v*. 131.

Παρὰ δὲ μαινόμενοι Σάτυροι
Ματέρος ἐξανύσαντο θεᾶς.

Corrupte apud Strabonem L. X. p. 470. Ed. Pariss. pro θεᾶς scriptum est Ῥέας. Cicero de Har. Resp. C. 11. *Dii Immortales, atque illa Mater Dea*. Ubi *Idæa* reponunt contra omnes MSStos. Mutant hoc etiam in Arnobio. Verum si non Cicerone, saltem ita vocatam fuisse Cybelen a posterioribus scriptoribus opinor. Ubi-

dææ se præcidit, & trans mare [17] exportatus, ne unquam [18] Romæ reverteretur. Urbs lustrata, [19] capra cornibus ardentibus per urbem

Ubique enim hoc, repugnantibus MSStis, mutare non ausim. Hygin. F. 191. *Filius Matris Dea*; sed ibi quoque & in Lactantio Argum. Ovid. Met. L. x. F. 11. Cl. Munkerus pro *Dea* scribit *Deûm*, vel *Idaa*. Symmachus Lib. 11. Ep. 34. *sacra Dea Matris*: sed & illic *Idaa* legi volunt. Prudentium tamen reliquerunt intactum Hymno x. περὶ στεφανῶν v. 1062.

Cultrum in lacertos exserit fanaticus,
Sectisque Matrem bracchiis placat Deam.

Quamquam in hoc quoque loco *Deûm* vel *Rheam* scribi posset. Silentio etiam præterire nequeo, in veteribus Ancyrani monumenti Editionibus legi verba AEDEM. MATRIS. MAG. DEIAE. IN. PALATIO. FECI. Sed vox DEIAE non comparet in Cl. Cossonii apographo, quod Celeberrimus Vir, & nunquam sine honoris præfatione mihi nominandus Magister meus J. Gronovius edidit. Neque exhibet hanc vocem novissimum Eruditissimi Paulli Lucas exemplar; itinerario suo insertum. Ut hinc nihil mihi auxilii ad sententiam de *Matre Dea* confirmandam, exspectandum sit.

17 *Exportatus*] Videtur, *asportatus*, scribendum. SCHEFFER. Cicero Verr. III. C. 15. *Exportandum in ultimas terras portentum.*

18 *Roma reverteretur*] Dubitari vix potest, quin sit Obsequentis; *Romam reverteretur*. Itaque & Freinshemius scribere sic voluit in Supplemento suo. SCHEFFER. *Romam* quoque legit Heinf. Sed vide ad Cap. 97.

19 *Capra cornibus ardentibus*] Hoc peculiare fuit lustrationis hujus, nec observatum vulgo in aliis. *Cornua ardentia* intelligo in fascibus sarmentorum, quos habebat præligatos in cornibus. *Accensa cornua* dixit Livius in re non multum dissimili Lib. XXII. C. 17. ubi de dolo Annibalis in Casilino. *Id armentum*, inquit, *accensis cornibus ad montes ageret.* Item: *&* *accensis cornibus armenta in adversos concitantur montes.* Pro, fasciculis sarmentorum accensis in cornibus. SCHEFFER.

bem ducta, porta [20] Nævia emissa, [21] relictaque. In Aventino [22] luto pluit. Lusitanis devictis, Hispania ulterior pacata. Cimbri deleti.

A.U. 653 CV. *C. Mario, L. Valerio, Coss.*

FAx ardens Tarquiniis [1] late visa, subito lapsu cadens. [2] Sub occasu solis, orbis cly-

20 *Nævia*] Ita rectè Pariss. Antwv. vulgo *Nevia.*

21 *Relictaque*] Libertati suæ, ut, quo vellet, posset abire. SCHEFFER.

22 *Luto pluit*] Est & hoc genus pluviæ rarissimum, nec alibi legitur, quod sciam. IDEM. Cl. Freinshemius in supplementis Lib. XXXIII. C. 44. scribit *lacte.*

1 *Late visa*] Nec integra, nec distincta commode hæc puto. Ecquid enim „ *late visa fax*? an „ quæ locis pluribus, quomodo illud *longe lateque* vulgo usurpamus? Quid ergo facit hic illud *Tarquiniis*? Nam si solis Tarquiniis, quid ita *late*? Itaque pro *late* primum scribo *lata*. *Faces* proprie dicuntur *ferri*, cum huc illucve moventur. Ita noster ipse infra c. 128. *Fax cælo ad occidentem visa ferri.* Quanquam *lata* hoc in loco sit *elata*, i. e. sublata in altum, ut apparet ex sequentibus. Nec insolitum nostro, simplex ponere loco compositi, uti alibi jam observavi. Deinde illud *visa* conjungo cum sequentibus, deleto commate, quod intercedebat. Sic requirit illud *cadens*, quod post sequitur, quoniam non habet alias, à quo regatur. Quanquam & pro *cadens*, mallem *cadere*, cum quia clarius, & consuetudini nostri convenientius, tum quia littera *s* adhæsisse lectioni veræ videtur ex initiali verbi subsequentis, atque sic ex *cadere* per emendationem scilicet factum esse *cadens*. IDEM. F. *luce visa subito lapsu cadens.* Seneca N. Quæst. L. I. C. I. *Nostra ætas non semel vidit diurnas faces* &c. vel *late visa subita l. cadere.* Ut *late cadere* conjungantur. Immo nihil muta, & interpretare cum Clar. Bur-

[3] clypei similis ab occidente ad orientem visus [4] præferri. In Piceno terræ motu domicilia ruinis prostrata: quædam [5] convulsa sede suà; [6] inclinata manserunt. [7] Fremitus armo-

Burmanno: per longum & latum cœli spatium visa, longum tractum designans, dum caderet lapsu subito. Seneca ibid. C. 14. *Hæ, veluti stella, exsiliunt, & transvolant, videnturque longum ignem porrigere propter immensam celeritatem.* Hinc est, quod visa circa hoc tempus fax ab aliis *lanceà* seu λογχίτης, ut Græci dicunt, vocetur. V. Doct. Savar. ad Sidon. Apollin. Carm. II. v. 120.

Julius in lucem venit, dum laurea fragrat.

Plin. L. II. C. 25.

2 *Sub occasu*] Nihil muto. Suetonius in Claudio cap. 43. *Sub exitu vitæ*, nec mutandum in *sub exitum*; quod viri doctissimi suspicantur. Ita namque etiam in Nerone c. 54. & in Vespasiano c. 6. Plinius L. VIII. c. 32. *Sub ipsa die quàm maxime invia petunt.* Consule & Indicem. SCHEFFER.

3 *Clypei similis*] Etiam hoc probum. Plautus Mostel. I. sc. 2.

Novarum ædium esse arbitror similem ego hominem. IDEM.

4 *Præferri*] Pessime. Scribendum est, *perferri*; h. e. eo, ex loco altero, deferri. Plinius namque transcurrisse scribit L. II. c. 34. Ubi hoc ipsum prodigium, tanquam singulare commemorat. IDEM. Recte. *Præferri* quidem *faces* dicuntur a Cicerone, Ovidio &c. sed alio sensu. Posset quoque legi *proferri*; quod placuit etiam Heinsio, qui & *perferri* conjecit. Cl. Burmannus *referri*.

5 *Convulsà, sede suà*] Distinctio est vitiosa. Scribe *convulsa sede sua, inclinata. Convulsa sede* est, *convulsa ex sede*; h. e. concussa & commota ex eo, ubi ante firmata stabant, loco: ut hæc sit sententia loci: cum primum essent è sede sua sic commota, ut lapsura in hanc aut illam partem viderentur, mansisse deinde; non erecta tamen, sed sic inclinata in alterutrum latus. SCHEFFER. Ut Cl. Schefferus, ità etiam hæc conjungunt Edd. Pariss. & sic omnino legi debet.

6 *Inclinata manserunt*] Eodem modo in simili terræ motu loquitur Lucretius Lib. VI. v. 562.

morum [8] ex inferno auditus. Quadrigæ auratæ in foro [9] a pedibus ſudaverunt. [10] Fugitivi in

Tum ſupera terram quæ ſunt exſtructa domorum,
Inclinata manent in eandem prodita partem.

Sic quidam MSS. non *minent.*

7 *Fremitus armorum*] Plinius Lib. II. c. 57. ubi hoc ipſum explicat prodigium, non *fremitum*, ſed *crepitum* appellat. *Crepitum* uſurpat & noſter ipſe infra c. 125. Eſt omnino fremitus hominum equorumque magis, quam armorum: nec tamen facile quid mutem. Vide inf. 113. SCHEFFER. *Fremitus* non eſſe mutandum patet ex Cicer. de Har. Reſp. C. 10. *Exauditus in agro propinquo & ſuburbano eſt ſtrepitus quidam reconditus, & horribilis fremitus armorum.* Apud noſtrum aliquoties *fremitus terræ, inferni.* Locus Plinii L. II. C. 57. a Scheffero adductus nihil ad noſtri verba pertinet: ibi enim agitur de crepitu in cœlo, ſeu *fremitu cœleſti*; de quo C. 101. & Cic. L. I. Div. C. 43. hic de fremitu ab inferno. Plura de iis ſe acturum eſſe, me monuit Cl. Burmannus in Notis ad Ovidii L. XV. Metam. *v.* 783.

Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes,
Terribilesque tubas, auditaque cornua cœlo
Præmonuiſſe nefas.

8 *Ex inferno*] I. e. Locis ſubterraneis. Ita mox c. 106. *Fremitus ab inferno ad cœlum ferri viſus.* Ubi, quid *infernus* ſit, ex oppoſitione colligitur. Plinius, ubi prodigium illud deſcribit, nullam hujus rei facit mentionem. SCHEFFER.

9 *A pedibus*] I. e. in illa tantum parte ſudor erupit. Ita Cicero Verr. V. *Ne denudetur à pectore, ne cicatrices populus Romanus aſpiciat.* Recte autem *pedibus*, quia quadrigæ, trigæ, bigæ, uſurpantur non de vehiculis ſolum, ſed junctis quoque equis. Qua de re jam pridem egi in II. de Re Vehiculari. De ſudore tali vide judicium Plutarch. in Coriolano p. m. 242. IDEM.

10 *Fugitivi in Sicilia*] Imo in *Cilicia.* Vide Sigon. ad Epit. Lib. 69. IDEM. Male *Cilicia* reponit Schefferus. Vindicat vulgatum, & Virum Doctum eſſe deceptum docet Celeb. J. Perizon. Animadverſ. Hiſt. C. 9. p. 405. Aliud mendum latet, ſcilicet in voce *præliis.* Nullis enim præliis ſunt trucidati, ſed per M'. Aquilium obſeſſi fame perierunt. Vide

in Sicilia præliis trucidati.

CVI. *M. Antonio, A. Postumio, Coss.* A.U. 654

BUbone in urbe viso, urbs lustrata. Nimbis & procella plurima dissipata; fulmine pleraque tacta. Lanuvii in æde Junonis Sospitæ, [2] in Cubiculo deæ sanguinis guttæ visæ.

Vide Flor. L. II. C. 19. Epit. Livii 69. Lego *in Sicilia sine preliis* vel *prælio*. Quam facile vocula *sine* excidere potuerit per præcedens vocabulum *Sicilia*, nemo non videt.

1 *Lanuvii*] Fuit enim alia Junonis Sospitæ Romæ etiam ædes, in Regione urbis decima, prope ædem Matris Deûm, P. Victore teste. SCHEFF.

2 *In cubiculo deæ*] Quale hoc Junonis cubiculum in ipsius æde? Num separatim præter sacrarium, in quo spectandam se præbebat adorantibus, reliquumque præstantibus cultum, habebat & cubiculum, in quo requiescebat tempore nocturno? Ita videor colligere hinc posse. Nec fortasse mirum, cum diis suis omnia ad humanum affinxerint modum, dederint lectos, instruxerint mensas epulis, pectines, specula, & id genus reliqui supellectilis eis assignarint, instruxerint ministris, induxerint vehiculis, &c. sicut hæc passim de paganis leguntur. Cur non tribuerint & domum, & in ea conclavia diversa? IDEM. Prius putavi, hæc esse corrupta, & legendum *in scutulo*: quia Cicero L. I. Nat. Deor. C. 29. refert, *Sospitam, ne in somnis quidem, videri, nisi cum pelle caprina, cum scutulo*; & quia apud Servium sunt hæ preces: *Juno Curilis tuo curru clypeoque tuere meos Curiæ vernulas sane*. Vide Ampl. Cuper. Observ. Lib. II. C. 2. Huc accedit, quod post hoc prodigium sequatur, subactos esse Lusitanos, ut Cap. 121. *Scuta equitum parte exteriore cruenta visa prosperum sibi interpretatus est, & continua ei prælia cum successu fuerunt*. Hæc vero conjectura licet amicis meis, quibus ostenderam, valde placuerit, nunc tamen penitus rejicere non audeo vulgatam lectionem. Apulejus enim de Isidis templo L.

visæ. Nursiæ [3] ædes sacra terræ motu disjecta. Lusitani rebellantes subacti. [4] Sextius tribunus plebis de agris dividendis populo cum, repugnantibus collegis, pertinaciter legem ferret,

31. Metam. p. 265. Ed. Elm. dicit. *Cum ad ipsum templum pervenimus* &c. *qui venerandis penetralibus pridem fuerant initiati, intra cubiculum Deæ recepti, disponunt rite spirantia simulacra.* Adde Herodot. L. I. C. 182. unde apparet, quid sit cubiculum Deæ. Immo Varro Lib. IV. de Ling. L. p. 39. Ed. Dord. *Ubi cubabant, cubiculum: ubi cœnabant, cœnaculum vocitabant; ut etiam nunc Lanuvii apud ædem Junonis, & in cætero Latio, ac Faleriis, & Corduba dicuntur.* Quin etiam tali sensu dixit Livius L. XXIV. C. 10. *In æde intus Junonis Sospitæ corvos nidum fecisse.* Nam *intus* apud Latinos significat *in cubiculo*; ut apud Græcos ἔνδον. Confirmat hanc explicationem ejusdem Livii locus L. XXI. 62. *Corvum in ædem Junonis devolasse, atque in ipso pulvinario consedisse.* Voculam *in*, ut hoc obiter addam, apud Livium deleri non necesse est. Eodem enim modo dixit Plautus Mil. A. 2. Sc. 6.

Illa hæc nostra intus est in ædibus.

3 *Ædes sacra*] Quænam? si de una peculiari dicere voluit, nomen ejus debuerat adjecisse, ac sic facit alibi. Quare suspicor, scripsisse, *ædes sacra*, atque mox *disjecta.* Natam autem esse hanc lectionem ab eo, qui Nursiam putabat esse deam, cum sit oppidum, cujus noster supra quoque c. 55. fecit mentionem. SCHEFFER. Obsequens de *æde sacra Jovis* loquitur. Vide C. 108. & ita C. 103. *Simulacrum in templo* intelligit *Martis*, de quo egerat C. 102. Ibid. *signa oleaginea duo armata statuta*, nempe *Palladi.* Nihil ergo mutandum est: nisi malis *Murcia ædes s.* quam fuisse sub Aventino juxta Circum, notum est.

4 *Sextius*] Perperam; scribendum namque *Sextus Titius.* In libro veteri fuit *Sex. Titius.* Id deinde junctum, factumque *Sextitius*; in quo cum litteræ *ti* bis viderentur positæ, per emendationem natum *Sextius.* Sexti Titii meminit Cicero de Orat. II. & in *Bruto.* SCHEFFER. Scribe cum Pighio Ann. T. III. pag. 181. *Sex. Titius.*

ret, corvi [5] duo numero in alto volantes, ita pugnaverunt supra concionem, ut rostris unguibusque [6] lacerarentur. Aruspices [7] sacra Apollinis litanda, & de lege, quæ ferebatur, supersedendum, pronunciarunt. Fremitus ab inferno ad cœlum ferri visus inopiam famemque portendit. [8] Populus stipem, [9] matronæ the-

5 *Duo numero*] Eleganter, & ex consuetudine Latinorum illud *numero* quasi abundat. Cicero de Orat. *Hæc sunt enim tria numero.* Adde, quæ observat summus vir Joan. Fr. Gronovius Lib. I. de Pecun. Vet. p. m. 72. SCHEFFER.

6 *Lacerarentur*] Tanta fuit pertinacia, ut non modo se peterent, ac ferirent rostris unguibusque, sed & vulnerarent, imo lacerarent. IDEM.

7 *Sacra Apollinis litanda*] Sic Virgil. Lib. IV. Æn. v. 50.

Tu modo posce Deos veniam, sacrisque litatis
Indulge hospes ——

Verum Servius haud probat: *Diis*, inquit, *litatis debuit dicere. Non enim sacra, sed Deos sacris litamus, id est, placamus. Ergo nove dixit.* Novitas tamen hæc probata nostro aliisque, nec abludit, quod habet Propertius Lib. IV. El. I.

Pastor & ad calamos exta litabat ovis.

Et hoc quidem clarum. Utrum vero scripserit *Apollinis* noster, an vero *Apollini*, potest esse dubium, eruntque, quibus hoc posterius rectius videbitur. IDEM. Errorem Servii refellit etiam Celeb. Grævius ad Flor. L. III. 4. *Litare Diis sanguinem humanum*, & J. Broukhus. ad Propertium. Quibus adde Ovid. Lib. XIV. Metam. v. 156.

--- *sacrisque e more litatis.*

Lucan. L. I. v. 632.

Neque enim tibi, summe, litavi,
Jupiter, hoc sacrum.

Unde videtur hoc loco legendum esse *Apollini*: quod Pighius & Schefferus, ut & Heinsius voluerunt. Vide tamen ad C. 108.

8 *Populus stipem*] De stipe, quam offerebant Diis, Cereri præsertim ac Proserpinæ, dixi supra c. 103. SCHEFFER.

9 *Matronæ thesaurum*] Quid hoc est? Thesauri veteribus cellæ, in quibus recondebant pe-

thesaurum & [10] virgines dona Cereri & Proser-

pecunias, ut ostendit Gellius Lib. II. cap. 10. & Servius ad Virgil. IV. Georg. v. 229. Sed hi quidem nil huc faciunt, quod quilibet intelligit. Alias *thesauri* ipsæ sic reconditæ pecuniæ, quod Icti passim testantur. Verum illi pridem repositas ita putant dici, quod & ipsum non conveniens huic loco. Locus enim agit de pecuniis recentissime conditis, quas & ipsas liquet hinc, thesauros dici. Sed si locum sic exponimus, quæ differentia est inter stipem & thesaurum? nam & stipes pecunia recens reposita: Ea namque sic vocata, quæ recondita in cellis, ibique constipata. Varro IV. L.L. *Quod asses libra pondo erant, qui acceperant, majorem numerum, non in arca ponebant, sed in aliqua cella stipabant, id est, componebant, quo minus loci occuparent, à stipando stipem dicere cœperunt.* Habes ecce de stipe, quod alii de thesauris; quomodo igitur hic populus stipem, matronæ thesaurum ferunt, tanquam diversa? Stipem puto propriè fuisse assium, & monetæ æreæ, thesaurum contra auri vel argenti. De stipe testatur ipse Varro, quod fuerit ex assibus libralibus, in verbis antea allatis, unde & subjungit, *as quoque stipem dicebant.* Convenit, quod habet Suetonius in vita Augusti, c. 90. *Ex nocturno visu etiam stipem quotannis die certo emendicabat à populo, cavam manum asses porrigentibus præbens.* Qui hic asses porrigunt, præbent stipem. De thesauro autem colligitur ex Virgilio, quando ex hac, ut opinor, caussa inquit L. I. Æn.

--- *Veteres tellure recludit*
Thesauros, ignotum argenti pondus & auri.

Thesauri hic ex argento sunt & auro, neque officit, quod dicantur *veteres*, quia cum reponebantur, tales non fuere. Itaque hæc nostri sententia videtur, populum quidem ac vulgus promiscuum contulisse asses nummosve æreos, matronas vero aureos vel argenteos. SCHEFFER. De thesauro Cereri & Proserpinæ ferendo, quando prodigium erat factum, vide Sibyllina Oracula apud Phlegontem Trallian. C. 10.

Θησαυρὸν μὲν πρῶτα νομίσματ© &c.

10 *Virgines dona*] Thesauro & stipi opposita, & ab eis distincta, quod notandum. Puto autem per *dona* intelligi, quæ non essent nummi, sed res aliæ, quales ad ornatum aut supellectilem deorum per-

ſerpinæ tulerunt. Per virgines viginti ſeptem [11] cantitatum. [12] Signa cupreſſea duo Junoni Reginæ poſita. In Luſitania proſpere à Romanis pugnatum.

CVII. *Q. Metello, [1] Tullio Didio, Coſſ.* A.U. 655

BUbone in Capitolio [2] ſupra deorum ſimulacra viſo, cum [3] piaretur, taurus victima exa-

pertinentes, & interdum ex illa ipſa ſtipe, fiebant. Vide Livium L. XXVII. cap. 39: ubi de ſtipe hujuſmodi, ſubjungitque: *Inde donum, pelvis aurea facta.* SCHEFFER.

11 *Cantitatum*] Urbis luſtrandæ cauſa. Vide cap. 86. & ibi notas. Ita ſupra: *Virgines ter novena in urbe cantarunt.* Adde quoque cap. 94, & 96, quæque ibi diximus. IDEM.

12 *Signa cupreſſea*] Vide ſupra cap. 103. Meminit alias & Livius XXVII. cap. 37. IDEM.

1 *Tullio Didio*] Scribe *T. Didio* cum Comment. ad Faſt. A. U. C. DCLV. & Delrio ad Senecam Oedip. *v.* 361.

--- caſum tenuis abſcondit caput
Membrana.

2 *Supra deorum ſimulacra*] Jovis, credo, Junonis, & Martis. Hi enim juncti colebantur in Capitolio. Quanquam ibi cellæ eſſent etiam aliorum Numinum. Videndus eſt Rycquius in de Capitolio. SCHEFFER.

3 *Cum piaretur taurus, victima*] Diſtinctio inepta. Non piabatur taurus, ſed viſus bubonis. Ergo ſcribe, *cum piaretur, taurus victima.* Senſus, concidiſſe taurum, qui victima erat futurus. IDEM. Ut a Cl. Scheffero, ita in Ald. ceteriſque Edd. antiquis hæc diſtinguuntur. Vide ad C. 75. Cl. Burmannus *piaretur tauro*, *v.* Ovid. I. Art. Am. *v.* 649.

--- monſtratque, piari
Hoſpitis effuſo ſanguine poſſe Jovem.

Tacit. L. V. Hiſt. C. 13. *prodigia hoſtiis piare.* & paſſim.

[4] exanimis concidit. Fulmine pleraque decussa. Hastæ Martis in regia motæ. [5] Ludis in theatro [6] creta candida pluit: fruges & tempestates portendit bonas. Sereno tonuit. Apud ædem Apollinis [7] Decemviris [8] immolantibus

4 *Exanimis concidit*] Vide, quæ notavi supra cap. 75. SCHEFFER.

5 *Ludis*] Id est, eo tempore, cum ludi celebrarentur. *Ludi* autem intelliguntur excellentiori notione, qui alias *Magni*, seu *Romani* dicti, & in mense Septembri solebant celebrari. Ut sic illo tempore hoc prodigium acciderit. Quanquam, si fatendum verum, illud *ludis* mihi admodum sit suspectum, putemque sub eo latere nomen loci, ubi hoc factum. *Luna* forsan, vel quid simile. IDEM. Nihil hic mutari debet. Vide supra ad C. 61.

6 *Creta candida*] Est enim alia non candida. Plinius XXXV. cap. 17. *Cretæ plura genera. Ex iis Cimoliæ duo ad medicos pertinentia, candidum, & ad purpurissum inclinans*. SCHEFFER.

7 *Decemviris immolantibus*] Decemviros intelligit sacrorum. Ita sæpe alibi quoque simpliciter *Decemviros* appellat, ut cap. 80. *Decemviri pronunciaverunt, se invenisse in Sibyllinis*, & seq. *Per Decemviros supplicatum*. cap. 104. *Hostiarum cinis per Decemviros in mare dispersus*. Et sic alibi. IDEM.

8 *Immolantibus*] id est, molam salsam inspergentibus capiti victimæ, priusquam feriretur. Quomodo ergo sequitur, quod jocinori tum defuerit caput? Exta inspici non poterant ante mortem victimæ: num ergo *immolantibus* generaliori notione accipiendum de Sacrificantibus? at sequitur tanquam diversum & distinctum à priori, *sacrificantibus*. Metuo igitur, ne hic quædam sint trajecta, locusque integer sic formandus: *Apud ædem Apollinis Decemviris immolantibus, anguis ad aram inventus, sacrificantibus, caput jocinoris non fuit*. Sed forsan nihil est mutandum, & *sacrificantibus* intelligendum de iis, qui victimam imponunt aræ cremandam; *immolantibus* vero de iis, qui cætera omnia faciunt, quæ cremationem antecedunt, quale post mactationem, etiam est inspectio extorum. Certe alibi etiam

tibus [9] caput jocinoris non fuit: sacrificantibus anguis ad aram inventus. Item androgynus in mare deportatus. In Circo [10] inter pila

etiam sic loquitur, ut c. 76. *Posthumius consul cum immolaret, in plurimis victimis caput in jocinore non invenit.* cap. 95. *Catone consule immolante exta tabuerunt, caput jocineris inventum non est.* SCHEFFER.

9 *Caput jocinoris non fuit*] Simili fere modo cap. 112. *Caput jocinoris defuit.* Mallem tamen pro *jocinoris*, *jocinori* hic legere. IDEM. Non videtur mihi legendum esse *jocinori*. Neque enim dicere Auctor voluit, caput non fuisse jocinori; sed caput jocinoris non fuisse immolantibus Decemviris: ut C. 112. *Consuli bis immolanti caput jocinoris defuit*: quæ merito distinguit vir summus J.F. Gronovius ad Livii L. xxx. C. 2. *Immolanti caput jocinoris defuit*: ubi in vulgatis erat *jocinori*.

10 *Inter pila militum*] Quinam hi milites, & quod eorum in circo negotium, maxime cum pilis? An, ut compescerent, si quæ ex studio factionum inter spectantes orirentur dissensiones ac turbæ? Verum tale quidpiam ante tempora Cæsarum fuisse receptum, non recordor alibi me legere. Milites alias fuisse ipsos etiam inter spectatores, certum; spectasse quoque confusos cum cætera plebe, mox ab Augusto secretos, peculiari eis assignato spacio, ex Suetonio manifestum. At vero hos armatos & cum pilis spectasse, nescio, an sit vero consentaneum. Deliberent de hoc loco eruditi, videantque, num intelligi hic debeant, qui in amphitheatro bestias trucidabant, si forte redditæ essent efferatæ, atque *confectores* alias appellabantur. De quibus Vales. ad Lib. IV. Hist. Eccles. Euseb. p. m. 72. SCHEFFER. *In Circo &c.*] Hoc quidem in castris sæpe accidisse pilis militum dicitur teste Seneca L. 1. N. Q. 1. *In Romanorum castris visa sunt ardere pila, ignibus scilicet in illa delapsis.* Lucanus L. VII. v. 158.

Excussit cristas galeis, capulosque solutis
Perfudit gladiis, erectaque pila liquavit.

Ita legendum est ex MSS. pro *ereptaque*. Silius Ital. L. VIII. v. 628.

Per subitum attonitis pila exarsere maniplis.

Verum quis locus, stante Repu-

pila militum [11] ignis fusus. Hispani pluribus præliis devicti.

A.U. 656 CVIII. [1] *Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio, Coss.*

SUpplicatum in urbe, quod androgynus inventus, & in mare deportatus erat. Pisauri [2] terræ fremitus auditus. [3] Muri pinnæ sine terræ motu passim [4] dejectæ civiles portendêre discor-

publica, armatis militibus in Circo? an ut coercerent populum, ne quis foris & suis ordinibus excederet? Si autem indulgere conjecturis licet, multæ proferri possent. Veluti *instar pili militum.* Sic C. 101. *pila cœlo cadere visa:* vel *interdum pila similis.* Uti apud Senec. loco cit. *Nos quoque vidimus non semel flammam ingentis pila specie.* Vel denique *inter pilas limitum*: ut metas intelligat. J. Argolus ad Onuph. Panvin. C. 8. de Circo. hæc pila militum ad Ornamenta Circi refert, ut victorum militum pila, velut consecrata in Circo suspensa fuerint ad ornamentum.

11 *Ignis fusus*] Eleganter, id est, sparsus copiose. Ita apud Plinium Lib. XXXVII. cap. 6. *fulgor fusus* legitur. Ignis autem hic intelligendus cœlestis, aut is, qualem alibi ambivisse vestes, capita, corpora memoravit. SCHEFFER. Seneca N. Q. L. I. C. 15. *late fusus ignis.*

1 *Cn. Corn.*] Asul. *C. Corn.*

2 *Terra fremitus*] Oppositus, opinor, illi, qui supra cap. 101. *fremitus cœlestis* dicebatur. An est ille ipse, qui alibi *fremitus inferni*? Sic videtur. Vide infra cap. 113. SCHEFFER.

3 *Muri*] Cujus? an Pisauri, de quo proxime præcessit? non opinor, verum urbis Romæ. IDEM.

4 *Dejecta*] F. *disjecta.* C. 106. *ædes sacra terra motu disjecta.* Cap. 121. *Turres hostium vento disjecta.* Horat. L. II. Od. 19.

—— *tectaque Penthei*
Disjecta non levi ruina.

cordias. [5] Nursiæ simulacrum Jovis in partem sinistram conversum. [6] Cupressea simulacra [7] Junonis Reginæ posita [8] per virgines viginti septem, quæ urbem lustraverunt. Celtiberi, [9] Medi, Dardani subacti.

CIX.

5 *Nursiæ*] *Nursinæ* Antvv.

6 *Cupressea*] *Cupressa* Antv.I.

7 *Junonis Reginæ*] Vix possum dubitare, quin, ut supra c. 106. ita & hoc loco scribi debeat *Junoni*. SCHEFF. Ego contra censeo, motus Livii verbis Lib. XXVII. C. 37. *Post eas duo signa cupressea Junonis Reginæ portabantur* &c. Adde Munker. ad Anton. Liber. C. 6. & ad Hygin. F. 40. Aliud autem ulcus hic latet. Neque enim cupressea illa simulacra per virgines sunt posita: sed vox *cantitatum* hic excidit, & post *posita* distinctio adhibenda est. Patet id ex C. 106. & Livii citato loco, qui consulendus est. Matronæ ponebant hæc signa, non virgines.

8 *Per virgines viginti septem*] Ergo & hujusmodi quid aliquando factitatum est ab eis, quod notandum, jungendumque cæteris earum muneribus, quæ occurrunt c. 103. SCHEFFER.

9 *Medi, Dardani*] Num scribendum, *Mæsi*, ut habet Freinshemius, recitans hæc in Supplementis Livianis. Fors non opus est; potest enim vulgatum defendi per Plinium qui Medos memorat, Dardanis & Denselatis vicinos, Lib. IV. c. I. ubi de Epiro. *Dardanis lævo Triballi prætenduntur latere, & Mœsicæ gentes; à fronte junguntur Medi & Denselatæ.* IDEM. Pighius Ann. T. III. p. 189. scribit *Mædi* per *æ*. Apud Græcos certe Μαιδοὶ vocantur, ut patet vel maxime ex Epitomatore Stephani, qui eo litterarum ordine hos populos recenset. Frequenter tamen in Græcorum libris etiam invenitur Μεδοὶ, ut hic *Medi*, & apud Martian. Capell. Lib. VI. pag. 209. *Media*. Quod an sit præferendum, nescio. Dubitabat quoque magnus Casaubonus ad Strabon. Lib. VII. p. 295. & 316. Ed. Par. Aliquando reperias etiam Μηδοὶ: Et sane quasdam Thraciæ gentes Medorum ex Asia fuisse colonos, olim creditum est. Vide Herodotum Lib. V. C. 9. Verum ut, quod censeo, dicam; Μηδοὶ cum Viris Magnis, Salmasio ad Solinum. p. 179. Ed. Ultr. Casaubono

ad

A. U. 657

CIX. *Cneo Domitio, Cajo Cassio, Coss.*

LUpus urbem ingressus, in domo [1] privata occisus. Bubo in Capitolio occisus. Fulmine pleraque decussa. Signa aurata Jovis [2] cum capite, [3] columnaque disjecta. [4] Fæsulis

ad Athenæum p. 91. Holstenio ad Stephanum p. 294. corruptum esse, opinor, & pro eo vel *Μεδδι* vel *Μαιδδι* in Auctoribus reponendum. Ad alterum *Μεδδι* quod attinet, nihil temere quid mutem. Utrumque enim & *Μαιδδι* & *Μεδδι* dixisse ac scripsisse veteres videntur. Certe sonum *αι* & *ε* non fuisse diversum, sed eundem fere, patet ex antiquis monumentis, in quibus *χερε* pro *χαιρε*, *κε* pro *και*, & similia inveniuntur. Hinc in Glossis Stephani sub littera *ε*, *Μενις* occurrit, pro *Μαινις*. Quod mutari non debebat ab N. Heinsio. Sed jam plus satis. Semel hæc dicta sufficiant. Infra autem aliquoties occurret.

1 *Privata*] *Private* Antv. 2.

2 *Cum capite columnaque*] Hæc forte corrupta sunt. Nam si eversa signa, utique fieri hoc aliter non potuit, quam ut evverterentur cum capite, qui enim alias, hoc non everso, fuissent eversa? Si eversa columna, cui signa insistebant; quomodo non eversa & signa? Signa possunt everti, stante columna: eversa columna; signa stare nequeunt. Videntur ergo aliqua hic otiose dici, aut corrupta esse, quæ emendatione opus habeant. Verum malim credere, verbum *disjecta* proprie sic usurpari à nostro, pro in partes diversas jacta, ut *disjecta cum capite & columna* significent ea signa, quorum in partem aliam caput, in aliam corpus reliquum, in aliam columna est conjecta. Ita integra manebit lectio vulgata. SCHEFFER.

3 *Columnaque*] Quomodo? an signa illa plura unam tantum habuere columnam? Hoc vero fieri vix potuit, cum præsertim omnia essent Jovis. An ergo scribendum *columnæque?* Habebant enim signa columnas suas, quibus majoris honoris causa erant imposita. Vide supra cap. 60. ubi pariter in plurali: *Signa in circo maximo cum columnis evertit*. IDEM.

lis [5] sanguine terra manavit. Arretii mulieri è naso spicæ farris natæ: eadem farris grana [6] vomuit. Urbe lustrata, [7] Ptolemæus rex Ægypti Cyrenis mortuus, [8] S. P. Q. Romanum heredem reliquit.

Columnâque disjecta] Ald. Asul. *desjecta*. f. *dejecta*. Vide C. 60, 89. Non vero probare possum, quod pro *columna* Cl. Scheffer. legat *columna*, rogans, an signa illa plura unam modo habuerint columnam? Verum rogari etiam liceret, an signa illa plura unum tantum habuerint caput? cur & hoc non mutat? Intelligit autem noster, signa illa singula cum capite suo columnaque sua dejecta esse.

4 *Fæsulis*] Sic per diphthongum *æ* ubique scribi oportet; non *Fesulis*. Græcis semper dicitur Φαισȣ̃λαι, vel Φαισȣ̃λα, aut Φαίσολα.

5 *Sanguine terra manavit*] Ut supra cap. 84. *rivi manarunt sanguine*. Quanquam non perinde ut *rivi*, ita *terra* possit *manare*, sitque hoc locutionis genus insolentius. Adde infra c. 111. SCHEFFER.

6 *Vomuit, urbe lustrata*] Non hoc fecit, post lustrationem, sed quia hoc fecit, ideo lustratio est secuta, volentibus iis, qui curam habebant rerum sacrarum, & prodigiorum procurationem noverant. Scribendum igitur, & distinguendum, *vomuit. Urbs lustrata*. IDEM. *Urbe lustrata* recte se habent: sed distinguendum est hoc modo. *Vomuit. Urbe lustrata, P.* &c. Vide C. 71, 72.

7 *Ptolemæus rex Ægypti*] Epitoma Liviana Lib. LXX. vocat eum Regem Cyrenarum: ubi vide hæc ipsa. Adde Justin. XXXIX. cap. 4. SCHEFFER.

8 *S. P. Q. R. heredem reliquit*] Sunt ipsa Epitomæ Livianæ verba, nisi quod nomen *Senatus* omittat. V. Appianum in fine Mithrid. Chron. Eusebii num. MDCCCCXXI. ibique Scaligerum. IDEM.

CX.

A.U. 658

CX. P. Crasso, Q. Scævola, Coss.

CÆre lacte pluit. [1] Lebadiæ Eutychides [2] in templum Jovis Trophonii digressus, ta-

1 *Lebadiæ*] Bœotiæ superioris urbe, de qua Strabo, atque alii. SCHEFFER.

2 *In templum Jovis Trophonii*] Quod hinc intelligimus fuisse in urbe ipsa, contra, quam in sua tabula exhibuit Laurenbergius. Livius Lib. XLV. cap. 27. *Lebadiæ quoque templum Jovis Trophonii adiit: ibi cum vidisset os specus, per quod oraculo utentes sciscitatum deos descendunt, sacrificio Jovi Hercynæque facto, quorum ibi templum est, Chalcidem descendit.* IDEM. Errat vir Doctus. *Lebadiæ*, vel potius *Lebadeæ*, dicitur, ut *Numantiæ*, *Priverni*, ἐν Πλαταιαῖς, pro in agro Numantino, Privernati, Platæensi &c. Vide ad C. 85. *in Numantia*. Ibidem *Bononiæ* pro *in agro Bononiensi*; ut loquitur in eadem re Oros. Lib. V. C. 6. Ἐν Λεβαδείᾳ quidem hoc oraculum quoque collocant Auctor de Mundo p. 113. Philostrat. in Vita Apollonii L. VIII. C. 19. Suidas & alii. Sed, quo sensu hoc accipiendum sit, patet ex Cicerone L. I. Divin. Cap. 34. *Cumque apud Lebadeam Trophonio res divina fieret.* Adde Perizon. ad Ælian. V. H. L. III C. 45. Pausanias Lib. IX. pag. 789. Ed. Kuhn. ἐν ἄλσει fuisse tradit. Hinc Statius L. VII. Thebaid. *v.* 345. *Et valles, Lebadea, tuos?* Ubi corrigendus est Scoliastes. *Lebadea civitas Apollini sacra, in qua Triphonius & Latamedes Tauropolitæ fratres fuerunt, filii Augæ formosissimi.* Scribe *Trophonius*: pro *Latamedes* repone *Agamedes*: pro *Augæ, Ergini.* Sic enim pater & frater illius nominabantur. V. Auctores, quos laudant Viri Præstantissimi L. Holstenius ad Stephan. V. Δελφοὶ, & Joach. Kuhnius ad Pausan. Lib. IX. p. 785. Adde Barthium ad ipsum Statii locum. *Trophonii* nomen latere etiam videtur in verbis illis L. Ampelii Cap. de miraculis mundi. *Ibi Jovis templum Hyphonis, ubi est ad inferos descensus ad tollendas sortes.* Nec movere aliquem debet, quod hoc templum in Epiro collocet. Non raro enim auctor iste errat. Sic C. 15. p. 316. Mardonio triduit, quod acci-

[3] tabulam æneam extulit, in qua scripta erant, quæ [4] ad res Romanas pertinerent. [5] Fulminis afflatu pleraque animalia exanimata. Venafri hiatu [6] terra alte subsedit. Vultures canem mortuum laniantes; occisi ab aliis & comesi vulturibus. Agnus biceps, puer tribus manibus, totidemque pedibus natus, [7] ac hastæ Martis in regia motæ. Androgynus Ur-

accidit Pausaniæ. *Pausanias, qui Mardonium* &c. *apud Ascopum* (l. *Asopum*) *Bœotiæ flumen debellavit: mox proditionis a rege suspectus idem Mardonius* &c. *in asylum Minervæ confugit, & ibi fame confectus est.* Ut ab Obsequentem redeam, pro *digressus* scribe *degressus.*

3 *Tabulam extulit*] Non intelligitur hic aliquod furtum, ut putabat Doctiss. Brodæus ad L. II. Epig. C. 25. p. 221. Sed nec mentem Auctoris satis percepisse mihi videtur Eruditissimus Perizonius, censens Eutychidem retulisse inventam istic tabulam. Hic enim, sicut in oraculo Delphico, solenne erat, ut oraculum consulentes in tabulam scriberent, quicquid vel audiverant in specu, vel viderant. Sic Apollonius apud Philostratum loco cit. ex antro redit φέρων βιβλίον &c. Ἐν πίνακι illos debuisse scribere visa sibi, & audita memorat Pausanias pag. 792. Prodigium vero, sive miraculum hoc constitit in eo, quod hic homo Græcus tabulam extulerit, in qua res Romanæ erant scriptæ, & quidem æneam.

4 *Ad res Romanas*] Fata urbis prospera, vel adversa, & futuros casus. Ita enim *res* intelligendæ hoc loco. SCHEFF.

5 *Fulminis &c.*] Excidisse videtur nomen urbis, circa quam pleraque animalia fuerunt exanimata: non enim hoc intelligendum est de omnibus, quæ in toto erant terrarum orbe, animalibus. Forsan *Fæsulis*, vel *Vulsiniis.*

6 *Terra alte subsedit*] Vide supra cap. 96. & quæ ibi notantur. SCHEFFER.

7 *At hasta*] Adversativa prorsus hic est otiosa. Mallem *ac* vel *&* *hastæ*, neque aliter Obsequens scripsisse videtur. IDEM.

Urbino natus, in mare deportatus. Pax domi, forisque fuit.

A.U. 659 CXI. [1] *C. Lælio, L. Domitio, Coss.*

NOvendiale sacrum fuit, quod in Volsca gente lapidibus pluerat. Vulsiniis [2] luna nova

1 *C. Lælio*] Scribe *C. Cælio*. V. Commentar. ad Fastos A. U. C. DCLIX.

2 *Luna nova decidit*] Locus hic, quanquam & illius lectionem vulgatam servaverit Freinshemius in Supplementis Livianis, mihi tamen corruptus videtur. Luna nova sane omni destituta lumine, nec videri potest. Unde ergo scitum, quod deciderit? Decidere lunam intelligo, quando instar stellæ cadentis videtur veluti de cœlo labi. Et sequitur aperte, quod non, nisi postero die, comparuerit. Comparuerat ergo ea die, qua decidit, quod non convenit in lunam novam. Quid igitur? Existimo scribendum, *luna nona*. Porro *lunam nonam* expono eam, quæ fulget die nona post novilunium. Ratio est evidens, quoniam in novilunio luna dicebatur *prima*. Plinius II. c. 13. *Certum est, solis defectum non nisi novissima primave fieri luna, quod vocant coitum*. Prima luna hic, quæ & *coitus*: at coitus, quod passim alibi *luna nova*, sive novilunium. Sicut autem prima luna, ita & secunda, tertia, & deinceps dictæ, quæ suo ordine primam sequebantur. Idem L. XXXVIII. cap. 16. *Sunt, qui è mare nigroque cor edenitum cum pane, prima aut secunda luna præcipiant*. Et Lib. II. cap. 97. *Æstus iisdem triduo in mense consistit, septima, octava, nonaque luna*. Ubi habes ipsam lunam nonam. SCHEFF. Scribe *nona* cum Cl. Scheffero. Veget. L. V. C. 5. *a quinta decima luna* &c. Scholiast. Germanici p. m. 200. *Quarta autem luna index futurarum certissima aurarum*. Simile prodigium memorat. Livius L. XXII. C. 1, *Capuæ speciem cœli ardentis fuisse, lunæque inter imbrem cadentis*. Dubito tamen, an hoc loco pro *decidit* non melius legas *defecit*. Defectum lunæ in prodigium tractum esse à Romanis, paret vel

nova decidit, & non nisi postero die hora tertia comparuit. Puella biceps, quadripes, quadrimana, [3] geminâ fœmineâ naturâ, mortua nata. Avis incendiaria visa, occisaque. [4] In Vestinis, in villa lapidibus pluit. Fax in cœlo apparuit, & totum cœlum ardere visum. [5] Terra sanguine manavit, [6] & concrevit.

vel ex Tacito L. I. Ann. C. 28. *Luna claro repente cœlo visa languescere* &c. Certe melius conveniret sequentibus *non nisi postero die hora tertia comparuit.* Immo confirmat hanc conjecturam locus Livii Lib. XLIV. C. 37. *Nocte edita hora luna quum defecisset* &c. *clamor ululatusque in castris Macedonum fuit, donec luna in suam lucem emersit.* Scaliger oræ libri sui adscripserat *lana*, intelligens, credo, tale prodigium, quale meminit Auctor C. 112. *Præneste lana volitavit*, & Plinius L. II. C. 56. *Lana pluit circa castellum Carissanum.*

3 *Gemina fœminea natura*] Quid *natura* sit scriptori nostro, alibi jam dixi. Vide cap. 85. ea nempe pars corporis, qua sexus discriminatur. Hinc *fœminea natura*, sexui fœminino propria. *Gemina* vero est *duplex*. Vult membrum muliebre habuisse geminum, sive duplex. Adde infra cap. 113. ubi habes similia. SCHEFFER.

4 *In Vestinis*] Quod est in Regione quarta Italiæ. Vide Plin. III. c. 12. IDEM.

5 *Terra sanguine manavit*] An scribendum, *sanguinem manavit?* Plinius Lib. XIV. c. 20. *Arborum succo manantium picem resinamque alia orta in Oriente, alia in Europa* ferunt. Ut *arbores manantes picem* vel *resinam*, sic *terra manans sanguinem.* Verum nil mutandum, ita namque supra quoque cap. 109. & apud Livium Lib. I. cap. 58. occurrit *culter manans cruore*, simili ratione loquendi. IDEM.

6 *Et concrevit*] Quid est, *terra concrevit?* aut *terra concrevit sanguine?* Terra dicitur concrescere, cum constringitur & induratur frigore. Lucretius Lib. VI.

Frigore cum premitur porro omnis terra, coitque
Et quasi concrescit ---

Ad eundem modum *concresce-*

crevit. Canes saxa, tegulas [7] vulgo roserunt. Fæsulis ingens multitudo inter [8] sepulcra lugubri veste, pallida facie, interdiu [9] ambulare gregatim visa. [10] Per Nasicam Hispaniæ principes, qui rebellabant, supplicio consumpti, urbibus dirutis.

A.U. 660

re dicitur & *sanguis*, cum frigefactus densatur. Virgilius Lib. XII. Æn,

— *Gelidus concrescit frigore sanguis.*

Verum neutrum horum locum hic habere videtur: non enim dicit, sanguinem concrevisse, verum terram, quæ si eo accipiatur sensu concreta, quo dixi, quomodo ex ea potuit manare sanguis? Quare suspicor, pro *concrevit* apud nostrum *contremuit* legendum. Fuit nempe primo scriptum *contreuit* cum lineola in capite litteræ *e* pro *m*, deinde *t* in *c* est versum, omissa lineola, ut supervacua, sic *concrevit* factum. SCHEFFER. Cur terra non potest dici concrescere sanguine? Concrescit terra sanguine, cum in glebam arenæ conglomerantur & conjunguntur. Quo sensu Ovidius Lib. XIV. Metam. *v.* 401. dicit

Concretam sanguine barbam.

Verum hoc non vult noster. Repetenda est ex priori vox *sanguis*, usitata ellipsi. Vide supra ad C. 66. Ovidius Lib. VII. Metam. *v.* 415.

Et sparsit virides spumis albentibus agros.
Has concrêsse putant.

Heinsius *concrepuit*.

7 *Vulgo roserunt*] Lege *vultures r.*

8 *Sepulcra*] Codex Argentoratensis *sepulchra*, & sic semper. Vide Kirchmannum de Fun. III. cap. 10. SCHEFFER. *Sepulchra* etiam Ald. Asul. Antvv. aliæque. Male.

9 *Ambulare gregatim*] Non tota illa & ingens multitudo ambulabat junctim, sed per partes plures divisa, velut in greges. Hoc enim puto illud *gregatim* hic velle. SCHEFFER.

10 *Per Nasicam*] Adeundi sunt Pighius Ann. T. III. pag. 201, 208. & Sigonius ad Fastos Capit. A. U. C. DCLIX. ex quibus patet hoc esse referendum ad annum sequentem. Præterea Sigonius legit *Flaccum*, de quo agit Pigh. ibid. p. 215.

CXII. *C. Valerio*, *M. Herennio*, *Coss.* A.U. 660

ROmæ & circa, fulmine pleraque decussa. Ancilla puerum unimanum peperit. Fregellis ædes Neptuni nocte patefacta. [1] Maris vituli cum [2] exta demerentur, [3] gemini vitelli in alvo ejus inventi. Arretii [4] signum æneum Mercurii sudavit. In Lucanis gregem vervecum, [5] cum pasceretur, & nocte in stabulo flamma circumdata nihil adussit. Carseolis torrens [6] sanguinis fluxit. Lupi urbem in-

1 *Maris vituli*] H. e. vituli, qui mas erat, qui erat sexus masculini. Cur vero præmittit illud *maris*, & non dicit *vituli maris*, hoc enim convenientius videtur? Deinde, num hoc quoque accidit Fregellis? Mihi est suspicio, sub isto *Maris* latitare nomen loci, ubi accidit hoc prodigium. Alii deliberent amplius. SCHEFFER. Nihil muta. Sic *maris anguis* apud Ciceron. L. II. Divin. C. 29. *Fœmina piscis* apud Ovidium L. II. Ar. Am. *v.* 484. In eo, quod mas erat vitulus, prodigium consistebat.

2 *Exta*] Pariss. *Extra*.

3 *Gemini vitelli*] Ovorum, credo. *Gemini* autem, ut supra *gemina feminea natura*, c. III. SCHEFFER. *Marem vitellum* in hac re invenias apud Horatium L. IV. Sat. 4. *v.* 14. Verum, nonne satis prodigii est in ventre vituli, qui mas est, parvos vitulos seu μοσχάρια inveniri? Tales saltem hic intelligit Obsequens. *Vitelli* autem voce hoc sensu usus etiam est Plautus Asin. III. Sc. 3. *v.* 76.

Dic igitur me tuum passerculum, gallinam, coturnicem,
Agnellum, hædillum me tuum dic esse, vel vitellum.

4 *Signum æneum Mercurii sudavit*] Similis sudoris exempla v. in Ind. Adde Plutar. in Anton. pag. 243. SCHEFFER.

5 *Cum pasceretur*] De die scilicet. Ideo mox, velut ex opposito, *& nocte*. IDEM.

6 *Sanguinis*] *Sanguine* Par. 3. ut C. 84. *Rivi manarunt sanguine*. C. 86. *Lacte rivi manarunt*

ingressi. Præneste [7] lana volitavit. In Apulia mula peperit. Milvus in æde Apollinis Romæ comprehensus. Herennio [8] consuli bis immolanti caput jocinoris defuit. In sacro novendiali [9] cœna deæ posita, à cane [10] adesa ante, quam [11] delibaretur. Vulsiniis prima lu-

runt. Silius Italic. L. VIII. v. 646.

--- atro sanguine flumen
Manavit Jovis in templis.

Sed tamen C. 113. *Sanguinis rivus manavit.* Livius Lib. XXVI. C. 23. *sanguinis rivos per diem totum fluxisse.* L. XXVII. C. 37. *sanguinis rivum fluxisse.* Nam aliud est, quod legitur Ibid. C. 23. *Vulsiniis sanguine lacum manasse.*

7 *Lana volitavit*] Quomodo? nivis instar, ut opinor, nam & ejus volitare flocci videntur. SCHEFFER.

8 *Consuli, &c.*] Freinshemius in Supplementis Lib. XXXV. C. 14. legit *Consule bis immolante, caput jocinori defuit.* Male. Vide ad C. 107.

9 *Cœna dea posita.*] Observa consuetudinem in sacro novendiali, alibi haud temere obviam, de cœna diis solita offerri. Dubitat in Notis ad An. Taciti VI. cap. 5. Lipsius, utrum hoc sit factum in novendiali sacro funebri, an, cum pluisset lapidibus, solito celebrari. Mihi non est dubium, quin de hoc posteriori sit intelligendum, vel propter totius opusculi hujus argumentum. *Deam* hic secundum excellentiam intelligo Junonem. Nam alias non uni deæ deove, verum diis deabusque hæc sacra fiebant. Vide sup. cap. 104. *Posita* est elegans & proprium de cibis. Vide, quæ notavi pridem ad Fragmentum Petronii Tragurianum. SCHEFFER.

10 *Adesa*,] Ex parte esa, & sic prægustata, ut in re simili loquitur Livius. Vide sup. c. 61, & quæ ibi sunt notata. IDEM.

11 *Delibaretur*] Et sic diis sua efferretur portio. Credo enim in cœnis certas quasdam partes libando obtulisse diis, reliquum consumpsisse eos, qui faciebant sacra. IDEM. Consule Ampl. Cuperum Observ. Lib. II. C. 3. Festus. *Janual, libi genus, quod Jano tantummodo libatur.* Lege *delibatur*: ut est in Leid. MSto, teste Munkero ad Hygini Fab. 130. *ut de frugibus Icario, & Erigone primum delibarent.*

luce flamma coelo emicare visa, [12] cum in unum coisset, [13] os flammæ ferrugineum ostendit. [14] Cœlum visum descendere, cujus hia-

12 *Cum in unum coisset*] Quid? flammane? at de divisione illius nihil antecessit. Ergo cœlum, quod dividebatur quasi per eruptionem illam flammæ. Id *coibat in unum*, id est, concrescebat, integrum solidumque denuo fiebat, ut fuit ante eruptionem. SCHEFFER.

13 *Os flammæ*] Ita puto vocare locum, unde flamma eruperat in cœlo. *Os* pro apertura seu foramine quolibet, notum. Ut *os ulceris*, apud Virgilium Lib. III. Geor. & *ora Ætna* montis apud Lucretium Lib. VI. IDEM. Ut Cl. Schefferus, ita prius etiam hunc locum explicabam. Verum nunc meliora doctus capio de ipsa flamma, legens, *c. i. u. c., os flamma f. o.* Nempe flamma, quæ emicuerat fulminis instar huc illuc sparsa, in corpus unum se redegit, & similis mucroni gladii apparuit: qualis cometa vocatur ξιφίας, vel ξίφος, *quia gladii mucronis effigiem producit*, ut loquitur Hyginus F. 102. Nam, quomodo cœlum, cum coierat, potuit ostendere os flammæ? *Os* autem ad imitationem Græcorum pro mucrone usurpasse videtur. Posset tamen etiam *os flammæ* explicari simpliciter per speciem, seu faciem ferrugineam; ut flamma se in unum globum redegerit. Lucem hic locus accipere potest ex Mela L. I. Cap. 18. *Spargi ignes, passimque micare, &, ut lux appropinquat, ita coire, ac se conjungere videntur, donec* &c. *una ad postremum flamma ardeant.* Adde Lucretium L. V. v. 663.

Dispersos ignis orienti lumine cerni,
Inde coire globum quasi in unum, & conficere orbem.

& Plinium L. II. C. 25. *Ferruginis* vero colorem prodigiosum esse patet ex Virgilio L. I. Georg. *v.* 466. & Ovidio L. XV. Met. *v.* 789.

14 *Cœlum visum descendere*] Sic hæc verba retulit & Freinshemius in Supplemento Liviano. At velim scire, quid sit, *cœlum descendit*? Mihi locus vitiosus videtur, quem sic restituo: *cœlum visum discedere, è cujus hiatu vertices flammæ apparuerunt.* Cœlum dicitur *discedere*, cum aperitur, & sic dividitur, estque oppositum τῷ *coire*, quod præcedit, & superius est explicatum.

hiatu [15] Vertices flammæ apparuerunt. Lustrationibus prospere expiatum. Nam totus annus domi forisque tranquillus fuit.

CXIII:

Cicero Lib. I. Divin. *Cum cælum discessisse visum est, atque in eo animadversi globi.* Et aliquanto post, *Idem exponit; initio belli Marsici discessisse cælum.* Seneca Quæst. Nat. L. I. cap. 13. *Sunt chasmata, cum aliquando cœli spatium discedit, & flammam dehiscens velut in abdito ostendit.* Habes plane illud ipsum, de quo agitur hoc loco. Atque ita alibi. SCHEFFER. Incertum est, an *discedere*, an *descendere* sit scribendum. Consule Cl. Burmanni doctissimam Dissertationem de Jove Fulgeratore C. 4. p. 28. Præferam tamen cum Scheffero *Discedere*, ex Plutarcho in Lucullo p. 496. Ubi, ut hic, τοῦ ἀέρος ἀποῤῥαγέντος ὤφθη μέγα σῶμα φλογοειδὲς &c. Adde J. F. Gronovium ad Senecam de Benefic. L. I. C. 37. & N. Heins. ad Ovidii Fastos L. III. *v.* 37.

A media cœlum regione dehiscere cœpit.

Apud Livium L. XXII. C. I. & Oros. L. IV. C. 15. legitur *cœlum findi velut magno hiatu visum.* Scaliger quoque, & Heinsius malebant *discedere.*

15 *Vertices flammæ*] Dictæ sic, ut *vertices aquarum*, cum flamma motu continuo circumacta surgit. *Volumina* vocarunt alii. SCHEFFER. Hi *Vertices flammæ* seu potius *vortices* sunt rotationes in acumen quoddam desinentes. Seneca Nat. Quæst. L. VII. C. 11. *Quibus* (cometis) *fusus quidem est ignis, sed in verticem tendens.* Horat. Lib. IV. O. II. *v.* 12.

Sordidum flammæ trepidant rotantes
Vertice fumum.

Seneca in Ædipo *v.* 309.

Utrumne clarus ignis & nitidus stetit,
Rectusque purum verticem cœlo tulit?

Aliique. Hinc forsan non male Celeb. Is. Vossius apud Lucret. L. VI. *v.* 690. de Ætna pro *Funditque ardorem longe* &c. legendum conjecerat *vertitque.* In Cod. enim antiquissimo scribitur *fertitque.* Male vero huc trahitur locus Tertulliani in Apologetico C. 48. *Sive de cœlo fulmina stringens, sive de terra per vertices montium eructans.* Expressit Tertullianus verba Senecæ de providentia C. I. *Elisorum fulminum jactus, & incendia ruptis montium verticibus effusa.*

I Per-

CXIII. C. Claudio, M. [1] Perpenna, Coss. A. U. 661

BUbo in æde [2] Fortunæ Equestris comprehensus, [3] inter manus expiravit. Fæsulis [4] fremitus terræ auditus. Puer ex ancilla natus [5] sine foramine naturæ, qua humor emitti-

1 *Perpenna.*] Scribe *Perperna* cum Viris Doctis.

2 *Fortunæ Equestris*] Quæ fuit in Regione nona urbis, teste P. Victore. De ipsa vide Gyraldum in Synt. Deor. Videtur & Tacitus nominare Lib. III. An. cap. 71. ac sub Tiberio dicere primum structam. Sed verba ejus sunt corrupta. Vide, quæ notantur ibi viris doctis, & imprimis Jo. Fr. Gronovio, viro summo. SCHEFFER. Heinsius in margine notarat *Sequestris.*

3 *Inter manus*] Comprehendentium, puta. Justinus pari modo Lib. XV. cap. 3. de Philippo, fratre Lysimachi: *Inter manus regis exspiraverat.* SCHEFFER.

4 *Fremitus terræ*] Cic. Lib. I. de Divin. *Terræ sæpe fremitus, sæpe mugitus auditus.* Aliud igitur *fremitus*, aliud *mugitus*, quæ & ipsa differunt à motu, cum hæc sine motu sæpe fiant. Est autem fremitus, strepitus cum clamore mixtus, qualis in pugna, vel certaminibus aliis solet esse. Adde supra 105. & 108. IDEM.

5 *Sine foramine naturæ, qua humor emittitur*] Honestissima circumlocutio membri virilis, quod infelicem illum puerum ait habuisse quidem, sed solidum, inperforatum. De *naturæ* vocabulo dixi in superioribus. *Humor* urinam significat. Sic apud Samonicum, ubi de Vesica purganda, *Vesicæ humor.* IDEM. Pro *qua* Pariss. *quo.* Male, ut puto. Per naturam, qua humor emittitur, describit honeste naturam pueri anteriorem: ut contra dicit *natura posterior* C. 100. Tales homines Græci ἀτρήτους vocant. Vide Rutgersii VV. LL. Lib. III. 18.

titur. Mulier [6] duplici natura inventa. Fax in coelo visa. Bos locuta. Examen apum in culmine privatæ domus consedit. [7] Volaterris sanguinis rivus manavit. Romæ lacte pluit. Arretii duo androgyni inventi. Pullus gallinaceus [8] quadripes natus. Fulmine pleraque icta. Supplicatio fuit. Populus Cereri, & Proserpinæ stipem tulit. Virgines viginti septem carmen canentes urbem lustraverunt. [9] Medorum [10] in Macedonia gens [11] provinciam cruente vastavit.

6 *Duplici natura*] Supra *geminam naturam* dixit cap. 111. Ubi vide, quæ de hac re sunt notata. SCHEFFER.

7 *Volaterris.*] Asul. *Volateris.*

8 *Quadripes*] Id est, quadrupes, seu cum pedibus quatuor. SCHEFFER. *Quadrupes* scribiter hic & supra C. 111. in Edd. quibusdam antiquis.

9 *Medorum*] Perperam: scribendum est *Madorum*. Liv. Lib. XXVI. cap. 25. *Ipse priusquam majoribus occuparetur rebus, in Macedoniam, atque inde in Thraciam exercitum ac Mados educit. Incurrere ea gens in Macedoniam solita erat.* Quibus verbis simul liquet, non ipsius Macedoniæ fuisse gentem, sed ei vicinam, & annumeratam Thraciæ. Stephanus: Μαῖδοι, ἔθνος Θρᾴκης πλησίον Μακεδονίας. Adde infr. cap. 125. SCHEFFER. De *Medis* vide ad C. 108.

10 *In Macedonia gens p.*] Forsan *gens Macedoniam*, vel *gens in M. provinciam*. *Provincia in Macedonia* est pars Macedoniæ, quam Romani subegerant. V. Epit. Livii 70. &c.

11 *Provinciam*] Quam? Puto deesse vocabulum ejus & fortassis alia, quæ in defectu Historiæ difficulter restituuntur. SCHEFFER.

CXIV. *L. Martio, Sexto Julio, Coss.* A. U. 662.

[1] Libius Troso, P. Tarquinius, leges ferentes, cum [2] bellum Italicum consurgeret, prodigia multa [3] apparuerunt urbi. Sub ortu solis globus ignis à septentrionali regione

1 *Libius Troso*] Imo *Livius Drusus*. Epitoma Liviana L. LXXI. *M. Livius Drusus, Tribunus plebis*, &c. Sed oratio est inconveniens, *cum bellum surgeret ferentes leges*. Scribendum saltem erat, *ferentibus leges*. Probo igitur, quod habet Freinshemius ad Florum III. cap. 17. *Livio Druso, Plebis tribuno leges ferente*. Scriptum fuit. *P. Tr.* Ex eo à conjectore factum *P. Tarquinius*, quod hodie legitur. SCHEFFER. Legendum videtur esse cum Doctissimis Viris P. Leopardo Emend. L. x. C. 17. & Freinshemio ad Flor. L. III. C. 17. *Livio Druso, Pl. Tribuno, leges ferente*. Pighius T. III. p. 194. Ann. & p. 219. pro *Libius Droso, P. Tarquinius* scribendum esse censet *Livius Drusus, P. Tarquitius*. Observandum autem tunc est, Obsequentem uti Anacolutho; quod constructionis genus sæpius occurrere apud Auctores tam Græcos, quam Latinos, notum est.

2 *Bellum Italicum*] Quod & *Sociale* dictum. Eutrop. L. v. *Hunc finem habuerunt duo bella funestissima; Italicum, quod & Sociale dictum, & civile*. SCHEFFER.

3 *Apparuerunt urbi*] Hoc est Romæ. Nam *urbem* pro *Roma* poni, frequentissimum. At genus ipsum loquendi haud ita receptum, *apparuerunt urbi*, pro *apparuerunt in urbe*. Deinde nec hoc verum est; pleraque namque prodigia, quæ subjiciuntur, alibi apparuerunt, atque visa sunt. Itaque illud *urbi* mihi quidem integrum haud videtur, & suspicor, sub eo contineri nomen loci, ubi proxime sequens prodigium est factum. Ita certe solet alibi, & in subsequentibus præmittit subinde nomen loci, tum prodigium subjungit. Post *apparuerunt* ergo scribendum punctum, dein subjiciendum; *Urbini, sub ortum solis*. Hoc enim pro *urbi* rectissime substituetur. IDEM. Pro *urbi* non quidem male Cl. Schef-

ne [4] cum ingenti sono cœli emicuit. [5] Arretii frangentibus panes cruor [6] è mediis fluxit. In Vestinis per dies septem lapidibus [7] testisque pluit. [8] Ænariæ terræ hiatu flamma

Schefferus legit *apparuerunt. Urbini* &c. Sed tamen, ut mutentur hæc, non necesse est. Significat enim: evenerunt urbi, portenta sunt urbi, licet alibi acciderint. Sic C. 116. *Mithridati adversus socios bellum paranti prodigia apparuerunt.* C. 119. *Cui prodigium erat factum.* Et C. 121. *Sertorio tale prodigium est factum. Urbinis*, quod Ed. Angl. mavult, quid sit, nescio. Asul. *urbis.*

4 *Cum ingenti sono cœli emicuit*] Quis sit sonus cœli, non intelligo. Tonitrua innuere haud videtur, cum alibi non soleat sic de eis loqui. Mallem legere vel *cœlis*, vel *cœlo* emicuit. Sic supra cap. 112. *Flamma cœlo emicare visa.* SCHEFFER. Recte hæc se habere, clare patet ex Orosio, qui hæc prodigia recenset L. v. C. 18. *Globus ignis cum maximo cœli fragore emicuit.* Quis autem sit ille fragor, seu cœli sonus, quem se non intelligere dicit Cl. Schefferus, videri potest ad Phædri L. IV. F. 17.

Canes confusi, subito quod
ruerat fragor.

Silius Ital. L. VIII. v. 653.

--- ruptusque fragore
Horrisono polus, & vultus
patuere Tonantis.

Virgil. in Cul. v. 345.

--- Jamque superne
Corripere & solis, & sidera
cuncta minatur,
Ac ruere in terras cœli fragor.

Sic locus hic legendus ex duobus vetustissimis Codd. ab Isaco Vossio collatis, nisi quod pro *minantur* reposuerim ex conjectura, *minatur*, & pro *vere*, quod est in utroque MSto, *ruere*. Vulgati habent

Corruere & sol iis, & sidera
cuncta minantur.
At venit &c.

5 *Arretii*] Scribendum est *Aretii*, ut scribitur apud Livium, Plinium, cæterosque omnes. SCHEFFER. Sed vide ad C. 100.

6 *E mediis*] Scilicet, panibus fractis. IDEM.

7 *Testisque*] Hoc genus pluviæ vix alibi reperias. Apud unicum Dionem legitur Lib. XL. Calvino atque Messalla Coss. IDEM. Orosius Lib. v. C. 10.

8 *Ænariæ*] Insula hæc, quæ ab aliis *Inarime* vocata fuit, ce-

ma exorta in cœlum emicuit. Circa Rhegium [9] terræ motu, pars urbis murique diruta. In Spoletino colore aureo globus ignis [10] ad terram devolutus, majorque factus, [11] è terra ad orientem ferri visus, [12] magnitudinem solis obtexit. [13] Cumis in arce simulacrum Apollinis sudavit. [14] Ædes Pieta-

celeberrima est, & sita in sinu Puteolano: atqui hoc prodigium accidit *in Samnitibus*, teste Orosio L. v. C. 18. Quare Lectori considerandum propono, an non melius legi posset *Æsernia*, quod Samnitum est oppidum. Vid. Cluver. Ital. Ant. L. IV. 7.

9 *Terra mota*] Hoc profectum est ad Ed. Asul. Aldina habet *terre mota* typographorum vitio, pro *terre motu*; ut semper in ea exaratum est pro *terra motu*: quod recte præferunt Bas. 1. Antvv. Pariss. Vide C. 105, 106, 122.

10 *Ad terram*] Unde? ex aëre sive cœlo, arbitror. At hoc non extat. An scribendum *in Spoletino è cœlo colore aureo globus*? Potuit vocabulum *cœlo* esse omissum propter sequens *colo* in vocabulo *colore*. SCHEFFER.

11 *E terra*] Antvv. *est t.*

12 *Magnitudinem*] Par. 3. *magnitudine*. Forsan *magnitudine solem* ex Orosio L. v. C. 18. *Videre Romani, globum coloris aurei cœlo ad terram devolvi, majoremque factum rursus a terra sublime* (sic lege, non *insf.* Vide not. ad C. 10[?].) *ad Orientem solem ferri, ac magnitudine sua ipsum solem obtexisse.*

13 *Cujus*] Etiam hic latet nomen loci, ubi contigit prodigium sequens. Freinshemius pro eo scripsit *Cumis*, Supplem. Lib. XXXVI. cap. 1. quod servandum. Cum præsertim aliunde quoque constet, Cumis in Arce, Apollinis fuisse simulacrum, firmetque Florus Lib. II. cap. 8. *Ad hoc cœlestes mina territabant, quum humore continuo Cumanus Apollo sudarat.* Ubi iterum Freinshemius videndus. SCHEFF. Scaliger legebat etiam *Cumis*; quod est verissimum.

14 *Ædes*] Omnes, quas vidi, Edd. ante Tornæsianam *Ædis*. Dixerunt *ædes* & *ædis*, ut *vulpes*, *vulpis*, *grus*, *grues*, & *gruis*, *pubes*, *pubis*, *fames*, *famis* &c. Vide N. Heins. ad Pru-

tatis in circo Flaminio clauſa fulmine icta. [15] Aſculo per ludos Romani [16] trucidati. Cum ex agris in urbem pecora, armentaque Latini agerent, ſtrages hominum paſſim facta, armenta in tantam rabiem concitata ſunt, ut [17] vaſtando ſuos hoſtile [18] imaginarentur bellum: [19] lacrymanteſque multis affe-

Prudentii Cathemer. VII. *v.* 162. aliiſque in locis.

15 *A Sylo*] Imo *à Sylone.* Neque enim alius hic intelligitur, quam qui cap. 116. ſubſequenti eſt *Pompejus Sylo.* At hic caſu ſexto non eſt *Sylo*, ſed *Sylone.* Niſi malis junctim ſcribere *Aſcylo*, vel *Aſculo.* Sic enim Epitome Liviana vocat locum, ubi accidit hoc ſcelus. Vide eam L. LXXII. Et videtur plane locus à ſcriptore noſtro nominatus, non auctor. SCHEFFER. *Aſculi* conjecerunt Freinshemius ad Florum L. III. C. 18. §. 9. & G. Voſſius ac Vellejum L. II. C. 15. *Cum id malum in univerſam Italiam, ab Aſculanis ortum, iſſet.* Rectius Cl. Schefferus, ut & Munkerus (ad Hyginum F. 247. *Delo nullus canis eſt*) legunt *Aſculo.* Sic C. 110. *Androgynus Urbino natus.* Florus Lib. IV. C. 2. *Prima Arimino ſigna cecinerunt.* Ita legendum, jubentibus omnibus MStis; licet Celeb. Grævius *Ariminì* mallit. *Aſculo* itaque in textum recepi.

16 *Trucidati, cum*] Peſſime. Diſtinguendum, *trucidati. Cum.* Novum enim ſubjicitur prodigium, ad quod nil faciunt verba præcedentia. SCHEFFER. Poſt *armenta* videtur excidiſſe vox *enim.*

17 *Vaſtando ſuos*] Id eſt, invadendo, impetendo, notanter de perſonis. Florus L. III. cap. 4, 5. *Minucius Thraces toto vaſtavit Hebro.* Ubi vide, quæ à Cl. Freinshemio notata ſunt. SCHEFFER.

18 *Imaginarentur*] Imagine ac ſpecie quadam ſua referrent. Pro *imaginari* Gellius ſimaginare dixit ſimili ſignificatione Lib. XVI. cap. 18. *ὀπτικὴ facit, ut ſpeculum in loco certo poſitum, nihil imaginet, aliorſum tranſlatum, faciat imagines.* Ubi *imaginare*, & *facere imaginem* tanquam æquivalentia ponuntur. IDEM.

19 *Lacrymanteſque multis affectibus*] Hoc non intelligo, quid

fectibus calamitatem præsagirent suis.

CXV L. Julio Cæsare, P. Rutilio, Coss. A.U. 663

[1] Metella Cæcilia somnio Junonem Sospitam profugientem, quod [2] immunde sua templa fœdarentur, cum suis precibus ægre

quid enim, lacrymari affectibus? Nec *præsagire affectibus* conveniens satis videtur. Quales deinde affectus hic intelligendi? Num rabiei, & mox tristitiæ, declaratæ per lacrymas? Sed hi non tam multi. Nec affectuum vocabulum eo quidem sensu solitum usurpari ætate Livii, quem in his omnibus scribendis præcipuum ante oculos noster habuit auctorem. Forsasse *multis effectibus* scribendum, & intelligendum de vastationibus, prostrationibus, cædibus factis ab armento. Sed hæreo, altiusque metuo subesse vulnus. SCHEFFER. Forsan *afflictibus*, vel, quod Cl. Burmanno placebat, *lacrymantesque, m. fletibus c.p.f.*

1 *Metella Cæcilia*] Habes hanc historiam commemoratam Ciceroni quoque Lib. I. Divin. SCHEFFER.

2 *Immunde sua templa*] Vix hoc probum potest putari. An enim aliquid & munde fœdari potest? Mundum potest, munde non potest, quia quicquid fœdatur, eo ipso fit immundum. Suspicor plane, nostrum scripsisse, *immundis*, ultimamque litteram per subsequentem similem esse absumptam, & sic per emendationem factum illud *immunde*. Porro *immundis* significabit idem, ac rebus immundis, impuris, sordidis, qualis canis cum cubili suo, de quo mox. IDEM. Nihil hic mutandum est. *Immunde fœdari* est valde fœdari, ut *male perire*, & apud Græcos κακῶς ὄλλυσθαι. Sexcenta talia apud utriusque linguæ Auctores passim occurrere, nemo nescit. Cicero de Harusp. Resp. C. 15. dicit *Sacella summa turpitudine fœdata*.

3 *Cre-*

gre revocatam diceret, [3] gregem matronarum [4] sordidis, obscœnisque corporis coinquinatum ministeriis, [5] in quo etiam sub simulacro Deæ [6] cubile canis confœtuerat, commundatum supplicationibus habitis, pristino [7] splendori restituit. [8] A Picentibus Romani

3 *Gregem matronarum*] Quarum? earum credo, per quas cultus Junoni Sospitæ exhiberi solebat. SCHEFFER.

4 *Sordidis* &c.] *Sordidi obscœnique c. c. menstruis* legit Heinsius.

7 *In quo*] Inquinamento scilicet, fœdante matronas, in eo, inquam, id quoque fuit, quod sequitur de cane. Ut magis ad sensum, quam ad verba hic respexerit auctor. Nam alias illud *quo* non habet, ad quod referatur. Ut pœne dubitare cogar, an non aliqua hic desint. SCHEFFER. Ante hæc verba deesse quædam, velut *& templum*, aut quid simile merito suspicari aliquis posset ex voce *restituit*, & Cicerone L. I. Divin. C. 2. & C. 44. *Cæcilia, Q. filia, somno modo Marsico bello templum est a senatu Junoni Sospitæ restitutum.* Immo ego hinc potius totum locum ita legendum esse opinor. *Ædem, m. s. o. c. coinquinatam m., in qua* &c. *commundatam* &c.

6 *Cubile canis confœtuerat*] Hoc vero admodum corruptum. Ecquid enim, *cubile confœtuerat?* quid est *confœtere?* Lego plane, *cubile canis confœta erat.* Est autem *canis confœta*, quæ suos omnes secum habet catulos, ita dicta, sicut & *confœta sus* appellabatur. Festus: *Confeta sus dicebatur, quæ cum omni fetu adhibetur ad sacrificium.* Nisi malis legere divisim, *canis cum fœtu erat.* SCHEFFER. Amplector Schefferi emendationem *confœta*, vel *cum fœtu erat.* Nisi dicamus *confœtescere* (a *fœtere*) ab Obsequente nove usurpatum esse, ut *simininum, quadrumanum*, & hoc ipso C. *commundare*. Fort. *confecerat. Conficere cubile*, ut *nidum facere* &c. Tale quid est apud Livium L. XXIV. C. 10. *Lanuvii in æde intus Sospitæ Junonis corvos nidum fecisse.*

7 *Splendori*] In Argent. est. *splendore*, quod esset dictum per ellipsin præpositionis, pro, *restituit in splendore.* Quod tamen iterum accipiendum foret tanquam positum pro *in splen-*

ni barbaro more excruciati: ubique [9] in Latio [10] clades accensa. [11] Lucilius Lupus, spretis religionibus, cum in extis caput non invenisset jocinoris; amisso exercitu in prælio [12] occisus.

splendorem, sicut fit non raro in similibus aliis, de quo ad Phædrum dixi. SCHEFFER. Omnes Edd. ante Tornæsianam *splendore*.

8 *A Picentibus*] In bello Sociali, de quo Eutropius & Florus. Quanquam hæc historia seorsim nemini sit exposita, quod sciam. SCHEFFER.

9 *In Latio*] *In* abest a Bas. 1. Antvv.

10 *Clades accensa*] Male. Emenda, *clades accepta*. Nil est certius. SCHEFFER.

11 *Lucilius Lupus*] Appiano est *Rutilius Lupus*, Consul temporum eorum, atque sic fortasse hic scribendum, cum præsertim & in lemmate capitis nominetur *P. Rutilius COS.* Vide Appianum ipsum Lib. 1. B. C. Ubi cladis hujus facit mentionem. De prodigio vero isto habet nihil. *P. Rutilius* est etiam in Epitoma Livii LXXIII. Ubi itidem hoc memoratur. IDEM. *Rutilius* hic omnino legendum est. Id autem ante Schefferum jam viderunt Freinshemius ad Flor. L. III. C. 18. §. 12. & G. Voss. ad Vellej. L. II. 15. Ovidius Lib. VI. Fast. *v.* 563.

Hanc tibi, quo properas, memorant dixisse, Rutili?
Luce mea Marso Consul ab hoste cades.
Exitus accessit verbis flumenque Tolenum
Purpureo mixtis sanguine fluxit aquis.

12 *Occisus est*] In Edit. Argent. non comparet verbum *est*, ut fit & alibi. Vide infr. cap. 119. 120. 129. SCHEFFER. Vocula *est* primum legitur in Ed. Bas. Lycosthenis; quare delevi.

A.U. 665 CXVI. *L. Sulla, Q. Pompeio, Coss.*

[1] POmpejus Sylo in oppidum [2] Bovianum, quod ceperat, triumphans invectus, omen victoriæ hostibus ostendit: quia triumphus in urbem victricem, non victam, induci solet. [3] Proximo prælio, amisso exercitu occisus. Mithridati [4] adversus socios bellum

1 *Pompejus Sylo*] Male. Scribendum est *Popedius Sylo*, ut habet Epitome Liviana LXXVI. Et Auctor Vir. Illust. in Catone. *Poppedius* est Val. Max. III. 1. 2. SCHEFFER. *Popedius Silo* scribendum esse jam docuit idem Freinshem. ad Flor. L. III. C. 18. §. 6. & G. Voss. ad Vellej. L. II. C. 16. qui tamen mavult *Pompedius*. Ubi plura de scriptura hujus nominis legi possunt. Illis adde etiam Franc. Fabricium ad Orosium L. V. C. 18. Xylandrum ad Plutarchi Marium p. 41. Scottum ad Aurelium Victorem de Viris Illust. C. 63. *Q. Popedium Marsorum ducem*, Vulgo male *Pompejum*. Uti perperam quoque scribitur in Excerpt. Peiresc. Diodori Siculi L. XXXVII. Πομπαῖος pro Πομπαίδιος vel Πομπίδιος. Ex his autem, & ex Gruteri Inscript. p. CDLVII. N. 9. & p. CMLI. N. 13. apparet, incertissimam esse hujus nominis veram scripturam; Præferam tamen *Pompædius*.

2 *Bovianum*] Samnitium urbem facit Plinius. Meminit & Strabo. SCHEFFER.

3 *Proximo prælio*] Proxime sequenti triumphum habitum. Historia occurrit apud Livium Epitom. LXXVI. sed sine triumphi mentione. IDEM.

4 *Adversus socios*] Hoc *socios* suspectum posset esse. Non enim tam adversus socios, quam ipsum populum Romanum arma movit, quod testantur omnes. Vid. Flor. Lib. III. cap. 5. Tamen noster in respectu ad prætextum Mithridatis hoc scripsisse videtur, de quo Eutropius Lib. V. *Mithridates, qui Ponti rex erat, primo Nicomedem amicum P. R. Bithynia voluit expellere, Senatuique mandavit, bellum se ei*

lum paranti, prodigia apparuerunt. [5] Stratopedo, ubi senatus haberi solet, corvi vulturem [6] tundendo rostris occiderunt. In eundem locum [7] sidus ingens coelo demissum: Isidis species visa [8] fulmine petere. Lucum Fu-

vi propter injurias, quas passus fuerat, illaturum. Adde reliqua. Imo revera adversus Nicomedem & Ariobarzanem, Romanorum amicos, bella initio ipse vel per alios commovit. Vide Justin. Lib. XXXVIII. cap. I. & seq. IDEM.

5 *Stratopedo*] Ex Græco στρατοπέδῳ, id est, *in castris*. Sed quid necesse fuit, Græco modo hoc efferri? Mendum aliquod videtur hic latere, quod quale sit, dicere nunc non possum. IDEM. *Stratopedo, ubi senatus.*] Quia *senatus* non habetur in castris, sed *consilium*; nec adhuc Mithridates eduxerat exercitum, sed bellum modo parabat, Ampl. Cuperus, adsentiente Celeberr. P. Burmanno, legit *Strategeo* vel *Strategio*; nempe illius urbis, in qua Mithridates tunc agebat. Nec obstat, quod Auctor soleat addere nomina locorum, ubi prodigia acciderint: aliquando enim hæc omittit. Ut C. III. *In villa.* De *Strategeo* vide notas ad Petronii Cap. 65.

6 *Tundendo rostris*] Proprie de avibus. SCHEFFER.

7 *Sidus ingens*] Num cometa? non opinor, verum flamma, speciem stellæ referens, quæ subinde crescebat in majus. IDEM.

8 *Fulmine petere*] Quid hoc est? An Isidis species petebat fulmine? quem vero petebat eo? & unde Isidi fulmina? Revera legendum *flumina petere*, aut *flumen appetere*. Faciebat hoc nempe, velut abitura, & desertura Mithridatem. Nec enim de conjectis ignibus ab Iside in sambucam Mithridatis agi hic existimo, de qua re Appianus in Mithr. p. m. 188. IDEM. Pariss. *fi peti.* Male. Nihil verius, quam Obsequentem loqui de illo igne, quem in obsidione Rhodi jaculata est Isis in sambucam Mithridatis. Nam iisdem verbis Appianus, quibus Obsequens, hoc refert. Verba ejus sunt καὶ φάσμα τῆς Ἴσιδος ἔδοξε πῦρ ἀφιέναι πολὺ κατ' αὐτοῦ μηχανήματος. Neque adeo mirum est, Isidi fulmen attribui, cum Cybelen quoque, & Junonem fulmine fuisse

Furiarum cum Mithridates [9] succenderet, risus exauditus ingens sine [10] auctore. Cum aruspicum jussu virginem Furiis immolaret, è jugulo puellæ risus ortus turbavit sacrificium. [11] Classis Mithridatis in Thessalia à Romanis

A.U. 666 in prælio [12] amissa. [13] Cinna & Mario per bel-

fuisse armatas legamus.

9 *Succenderet*] Non repudio, cogitandum tamen sagacioribus relinquo, annon noster scripserit *sucscinderet*, nam historia ipsa nos deficit. Sane sic sucscidit & lucum Latonæ in usum machinarum bellicarum, de quo idem Appianus dicto loco. SCHEFFER. Ut Schefferus, ita etiam locum hunc intelligit Freinshemius in Supplement. Lib. XLIII. C. 28. quibus lubens adsentior; quamquam scribere malim cum Cl. Burmanno *succideret*. Sic *abscidere*, *discidere* &c. Huc facit illa quercus Cereris ab Erisicthone succisa apud Ovid. L. VIII. Metam. *v.* 752. *succederet* conjecit Heinsius pro *intraret*. Hoc sensu Avienus in Arat. *succedere tecta* dixit.

10 *Autore*] In Cod. Argent. est *auctore*, quæ lectio melior, & origini verbi convenientior. Vide Vossii Etymol. & Schoppii Infam. p. m. 16. SCHEFFER.

11 *Classis Mithridatis in Thessalia*] Quomodo in Thessalia, quæ ad mare non pertingit? Vix dubitare possum, quin post *Mithridatis* exciderint aliqua, quæ docebant, quid acciderit illi classi, simul quocum Romanis negotium fuerit in Thessalia. Itaque post id vocabulum ponendum censeo asteriscum. De classe Mithridatis ab Archelao prodita tum Sullæ vid. Auctor. Vir. Illust. in Sulla, & ibi Notas. IDEM.

12 *Amissa*] Forsitan hoc quoque depravatum. Prodigiis profecto superius memoratis conveniens erat, ostendere non Romanorum clades, verum Mithridatis. An legendum est, *accisa?* IDEM. *In Thessalia a Romanis i. p. amissa.*] Hæc prodigiose corrupta sunt. Videtur vero pro *Romanis* debere scribi *Rhodiis*. Nam hoc tempore prælium navale accidit inter Mithridatis classem, quæ obsidebat Rhodum, & Rhodios, qui superiores fuerunt, navibus quibusdam Mithridatis submersis, quibusdam incensis, cap-

bella civilia crudeliter [14] sævientibus Romæ, in castris [15] Gnei Pompeji [16] cœlum ruere visum, [17] arma signaque tacta, milites exanimati. Ipse Pompejus [18] afflatus sidere interiit. Le-

captisque. V. Appianum Alexand. in B. Mithridat. & Excerpta Peiresc. Diodori Siculi p. 402. Epit. Livii 68. *Urbem Rhodum oppugnavit, & aliquot præliis navalibus victus recessit.* Verum quid fiet istis vocibus *in Thessalia?* Ego quidem legendum puto *inter Lyciam*, & urbem Rhodum scilicet. Pro *amissa* scribe *accisa* vel *adusta*. Si non vera hæc sunt, saltem commodum præbent sensum, & a rei veritate non abhorrentem. *Classis Mithridatis inter Lyciam a Rhodiis in prælio accisa.* Pro *in prælio* Heinsius *sine prælio.* Intellexit sine dubio Vir Præstantissimus Archelai proditionem. V. Epit. Livii 82.

13 *Cinna & Mario* &c.] Nempe A. U. C. DCLXVI, DCLXVII.

14 *Sævientibus, Roma in castris*] Pessima distinctio, quæ sic facienda: *sævientibus Roma, in castris.* De sævitia Cinnæ Mariique in urbe, notum vel ex Floro. SCHEFFER.

15 *Gnei Pompeji*] Vel *Cnei Pompeji*, uti à Vellejo nominatur Lib. II. c. 20. qui eum Proconsulem tum ostendit fuisse. Quanquam veteres omnes *Gnei* scribere consueverint. Vide Mar. Victorinum de Orthogr. Lib. I. pag. m. 31. Plutarchus eum vocat *Strabonem* in vita Pompeji Magni ejus filii, & Dio in Excerpt. Peiresc. p. 652. IDEM.

16 *Cœlum ruere*] Magno impetu sonoque delabi. *Ruere*, proprium. Terent. Heautont. IV. sc. 2. *Quid, si nunc cœlum ruat?* IDEM.

17 *Arma signaque tacta*] Per *signa* intellige vexilla militaria, & id genus. *Tacta* vero simpliciter, ut supra cap. 75. ubi vide. IDEM. Pro *tacta* Antv. 2. *jacta.*

18 *Afflatus sidere*] Peculiari eo morbi genere correptus, quod Latini *siderationem* vocant. Plinius Lib. II. c. 14. *Afflantur alii sidere, alii commoventur statis temporibus alvo, nervis, capite, mente.* Ubi simul vides, proprium locutionis esse genus. SCHEFFER. Notandum, quod in vulgatis Orosii Codicibus Lib. V. C. 19. legatur *Pompejus fulmine afflatus interiit.*

19 Lectum ejus populus diripuit, corpus 20 unco traxit, quod 21 discrimine civili perseverasset periclitanti patriæ non succurrere: cum & imperium & maximos haberet exercitus. 22 Peiræum 23 Sulla cum oppugnaret,
A. U. 667
24 unus miles ejus aggerem ferens, exanimatus fulmine. Aruspex respondit, 25 diuturno la-

19 *Lectum ejus*] Funebrem puta, cum efferretur... Hanc historiam tangit Vellejus Lib. II. c. 21. convenienter autem nostro memorat & Plutarchus in vita Pompeji ab initio. IDEM.

20 *Unco traxit*] Ad scalas Gemonias videlicet, quod solenne fuit apud Romanos in eis, quos indignos putabant sepultura, propter scelerum atrocitatem, quæ commisissent. Sic Suetonius de Tiberio cap. 75. vitæ ejus. *Alii uncum & Gemonias cadaveri minabantur*, & cap. 16. ubi de crudelitate ipsius: *Nemo punitorum non & in Gemonias abjectus uncoque tractus*. IDEM.

21 *Discrimine civili*] Bello Cinnæ ac Marii, de quo supra. IDEM.

22 *Peiraum*] Nihil muto, quia Græcis Πειραιεῖον. Malunt tamen Latini *Piraeum* scribere. Florus III. cap. 5. *Mox subruto Piraei portu*. Vellejus L. II. cap. 23. & *plurimo circa multiplices Piraei portus munitiones labore expleto* &c. *Portum Peiraum* tamen habet quoque Auctor Vir. Illust. in Sulla. IDEM. Scribe *Piraeum*, Græce non dicitur Πειραιεῖον, sed Πειραιεύς. *Piraus* est Adject. Pessime vero in Ed. Ang. est *Peiraeum*.

23 *Sulla*] A.U.C. DCLXVII. L. Cornelio Cinna II, C. Mario VII. Coss. Vid. Scaliger ad Chronic. Euseb. N. MDCCCCXXXII.

24 *Unus miles ejus*] H. e. aliquis. Optime ac Latinissime. Vide, quæ notavi pluribus ad Fragmentum Petronii Tragurianum. SCHEFFER. Verba *Miles ejus* desunt in Antv. 2. Salvo certe sensu abesse poterant.

25 *Diuturno*] Atqui sequitur, *post breve tempus*, quod est contrarium huic prædictioni. Deinde res ipsa voluisse aliud videtur. Qui enim caput versum habet in oppidum, ostendit eo se tendere. Non pos-

labore, quod caput jacentis in oppidum versum esset, introitum & victoriam Romanis significare. Post breve tempus Athenæ & [26] Peiræum à Sulla capta. [27] Ilio à C. Fim- A.U.
bria incenso, cum [28] ædes quoque Minervæ 668
deflagrasset, inter ruinas [29] simulacrum anti-

possum ergo dubitare, quin noster scripserit, *respondit*, *haud diuturno labore*. SCHEFFER. Leviori mutatione posset scribi *diutino* i. e. assiduo, sine intermissione. Sic in eadem re *diutinus labor* invenitur apud J. Cæsarem L. II. B. Civ. C. 13. Hoc etiam indicare voluit illud prodigium. Si autem quis *diuturno* retinere mavult, per me licet; modo non aliter explicet.

26 *Peiræum à Sulla capta*] Vide Epit. Livii LXXXI. Vellejum supra indicato loco. Florum Lib. III. cap. 5. & qui ibi nominantur. Eutrop. L. V. Eusebium num. MDCCCCXXXII. ubi tamen Scaliger ridiculum ait, quod hoc factum narret L. Sulla & Q. Pompejo Consulibus. Scilicet non observavit, quod nos observandum alibi monuimus, sub iisdem memorari sæpe gesta Consulibus, quæ acciderunt sub aliis pluribusque, vitio non Obsequentis, ut puto, sed qui nomina Consulum adjecere vel omisere pro arbitrio. SCHEFFER.

27 *Ilio à C. Fimbria*] Meminit Strabo Lib. XIII. Epitome Liviana LXXXIII. Appianus. IDEM. Hoc accidit post occisum ab eo Valerium Flaccum Proconsulem, qui magistratum gesserat A. U. C. DCLXVII.

28 *Ædes quoque Minervæ deflagrasset*] Contra Auctor Vir. Ill. in Fimbria. *Ilium, ubi tardius portæ patuerunt, incendi jussit, ubi Minervæ templum inviolatum stetit, quod divina majestate servatum nemo dubitavit.* At cum nostro facit & Appianus. Nam & ipse scribit conservatum τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἕδος, ὃ Παλλάδιον καλοῦσι. Quod male Interpres *delubrum* reddidit, ut vel ex adjecta voce *Palladii* apparet, quæ de delubro nusquam usurpata. Hesychius. ἴδος (scribe ἕδος) ἔδαφος, γῆ, ἱερὸν, ἄγαλμα. Vide Not. SCHEFFER.

29 *Simulacrum antiquissimum*] Num illud, quod sub Palladii nomine credebatur urbem reddere invictam? Atqui

tiquissimum inviolatum stetit, spemque restitutionis oppido portendit. *Lycost.* 30 In agro Mutinensi duo montes inter sese concurrerunt, crepitu maximo assultantes, recedentesque, inter eos flamma fumoque in cœlum exeunte. Eo concursu villæ omnes elisæ, animaliaque multa, quæ intra fuerant, exanimata sunt. Exarsit eo anno sociale bellum, quod haud scio an funestius terræ Italiæ fuerit, quam civile. In eo autem bello L. Cornelius Sylla cum in agro Nolano ante prætorium immolaret, subito ab una parte aræ anguis prospexit: qua visa, Posthumi aruspicis hortatu, continuo exercitum in expeditionem eduxit, ac fortissima Samnitum castra cepit, quæ victoria futuræ ejus amplissimæ potentiæ extitit.

qui hoc à Græcis sublatum arte Ulyssis. Consule Appianum in Mithrid. p. m. 205. ubi dubitat similiter. IDEM.

30 *In agro Mutinensi*] Hæc, ut & sequens Caput a Lycosthene non esse suo loco posita patet ex prædictis. Prodigium autem in agro Mutinensi factum accidit L. Marcio, Sexto Julio Coss. A. U. C. DCLXII. teste Plinio N. H. L. II. C. 83. Interim de veteri illo simulacro Minervæ hac occasione invento V. Servium citat. a Casaubono ad Strabon. L. XIII. p. 594. Ed. Par.

CXVII. *Cn. Octavio, L. Cornelio Cinna*, *Coss.* Lycost.

SImulacro Apollinis caput sine ulla evidenti causa decidit: quod inventum est humi adeo infixum, ut summis etiam viribus avelli non potuerit. Quod videns Octavius, licet exitium suum significari intellexerit, vitare tamen non potuit. Quo tamen crudeliter interfecto, Dei caput immobile terra demum refigi potuit.

CXVIII. *L. Scipione*, [1] *C. Norbano*, *Coss.* A.U. 670

PEr Sullana tempora inter Capuam & Vulturnum ingens signorum sonus, armorumque [2] horrendo clamore auditus, ita ut viderentur duæ acies concurrere per plureis

1 *C.*] Ald. Asul. Bas. 1. Antvv. *Gajo.*

2 *Horrendo clamore.*] Hoc corruptum puto. Nob. Heinsius leg. *horrendus clamor.* Scribe *clangor* cum Cl. Burmanno, vel *fragor.* Id Plinius L. II. C. 57. dicit *armorum crepitus, & tubæ sonitus.* Lucan. L. 1. *v.* 569. *fragor armorum* Plura vide ad C. 104. Posset etiam, ut idem conjecit *armatorumque h. clamor.* Sic supra *togatorum* in *togarum* abierat. Valer. Maximus L. 1. C. 6. §. 12. *Militarem clamorem, crepitumque armorum.* Noster C. 125. *Clamorem, crepitumque armorum.* Saluft. in B. Jug. C. 104. *Signa canere, milites clamorem tollere*: aliique.

reis dies. [3] Rei miraculo intus considerantibus, vestigia equorum, hominumque, & [4] recentes protritæ herbæ, & virgulta visa [5] molem ingentis belli [6] portendere. In Hetru-

3 *Rei miraculo intus considerantibus*] Hæc corrupta sunt. Scribo: *Rei miraculo intentius considerantibus*, id est, iis, qui ob rei miraculum majori cura & intentione considerabant omnia & lustrabant. SCHEFFER. Pro *intus* Heinsius *altius* vel *penitius*. Hoc certe sensu legas apud Arnobium Lib. VII. pag. 245. Ed. Lugd. *si penitus intueri res factas* &c. *volueris*. Ubi malim etiam cum Doctiss. G. Stewechio scribere *penitius*. Derivatur autem non a *penitus*: sed a *penite*: quo usus est Catullus in Nuptias Juliæ & Manlii *v.* 178.

Illi non minus, ac tibi
Pectore uritur intimo
Flamma, sed penite magis.

Lucretius Lib. I. *v.* 146.

Res quibus occultas penitus convisere possis.

Codex Gott. *peniti*. Unde Clariss. Vossius margini sui libri legendum esse adscripsit *penite*: Pro *miraculo* Edd. Pariss. *miraculum* recte. Cl. Burmannus conjiciebat *miraculum tunc e*. Est, qui legit *Rei miraculo intentis*, deletó *considerantibus*, quod, tanquam Glossema, in textum irrepsisset.

4 *Recentes protritæ herbæ*] Mallem, *&. recens protritæ*, id est, tum, illo tempore. Tacitus XII. An. cap. 27. *Recens reversos, prædaque per luxum usos & somno graves circumvenere*. SCHEFFER. Sic *coria recens detracta* apud Salustium in Fragm. Lib. IV. Malim tamen ego *recenter*, vocem illo ævo, quo Auctorem putant scripsisse, non inusitatam. Confirmat hanc conjecturam sua auctoritate Heinsius, in cujus libro etiam *recenter* emendatum est.

5 *Molem ingentis belli*] An *portendere molem belli* dicatur convenienter, cogitandum forte fuerit. Mihi aptius videtur, si legeretur, *malum ingentis belli*. SCHEFFER. Nihil hic mutari debet. *Moles ingentis belli* ingens & grave bellum significat. Sæpe ita Livius, & Florus.

6 *Portendere*] *portendêre* Pariss. post vocem *visa* distinctionem ponentes. Utrumque probum est. C. 108. *Muri pinnæ sine terræ motu passim disjectæ civiles portendêre discordias.*

7 A-

truria Clusii mater familiæ vivum serpentem peperit, qui jussu aruspicum in profluentem dejectus, aversa aqua natavit. Lucius Sulla [8] post quintum annum victor in Italiam rever-

7 *Aversa aqua*] Freinshemius in Supplem. Lib. 1. hæc eadem commemorans, natasse scribit *aqua adversa*; credo, quod hoc modo censuerit apud nostrum legendum. Verum mihi lectio vulgata recta videtur. Nam quæ natant, pisces & in universum omnia, Plutarcho etiam teste in libro de Solert. Anim. p. m. 979. solent adverso flumine natare, ut hoc tanquam singulare in serpente observari haud necesse fuerit. SCHEFFER. Pariss. *adversa*, ut scripserat Freinshem. renuente Scheffero; quia omnia natatilia adverso flumine natant, ut hoc tanquam singulare in serpente observari haud necesse fuerit. Verum in his serpens generaliter usurpatus non recenseri debet: neque prodigium hoc consistit in eo, quod aversa aqua vel adversa natarit; sed quod non submersus sit: unde incertum est, quid præferas. *Adversa* tamen magis mihi placet; immo Heinsium hoc loco id prætulisse video, legentem *adversa aqua enatavit*. Consule quoque Ludovic. d'Orleans ad Tacitum L. 15. Ann. p. 803. Hæc autem mutatio sæpe in his vocibus usu venit, ut apud Virgil. in Cul. *v.* 253.

At discordantes Cadmeo semine fratres
Jam truculenta ferunt, infestaque lumina corpus
Alter in alterius: jamque aversatur uterque,
Impia germani manat quod sanguine dextra.

Ita hic locus ex MSS. scribi debet. Vulgo legas pro *semine*, *sanguine*; pro *lumina*, *vulnera*; pro *aversatur*, *adversatus*. Plura ubique reperies in commentariis Virorum DD. & maxime N. Heinsii ad Poëtas, & Florum L. II. C. 12. De hoc autem & seq. prodigio vid. Appian. L. 1. B. C. p. 400.

8 *Post quintum annum victor, in Italiam*] Distinctio vel omittenda, vel post vocem *annum* ponenda, non enim victor factus est post annum quintum, sed victor reversus est in Italiam. Intelligitur autem victor Asiæ, in qua per annos quinque res prospere gesserat. Hinc Florus

versus, magno terrori fuit inimicis. 9 Æditui Capitolium una nocte conflagravit. Sullæ
A.U. 672 crudelitate fœda 10 proscriptio principum fuit. 11 Cen-

rus Lib. III. cap. 21. *quippe cum hinc octo legiones, inde quingenta cohortes starent in armis, & inde ab Asia cum victore exercitu Sulla properaret.* SCHEFFER.

9 *Æditui Capitolium*] Deest aliquid. Scribo, *Æditui culpa Capitolium*, vel *Æditui incuria Capitolium*, Cæterum de hoc incendio videnda, quæ à Rycquio sunt notata in Capitolio cap. 11. errorem Taciti de eo notat Reines. Epist. ad Rupert. 31. p. 155. IDEM. *Æditui culpa* scribit incomparabilis Scaliger ad Chronicon Euseb. N. MDCCCCXXXVII. *incuria* Pighius Ann. T. III. p. 248. Mihi hæc corruptiora videntur esse, & aliud quid latere, quod ad Sullam pertinet. Nam, licet *Capitolium civium manibus* incensum esse narret Tacitus, & id *custodum negligentia* accidisse scribat Cassiodorus, tamen *αἰτίαν ὐδεὶς ἐπινόει*, teste ipso Viro summo ad idem Chron. N. MDCCCCXXXIV. Quidam etiam a Sulla ipso incensum fuisse tradunt: Florus Lib. III. C. 21. *Arcemque Capitolii quasi captivam victor incendit.* Ita lege cum Celeberr. Grævio. Immo, concedamus, æditui culpa conflagrasse, non tamen illud memorasse potuit Obsequens. Quippe non recensetur ab eo inter prodigia id, quod incuria hominis evenisse, manifestum est. Hinc Cap. 84. *Rhegium pene totum incendio consumptum sine ullo humanæ fraudis, aut negligentiæ vestigio.* Nec aliter Livius L. XXVIII. C. 11. Si vero hoc non placet, & hæc verba ad res gestas, quam ad prodigia, referre malis, posset legi *æditu* i. e. per æditum, æditui culpa. Accidit autem pridie Nonas Quintileis.

10 *Proscriptio principum*] Id est, præcipuorum è Senatu atque ordine Equestri. Florus III. cap. 21. *Proposita est ingens illa tabula, & ex ipso Equestris ordinis flore ac Senatus duo millia electi, qui mori juberentur.* Principes hac notione frequenter reperiuntur apud veteres. Justin. II. cap. 8. *De crudelitate principum, a quibus hac se passum simulabat, queritur.* Vellejus II. cap. 89. *Principes viri, triumphisque & amplissimis honoribus functi, ad ornandam urbem illecti sunt.* SCHEFFER. Proscriptio hæc ab eo facta est, cum Dictator erat

[11] Centena millia hominum [12] consumpta Italico civilique bello relata sunt.

CXIX. [1] *M. Æmilio, D. Bruto, Coss.* A. U. 676

[2] DIdius Lælius legatus Pompeji, ([3] cui prodigium Romæ erat factum, in lecto uxo-

erat A. U. C. DCLXXII. M. Tullio Decula, Cn. Cornelio Dolabella Coss.

11 *Centena millia*] Dimidio ampliorem numerum facit Eutropius. Verba ejus sunt in fine Lib. V. *Ambo* (bella, Italicum & civile) *tracta sunt per annos decem, consumserunt ultra* CL. *millia hominum.* Et sane si numerum ineas occisorum ab uno Sulla præliis diversis, ut ab Eutropio refertur, deprehendes facile, numerum apud nostrum justo esse minorem. Quod ex eo factum, quia, cum litteris esset signatus, una earum excidit per negligentiam scribarum. SCHEFFER. G. Vossius legit *quingenta* ad Vellejum L. II. C. 15. ubi vid. Lipsius. In Eutropii MSto Lincoln., teste Ed. Anglic., exaratum est *DC*. Verum nihil temere esse mutandum, saltem non in Obsequente, patet ex Excerpt. Peiresc. Diodori Sic. p. 405. στρατιῶται δὲ ἐν ταῖς στάσεσι καὶ μάχαις κατεκόπησαν οὐκ ἐλάττους τῶν δέκα μυριάδων.

12 *Consumpta relata sunt.*] Mira locutio. Plinius quidem L. III. Ep. 7. dicit *Nunciatus est Silius Italicus vitam finisse.* Oros. L. IV. C. 6. *Deletus exercitus nunciatur.* Et similia leguntur apud alios. Mihi tamen suspectum est. Forsan *relatum fuit.* Sic C. 90. *Hominumque* DCCC. *millia consumpta tabe, proditum est.* C. 122. *Relatum, lupam fulmine ictam.*

1 *M. Æmylio*] Scribe *Mam. Æmilio*. V. Onuph. Panvin. L. I. Fast. p. 158. & Pigh. Ann. T. III. ad A. DCLXXVI. *Mamercus* enim prænomen est, non cognomen; ut Sigonius, Casaubonus, aliique voluerunt. Consule Torrentium ad Sueton. Cæs. C. I. *perque Mamercum Æmilium.*

2 *Didius*] Pigh. T. III. p. 290. D. Ubi notat quoque, eum anno sequenti esse occisum.

3 *Cui prodigium*] Hæc verba,

uxoris duo angues conspecti, [4] in diversumque lapsi: [5] Proxime Pompejo in castris sedenti, accipiter super caput accesserat.) in Hispania adversus Sertorium, inter pabulatores occisus.

A.U. 677

CXX. *Cneo Octavio, C. Scribonio, Coss.*

REate terræ motu ædes sacræ in oppido, agrisque commotæ. [1] Saxa, quibus forum

ba, velut in parenthesi posita, sunt intelligenda. Cohærent enim ista inter se; *Didius Lælius, legatus Pompeji in Hispania adversus Sertorium, inter pabulatores occisus.* SCHEFFER. Hæc parenthesi includenda esse, observaverat etiam Scaliger. Recte; nisi malis *cum ei*, quo faciunt Bas. 2. & Antv. 2. in quibus est *cum*.

4 *In diversumque lapsi*] Mallem, *in diversumque elapsi.* Nisi forte illud *labi* de simplici discessu eorum intelligendum. Proprie namque *labi* serpentes dicuntur, cum huc illucvé tendunt. Valer. Max. Lib. 1. cap. 8. 2. de angue Æsculapii, *mitibus oculis & leni tractu labi cœpit.* SCHEFFER.

5 *Proxime Pompejo*] Id est, proxime à Pompejo, prope vel juxta ipsum. IDEM. *Et p.* Pigh. Ibid. *Pompejum* legit Doctiss. Munkerus ad Lactant. Argum. Ovidii L. XIV. Met. F. 18. negans *proxime* regere Dativum casum. Præivit eum J. F. Gronovius in Salustio, Cæsare, Livio ubique Accusativum pro Dativo ex MSS. reponens. V. Observat. L. III. C. 2. & ad Livium L. VIII. C. 32. Quid veri sit, meum non est definire. Saltem hoc loco, ut ambiguitas vitetur, malim *Pompejum*, vel *a Pompejo.* Plura, lector, videbis in notis Cl. Burmanni ad Ovidii L. 1. Art. Am. *v.* 139.

Proximus a Domina nullo
probibente sedeto.

1 *Saxa, quibus forum stratum erat, discussa*] Id est, dissi-

tum ſtratum erat, diſcuſſa. Pontes interrupti. Ripæ [2] labentis fluminis in aquam provolutæ. Fremitus inferni exauditi. Et poſt paucos dies, [3] quæ concuſſa erant, [4] corruerunt. [5] Saxum vivum cum provolveretur, in præcipiti rupe immobile ſtetit. [6] A Serto-

ſipata, huc illucque jacta. Forum autem Reatinum hic intelligendum, quemadmodum & cætera ad eam urbem referuntur. SCHEFFER.

2 *Labentis fluminis*] Quid hic eſt *labentis*? an *currentis*, ſicut ſæpe *labi* flumina dicuntur? At hoc otioſum plane hic videtur. Itaque malo *flumen labens* explicare de eo, cujus minuuntur aquæ. Quomodo & Germani mei dicunt, der Strom fält/ pro, fit minor, aquæ ejus ſubſident. Et profecto tali caſu fieri ſolet, ut ripæ prolabantur. IDEM. Lege *ripa l. f. vi* i. e. rapido fluminis curſu. Livius L. XXIV. C. 10. *Fontem tanta vi aquarum fluxiſſe, ut ſerias doliaque provoluta velut impetu torrentis tulerit.* Vel *lambentis f. vi.* Quod olim etiam conjecerat Cl. Burmannus: ut ſignificet ripas fluvii impetu fuiſſe exeſas. Multis e locis excidiſſe vocem *vis*, docet M. Gudius ad Phædri Fab. XI. aliique Viri Docti variis locis.

3 *Quæ concuſſa erant*] Seu *commota*; uti ſupra loquebatur, terræ motu videlicet. Ædes ſacras autem, & id genus, intelligit. Vide infra cap. 122. SCHEFFER.

4 *Corruerunt. Saxum*] Mallem ita ſcribere, *corruerunt. At ſaxum.* Oratio eſſet elegantior, & conjunctio facile intercidiſſe poteſt ob ſimilitudinem litterarum, quæ proxime præcedunt. IDEM.

5 *Saxum vivum*] Ita & Virgilius Lib. I. Æn. v. 171.

Intus aquæ dulces, vivoque ſedilia ſaxo.

Ubi ſaxum vivum Servius exponit *naturale*. Verba ejus; *Vivo, naturali, ut vivo prætervehor hoſtia ſaxo*, quæ ejuſdem Poëtæ verba ſunt ex Æneid. III. Ubi per *naturale* intelligendum, cui nihil acceſſit ab arte. Porro talia fere rudia & inæqualia, unde cauſa prodigii hic commemorati, quod tale ſaxum potuerit conſiſtere, præſertim in rupe præcipiti. IDEM.

6 *A Sertorio*] De hoe præter Florum aliosque imprimis vi-

torio in Hispania exercitus Romani cæsi. Adversum [7] Medos varie dimicatum.

A.U. 678

CXXI. [1] *L. Aurelio, L. Octavio, Coss.*

SErtorio in Hispania exercitum ducenti tale prodigium est factum. Scuta equitum [2] parte exteriore, jaculaque, & [3] pectora equorum cruenta visa: quod prosperum sibi interpretatus est Sertorius, quia exteriora hostili sanguine maculari solent. Continua ei
A.U. 680 prælia cum successu fuerunt. [4] Cyzicum Mithridates cum oppugnaret, Aristagoræ, [5] qui in summo magistratu erat, Proserpina in quiete

videndus est Plutarchus in Sertorio. SCHEFFER.

7 *Medos*] Bellum contra Medos ea ætate gestum à Romanis scio nullum. Puto igitur hic *Mœsos*, aut *Mædos*, & intelligendam gentem eam, de qua supra cap. 113. Potuit enim adversus eam esse bellatum occasione belli Macedonici, quod tum gestum, teste Eutropio initio Lib. VI. IDEM. Vide ad C. 108.

1 *L. Aurelio*] Scribe C. V. Fastos, & quæ ad illos notantur; ut & de hoc prodigio Frontin. Stratag. L. I. C. 12. §. 4.

2 *Parte exteriore*] Sic appellat eam scuti partem, quæ hosti est obversa. In hac parte scuti est pictura & insigne, si quod habet. Contraria *interior*, in qua ansæ, quibus ad brachium firmatur. SCHEFFER.

3 *Pectora equorum*] Quæ & ipsa obvertuntur hosti in prælio. IDEM.

4 *Cyzicum*] A.U.C. DCLXXX. M. Terentio Varrone Lucullo, C. Cassio Varo Coss. quo anno L. Lucullus Procos. fuit.

5 *Qui in summo magistratu erat*] Τῦ δήμυ γραμματέα τὸν vocat Plutarchus in vita Lucul-

te visa est dicere, [6] adversus tubicines se tibicinem comparasse. Postero die turres hostium vento disjectæ sunt. Ad immolandum [7] bos sacra [8] injussa de montibus per hostium

culli, ubi vertunt *ludimagistrum*. Vide ipsum & lege hanc ipsam historiam dicto loco. SCHEFFER. Placet hic adscribere verba Plutarchi loco a Cl. Scheff. laudato, p. 498. quæ omnium commentariorum vice fungi possunt. ἦν δ' ἱερὰ καὶ τρεφομένη τῇ Θεῷ, νομὴν μὲν εἶχεν (ὥσπερ τἆλλα βοτὰ τῶν Κυζικηνῶν) ἐν τῇ περαίᾳ. Κατ' ἐκείνην δὲ τὴν ἡμέραν ἀποχωρήσασα τῆς ἀγέλης, μόνη διενήξατο πρὸς τὴν πόλιν, καὶ κατέστησεν ἐπὶ τὴν θυσίαν αὐτήν. Ὄναρ δ' ἡ Θεὸς Ἀρισταγόρᾳ τῷ τοῦ δήμου γραμματεῖ (*scriba* pro γραμματεῖ) παραστᾶσα, Καὶ μὴν ἔγωγε (εἶπεν) τὸν Λιβυκὸν αὐλητὴν ἐπὶ τὸν Ποντικὸν σαλπιγκτὴν ἐπάγουσα. His adde Appian. B. Mithridat. p. 221. Μέλαινα δὲ βοῦς ἐκ πλάγους &c. Proserpinam autem præ aliis Diis Deabusve Cyzici fuisse cultam, docent hujus urbis numismata, quæ sacris Proserpinæ insignibus, ut face vel facibus serpente circumdatis, & ab altera parte bove nigra signata cerni possunt apud Cl. Patinum.

6 *Adversus tibicines*] Scribendum est *tubicines*, vel *tubicinem*. Nam apud Plutarchum pro eo σαλπιγκτὴν habetur. SCHEFFER.

7 *Bos sacra*] Consecrata numini. Solebant enim sæpe veteres animalia, etiam domestica, sacrare deo, & libere abire permittere, aut in nemoribus sacris sinere vagari. Suetonius de Cæsare cap. 81. Vitæ ejus: *Proximis diebus equorum greges, quos in trajiciendo Rubicone flumine consecrarat, ac vagos sine custode dimiserat, comperit pertinacissime pabulo abstinere.* Livius Lib. XXIV. cap. 3. *Lucus ibi frequenti sylva & proceris abietis arboribus septus læta in medio pascua habuit, ubi omnis generis sacrum Deæ pascebatur pecus sine ullo pastore.* Adde Plutarch. in Lucullo. IDEM.

8 *Injussa*] De gramine Virgilius ad eundem modum Lib. I. Georg.

--- *Atque injussa virescunt Gramina.* Sunt autem hic *injussa*, nullius hominis opera aut cura plantata, sed nata sua sponte. Unde *bos injussa* quoque, quæ id sua sponte, citra impulsum humanum fecit,

stium classem adnatavit, [9] seque ad aras [10] percutiendam obtulit.

cit. SCHEFFER. *Injussa capella* Horat. Ep. 18. *Apes injussa* apud Quinctil. Dec. XIII.

9 *Seque ad aras percutiendam obtulit*] Quod pro re maxime fausta habebatur. Plutarchus in Lucullo: *Offertur ei, ubi trajecit, laetum prodigium. Divina Persica, quam eximie venerantur barbari trans Euphratem colentes, sacra pascuntur boves. Earum una transgresso Euphratem exercitu, profecta ad petram quandam, quae sacra deae habetur, constitit in illa, demissoque capite, ut quae caste detrahuntur, praebuit semet ipsa Lucullo hostiam.* Talis vacca sacra Proserpinae, quam *armento relicto ad oppidum* (Cyzicum) *tranasse solam, & se sacris admovisse* ait idem, eodem loco pag. 498. Puto autem hanc eandem esse, quam noster hic memorat. At ex contrario pro maxime infausta, si victima reluctaretur aut penitus aufugeret, ut ostendit Brissonius Lib. I. Form. & du Choul. de Sacrificiis Rom. SCHEFFER.

10 *Percutiendam*] Scilicet securi. Bene, ac vocabulo solenni. Vide dictum Brissonium pag. 20. IDEM.

CXXII. [1] *M. Cicerone*, [2] *Gajo Antonio*, *Coss.* A. U. 690

FUlmine pleraque decussa. [3] Sereno [4] Varguntejus Pompejus [5] de coelo exanimatus. [6] Trabs

1 *Cicerone*] Ita edidi pro corrupto *Cesone*. Hoc autem me docuerunt Muretus ad Cicer. Catil. III. C. 8. & Scottus Obs. Hum. L. II. 24. aliique.

2 *Gajo*] *C*. Pariss. Antv. 2.

3 *Sereno*] Die, sive coelo, quod maxime mirum. Vide sup. cap. 83. SCHEFFER.

4 *Varguntejus Pompejus*,] Hoc sine dubio vitiosum. Nam & Varguntcja & Pompeja peculiares familiæ fuere. Lego *Varguntejus Pompejis*. Inter oppida Italiæ *Pompeji*. Mela Lib. II. c. 4. *Vesuvii montis aspectus*, *Pompeji*, *Neapolis*. Adde Plinium Lib. III. cap. 5. IDEM. Confirmat hanc conjecturam, quod L. Varguntejus senator, satelles Catilinæ, detecta nefaria illa conspiratione, damnatus in exilium abierit. Quod si illa correctio vera est, verba hæc transposita sunt, & collocanda post vocem *capta*. Nam tunc ordo temporis observabitur. Præterea quoque hæc prodigia de fulmine, trabe, terræ motu sic juncta enarrat Cicero Catil. III. C. 8. *Nam, ut illa omittam, visas nocturno tempore faces, ardoremque cœli, ut fulminum jactus, ut terræmotus, ceteraque*, & quæ sequuntur. Ceterum ibi in MSStis legitur *ut terramotus relinquam, ut omittam cetera*. Forsan scripserat Cicero *ut terramotus relinquam, ut cetera*. Plutarchus etiam in Cicerone p. 867. jungit σεισμοὺς, καὶ κεραυνοὺς, καὶ φάσματα; & Dio L. XXXVII. p. 41. ex quo saltem apparet connectenda in Obsequente esse *Fulmine p. decussa sereno*. Dicit enim κεραυνοὶ γὰρ πολλοὶ ἐν αἰθρίᾳ ἔπεσον. Varguntejum vero hunc esse istum conjuratum Catilinæ pro certo adfirmare non ausim: quippe plures circa hæc tempora Varganteji fuerunt: ut Varguntejus ille Crassi legatus, cujus nomen corrupte scribitur apud Plutarch. in Crasso p. 561. Βαργουντῖνος; & apud Appian. Alexandr. B. Parth.

6 Trabs ardens 7 ab occasu ad cœlum extenta.

th. p. 149 Βαργόντιος, pro Βαργυντήϊος, ut est in Plutarchi MSto. Vide etiam Inscriptiones Gruteri.

5 *De cœlo exanimatus*] Fulmine videlicet. *Tangi de cœlo* dicuntur alibi apud nostrum. Vide cap. 55. SCHEFFER.

6 *Trabs ardens*] Plinius Lib. II. cap. 27. *Emicant & trabes simili modo, quas docos vocant.* Seneca Quæst. Nat. Lib. I. cap. I. *Ex hac vexatione nascuntur trabes.* Differunt à facibus magnitudine, qua plurimum excellunt. Cæterum in codice Argent. *Trabis* legitur. Nempe veteres etiam *trabes* dixere in singulari. Ennius apud Varronem Lib. VI. de L.L. *Casa adcidisset abiegna ad terram trabes.* Porro *trabes* & *trabis* idem, sicut *canes* & *canis.* De quo idem Varro eo loco. *Vulpes* & *vulpis*, & id genus. IDEM.

7 *Ab occasu ad cœlum extenta*] Id est, in occasu, in occidua parte cœli. *Ad cœlum* quoque pro *apud cœlum*, vel *in cœlo.* Bene autem, *extenta*, quia lumen ejus magnum, sicut dixi. Quod *ab occasu* hic sit *in occasu*, constat inde, quia trabes non moventur. Seneca VI. Quæst. Nat. cap. 5. *Trabes editior cœli pars ostentat. Trabes autem non transcurrunt, ut faces, sed commorantur, & in eadem parte cœli collucent.* Ubi habes alteram earum differentiam à facibus. IDEM. *Trabs ardens &c.*] Celeberrimus Turnebus Adverf. L. V. C. 20. hoc refert ad facem illam, cujus fit mentio apud Ciceron. Lib. I. Divin. C. 20. in versibus Quinti fratris. Verum ibi intelligitur fax de cœlo delapsa. Nam illud

Præcipites cœli partes, obitusque petisset

idem est, quod apud nostrum legitur C. 128. *Fax cœlo ad Occidentem visa ferri.* Hic vero contra *ab Occidente ad cœlum.* Non recte enim a Cl. Scheffero verba *ab occasu ad cœlum extenta* explicantur, ut patet ex Dione, qui de hujus anni prodigiis loquens dicit L. XXXVII. p. 40. *καὶ λαμπάδες ἀνέκας ἐς τὸν οὐρανὸν ἀπὸ τῶν δυσμῶν ἀνέδραμον.* Nec obstat, quod in Q. Ciceronis verbis agatur etiam de hujus anni ostentis. Poëtice inmutat illa & auget; ut oratorie ipse Tullius III. Cat. C. 8. Notandum est tamen, Dionem mentionem facere τῶν λαμπάδων, nostrum vero *trabis*: cum diver-

ta. Terræ motu Spoletum totum [8] concussum, & quædam corruerunt. [9] Inter alia re-

versa sint, nec trabes moveantur, ut Cl. Schefferus docet ex Seneca. Forsan fuerat scriptum *fax*. Sic *fax ardens* C. 70. 105. Adde notas ad Phædrum. Lib. I. F. 28. *Vulpes ab ara rapuit ardentem facem. Fax extenta* C. 131. reperitur. Quod autem ad differentiam *facis* seu λαμπάδος & *trabis* seu δοκίδος vel δοκῶν adtinet, docent id etiam Plin. L. II. 26. Auctor. de Mundo p. m. 128. & Seneca Nat. Quæst. Lib. VII. C. 21. *Cometas, sicut faces, sicut tubas, trabesque, & alia ostenta cœli denso aëre creari.* Pro *tubas*, vel ut alii, *jubas* legendum esse *tubos*, constat ex Plinio Lib. II. C. 49. & Lucano L. VII. v. 155.

--- *Immensoque igne columnas,*
Et trabibus mixtis avidos siphonas aquarum.

Sic scribi debet, non *typhonas*; quod jam subodoratus etiam est summus Grotius. *Typhon* enim est vortex rapidus, seu nubes turbinem ex vaporibus ortum vehens: quales nubes hic locum non habent. *Siphon* vero, seu *tubus* est nubes, in longam veluti fistulam aquam trahens, & denso aëre, ac spissato humore creatus, ut trabes, columnæque &c. Hæc Græci Latinique magistri passim tradunt. Ceterum pro *trabs* non modo Arg. sed & Ald. Asul. Bass. Antvv. habent *trabis*. Scilicet dicebant *trabs*, *trabes*, & *trabis*; ut *plebs*, *plebes*, & *plebis*: *scrobs*, *scrobes*, & *scrobis*: *Ops*, *Opes*, & *Opis* &c. Plura invenias apud politissimum virum J. Rutgersium in Variarum Lectionum Lib. V. C. 16. Munkerum ad Hyginum, Gudium ad Phædrum, aliosque.

8 *Concussum*] Commotum quidem, nec tamen prostratum, in quo differt à sequenti *corruerunt*. Quomodo supra cap. 120. *Et post paucos dies, quæ concussa erant, corruerunt.* SCHEFFER.

9 *Inter alia relatum*] Ut supra cap. 118. *Centena millia hominum consumpta Italico civilique bello relata sunt.* Sed qui isti, qui hoc retulerunt? & cur non eo anno memoravit noster, quo accidit? An & Livius occasione reliquorum hujus demum fecit mentionem? Num mutilus est locus? Certe pro *relatum* edit. Argent. habet *relatu*. Sed pro *relatu* forsitan *relata* est scribendum. IDEM. Pro *relatum* etiam Ald. Asul. Pariss. aliæ-

relatum, biennio ante [10] in Capitolio lupam Remi & Romuli fulmine ictam, signumque Jovis cum columna disjectum. Aruspicum re-

aliæque *relatu*. Heinsius conjiciebat *i. a. mira relatu*. *Relatam* non recte scribit Muretus ad Cicer. III. Catil. C. 8. Ubi Cicero itidem hæc prodigia subjungit prioribus. Unde constat locum non esse mutilum. Acciderunt enim hæc prodigia, L. Aurelio Cotta, L. Manlio Torquato Coss. A. U. C. DCLXXXVIII. ut ipse Schefferus paullo post observat.

10 *In Capitolio lupam*] De hac vide Rycquium cap. 24. & Dionem Lib. XXXVII. SCHEFFER.

11 *In foro repositum*] Ergo ante quoque fuit positum in foro. Rycquius in Capitolio stetisse ait. Atqui Jupiter Capitolinus sedebat in sella, non stabat in columna. Ita sane ipsum exhibent nummi veteres communiter, firmatque Poëta vetus apud Suetonium in Augusto cap. 28. quando ait: *Fugit & auratos Jupiter ipse thronos.* Ubi vide & auctorem Pervigilii Veneris à Casaubono laudatum in Notis. Sed fortassis fuit aliud hoc signum Jovis, ab isto celebri, una cum Junone Marteque culto. Nam aperte Dio libro antea laudato hunc in columna stantem numerat inter alia signa Capitolii. Verba ejus: Ἐν γὰρ τῷ Καπιτωλίῳ ἀνδριάντές τε πολλοὶ ὑπὸ κεραυνῶν συνεχωνεύθησαν, καὶ ἀγάλματα ἄλλα τε, καὶ Διὸς ἐπὶ κίονος ἱδρυμένον. Patet idem ex sequentibus, ubi ait: Τῷ Διῒ ἄγαλμα μεῖζον, πρός τε τὰς ἀνατολὰς καὶ πρὸς τὴν ἀγορὰν βλέπον ἐψηφίσαντο. Ubi nota, quod dicat signum illud decretum non reponi in foro, sed ad forum tantum spectans atque Orientem. Ut fortasse sit lacuna in nostro. IDEM. Jovem hunc esse alium a Jove Capitolino certissimum est, & stetisse eum in columna extra ædem Jovis Capitolini, inficias ire nemo potest, Ciceronem in Catil. III. Divin. L. I. C. II. L. II. 20. evolvens: Adde Arnobium Lib. VII. p. 245. Ed. Lugd. *ictum cum esset Capitolium fulmine, multaque in hoc alia: Jovis etiam simulacrum, sublimi quod in culmine (sc. columine) stabat, suis esse ab sedibus provolutum.* Unde vero Cl. Rycquius p. 246. statuam æneam fuisse sciverit, nescio. Inauratam fuisse, cujuscumque tandem ma-

responso [11] in foro repositum. [12] Tabulæ legum æneæ litteris [13] liquefactis. [14] Ab his pro-

materiæ fuerit, suspicari possumus ex nostri Cap. 109. & C. 77. Repositum autem fuisse non eodem, quo disjectus est, anno, ut ex nostro aliquis putaret; sed biennio post A. U. C. DCXC. & eo die, quo indicium conjurationis in senatu factum est; atque ita collocatum esse, ut in forum ac solis ortum vultus Jovis conversus esset, ex Cicerone Ibid. manifestum est. Arnobius etiam Ibidem. *Nisi Jupiter rursus altiore in culmine* (sc. *columine*) *figeretur, orientalem conversus ad cardinem, radiisque oppositus solis.* Forsan in Obsequente legi, ac distingui debet *istam. S. quoque J. c. c. disjectum, A.*

12 *Tabulæ legum*] Ante hæc punctum est scribendum, quia si cohærerent præcedentibus, scribendum esset, *tabulas legum aneas.* Unde quoque suspicor, abesse verbum hoc loco, & scribendum *anea ista.* SCHEFFER. Si inverso modo legas, omnia erunt perspicua, & plana. *Tabulis legum aneis litera liquefacta.* Dio p. 33. τά τε γράμματα τῶν στηλῶν, ἐς ἃς οἱ νόμοι ἐσεγέγραπτο, συνεχύθη, καὶ ἀμυδρὰ ἐγένετο. Vel pro *anea* repone *erasa.* Corrupta etiam sunt verba Quinti Ciceronis L. 1. Divin. C. 11.

Tum species ex are vetus, generataque Nassa
Concidit, elapsaque vetusto numine leges.

Num? *elapsaque vetusto nomine leges.* Id est, conciderunt vetustæ leges, nominibus & litteris elapsis.

13 *Liquefactis*] Memorare Cicero videtur in Catilin. III. Ubi ait: *Memoria tenetis, Cotta & Torquato Consulibus, complures cum Capitolio* (sic mallem, quam quod editum, *in Capitolio*) *turres de cœlo esse percussas, cum & simulacra deorum immortalium depulsa sunt, & statua veterum hominum dejecta, & legum ara liquefacta.* Hic tamen factum ait Cotta & Torquato Consulibus. Nempe noster quoque accidisse hoc scribit, non Cæsone & Antonio Consulibus, sed biennio ante, nec annorum omnium consules memorat, & memoratis duobus sæpe subdit, quæ sunt plurium, ut ne quidem inscripsisse capitibus singulis ista, quæ nunc leguntur, Consulum nomina videatur, quod jam alibi notavi. De tabulis legum æreis adi Ruperti Epist. ad Reines. 27. pag. 673. SCHEFFER.

prodigiis Catilinæ nefaria conſpiratio cœpta.

CXXIII. *Quinto Metello, L. Afranio, Coss.*

A. U. 693

DIe toto ante ſereno, circa horam undecimam [1] nox ſe intendit, deinde reſtitutus [2] fulgor. Turbinis vi tecta dejecta: ponte [3] ſublapſo, homines in Tiberim præcipitati. In agris pleræque arbores [4] everſæ radicibus. [5] Lu-

14 *Ab his prodigiis*] Adde Salluſtium in Bell. Catilin. c. 47. Genus loquendi elegans oſtendi ad Petronii Fragmentum. SCHEFFER. Par. 3. *ab iis.* In hac præpoſitione corrigendus eſt Cicero L. v. Epiſt. ad Famil. 16. *Nihil mali eſſe in morte, in qua ſi reſideat ſenſus, immortalitas illa potius* &c. pro *in qua* omnes fere MSS. *&* *qua*. Scribe *a qua* vel *ex qua*. Lucanus L. III. *v.* 38.

Aut nihil eſt ſenſus animis a morte relictum,
Aut mors ipſa nihil.

Quod explicat Seneca Troad. *v.* 397.

Poſt mortem nihil eſt, ipſaque mors nihil.

1 *Nox ſe intendit*] Una hora citius nimirum, quam debebat. Dicitur autem nox *ſe intendere*, non cum adpropinquat, ſed cum jam omnia tenebris obducit. SCHEFFER. Corrigendus in hac voce Oroſius L. III. C. 7. *Nox uſque ad plurimam diei partem intendi viſa eſt.* vulgo *tendi.* Veram hanc eſſe emendationem, patet ex Livio, qui L. VII. C. 28. idem narrans prodigium ſcribit; *nox interdiu viſa intendi.* Adde J. F. Gronovii notas ad L. I. C. 57. *primis ſe intendentibus tenebris.*

2 *Fulgor turbinis*] Diſtinctio abeſt. Scribendum *fulgor. Turbinis.* Obſerva *fulgorem* ſimpliciter, & per excellentiam de fulgore ſolis poſitum, ſi lectio eſt ſana. Nam ſolet alibi addere. SCHEFFER.

3 *Sublapſo*] Id eſt, ſubtus lapſo: cum in eo ambularent, ſub ipſorum pedibus prolapſo. IDEM. Cl. Burmannus *ſublato* conjicit.

4 *Everſa radicibus*] Pro, ex ipſis radicibus e verſæ, vel ai

Lusitani, Gallæci devicti.

M.

ab ipsis radicibus, per ellipsin præpositionis, quomodo *ab imo evertere* usurpavit Lucretius. Sic Virgilius Lib. v. Æneid.

--- *Radicibus eruta pinus.*

Sed forte scribendum, *radicitus*, quia sic inferius cap. 128. *Arbores radicitus & pleraque tecta eversa.* Suet. Vespasian cap. 5. *Arbor quoque cupressus in agro avito sine ulla vi tempestatis radicitus evulsa atque prostrata.* SCHEFFER. Edd. Pariss. *radicitus.* Recte. Seneca Consol. ad Marciam C. 16. *Eversis arboribus, quas aut ventus radicitus evulsit.* Nat. Quæst. L. VII. C. 5. *Arbusta radicitus vellit.* Avienus Fab. 16.

Montibus e summis radicitus eruta quercus
--- *Decidit, insani turbine victa Noti.*

Posset etiam non male legi *eversa a radicibus.* Phædrus L. III. Fab. 10.

--- *A radicibus*
Non evertisset scelere funesto domum.

Virg. I. Georg. 319.

--- *Segetem a radicibus imis*
Sublime expulsam eruerent.

Lucret. L. VI. 145.

Arbusta evolvens radicibus haurit ab imis.

5 *Lusitani, Gallaci*] Scr. *Callaci* hic & ubique. Vide Vlitium ad Gratii Cyneg. *v.* 514. Præterea recte abest distinctio a quibusdam Edd. Callæci enim sunt populus, & pars Lusitaniæ, quæ hoc anno pacata est a Cæsare proprætore, a quo Callæciæ urbs Brigantium in potestatem accepta est. V. Dionem Cass. L. XXXVII. p. 54. Plutarchus tamen in Cæsare p. 73. dicit στρατεύσας ἐπὶ Καλλαϊκοὺς, καὶ Λυσιτανοὺς, κεχείρωσε &c. Sed sic supra Cap. 90. *Ligures Sallyes.* Cap. 75. *Delmatæ Scordisci.* Quamquam, ut verum fatear, nunc ibi pro *Scordisci* legere malim *Scorda* vel *Scodra*, quæ urbs est Delmatiæ. V. Polybii Legat. 74. Plin. L. II. C. 22. Flor. Lib. II. C. 13. ac Livium non uno loco. Ut ita memoriæ tradiderit Obsequens, Delmatas circa Scodram fuisse superatos. Vellejus L. II. C. 115. *Desitiates Delmatæ.* Et passim; licet ab aliis Auctoribus paullulum distinguantur. Ex his autem verbis patet, cur Lusitaniæ Cæsarem præfuisse dicat Dio, non totius ulterioris Hispaniæ, ut Sueton. in Cæs. C. 18. scilicet, quia in hac Hispaniæ ulterioris regione præcipue res gerebat. Adde Livii Epit. 103.

A.U. 690

M. Cicerone, Gajo Antonio, Coss.

[1] CUm in agro Pistoriensi Catilinam devicisset, laureatos fasces in provinciam tulit: ibi [2] à Dardanis oppressus, amisso exercitu profugit. Apparuit eum hostibus portendisse victoriam, cum ad eos laurum [3] victri-

1 *Cum*] Deest aliquid, nomen nempe ejus, à quo victus Catilina. Scribe: *Capta. Antonius, cum in.* Vitium ex eo, quod nomen *Antonii* litera unica *A* signarit scriba ignavus, eaque cum finali vocis praecedentis conjuncta, habita fuerit otiosa, & sic deleta sit. Vide Epitomen Livianam CIII. Hæc scripseram, cum postea oblatus mihi codex est Argentorati editus ad fidem editionis Aldinæ, ex quo vidi, totum caput hic desiderari, verbis quoque, *Cum in agro Pistoriensi*, nomina præfigi aliorum Consulum, quorum alter est Antonius, plane sicut omnia in nostra hac editione suppleri curavimus. Et hæc causa, cur in consignatione capitum numerus 123. desideretur in Tornæsiano codice. SCHEFFER. *M. Cicerone* &c.] Maxima hic est confusio, nam illa *cum in agro* usque ad *Lupi in urbe visi* &c. quæ longe post acciderunt, adnectenda erant Capiti 122. & anteponenda Capiti illi *Die toto*, quod male Lycosthenes in Ed. Bas. omisit. Consulum quoque nomina delenda erant; quamquam ea retinui, quia in omnibus, quas inspexi, antiquis Edd. apparent. Vox *Antonius* etiam necessario adesse debet: atque ita legit Turnebus Advers. L. XXII. C. II. uti & Scaliger, ac Heinsius. Freinshem. ad Florum L. II. C. 17. §. 6. pro *devicisset* legit *devicit*, &: ac pro *cum*, *C. Ant.* quod mihi valde adridet.

2 *A Dardanis oppressus*] Gente Illyrica, ut docet Strabo. Epitome Liviana 103. in Thracia scribit male pugnasse. SCHEFFER.

3 *Victricem*] Antv. 2. *victorem.*

4 *In*

ctricem tulerit, quam [4] in Capitolio debuerat deponere. [5] Lupi in urbe visi: [6] nocturni ululatus flebiles canum auditi. Simulacrum Martis sudavit. Fulmen tota urbe pervagatum, pleraque deorum simulacra decussit, homines exanimavit. Urbs lustrata. [7] Pro- A.U. 700

4 *In Capitolio debuerat deponere*] Et quidem in gremio Jovis Capitolini. Pacatus noster cap. 9. *Depositis in gremio Capitolini Jovis laureis, triumphales viri rusticabantur.* Ubi vide Notas nostras, simul & observa, quod de Jove Capitolino supra notavimus, sedisse scilicet, non stetisse, quando in stantis gremium deponi laurea nequivit. Sed hoc obiter. Adde etiam Paschalium de Coronis Lib. VIII. cap. 2. & Lipsium ad II. Ann. Taciti cap. 26. item Excursus ejusdem hoc loco lit. D. SCHEFFER.

5 *Lupi in urbe*] His novi Consules erant præfigendi, & Caput illud *M. Crassus* præcedere debebat. Nam ex Dione L. XL. p. 128. patet, hæc & sequentia accidisse sub finem Anni DCC. Cn. Domitio Calvino, M. Valerio Messala Coss. M. Crassus autem ad Parthos profectus est A. U. C. DCXCIX. L. Domitio, C. Claudio Pulchro Coss. Vide Pighii Ann. T. III. p. 403. aliosque.

6 *Nocturni ululatus, flebiles, canum*] Distinctio vitiosissima. Nam primo ante vocem *nocturni* ponendum punctum. Deinde omnia jungenda inter se, absque commate. Canum ululatus flebiles intelliguntur junctim, quales edunt lugentes. Ululare de canibus usurpavit etiam Virgilius Lib. VI. Æneid.

--- *Visæque canes ululare per umbram.*

Annotandum autem, quod hos canum ululatus semper habuerint pro malo omine. Vide, quæ de eis habentur apud Dionem Lib. XLV. Adde quoque infr. cap. 128. SCHEFFER. Distingue *visi nocturni*, *Lupi nocturni*, ut *nocturnus bubo*, *vespertinus ursus*, *matutinæ alites*, *nocturnæ aves* &c. dicuntur. Immo *nocturnus lupus* legitur apud Propert. L. IV. El. 5. 14. Creberrime autem est in prodigiis, *Nocte lupum in urbe visum.* Infra tamen C. 128. *Canum ululatus nocte auditi*; & Ovid. L. XV. Met. v. 797.

Nocturnos ululasse canes.

7 Pro-

7 Propter dictaturam Pompeji ingens seditio in urbe fuit.

A.U. 699 CXXIV. 1 *Gn. Domitio, Appio Claudio, Coss.*

M. Crassus ad Parthos profectus, cum 2 Eufratem transiret, 3 multa prodigia neglexit. 4 Cum etiam coorta tempestas signifero 5 signum arreptum 6 mersisset gurgiti, & 7 offendente nimborum caligine prohiberen-

7 *Propter dictaturam Pompeji*] Nullam ego Pompeji dictaturam scio. Erant quidem, qui offerrent ipsi, verum is repudiavit. An invidiose sic appellat consulatum ejus solitarium, de quo Vellejus Lib. II. cap. 47. Mihi locus mutilus videtur. SCHEFFER. Videatur Petavius Doctr. Tempor. L. XII. C. 40. *Dictaturam* autem dicit, quia solus rerum potiebatur, ut Cinna μοναρχεῖν dicitur a Plutarcho in Cæsare p. 707.

1 *Gn.*] Par. 3. *C.* sed lege *L.* & consule Onuph. Panvin. L. I. Fast. p. 162. & alios.

2 *Eufratem*] Pariss. Antvv. *Euphratem.*

3 *Multa prodigia*] Quæ prolixe commemorantur à Plutarcho vita Crassi p. m. 554. SCHEFFER.

4 *Cum etiam*] Fortasse *cum enim*, vel exciderunt quædam.

5 *Signum arreptum mersisset gurgiti*] Nominatim de signo militari hoc intelligendum, non aquila. De eo quippe firmat & Dio Lib. XL. pag. 129. & Florus Lib. III. cap. 11. Aquila non mersa, sed retroacta & conversa. Vide Val. Max. Lib. I. c. 6. 11. & Plutarchum supra dicto loco. SCHEFFER. Pro *arreptum* lege *abreptum* vel *ereptum.*

6 *Mersisset*] *Immersisset* Heinsius.

7 *Offendente nimborum caligine*] Etiam hæc Dio firmat. SCHEFFER. *Offendente* probum est quidem; sed Ald. Asul. Antvv. aliæque *offundente.* Pariss.

tentur transire, pertinaciter perseverans [8] cum filio & exercitu interiit.

CXXV. *L. Paullo, C. Marcello, Coss.* A.U. 703

MUla pariens, discordiam civium, bonorum interitum, mutationem legum, turpes matronarum partus significavit. [1] Incendium, quo maxima pars urbis deleta est, prodigii loco habitum. Inter Cæsarem & Pompejum bella civilia exorta. [2] Adversus Cæsarem [3] Pompejus Macedonia cum A.U. 705 [4] in-

tiss. *effundente* scilicet *se*, pro *offusa*. Heinsius legebat *se offundente*. *Offusa caligo* quid sit, & hæc tria verba sæpissime inter se commutari, docent J. F. Gronovius Observ. L. IV. p. 330. Cl. Burmannus ad Phædr. L. II. F. 4. & ad Quinctilian. Instit. L. IX. 3. Tacitus L. II. Hist. C. 80. *Ut primum tantæ multitudinis offusam oculis caliginem disjecit.* f. *vicissitudinis*, vel *altitudinis*. *Multitudinis* profecto sensum hic nullum habet.

8 *Cum filio & exercitu*] Post Plutarchum & Dionem, vide quoque Florum Lib. III. cap. 11. & Justinum Lib. XLII. quique ibi a Berneggero laudantur. SCHEFFER.

1 *Incendium, quo maxima pars urbis*] De hoc incendio necdum vidi quid notatum apud alios. IDEM. *Incendii* hujus meminit Orosius L. VI. C. 14. & L. VII. C. 2. Sed accidisse memorat A. U. C. DCC.

2 *Adversus*] Acciderunt hæc A. U. C. DCCV. C. Julio Cæsare II. P. Servilio Isaurico Coss.

3 *Pompejus Macedonia*] Deest præpositio: scribendum enim *Pompejus in Macedonia*. Absorsit eam *m* in *Macedonia*, totidem lineolis constans, ut & alibi est factum. *Macedonia* latissime hic intelligenda, ut includat & campos Pharsalicos, quos vulgo in Thessalia ponunt. Simile quid habes cap. 113. SCHEFFER.

4

4 invitatis gentibus amicis instrueret aciem, à Dyrrhachio venientibus 5 adversa fuerunt fulmina, 6 examen apum in signis portendit. 7 No-

4 *Invitatis*] Immo *invitatus*, & quasi coactus ad pugnandum ab illis gentibus, cum Agamemnona vocantibus. Cl. Burmanno placet *incitatus a g. & amicis.*

5 *Adversa fuerunt fulmina*] Hoc *fuerunt* ex glossa sequentis *fuere* perperam hic est intrusum. Nam vocabulum *adversa* respicit verbum *portenderunt*, & *mala tristiaque* significat. *Portenderunt* autem ex sequenti *portendit* intelligendum. Historiam ipsam habet quoque Val. Max. Lib. I. cap. 6. SCHEFFER. *Venientibus* &c.] Ita Lucanus L. I. v. 150. *Thessala rura*

Cum peterent, totus venientibus obstitit æther.

& Valer. Maximus L. I. C. 6. §. 12. *Egresso a Dyrrhachio adversa agmini ejus fulmina jaciens* (Jupiter) *examinibus apum signa obscurando.* &c. Unde patet, *adversa fuerunt* hoc loco rectum esse; & *portendit* hic absolute pro *mala portendit* usurpari, quomodo occurrit etiam apud Justinum Lib. XXII. Cap. 6. *si priusquam proficiscerentur, factum esset, crediturum adversum profecturos* (scribe *profecturis* cum Gronovio & Grævio) *prodigium esse; nunc quia egressis acciderit, illis, ad quos eatur, portendere.* Quid? si pro *portendit* legas *consedit*; ut loquitur sexies vel pluries noster, nec aliter unquam, & ita Livius fere semper. Dio etiam p. 182. τότε σημεῖα μέλλουσι προέσχεν. Scaligero placebat *pratendit*, ut & Heinsio, qui etiam hoc modo locum concipiebat. *A. ruerunt* [vel *fuerunt*) *fulmina; cladem examen in s. portendit.* De verbo *ruere* adeantur notæ ad Phædri versum

Canes confusi, subito quod ruerat fragor.

Examen simpliciter de examine apum dicit Lucanus L. VII. 161.

Nec non innumero cooperta examine signa.

Seneca Oedip. v. 602.

Cum examen alto nectitur densum globo.

Calpurn. Ecl. IV. v. 151.

Quod Peligna solent examina lambere nectar.

Florus L. II. C. 6. *Imminentem temerario duci cladem prædixerant insidentia signis examina.* L. IV. C. 2. *Examina in signis.* Adde Declamat. Quinctil. XIII.

6 *Examen apum in signis*] Firmat hoc quoque Val. Max. &

[7] Nocturni terrores in exercitu fuere. Ipse Pompejus [8] pridie pugnæ die visus in theatro suo [9] ingenti plausu excipi, mox acie victus, [11] in Ægypto occisus. [12] Eo ipso die plerisque locis [13] signa sua sponte conversa. [14] Clamorem cre-

& Flor. IV. cap. 2. SCHEFFER.

7 *Nocturni terrores*] Memorat & Val. Max. *nocturnos totius exercitus terrores*, convenienter nostro. Apud cæteros non reperio. Plutarchus tantum ipsum excitatum è somno scribit Panicis quibusdam terroribus. SCHEFFER.

8 *Pridie pugnæ die*] Freinshemius pro *die* putat *sibi* scribendum, in Notis ad Florum. Mihi longius à vulgato abire hoc videtur, quam ut eo usque aberrare scriba quantumvis negligens potuerit. Putem potius legendum, *pridie pugnæ diem*. Sic Justinus Lib. I. cap. 10. *Per noctem deinde equum pridie constitutum diem ad eum locum ducit.* Neque difficultas est in voce *visus*, nam & ille sic simpliciter pro somnio solet usurpari. Val. Max. Lib. I. c. 1. de matre Dionysii. *Quæ cum eum conceptum utero haberet, parere visa est Satyriscum.* Atque ita ipse noster mox cap. 126. IDEM. Posset etiam legi *illei*. Non enim cum antiquariis *die* pro *illei* ab Obsequente esse scriptum putem. Heinsius etiam *sibi* conjecit.

9 *Ingenti plausu*] Ita & Plutarchus in vita ejus. Florus supra dicto loco plausum illum ait *in modum planctus* se habuisse. SCHEFFER.

10 *Acie victus*] In campis Pharsalicis. Vid. Plutarchum, Florum, Suetonium. IDEM.

11 *In Ægypto occisus*] Consilio Theodoti & Achillæ, jussu Ptolemæi regis, tum pueri. Vide Vellejum Lib. II. c. 53. Auctor. Vir. Illustr. IDEM.

12 *Eo ipso die*] Ante hæc verba punctum est ponendum. Nihil enim pertinent ad præcedentia. IDEM.

13 *Signa*] Deorum, puto; quod fuit indicium aversationis alicujus; quomodo & homines aversantes solent vultum oculosque alio convertere. Vide Val. Max. Lib. I. cap. 7. IDEM.

14 *Clamorem*] Ante hoc non punctum, sed colon ponendum; cohærent enim inter se, nec vocabulum *signa* primi casus est, sed quarti, sicut

crepitumque armorum [15] Antiochiæ bis, ut curreretur in muros, auditum, [16] indeque sonum tympanorum [17] Pergami. Palma viridis [18] Trallibus in æde Victoriæ sub Cæsaris statua [19] inter coagmenta lapidum [20] magnitudi-

sicut *clamorem*. SCHEFFER. Desideratur verbum, ex quo pendet ille Accusativus *clamorem*, ut observat Scheff. *Constat* addit Valer. Maximus. In recto casu hæc omnia sunt apud Cæsar. L. III. B. Civ. C. 105. quomodo hic etiam Pariss.

15 *Antiochia bis*] Hic ponendum comma. Currebatur enim in muros, urbis defendendæ causa, quia ille strepitus armorum speciem præbebat adventantis exercitus hostilis. Atque sic Aldina & Argent. SCHEFFER. *Bis, ut*] Hanc Schefferi distinctionem confirmat Cæsar: *Eodemque die Antiochia in Syria bis tantus exercitus clamor, & signorum sonus exauditus est, ut in muris armata civitas discurreret*.

16 *Indeque*] Unde? num ex Antiochia? hoc vero impossibile ac falsum. Quare scribo, *itemque*. SCHEFFER. Majus ulcus latere opinor. Cæsar enim, & Valer. Maximus *in abditis delubri*, Dio ἐν τῷ Διονυσίῳ tympana sonuisse referunt. Forsan fuit *in Dei æde*.

17 *Pergami*] Desideratur verbum *ajunt*, vel simile, quod sententiam claudat. Prodigia hæc alias commemorat & Dio Lib. XLII. p. 182. SCHEFFER.

18 *Trallibus*] Plutarchus in Vita ejus, Valer. Max. Lib. I. cap. 7. Dio dicto loc. IDEM.

19 *Inter coagmenta*] Hoc est, juncturas. Utitur hoc ipso verbo & Val. Max. in ista re, loco supra indicato, ut vix dubium sit, quin & Livius sic scripserit. IDEM.

20 *Magnitudine mature*] Scribendum est *matura*, ut sit sensus, fuisse tam magnam, quam solet esse matura. Ubi per *maturam* intelligit eam, quæ ad justam venit magnitudinem, ultra quam venire vulgo non solent, qualisque solet esse perfecta. Quomodo apud Columellam Lib. IV. cap. 29. sunt *surculi maturi*. Valerius Maximus *justa magnitudine* pro eo usurpavit. IDEM. Immo lege *matura*, quomodo jam monuit scribendum esse Freinshem. ad Flor. L. II. C. 7. §. 7. idque margini sui li-

dine matura enata. [21] C. Cornelius augur Patavii eo die, [22] cum aves admitterent, proclamavit, [23] rem geri, & vincere Cæsarem.

libri adscripserant Scaliger, & Heinsius. Idem quoque narrat Cæsar: *Trallibus* &c. *palma per eos dies in tecto inter coagmenta lapidum ex pavimento exstitisse ostendebatur.* Pro *in tecto* legendum esse *integra*, patet ex nostro, & Val. Maximo. Non enim placet commentum Doctissimi Vossii.

21 *C. Cornelius*] Habet eadem Plutarchus vita Cæsaris, & Dio. SCHEFFER.

22 *Cum aves admitterent*] Id est, juberent, vel permitterent eum pronunciare id, quod de Cæsare victoriaque illius dicere proposuerat, cum eas hac de re consuluisset. Sic enim id *admittere* hic puto explicandum, indeque esse, quod *aves admissivæ* dicantur, quarum auspicio talia possunt fieri. Festus: *Admissivæ aves dicebantur ab auguribus, quæ consulentem juberent.* IDEM.

23 *Rem geri*] Hoc est, pugnari, specialiori significatione, quod est observandum. IDEM. His ipsis verbis in hac historia usum fuisse Livium, non obscure liquet ex Plutarchi Cæsare p. 730. καὶ πρῶτον μὲν (ὡς Λίβιος φησὶν) τὸν καιρὸν ἔγνω τῆς μάχης, καὶ πρὸς τὰς παρόντας ἔφη, ὅτι καὶ δὴ περαίνεται τὸ χρῆμα. Lucan. L. VII. v. 195.

Venit summa dies, geritur res maxima, dixit.

Non itaque debebat hic locus a Viris Doctis pro suspecto haberi.

A.U. 707

CXXVI. C. *Cæsare*, M. *Lepido*, *Coss.*

[1] DEcimæ legionis aquilæ, Gn. Pompeji filio, [2] quæ fulmina tenebant, visæ dimit-

1 *Decimæ legionis aquilæ*] Una igitur legio aquilas habebat plures. Contrarium statuit Lipsius Lib. IV. Mil. Rom. Dial. 5. *Signum legionis aquila, ut supra tetigi, nec nisi unius una.* Lipsio adstipulatur Tacitus An. XIII. cap. 38. *Cui accita per noctem aliis ex castris tria millia tertianorum permiscuerunt, una cum aquila, quasi eadem legio spectaretur.* Tamen & Dio Lib. XLIII, ubi hæc commemorat, quæ habet noster, ipse quoque aquilarum plurium facit mentionem. Verba ejus: Οἱ δὲ δὴ ἀετοὶ τῶν στρατοπέδων αὐτοῦ τάς τε πτέρυγας σείσαντες καὶ τοὺς κεραυνοὺς, οὓς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν τινες χρυσοῦς ἔφερον, ἐκβαλόντες, ἐκείνῳ τε τὸ κακὸν ἀντικρυς ἐνέσκηπτον, καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπεπέτοντο. Quod ita vertunt: *Aquilæ exercitus Pompejani alas suas concutientes, fulminaque, quæ aurea nonnullæ pedibus gestabant, projicientes, Pompejo exitium palam obnuntiabant, ipsæque ad Cæsarem avolabant.* Sed in verbis hisce Dio non unam tantum nominat legionem, verum in plurali ait τῶν στρατοπέδων, quod existimo significare legiones plures. Forte igitur scribendum apud nostrum, *Decem legionum aquilæ.* Et potest error esse natus ex eo, quod compendiose primum esset scriptum *X. leg.* quod cum *decem legionum* notare deberet, scriba *decimæ legionis* intellexit. SCHEFFER. Recte Cl. Schefferus conjicit *decem legionum.* Nisi præferas *decem legiones*, ut sit Accusat. sed prius malo ex Dione. Ampl. Cuperus legendum esse censebat *decimæ l. aquila Cn. P. filio, quæ f. tenebat, visa dimittere*, & construebat *aquila visa dimittere fulmina filio.* Ut intellexerit auctor prodigium, quo suum exitium Pompejo denunciabatur, Jovis quasi fulmine in caput ejus decidente. Optime; pro *dimittere* modo legas *demittere.*

2 *Quæ fulmina tenebant*] For-

mittere, & in sublime [3] avolare: ipse [4] adolescens [5] Pompejus victus, & fugiens occisus.

CXXVII. C. *Cæsare*, *M. Antonio*, *Coss.* A. U. 709

CÆsari Dictatori [1] exta sine corde inventa. Calpurnia uxor somniavit; fastigium domus, [2] quod sicut [3] erat adjectum, ruisse. No-

Formabantur enim interdum aliquæ illarum aquilarum, quasi pedibus tenerent fulmina, quippe quæ alites ministræ essent Jovis. Docet locus Dionis antè prolatus, docent nummi veteres, quorum quidam & à Lipsio prolati supra dicto loco. SCHEFFER.

3 *Avolare*] Cl. Burmannus legit *evolare*. Pluribus de hoc verbo aget Vir Præstantissimus in notis ad Ovid. L. II. Art. v. 19. *Habet, quibus evolet, alas.* Sic supra Cap. 83. *Pulli e cavea in sylvam Laurentinam evolarunt.*

4 *Adolescens*] Ald. Asul. Bass. Par. 2. *Adulescens.*

5 *Pompejus*] Dictus & ipse *Cnæus.* Nam frater ejus Sextus fuga est elapsus. Eutropius fine Lib. VI. Florus IV. cap. 2. Epitome Liviana CXV. Dio dicto loco. SCHEFFER.

1 *Exta sine corde*] Hoc factum non proxime ante cædem ejus, sed prius, statimque cum primum sedisset in sella aurea, ipsi decreta, ususque fuisset veste purpurea, ut testatur Cicero de Divin. Lib. I. De re ipsa firmat Suetonius cap. 77. & Plinius L. XI. cap. 37. IDEM.

2 *Quod sicut erat*] Illud *sicut* nullum hic habere potest locum. Freinshemius pro eo legit, *quod Scto erat*, hoc est, *Senatusconsulto erat.* Optime ac ingeniosissime. Vide ipsum in Notis ad Florum. IDEM. Scaliger delebat *quod.* Heinsius legebat *quod ædificio e.* Cl. Burm. putat excidisse *Deo* vel *templo.* Magis tamen inclinat in Freinshem. emendationem ad Flor. L. IV. 2. 91. *SCto*; quam censeo esse verissimam.

3 *Erat adjectum*] Ornatus & majestatis causa, decreto Senatus, ut ex Livio testatur

 Plu-

Nocte, cum [4] valvæ cubili clausæ essent, sua sponte apertæ sunt, ita ut lunæ fulgore, qui [5] introvenerat, Calpurnia excitaretur. Ipse Cæsar viginti tribus vulneribus in curia Pompejana [6] à conjuratis confossus.

A.U. 709 CXXVIII. *M. Antonio*, [1] *P. Dolabella*, *Coss.*

C. [2] Octavius testamento Cæsaris patris Brundusii se in Juliam gentem [3] adscivit.

Plutarchus. Intelligit autem per *fastigium*, ornamenta statuarum & similium rerum, Græcis ἀκρωτήρια vocata, quæ in summo collocabantur ædium sacrarum aut virorum illustrium. Vide Suetonium Jul. cap. 81. Ibique Torrentium, item Salmasium ad Capitolini Pescennium in fine. SCHEFFER.

4 *Valvæ cubili*] Perperam; scribe, *valvæ cubiculi*. Sueton. cap. 81. *At subito cubiculi fores sponte patuerunt*. Quod hic fores nominat, in eo non dissentit à nostro. Nam ut liquet ex Plutarcho vita Cæsaris, factum est utrumque. Cæterum apud nostrum vitii causa, compendium fuit scripturæ. IDEM. *Cubiculi* etiam Gonzalas ad Petronium. Pariss. *cubilis*, quod rectum esse videretur; quia convenientius est eam excitatam esse lunæ fulgore, qui in lectum per valvas apertas introvenerat, nisi Plutarchus p. 737. etiam δωμάτιον diceret.

5 *Introvenerat*] Hoc divisim mallem legere, *intro venerat*. Plautus Captiv. III. Sc. 3. *v.* 12

Perdidit me Aristophontes hic,
qui intro venit modo.

IDEM.

6 *A conjuratis*] Pariss. *e*. Hos autem Suetonius vocat *conspiratos*; præterquam in Cap. 82. *Fuerat animus conjuratis*. Ubi vide Casaubon. Vellejus quoque Lib. II. Cap. 56. &c. Florus L. IV. C. 2. & Oros. L. VI. C. 17. *conjurationem* appellant.

1 *Dolabella*] Ald. Asul. Antv. 2. *Dolobella* hic & infra.

2 *Brundusii*] Vellejus Lib. II.

vit. Cumque hora diei tertia ingenti circumfusa multitudine Romam intraret, [4] sol puri ac sereni cœli orbe modico inclusus, extremæ lineæ circulo, qualis tendi arcus in nubibus solet, [5] eum circumscripsit. Ludis Vene-

II. cap. 59. *Ille festinans pervenire in urbem, omnem ordinationem & necis & testamenti Brundusii comperit.* Hoc tantum ait Vellejus. Imo matrem & vitricum ei urbem ingresso ait dissuasisse, quo cum facere & Suetonius videtur. Sed nimirum noster agit de consilio & proposito, reliqui de propositi illius publicatione. SCHEFFER.

3 *Adscivit*] Nescio, an recta sit hæc locutio. Mallem, *adseruit*. IDEM.

4 *Sol puri ac sereni cœli &c.*] Forsan *sol, puro ac sereno cœlo, o.* &c. Consule Auctores, quos laudant ad Suetonii August. C. 95. Torrentius, & Casaubonus, qui ibi de hoc prodigio accurate disputat. Non enim orbe cœli sereni est inclusus; sed cum repente esset serenum cœlum, est inclusus orbe modico, qualem facit arcus, cum ille, ut est in Catalectis Scaligeri p. 165.

Æthera nubiferum complectitur orbe decoro.

Sic leg. ex Vet. Cod. quem contulit Is. Vossius, non *nubificum*. His autem non dissimilis est Livii locus L. XXX. C. 2. *Frusinone arcus solem tenui linea amplexus; circulum deinde ipsum major solis orbis extrinsecus inclusit.* De his autem φαντασίαις vide Auctorem de mundo p. 125. atque ibi Vulcanium; & Scholiastem Æschyli ad Tragædiam ἕπτα ἐπὶ Θήβαις v. 495. *Eum* quoque, ut exarari curavi, legendum esse recte divinavit Cl. Schefferus.

5 *Eam circumscripsit*] Quam? an multitudinem? quid hoc autem ad Augustum. Ergo emenda, *eum*. Vellejus supra dicto loco. *Cui adventanti Romam, immanis amicorum occurrit frequentia, & cum intraret urbem, Solis orbis super caput ejus curvatus æqualiter, rotundatusque in colorem arcus, veluti coronam tanti mox viri capiti imponens, conspectus est.* De re ipsa vide quoque Plinium II. cap. 28. Sueton. Octav. c. 95. Dionem Lib. XLV. SCHEFFER.

neris Genetricis, quos [6] pro collegio fecit, stella, [7] hora undecima, crinita sub Septentrionis sidere exorta, convertit [8] omnium oculos. Quod sidus quia ludis Veneris apparuit, [9] divo Julio insigne capitis consecrari pla-

6 *Pro collegio*] Quod Cæsar instituerat faciendis hisce ludis paulo ante mortem, confecto templo Veneris. Plinius Lib. II. cap. 25. ubi de Cometa: *Apparuit ludis, quos faciebat Veneri Genetrici* [Augustus] *non multo post obitum patris, in collegio ab eo instituto.* Sed dicit Plinius hic, factum *in collegio*, quod nescio an rectum sit. Nam convenit cum nostro etiam, quod habet Dio hac de re Lib. XLV. Καὶ μετὰ τοῦτο, ait, τὴν πανήγυριν, τὴν ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀφροδισίου ἐκποιήσει καταδειχθεῖσαν, ἣν ἀποδεξάμενοί τινες ζῶντος ἔτι τοῦ Καίσαρος ἐπιτελέσειν, ἐν ὀλιγωρίᾳ, ὥσπερ τι καὶ τὴν τῶν Παριλίων ἱπποδρομίαν ἐποιοῦντο, αὐτὸς ἐπὶ τῇ τοῦ πλήθους θεραπείᾳ, ὡς καὶ προσήκουσαν διὰ τὸ γένος τοῖς οἰκείοις τέλεσι διέθηκε. *Ludos institutos ob perfectionem fani Veneris, quos viva adhuc Cæsare quidam sese celebraturos receperant, sed tamen, sicut & equestre certamen Parilibus negligebant, ipse suis sumptibus, tanquam ad se ratione generis pertinens, ad captandam populi gratiam fecit.* Suetonius hos ludos ipsi Julio ait factos, non Veneri, cap. 88. Julii. *Ludis, quos primo consecratos ei heres Augustus edebat, stella crinita per septem dies continuos fulsit.* Memorat & cap. 10. Ubi *ludos victoriæ Cæsaris* vocat. IDEM.

7 *Hora undecima*] Vide Suetonium dicto loco & Dionem, & adde ipsius Augusti verba hac de re servata apud Plin. L. II. c. 25. IDEM.

8 *Omnium oculos.*] *O. in se o.* Heins.

9 *Divo Julio insigne capitis consecrari*] Hoc vult, stellam istam crinitam appositam imagini Cæsaris, tanquam peculiare aliquod insigne, in capite. Plane sicut capitibus Castoris & Pollucis stellæ apponebantur. Suetonius hac de re: *Hac de causa simulacro ejus in vertice additur stella.* Servius ad Eclog. 9. *v.* 47. De eodem Cometa: *Ipse* (August.) *animam Patris sui esse voluit, eique in Capitolio statuam super caput auream stellam habentem posuit.* Adde nummos ejus apud Goltzium & alios, ubi e-

jus

placuit. Ipſi Cæſari [10] monſtroſa malignitate Antonii conſulis multa perpeſſo, generoſa fuit ad reſiſtendum conſtantia. Terræ motus crebri fuerunt. Fulmine navalia pleraque tacta. Turbinis vi ſimulacrum, quod M. Cicero [11] plebiſcito ante cellam Minervæ pridie, quam in exilium iret, poſuerat, [12] diſſipatum membris [13] pronum jacuit, fractis humeris, bracchiis, capite, dirum ipſi Ciceroni portendit. Tabulæ æneæ [14] ex æde Fidei turbine evulſæ. Ædis Opis valvæ fractæ. Ar-

jus effigies cum tali ſtella cernitur. SCHEFFER.

10 *Monſtroſa malignitate*] De qua præſertim videndus eſt Florus Lib. IV. cap. 4. Vellejus Lib. II. cap. 60. IDEM.

11 *Plebiſcito ante cellam Minervæ*] Quæ cella eſt in Capitolio. Ideo in Capitolio id ſimulacrum Dio ait poſuiſſe, fuiſſeque Minervæ. Verba ejus ſunt Lib. XXXVIII. Πρὶν δὲ δὴ ἀφορμῆσαι, ἔς τε τὸ Καπιτώλιον ἀνέβη, καὶ ἀγαλμάτιόν τι Ἀθηνᾶς ἀνέθηκε, Φυλακίδα αὐτὴν ὀνομάσας. *Prius tamen, quam diſcederet, in Capitolium aſcendens, ſimulacrum quoddam Minervæ, quam Cuſtodem appellabat, conſecravit.* Nota, quod hic nullam plebiſciti faciat mentionem. Et profecto conſecravit non ex plebiſcito, verum ſponte ſua. Plebiſcito autem ire in exilium compulſus eſt, per P. Clodium in tribunatu facto, de quo Vellejus Lib. II. cap. 45. Itaque illud *plebiſcito* vel poſt vocem *exilium* ponendum, vel tanquam gloſſatoris, penitus delendum eſt. IDEM.

12 *Diſſipatum membris*] Neſcio, an hic integer ſit locus, ratio loquendi ſane ſingularis, *ſimulacrum diſſipatum membris*, pro *mutilatum*. IDEM. An *diſſipatum, pronum jacuit, membris fractis*, &c?

13 *Pronum jacuit*] Vide Dionem Lib. XLV. p. m. 278. SCHEFFER.

14 *Ex æde Fidei*] Ergo & in ipſa tabulæ æneæ? Nimirum ipſa quoque fuit in Capitolio, ut oſtendit Ryequius de Capit. cap. 42. IDEM.

Arbores radicitus, & pleraque tecta eversa. [15] Fax coelo ad occidentem visa ferri. Stella [16] per dies septem insignis arsit. [17] Soles tres fulserunt, circaque solem imum [18] corona spiceæ similis [19] in orbem emicuit: & postea [20] in unum circulum sole redacto, [21] multis men-

15 *Fax cœlo* &c.] Dio L. XLV. p.278. λαμπὰς ἀπ' ἀνίσχοντος ἡλίου πρὸς δυσμὰς διέδραμε.

16 *Per dies septem*] Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, inquit Dio. *Insignis* hoc in loco notabilis propter magnitudinem & fulgorem. SCHEFFER.

17 *Soles tres*] Meminit Plinius Lib. II. cap. 31. Item Dio supra laudato loco, ubi ait, Τό τε φῶς τοῦ ἡλίου ἐν περὶ κύκλοις φαιλάζεσθαι ἐδόκει. Interpres non est assecutus. IDEM.

18 *Corona spica similis*] Perperam. Legendum *spicea similis*, puta, coronæ. Spicea corona ex spicis frumenti, quali ornabatur Ceres. Horat.

Spicea donet Cererem corona.

Huic ergo similis fuit ista in cœlo. Dio supra dicto loco: Καὶ ἕνα γε αὐτῶν στέφανος σταχύων πυρώδης περιεῖχεν. *Unum eorum corona spicarum ignea circumdabat.* Atque sic legendum etiam apud Plinium Lib. II. cap. 28. *Cernuntur & stellæ cum sole totis diebus plerumque, & circa solis orbem, ceu spicea corona, & versicolores circuli, qualiter Augusto Cæsare in prima juventa urbem intrante post obitum patris.* Ita habent MSS. vulgo *specie* legitur. De re ipsa adde & Sueton. cap. 95. IDEM.

19 *In urbem*] Imo vero, *in orbem*, id est, in circuitum. Ita habes apud Ciceronem, *torquere in orbem.* IDEM. Recepi in textum *spicea s. in orbem.* Nihil enim verius est. *In orbem* etiam Scaliger conjecit.

20 *In unum circulum*] In unum orbem ac corpus, sic, ut non cerneretur, nisi Sol unicus suo ambitu conclusus. Supra Dio, ἐν περὶ κύκλοις, quod non intellexerunt. Vide infra cap. 131. SCHEFFER.

21 *Multis mensibus languida lux*] Meminit & Dio, supra indicato loco. Plinius sic habet Lib. II. cap. 30. *Fiunt prodigiosi & longiores solis defectus, qualis occiso Dictatore Cæsare, & Antoniano bello totius penè anni pallore continuo.* IDEM.

mensibus languida lux fuit. In æde Castoris [22] nominum litteræ quædam Antonii & Dolabellæ Consulum [23] excussæ sunt, quibus utriusque [24] alienatio à patria significata. Canum ululatus nocte ante Pontificis maximi [25] domum Lepidi auditi: ex his maximus à ceteris laniatus, [26] turpem infamiam Lepido portendit. [27] Hostiæ grex piscium in sicco reciproco maris fluxu relictus. Padus inunda-

22 *Nominum.*] *Nomini* Heins.

23 *Excussa sunt*] Per corvos, rostris eas in tabella scriptas excidentes. Vide Dionem L. XLV. pag. 278. SCHEFF.

24 *Alienatio à patria*] Animi alienationem, per bella civilia declaratam, puto intelligendam. IDEM.

25 *Domum Lepidi*] Hoc vocabulum *Lepidi*, ex glossa, quam pepererunt sequentia, natum, perperam hic intrusum est, & ideo debet deleri. Rem ipsam memorat Dio supra dicto loco. De canum ululatibus adde, quæ notavi supra cap. 123. IDEM. *Lepidi*, tamquam Glossam, deleri debere non puto. Dio *πρὸς τῇ τοῦ ἀρχιερέως τοῦ Λεπίδου οἰκίᾳ.* Si autem aliquis dicat, tum debuisse scribi ab Obsequente *ante Pontificis maximi Lepidi domum*, opponam Cicer. L. III. Nat. D. C. 32. *Pontifex maximus est Q. Scævola interfectus*; & Florum L. IV. C. I. *Tum Cos. habito senatu in præsentem reum Cicero peroravit.*

26 *Turpem infamiam.*] Vir Doctiss. Jos. Wasse in Indice ad Sallustium legit *famam* ex Belli Jugur. Capite 89. *nihil metuere nisi turpem famam.* Verum noster Cap. 97. dicit *infamiam virginibus, & equestri ordini portendi.* Quod autem ait *turpem infamiam*, ab eo fit ad magnitudinem infamiæ exprimendam: ut C. 115. *immunde fœdare.* Quod etiam perperam tentabat Cl. Scheff. Quin apud Suetonium legas de Tiberio Cap. 44. *Majore adhuc & turpiore infamia flagrabat.*

27 *Hostia*] Seu, ut scribunt vulgo sine aspiratione, *Ostia.* Dio vocat *κατὰ τὰς τοῦ Τιβέριδος ἐκβολάς*, quod interpres ejus non satis intellexit. Vide L. XLV. pag. 278. ubi narrat hoc prodigium. SCHEFFER.

davit, & intra ripam refluens [28] ingentem viperarum vim reliquit. [29] Inter Cæsarem & Antonium civilia bella exorta.

A. U. 710 CXXIX. [1] *Cajo Pansa, Hircio, Coss.*

CÆsari [2] cum honores decreti essent, & imperium adversus Antonium, immolanti [3] duplicia exta apparuerunt. [4] Secutæ sunt eum

28 *Ingentem viperarum vim reliquit*] In sicco, puta, deserente eas aqua fluminis recedentis. Vide Dionem XLV. pag. 278. SCHEFFER.

29 *Inter Cæsarem & Antonium*] De quo videndus Florus Lib. IV. cap. 11. & quos vulgo ad id caput laudant. IDEM.

1 *Cajo Pansa, Hircio.*] Scribe *C. Pansa, A. Hirtio.*

2 *Cum honores decreti essent*] Ut pro prætore præesset exercitui contra Antonium. Vide Suetonii Octav. cap. 10. SCHEFFER.

3 *Duplicia exta*] Non, ut *duplicem naturam* dixit supra cap. 113. verum *duplicata*. Sueton. cap. 95. *Immolanti omnium victimarum jocinora replicata intrinsecus ab ima fibra paruerunt*. Ubi vide etiam Casaubonum. Nota vero, quod *jocinora* hic vocet, quæ noster dixit *exta*. Illa nempe excellentiori sensu *exta* dicebantur, ut jam alibi notavi. Atque sic Dio Lib. XLVI. p. 314. conspecta dicit esse διπλᾶ τὰ ἥπατα, quo loco illud διπλᾶ, ut apud nostrum *duplicia* est intelligendum. Notat autem porro evenisse hoc in hostiis duodecim. IDEM. Casaubonus censet *duplicia* hic idem significare, quod apud Suetonium *replicata*. Verius forsan est, intelligi *gemina*, hoc est διττά; quod aliter *magmentum* vocant. *Replicata* vero δίπτυχα dicebant Græci.

4 *Secuta sunt eum res prosperæ*] Habuit res prosperas, & bella felicia contra Antonium cæterosque. SCHEFFER.

5

eum res prosperæ. C. Pansa Cos. [5] statua equestris Antonii domi corruit. [6] Equus phaleratus [7] in ipsius conspectu festinans concidit. Quidam è populo sanguine victimarum [8] prolapsus, [9] respersam cruore palmam proficiscen-

5 *Statua equestris Antonii*] Meminit & Dio Lib. XLVI. p. 312. sed apud ipsum pro κ̀ ἀνδριὰς αὐτῷ χαλκῆς, legendum fortassis est, κ̀ ἀνδριὰς Ἀντωνίου. IDEM. Errat Cl. Schefferus, cum Dionem e nostro vult corrigere; nam Obsequens corrigendus est ex Dione. Omnis sermo in Dione, & hic, est de Pansa, non de Antonio. Ibi vero legitur. ἀνδριὰς αὐτῷ χαλκῆς ἐν τῷ τῆς οἰκίας προθύρῳ ἑςὼς ἀνετράπη αὐτόματος &c. Unde apparet, hic scribendum esse *C. Pansa Cos. statua equestris anea sponte* (vel *ante ostium*) *domi corruit*. C. 71. *ad lucum Libitinæ in statua equestri ænea*. Pro *Cos*. Antv. *Coss*.

6 *Equus phaleratus*] Phaleris ornatus, qualis dari proficiscentibus in provincias Consulibus solebat. Hinc apud Tacitum Lib. XV. cap. 7. *equus, qui consularia insignia gestabat*. Ubi vide, quæ a Lipsio sunt notata, & adde ejusdem Lib. II. de Milit. Rom. Dialog. 12. SCHEFFER.

7 *In ipsius conspectu*] Non liquet satis, quo referri hoc debeat, num ad *festinans*, an ad *concidit*. Mallem credere, sententiam priorem esse veram, quia rectius alias hæc verba post *festinans* posita fuissent. Erit ergo sensus, equum conspecto Pansa festinasse, verum in festinatione illa media, dum currit exultatque, prolapsum. Facitque hæc interpretatio magis ad præmonstrandos magnos, sed irritos ipsius conatus. Adde, quæ similia leguntur apud Berneggerum Observ. Miscel. XL. IDEM.

8 *Prolapsa*] Perperam. Scribendum est, *prolapsus*. Dio supra dicto loco. Ἔν τε τῷ αἵματι τῷ προκεχυμένῳ ὤλισθε κ̀ πεσὼν τὸν φοίνικα ἐμίανεν. IDEM.

9 *Respersam cruore palmam*] Quænam est hæc palma, & quo fine data ipsi? num, ut omen esset victoriæ futuræ? Nequaquam. Verbum est corruptum, & pro *palmam paludamentum* scribendum. Patet ex Dionis verbis antea allatis, item his, quæ præcedunt:

Ἦν

centi dedit. Funesta hæc ipsi prodigia [10] fuerunt. Qui mox [11] adversus Antonium dimicans, [12] in mortem vulneratus est. [13] Armorum telorumque species [14] à terra visa cum fragore ad cœlum ferri. Signa legionis, quæ relicta à Pansa [15] ad urbis præsidium erat, ve-

Ἥτις ἐν τούτῳ φοίνικα αὐτῷ προσφέρον. Ubi bis appellat *φοίνικα*, quod Latinis est *paludamentum*, quod jam à Ferrario est observatum. Lib. II. de Re Vest. cap. 6. Nempe paludamentum fuit purpureum, usurparique consuevit ab Imperatore, cum profecturus esset ad bellum, sicut idem dicto docet loco. Apud nostrum per compendium scriptum fuit *palmum* cum lineola in summo, pro *paludamentum*. Inde factum *palmam*. IDEM. Meo judicio Cl. Schefferus non recte corrigit *paludamentum*; quia in Dione scribitur *φοῖνιξ*. Nam *φοῖνιξ* simpliciter posita non significat *vestem puniceam*, ut male ibi reddidit interpres, sed *palmam*. Hanc autem boni ominis caussa ei homo iste porrexit. Nec aliter hunc locum intellexisse Doctiss. Freinshemium, patet ex ejus Supplementis Livianis Lib. LXXXIII. Cap. 22. *& quidam e populo in eodem sanguine lapsus, palmam, quam boni ominis caussa proficiscenti daturus erat, cruentavit porrexitque.*

10 *Fuerunt. Qui*] Mallem distinguere ac scribere: *Fuerunt, quia mox.* Totus enim locus agit de Cajo Pansa Consule, ostenditque prodigia, quæ mortem ejus præcesserunt. SCHEFFER. Pro *qui* lege *quia* cum Scheffero, vel *quippe*.

11 *Adversus Antonium dimicans*] Una cum Octavio Augusto, in bello Mutinensi. Vide Sueton. Octav. cap. 10. & 11. SCHEFFER.

12 *In mortem vulneratus*] Pro, *ad mortem usque*. Itaque Suetonius loco prædicto: *Hoc bello quum Hircius in acie, Pansaque post ex vulnere periissent, rumor increbuit, ambos opera ejus occisos.* IDEM.

13 *Armorum*] Hic punctum debebat præmitti. IDEM.

14 *A terra*] Ita Dio quoque Lib. XLVII. pag. 328. qui videndus. IDEM.

15 *Ad urbis præsidium erant*] Scribo, *erat*, ut ad *legionis* referatur. Nec enim signa nuda,

veluti longo situ [16] inductis araneis [17] venire [18] visa. Fulmine pleraque icta. In castris Cæsaris luce prima in culmine prætorii [19] super linteum consedit aquila: inde circumvolan-

da, ut hic quidem intelliguntur, verum legio præsidium urbi erat futurum. Dio Lib. XLVII. Τά τε γὰρ σημεῖα τοῦ στρατεύματος τοῦ τὴν πόλιν φυλάττοντος, &c. Habes manifeste legionem, vel exercitum urbem custodientem. IDEM.

16 *Inductis araneis*] Hoc est, telis aranearum. Phædrus noster II. cap. 9.

--- *Tollere hæc aranea*
Quantum est laboris.

Ubi vide, quæ de hoc vocabulo nobis sunt notata. Prodigium memorat & Dio Lib. XLVII. pag. 328. IDEM.

17 *Venire*] Suspectum mihi hoc verbum est, & corruptum puto: quamquam *venire* sæpe poni pro *esse* noverim. Dio σημεῖα ἀράχνιον ἀνεπλήσθη. Forsan *canêre*. Res enim canescunt situ, vel *rigere*, vel *inretiri*. Nob. Heins. legebat *obretiri* ex Lucretii Lib. III. v. 385. *aranei tenuia fila*

Obvia sentimus, quando obretimur euntes.

Telas araneorum vocari *casses* & *retia* obvium est. Araneæ etiam in hac re mali ominis erant apud alios populos. Vide Ælianum Var. Hist. L. XII. C. 57. & Doctissimum Virum J. C. Bulengerum Lib. IV. de Prodigiis Cap. 33.

18 *Visa, fulmine*] Post *visa*, punctum ponendum. Nam illud *pleraque* non pertinet ad *signa*, sed neutraliter & per se stat, pro rebus aut locis plerisque. Ita enim noster solet. Ut cap. 96. *Fulmine Romæ & circa pleraque tacta*. Cap. 113. *Fulmine pleraque icta*. C. 122. *Fulmine pleraque decussa*, & sic alibi. SCHEFFER.

19 *Super linteum*] Quodnam hoc est linteum? Ignoro, si non id, ex quo tabernaculum prætoris. Vulgo ex pellibus aut coriis habebant. Prætores & magistratus alii fortasse ex lintea veste, sicut hodieque usitatum est. Simile quid legitur apud Sueton. cap. 96. *Contractis ad Bononiam triumvirorum copiis, aquila tentorio ejus supersedens, duos corvos hinc & inde infestantes afflixit, & ad terram dedit*. Sed hoc quidem simile est, non idem: differt enim in quamplurimis, ut vix aliquid hinc colligas. IDEM.

centi dedit. Funesta hæc ipsi prodigia runt. Qui mox [11] adversus Antoniu cans, [12] in mortem vulneratus est. [13] rum telorumque species [14] à terra fragore ad cœlum ferri. Signa legi relicta à Pansa [15] ad urbis præs... mon- ...c pol- lice

Ἥτις ἐν τούτῳ φοίνικα αὐτῷ προσφέρει. Ubi bis appellat φοίνικα, quod Latinis est *paludamentum*, quod jam à Ferrario est observatum. Lib. II. de Re Vest. cap. 6. Nempe paludamentum fuit purpureum, usurparique consuevit ab Imperatore, cum profecturus esset ad bellum, sicut idem dicto docet loco. Apud nostrum per compendium scriptum fuit *palmum* cum lineola in summo, pro *paludamentum*. Inde factum *palmam*. IDEM. Meo judicio Cl. Schefferus non recte corrigit *paludamentum*; quia in Dione scribitur φοῖνιξ. Nam φοῖνιξ simpliciter posita non significat *vestem puniceam*, ut male ibi reddidit interpres, sed *palmam*. H... boni ominis ... iste por- ... locum ... einshe- ... Supple- ... XXXIII. ... *populo* ... *pal-* ... *s caussa*

proficiscenti da... *tavit porrexi...* ... per *signum*

10 *Fueru...* distinguere ... tropæa, quæ *runt*, *quia* ... ost victoriam locus agit ... & Mutinam in fule, o... a Cimbris pe- quæ mo... ... L. III. El. 2. 43. runt. S... *in Campis Ma-* lege *qui...* *...dia signo stent.* *quippe.* ... Apollin. Carm. II.

11 ... *fleat ille plus* ... *micans* ... Augus... Vide ... *Cimbrica turb...* & 11. ... &c.

12 ... *voluit movere Sol...* Pro, ... *...am orbem contra...*] que ... ap. 128. *Sol in unum* *Hoc* ... *...dactus.* Ubi vide, *Pan...* ...ri. SCHEFFER. *fem...* ...*is*] Scil. *feriis*, qui- *oper...* ...ficium solemniter in ... monte fieri consuevit.

de...

... *Ex humo*, *à pollice*] Ine- qu... Vera lectio est, *ex* Vi... *...ac pollice*. Dio, sæpe ... loco. Ἄγαλμα τὸ τοῦ Διὸς ... ὤφθη ..., αἷμα ... ... τοῦ δεξιοῦ ... ὤμου.

um &
, socio-
odigii lo-
or 12 pro-
atum abro-
s. Constat
llegæ abstu-
verunt autem
l, Tarquinio
M. Octavio Cæ-
. Marullo: Tul-
lius.

licet credere, utrumque
in auctorem, Livium vi-
cet, secutum. IDEM.

14 *P. Tarquinius*] Dio ita
habet: Ὅ, τε Κίννας ὁ τε Μάρυλλον καὶ τὸν Φλαούιον ἀπαλλάξας, οὐκ ἐς μακρὰν ἀπεφθάρη. Quid ergo hic facit *P. Tarquinius?* Num scribendum pro eo *L. Cor. Cinna?* An deesse aliquid putabimus? Sed nec, quæ de Tullio sequuntur, sunt convenientia. Itaque mallem cum Cl. Freinshemio sic legere locum totum: *Tib. Gracchus, M. Octavio: Cor. Cinna L. Cornelio Merula & Flavio. Bruto & Cassio*, &c. Rupertus tamen legi vult: *C. Cinna tribunus pl. Marullo Fl... Bruto & Cassio*, &c. ... ad Reines. 88. p. ... DEM. Secutus major

al.
ero
ium
. V.
8.
colle-
nsiones
. Hi-
ib. XLVI.
SCHEF-
magistra-
mnia hoc
vata sunt.

[5] ad opus surgeretur. [6] In Mutinensi [7] victoriæ Marianæ signum meridiem spectans, sua sponte conversum in septentrionem hora quarta. Cum hæc victimis expiarentur, soles tres circiter hora tertia diei visi, mox [8] in unum orbem contracti. [9] Latinis in Albano monte cum sacrificaretur, [10] ex humero, & pollice

& noster alibi, ut cap. 71. *Cassini & Sol per aliquot horas noctis visus.* Et cap. 73. *Capua nocte Sol visus.* Ita alibi. Sed vide, quæ notavi cap. 86. Cæterum hic deest, quando fulserit. Scribendum, *Nocte lux ita fulsit.* Vocem *nocte* intercepit *tracta* vox, quæ præcedit, quoniam easdem penè habet litteras. SCHEFFER.

5 *Ad opus*] Ad labores, ad negotia quisque sua. IDEM.

6 *In Mutinensi*] Deest *bello*, volente auctore, num vitio librarii, haud pro certo dixerim. IDEM.

7 *Victoria Mariana signum*] Hoc est, signum victoriæ, positum à Mario. Quanquam ubi aut quando id posuerit Marius, necdum observaverim proditum ab aliis. IDEM. *In Mutinensi victoria*] Errat Vir Doctus. Subaudiendum est *agro*; quomodo hanc ellipsin supplevit Freinshem. in Supplementis Lib. LXXXIX. C. 3. sic alibi *in Vejenti*, *Privernati*, *Prænestino* &c. & per *signum* intelligenda sunt tropæa, quæ erexit Marius post victoriam inter Vercellas & Mutinam in campo Raudio à Cimbris partam. Propert. L. III. El. 2. 43.

Aut quibus in Campis Mariano prælia signo stent.

Sidonius Apollin. Carm. IX. v. 255.

Ipsum nec fleat ille plus duellum,
Quod post Cimbrica turbidus tropæa &c.
Arpinas voluit movere Sulla.

8 *In unum orbem contracti*] Supra cap. 128. *Sol in unum circulum redactus.* Ubi vide, quæ notavi. SCHEFFER.

9 *Latinis*] Scil. *feriis*, quibus sacrificium solemniter in Albano monte fieri consuevit. IDEM.

10 *Ex humo, à pollice*] Ineptissime. Vera lectio est, *ex humero ac pollice.* Dio, sæpe dicto loco. Ἄγαλμα τὸ τοῦ Διὸς τὸ ἐν τῷ Ἀλβανῷ ὄν, αἷμα παρ' αὐτὰς τὰς ἀνοχὰς ἔκ τε τοῦ δεξιοῦ ὤμου,

lice Jovis cruor manavit. Per Cassium & Brutum in provinciis, direptionibus sociorum, bella gesta. Notatum est prodigii loco fuisse, quod [11] P. Titius prætor [12] propter dissensiones, collegæ magistratum abrogavit, & ante annum est mortuus. Constat [13] neminem, qui magistratum collegæ abstulerat, annum vixisse. Abrogaverunt autem hi: Lucius Junius Brutus consul, Tarquinio Collatino: Tib. Gracchus, M. Octavio Cæcinnæ: [14] P. Tarquinius, P. Marullo: Tullius.

ὤμου, καὶ ἐκ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἀνέδωκε. Quid de hoc sanguine, manante è statuis censeri debeat, ostendit Plutarchus in Coriolano, p. m. 232. IDEM. Edidi *ex humero, & pollice*; quomodo Freinshem. ad Florum L. IV. C. 7. §. 7. legendum esse jam monuerat: nec aliter Heinsius.

11 *Titius prætor.*] Ald. Asul. aliæque *Ticius*. Illum vero non Prætorem; sed Tribunum plebis fuisse nos docet Dio. V. Pigh. Ann. T. III. p. 478.

12 *Propter dissensiones collegæ*] Post vocem *dissensiones* comma poni debebat. Historiam habet Dio Lib. XLVI. p. 323. Ubi vide. SCHEFFER.

13 *Neminem, qui magistratum collegæ*] Hæc omnia hoc loco & Dioni observata sunt. Unde licet credere, utrumque unum auctorem, Livium videlicet, secutum. IDEM.

14 *P. Tarquinius*] Dio ita habet: Ὅ, τε Κίννας ὁ τὸν τε Μάρυλλον καὶ τὸν Φλαούιον ἀπαλλάξας, οὐκ ἐς μακρὰν ἀπεφθάρη. Quid ergo hic facit *P. Tarquinius?* Num scribendum pro eo *L. Cor. Cinna?* An deesse aliquid putabimus? Sed nec, quæ de Tullio sequuntur, sunt convenientia. Itaque mallem cum Cl. Freinshemio sic legere locum totum: *Tib. Gracchus, M. Octavio: Cor. Cinna L. Cornelio Merulæ & Flavio, Bruto & Cassio*, &c. Rupertus tamen legi vult: *C. Cinna tribunus pl. Marullo Flavioque, Bruto & Cassio*, &c. v. Epist. ad Reines. 88. p. 503. IDEM. Secutus majori ex par-

O te

lius. Bruto & Cassio, pugnam adversus Cæsarem & Antonium molientibus, [15] in castris Cassii examen [16] apum consedit. [17] Locus aruspicum jussu interclusus, interius [18] ducto vallo. [19] Vulturum, & aliarum alitum, quibus strages cadaverum pabulo est, ingens vis exercitum advolavit. Puer [20] in pom-

te emendationes Virorum DD, lego; *Lucius Junius Brutus Consuli Tarquinio Collatino*: *Tib. Gracchus M. Octavio*: *Corn. Cinna Flamini Jovis Marullo*, (vel *Merulæ*) *&* *Flavio*. V. Dion. L. XLVI. p. 329. & Flor. L. III. C. 21.

15 *In castris Cassii examen*] Habet Dio Lib. XLVII. p. 311. & Plutar. in Bruto. SCHEFFER.

16 *Apium*] Pro *apum*. Non male; ita enim Varro quoque. Consule Voss. de Analog. II. cap. 14. v. supr. c. 103. notata. IDEM.

17 *Locus interclusus*] Sicut ad castra non posset pertinere. Et hoc ipsum est, quod ait, vallum castrorum ductum *interius*, nempe inter illum locum & castra, sic ut locus ille per intercedens vallum a castris separaretur. Plutarchus; Ὃν τόπον ἐξέκλεισαν οἱ μάντεις. IDEM.

18 *Ducto vallo.*] *Producto* v. Heinsius. Nihil mutem. Tibullus L. IV. v. 85.

Quemve locum ducto melius sit claudere vallo.

Sed & hic Heinsius *structo* mallet. Aurel. Victor de Cæsaribus C. 20. *Britanniam muro* (*vallo* dicunt alii, teste Salmasio ad Ælii Spartiani Severum C. 18.) *munivit per transversam insulam ducto.*

19 *Vulturum & aliarum alitum*] Ita Florus Lib. IV. c. 7. *Assueta cadaverum pabulo volucres, castra quasi jam sua circumvolabant.* Ubi vide Freinshemianam notam. Adde Dionem prædicto loco, & Plutarchum in Bruto. SCHEFF.

20 *In pompa Victoriæ cultu*] Vide, quæ de consuetudine hac inducendi deorum dearumve personas, atque repræsentandi easdem in pompa circensi aut triumphali diximus pluribus in de Re Vehiculari Lib. II. cap. 3. Memorat & Plutarchus in Bruto, sed Victoriam illam ait fuisse auream. Ipsum vide. IDEM. Novum

pompa Victoriæ cultu cum ferretur, [21] ferculo decidit. [22] Lustratione lictor [23] perversis fas-

vum sane, vivum puerum his ferculis gestatum fuisse. Verum alii hoc ita narrant. Plutarchus quidem in Bruto p. 1002. *λέγεται δὲ καὶ πρότερον ἐν θέᾳ τινὶ καὶ πομπῇ χρυσῆν Κασσίου Νίκην διαφερομένην πεσεῖν, ὀλισθέντος τοῦ φέροντος.* Appianus autem L. IV. B. Civ. p. 668. *καὶ Νίκη Χρύσεον ἀνάθημα Κασσίου κατέπεσε.* Dio etiam L. XLVII. p. 351. *Παῖς τε ἐν πομπῇ τινί, οἵας οἱ στρατιῶται ἄγουσι, Νίκην φέρων, ἔπεσεν.* Unde forsan non male legas *puer in pompa, victoriam Cassii cum ferret ferculo, decidit.* Vel *p. i. p., victoria Cassii c. f. f., d.* Huc pertinet Cicero de Harusp. Respons. C. II. *An, puer ille patrimus, & matrimus si terram non tenuit, aut tensam, aut lorum emisit* &c. *ludi sunt non rite facti?* Quidquid sit, errare certe mihi videtur Ampl. Cuperus, qui *ferculum* cum *tensa* confundit in Harpocrate p. 135. citans pro *decidit*, *excidit*. Patet enim ex Cl. Schefferi Dissertatione de Re Vehiculari Lib. II. C. 3. p. 46. &c. *tensam* & *ferculum* distincta fuisse. Verum nec ille ab errore immunis est, cum pag. 49. per *pompam* intelligit *Circensem*. Nam ex citatis a me locis apparet, hoc prodigium accidisse in castris, & quidem *ἐν θέᾳ καὶ πομπῇ, οἵας οἱ στρατιῶται ἄγουσι.* Ceterum de Corona Cassio imposita vid. iidem eodem loco.

21 *Ferculo decidit*] Ferculum quoque quid ac quale fuerit, cum cura ibi demonstravimus peculiari capite. SCHEFFER.

22 *Lustratione.*] Antvv. *Lustrationi.*

23 *Perversis fascibus*] Hoc est, *inversis*, ut ego arbitror. Sunt autem *fasces inversi*, quando securis ferrum sive acies non est erecta sursum, velut ad ictum, sed pressa deorsum. Quali modo præferebantur iis, qui licet in magistratu essent, imperium tamen non habebant. His oppositi *fasces recti*, qui habebant sese modo contrario. SCHEFFER. Pedo Albin. El. I. 142.

24 *Lauream imposuit*] Ergo laurea imposita fascibus etiam in lustratione? Hoc vero alibi occurrere, vix opinor. De laureatis fascibus testantur, verum post victoriam. Et vide Alex. ab Alex. Lib. I. cap. 17. ibique Tiraquellum. Porro *laurea* hic sine dubio intelli-

fascibus [24] lauream imposuit. Brutianis in prælium egredientibus, [25] Æthiops in porta occurrit, & à militibus confossus: Cassius & Brutus interierunt.

ligenda est corona, quam cum dicit *imponi*, suspicor ea cinctam præcipuè securim, quod fieri vix potuit, nisi rectis fascibus. Et hoc credo esse, quod tanquam singulare hic notatur, factum fascibus perversis. Aliter tamen hac de re Plutarchus in vita M. Bruti: *Omen*, inquit, *infaustum fama est in lustratione Cassio fuisse oblatum*: τὸν γὰρ στέφανον αὐτῷ κατεστραμμένον ὁ ῥαβδοῦχος προσήνεγκεν, hoc est. *Nam coronam ei lictor inversam obtulit* Dicit, coronam attulisse Cassio, eamque ipsam fuisse inversam, non fasces. Sed quid στέφανος κατεστραμμένος, seu *inversa corona?* Nominat quidem & Paschalius Lib. IV. de Coron. cap. 13. idque ex hoc ipso Plutarchi loco unico, non tamen exponit. Num in ea pars certa superior, pars alia inferior? Ita forte res habuerit se in aliquibus, ut radiatis: in iis enim radios necesse fuit surgere, non versos esse deorsum. At in laurea qui observari hoc potuerit, non intelligo. Mallem ex nostro inversam coronam intelligere, rei inversæ impositam, ut hic inversis fascibus. Ut allata corona non sit data Cassio vel porrecta, sed adducta, adportata in fascibus, eo modo, quem prædixi. SCHEFFER.

25 *Æthiops in porta*] Quæ castrorum. Rem commemorat & Florus Lib. IV. c. 7. post verba, quæ superius retuli de volucribus: *& in aciem prodeuntibus*, (e castris nempe, de quibus præcessit) *obvius Æthiops, nimis aperte ferale signum fuit*. IDEM.

CXXXI. *Cajo Furnio, Cajo* [1] *Syllano, Coss.* A. U. 736

SUb Apennino in villa Liviæ uxoris Cæsaris ingenti motu terra intremuit. [2] Fax cœlestis [3] à meridiano ad septentrionem extenta, luci diurnæ similem [4] in nocte fecit. [5] Turris hortorum Cæsaris ad portam Collinam A. U. 737

1 *Syllano*] Scribe *Silano.*

2 *Fax cœlestis*] Habet hoc ipsum Dio Lib. LIV. pag. 534. SCHEFFER. Hæc & reliqua hujus capitis acciderunt A. U. C. DCCXXXVII. L. Domitio, P. Scipione Coss. V. Dionem.

3 *A meridiano*] Hæc lectio haud videtur integra. Quale namque hic Meridianum intelligendum? tempus certe non potest. Aut deest quidpiam, aut scribendum est, *Meridiana ora.* Et potest *ora* excidisse propter præcedentem syllabam *ana* non multum dissimilem. SCHEFFER. *Meridiano* non mutandum est in *Meridiana ora.* Idem enim significat, ut patet ex auctoribus, qui de limitibus scripserunt. V. p. 215. Ed. Goes. *Aruspices altera linea a septentrione ad Meridianum diviserunt terram* &c. Vellej. Paterc. L. II. C. 126. *Et quidquid meridiana, aut septentrione finitur.*

4 *In nocte fecit*] Puta *lucem.* Illud *in nocte* plene dicitur, alibi ait *nocte.* SCHEFFER. Pro *in nocte* puto *noctem* esse scribendum, nisi placeat lectio Ed. Par. 3. *Lucem diurnæ similem in nocte. Noctem* malebat etiam Heinsius. Nec aliter Freinshemium legisse patet ex ejus Supplementis Lib. CI. Cap. 45.

5 *Turris hortorum Cæsaris ad portam Collinam*] Hortorum Cæsaris crebra mentio apud Suetonium & alios. Dicti vero ita, quoniam à Cæsare legati populo fuere. Vide Sueton. Julio cap. 83. Turris in eis nescio, an legatur alibi: quemadmodum & hoc evidens ex nostro forte solo est, quod fuerit ad portam Collinam. SCHEFFER.

nam de cœlo tacta. [6] Insidiis Romanorum Germani circumventi, sub M. Lollio legato graviter vexati.

A.U. 742

CXXXII. *Paullo Fabio, Quinto* [1] *Ælio, Coss.*

IN Germania, [2] in castris Drusi examen apum in tabernaculo Hostilii [3] Rutilii [4] præfe-

6 *Insidiis Romanorum*] Dio testatur contrarium Lib. LIV. pag. 835. ubi de Germanis: Τό τε ἱππικὸν τὸ τῶν Ῥωμαίων ἐπελθὸν σφίσιν ἐνήδρευσαν καὶ φεύγουσιν αὐτοῖς ἐπισπόμενοι, τῷ τε Λολλίῳ ἄρχοντι αὐτῶν ἐντυχὸν ἀνελπίστως καὶ ἐνίκησαν καὶ ἐκεῖνον. *Equitatum Romanorum contra se missum per insidias circumvenerunt; & à fugientibus usque ad Lollium præfectum præter opinionem suam pertracti, hunc quoque vicerunt.* Et quis tandem nescit cladem Lollianam, quam Romani accepere sub Augusto? Videatur Vellejus II. 97. 1. & Suetonius cap. 23. Quare apud nostrum sic scribendum: *Insidiis Germanorum Romani circumventi.* Imperitus quispiam historiæ, reverentia nominis Romani vocabula hæc inter se fortasse permutavit. Ista scripseram, cum post incidi in Notam Lipsianam ad Taciti I. Annal. cap. 10. in qua vidi & ipsi hæc venisse in mentem. SCHEFF. Non opus est, ut cum Lipsio & Scheffero hæc transponas in *Germanorum Romani.* Eusebius enim Germanos a M. Lollio subactos fuisse narrat. V. Casaubon. ad Sueton. Aug. C. 23. & G. Vossium ad Velleji L. II. C. 97.

1 *Ælio*] Ald. Asul. Antv. 2. *Elio*, male. Græcis est Αἴλιος. *Elius* sive *Helius* libertinorum est nomen. V. Perizonii Dissert. III. p. 220.

2 *In castris Drusi*] Meminit Plinius examinis hujusce alicujus in castris Drusi Lib. XI. cap. 16. Sed ibi ait, prospere pugnatum, ut non putem, de hoc prodigio sermonem esse. SCHEFFER.

3 *Rutilii*] Freinshemius in Sup-

fecti castrorum consedit, ita ut [5] funem prætendentem, [6] præfixamque tentorio lanceam amplecteretur. Multitudo Romanorum per insidias [7] subjecta est.

Supplem. Lib. CII. C. 10. legit *Rufi*.

4 *Præfecti castrorum*] De hoc munere Vegetius Lib. II. cap. 10. *Erat etiam castrorum præfectus, licet inferior dignitate* (Præfecto legionis,) *occupatus tamen non mediocribus causis, ad quem castrorum positio, valli & fossæ destinatio pertinebat. Tabernacula vel casa militum cum impedimentis omnibus nutu ipsius curabantur.* Adde cætera. Meminit ipsius & Tacitus locis variis, & Vellejus L. II. c. 112. IDEM.

5 *Funem prætendentem*] Quem puto fuisse velut limitem tabernaculi illius. Habuisseque hoc commune tabernacula præfectorum, ut hujusmodi funibus prætentis circumscriberentur, & sic liberius aliquod haberent spacium. IDEM. Antv. 2. *finem*.

6 *Præfixamque tentorio lanceam*] Observa, lanceam fixam ante tentorium præfecti castrorum. Puto autem hoc fuisse signum, quo ipsius tentorium internosci poterat ab aliis. IDEM. Vide Ampl. Cuperum ad Lactantium de Mortibus Persecutorum Cap. 22. *Domestici & administratores lancea emendabantur.*

7 *Subjecta*] *Subnecta* vel *sublata* Heinsius.

FINIS.

INDICES QUINQUE

Tam ad

OBSEQUENTEM,

Quam ad

NOTAS & SUPPLEMENTA LYCOSTHENIS.

INDEX CONSULUM,

Sub quibus prodigia accidisse memorat Obsequens.

Numeri appositi Capita indicant.

G.

G.

H.

I.

L.

M.

N.

O.

P.

R.

S.

FINIS.

INDEX II.

In

JULIUM OBSEQUENTEM.

Numerus Caput significat.

B.

C.

&

D.

Da-

ex

N.

Na-

Ro-

T.

FINIS.

INDEX III.

RERUM ET VERBORUM,

Quæ in Notis occurrunt.

Numerus paginam, Litteræ a b *paginæ columnas designant.*

An-

B.

C.

Co-

Exa-

Li-

P.

Q.

R.

S.

T.

V.

INDEX IV

Auctorum emendatorum, aut vindicatorum, & explicitorum in Notis.

Plu-

INDEX V.

In

SUPPLEMENTA LYCOSTHENIS.

Numerus Caput significat.

A.

Ares

L.

M.

N.

T.

V.

FINIS.

ERRATA.

ERRATA.

IN TEXTU.

Pag. 10. Lin. 21. *interpetrari.* lege *interpretari.*
47. 9. *pluririma*. l. *plurima.*
206. 8. *creaato*. l. *creato.*

IN NOTIS.

Pag. 48. Col. *b.* Lin. 9. *Sophocle.* l. *Sophoclis.*
59. *a.* post *Heinsius* adde. Vide Inscript. Gruteri pag. CMLXXI. N. 8.
74. *b.* 11. *intelligendum*. l. *intelligendam.*
78. *b.* post *abundet* insere. Unde patet, Salmasium recte correxisse locum Flori Lib. IV. C. 2. *abundatione verni fluminis.* vulgo *obundatione.*
100. *a.* Post *veniet* adde. Per *Gracchum* intelligitur hic *C.* sive *G. Gracchus.* Atque ita simpliciter sine prænomine occurrit apud Vellejum & Ampelium: Malim tamen cum Ill. N. Heinsio credere, litteram illam oscitantia librariorum excidisse. Videtur enim suo prænomine a fratre Tiberio fuisse distinctus. Vide cap. 93. & ad Vellej. Lib. II. Cap. 2.
128. *b.* 36. *Cicerone.* l. *a Cicerone.*
144. *b.* 8. *Scoliastes.* l. *Scholiastes.*
ibid. *b.* ult. *triduit.* l. *tribuit.*
182. *b.* 4. *Καπιτολίῳ.* l. *Καπιτωλίῳ.*
214. *a.* 3. 835. *l.* 535.
ibid. *a.* 6. *φιύγωσαν.* l. *φιύγωσιν.*

CATALOGUS LIBRORUM,

Quos

SAMUEL LUCHTMANS

vel ipse

Typis mandavit, vel quorum major ipsi copia suppetit.

Albinovani Poëmata cum Notis J. Clerici in 8.
Altingii Notitia Germaniæ Inferioris, 2 voll. in Fol.
Arriani Expeditio Alexandri Magni & Historia Indica cum Notis J. Gronovii, Græc. & Lat. in Fol.
——— Ars Tactica, acies contra Alanos, Periplus Ponti Euxini, Periplus Maris Erythræi, Liber de Venatione &c. Gr. & Lat. cum Notis Blancardi. 8.
Astori (*Joh. Ant.*) Commentariolum in Antiquum Alcmanis Poetæ Laconis Monumentum allatum è Græcia, *Venet. cum fig.* in Fol.
——— Epistola de Deo Brotonte ad Illustriss. Apostolum Zenum. *Venetiis*, in Fol.
Avancini Poësis Lyrica. 12.
Bocharti (*Samuelis*) Opera omnia, hoc est Hierozoicon, sive de Animalibus S. Scripturæ, Geographia Sacra, sive Phaleg & Canaan, & aliæ dissertationes ante hac ineditæ. in Folio. 3 voll. cum tab. Geogr.
Burmannus (*Petrus*) de Vectigalibus Populi Romani. 8.
——— Ζεὺς Καταιβάτης, seu Jupiter Fulgerator. in 4.
——— Antiquitates Romanæ. 8.
Cantelius (*Petrus Josephus*) de Republica Romana, *cum fig.*
Ciceronis Epistolæ ad Familiares cum Notis Minelli. 8.
Curtius (*Quintus*) cum Notis Variorum, sc. Raderi, Salmasii, Gronovii, Loccenii, Bongarsii, Popmæ & Freinshemii, hujusque & vetustioribus supplementis. 8. *cum fig.*
——— in 24.

Dousæ

Dousæ (*Jani*) Poëmata edente G. Rabo. 8.
Epicteti Enchiridion & Cebetis Tabula Gr. & Lat. in 24.
Erasmi Colloquia cum Notis Variorum. 8.
——— Colloquia. in 24.
——— Epitome Adagiorum. 12.
Ennii Fragmenta cum Notis Hesselii Gr. & Lat. 4.
Florus. in 24.
Francii (*Petri*) Specimen Eloquentiæ Exterioris. 8.
Gallæi (*Servatii*) Oracula Sibyllina Gr. & Lat. 4.
——— Dissertationes de Sibyllis, earumque Oraculis. 4. *cum fig.*
Gatakeri (*Thomæ*) Opera Critica, dissertatio de Stilo N. Test. Adversaria Miscellanea, Marci Antonini Imp. de Rebus suis lib. XII. Commentario perpetuo illustrati Græc. & Lat. in Fol. 2 vol.
Gronovii (*Jacobi*) Exercitationes Academicæ de Nece Judæ ΤΟΥ ΠΡΟΔΟΤΟΥ, & Cadaveris ignominia, accedit Defensio, ut appareat tempus ac rationem necis & cadaveris insaniam ab ipsis Euangelistis fuisse clare indicata. 4.
——— Oratio de Geographiæ Origine, Progressu ac Dulcedine. 8.
——— Notæ & Emendationes in Scylacis Geographiam Antiquam, & in Agathemeri Hypotyposin Geographiæ, omnia Græce & Latine, *cum fig.* 4.
——— Notæ & Illustrationes ex Nummis Antiquis in Pomponii Melæ Libros tres de situ Orbis. *cum fig.* 8.
——— decreta Romana & Asiatica, pro Judæis ab Josepho collecta, & recensio aliquot locorum Suidæ. 8.
——— Recensio brevis mutilationum Suidæ Cantabrigiensi illatarum. 8.
——— Notæ in Minucium Felicem. 8.
——— Ludibria Malevoli Clerici. 8.
——— Dissertatio de lege Regia. 8.
Herodotus Halicarnassæus Græc. & Lat. secundum Codicem M. S. Bibliothecæ Florentinæ collatus & notis illustratus a Th. Gale & J. Gronovio, in Folio.
Homerus Gr. & Lat. curante Berglero. 2 voll. 12.
Jensii (*Ioannis*) Ferculum Literarium. 8.
Jonstoni (*Arturi*) Psalmorum Davidis Paraphrasis Heroica. 12.
Julius Cæsar, in 24.

Ju-

Juvenalis & Persius cum Scholiis Veterum & commentariis integris, selectis & conquisitis fere omnium Eruditorum edente Henninio. *cum fig.* 4.

Kusteri Diatribe Antrigronoviana. 8.

Lucretius Carus de Rerum Natura Lat. & Belg. *cum fig.* 8.

Matthæi (*Antonii*) Rerum Amorfortiarum Scriptores duo inediti, alter auctor incertus, alter, cui nomen Theodorus Verhoeven. 4.

Melæ (*Pomponii*) libri tres de situ Orbis Nummis Antiquis & Notis illustrati ab Jacobo Gronovio, *cum fig.* 8.

Minucii Felicis Octavius, cum notis Variorum ex recensione J. Gronovii. 8.

Nepos (*Cornelius*) in 24.

Opuscula Mythologica. Gr. & Lat. cum Notis. 8.

Ottonis (*Everardi*) Papinianus, five de vita, Studiis, Scriptis, Moribus & morte Æmilii Papiniani. 8.

Ovidii Tristia cum Notis Minelli. 12.

Polyæni Stratagemata Gr. & Lat. cum notis If. Casauboni & P. Maasvicii. 8.

Pomponii Melæ libri Tres de situ Orbis, Nummis antiquis & Notis illustrati ab Jacobo Gronovio. 8.

Quintus Curtius cum Notis Variorum & Supplementis Freinshemii, *cum fig.* 8.

——— in 24.

Sallustius. in 24.

Scylacis Geographica antiqua, Anonymi periplus Mæotidis paludis & Ponti Euxini. Agathemeri Hypotyposis Geographiæ, Græc. Lat. cum Notis J. Vossii, J. Palmerii, S. Tennulii, edente J. Gronovio. 4.

Suetonius cum Notis Boxhornii. 12. *cum fig.*

Taciti (*Cornelii*) Opera quæ exstant ex recensione & cum Animadversion. & Notis T. Ryckii, 2 vol. 12.

Valerius Maximus. in 24.

Xenophon de Institutione Cyri Gr. 8.

F I N I S.

M.

comm
Ern

, com
tores
Thx

is Anti
8.
ex rec

8.
lis, S

Cafani

is an

tis Fr

Maci
ofis G
neri

& c

